

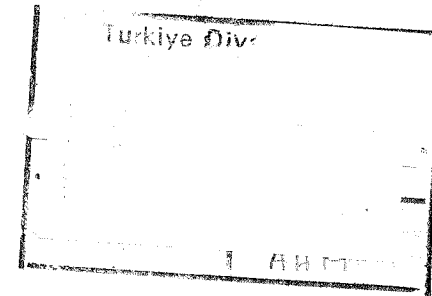

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI : 661

AHMET MİTHAT EFENDİ

Şevket RADO

KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 51

Kapak Düzeni : Saim ONAN

AHMET MİTHAT EFENDİ
(1844-1912)

Çocukluğunu İstanbul'un Tophane semtindeki Karabaş Mahallesi' nin tozlu sokaklarında oynayarak, ilk okuma çağını ise Mısır Çarşısı'ndaki bir aktar dükkânında çıraklık ederek geçirdikten sonra, onaltıncı yaşına bastığı zaman okuma yazma öğrenmeye başlamış olan Ahmet Mithat Efendi yirmi yaşına geldiğinde rüştiyeyi (ilkokulu) bitirmekle kalmamış, birkaç yıl içinde Fransızcayla beraber Arapça ve Farsçayı da öğrenmişti. Sanki okumayı sökmekte geç kalmış olmasının acısını çıkarmak istermiş gibi, okuyup yazmaya yedi yaşında başlamış olanlardan hiçbirinin okuyamadığı kadar okumuş olan Ahmet Mithat Efendi, hayatı boyunca çıkardığı gazete ve dergilere yazdıklarından başka iki yüz kadar da kitap yayınlamıştır ki, yazmakta eriştiği bu hız yüzünden Cenap Şahabettin onu "kırk beygir kuvvetinde bir yazı makinesi" ne benzetiyor; okuyarak öğrendiği her şeyi, hemen, sıcağı sıcağına başkalarına da öğretmekten kendini alamadığı ve bu yüzden yazdıklarını okuyanlara çok şey öğrettiği için de halk arasında "İlk Hoca" diye anılıyordu.

Çeşitli yanlarıyla romancı, hikâyeci, filozof, ilim adamı, tarihçi, terbiyeci, araştırmacı, kitapçı, matbaacı ve en nihayet iş adamı sıfatıyla Sırmakesh suyu satıcısı olarak gördüğümüz Ahmet Mithat Efendi'nin hayatı çok yazılmıştır. Bu hareketli yaşayışın bilinen hikâyelerini burada tekrar etmeyi lüzumsuz sayıyor, onun hayatının ana çizgileriyle yazarlığı üzerinde biraz durmak istiyorum.

Hayata yeni atılmış bir genç için en büyük talih ilk adımlarını atar-

Onay: 6.5.1986 gün ve 928.1-1890 sayı.
Birinci baskı, Ağustos 1986.
Baskı Sayısı: 15.000
Sevinç Matbaası — ANKARA

ken bir aydınlık adama rastlayıp onun gösterdiği doğrultuda ilerleyebilmesidir. Ahmet Mithat Efendi gençliğinde böyle iki adama rastladı. Bunlardan biri Mithat Paşa'dır. Küçük bir kâtip olarak Ruscuk'a gidip Tuna Vilâyeti Mektubi Kalemî'ne girdiği zaman Vali Mithat Paşa, Vilâyet İdare Meclisi'nde kâtip yamaklığı eden bu genç irisi delikanlının cin gibi bir şey olduğunu hemen farketti. Onu derleyip toparlayıp yalnız adını vermekle kalmadı, elinden tuttu; Tuna Gazetesi Yazışmaları'ne sokarak "yürü ya kulum!" dercesine, sonuna kadar gideceği yolun ağzına koymuş oldu.

Ahmet Mithat Efendi görüş ufkunu olabildiğine genişleten ikinci adama ise Bağdat'ta, yine Mithat Paşa'nın yanında çalışırken rastlamıştır. Sonradan müze müdürü diye meşhur olan Hamdi Bey, vilâyetin ileri gelenleri arasında bulunuyordu. Türü kâbiliyetlerle yüklü olduğunu gördüğü bu küçük adamın kafasını, kendi gayretiyle öğrendiği Fransızcanın yardımıyla batı kültürüne çeviren odur.

Bezci Süleyman Ağa'nın oğlu herhangi bir "Ahmet" iken adının arkasına bir de "Mithat" eklenen, Bâlâ rütbesine ulaşıp "Utufetlu" unvanını aldığı zaman kendisine artık "Beyefendi" denmesi gerektiği halde, yaşadığı müddetçe efendiliği elinden bırakmadığı için ömrünün sonuna kadar hep "Ahmet Mithat Efendi" diye anılan bu gayretli adamı çalışma hayatının ilk devresinde politikaya heves etmiş görüyoruz. Gazetelere yazılar yazıyor, gidişatın doğru bulmadığı yanlarını sert bir kalemle eleştiriyordu.

Hayatta öyle anlar vardır ki, yediği bir şamar bazen insanın yolunu değiştirmesine sebep olur. Ahmet Mithat Efendi bu şamarı 1873'te, hürriyet peşinde koşan Namık Kemal'in İbret gazetesinde çıkan bir yazısı üzerine devrin padişahı Sultan Abdülaziz'den yedi; apar topar Rodos'a sürgün edildi. Yerini yurdunu bırakıp bu adada kaldığı üç yıl bo-

yunca Ahmet Mithat Efendi, yaradılışı gereği boş durmadı; kendisi medrese öğrenimine girerken yerli halkın açtığı bir mektepte küçük çocukları okuttu ama bir daha politikaya dönmemeye de burada karar vermiş oldu.

II. Abdülhamit tahta çıkıp da affa uğrayınca İstanbul'a döndüğü zaman artık Ahmet Mithat Efendi politikadan ağzı yanmış bir vatandaş olarak büsbütün başka bir "Efendi" olmuş, düşüncesi yepyeni bir doğrultuya çevrilmiştir. Artık o "bazı arkadaşları gibi hiçbir esaslı teşkilâta dayanmayan, belli bir gayesi bile olmayan siyaset davaları peşinde akıntıya kürek çekmektense, halkın irfan seviyesini yükseltmeye çalışmayı tercih ediyor, günden güne çöken Osmanlı İmparatorluğu'nun milletler topluluğu içinde, devletin belkemiğini oluşturan hâkim unsur Türk milletinin ancak yüzde onu okumak bilir, yüzde doksanı dünyanın gidişinden habersiz bir ömür sürerken; ülkede henüz genel bir Maarif teşkilatı bile yokken hürriyet ve Kanun-u Esasi davalarıyla uğraşmak onca hem tehlikeli bir oyun, hem de boşuna emel ve emek harcaması idi. Her şeyden önce millet okumalı, dünyayı öğrenmeli, hayata faydalı bilgiler edinmeli, Orta Çağ karanlığından kurtulmalı, aydınlar için çalışma hedefi bu olmalı idi. (*)

Evet, Ahmet Mithat Efendi böyle düşünüyordu ve artık yalnız bu hedefe doğru yürüyecekti. Nitekim tutturduğu yoldan ömrünün sonuna kadar ayrılmamıştır. Vatandaşlarında henüz okuma alışkanlığı olmadığını görmüş ve onları okumaya alıştırmak için politikadan başka her şeyden, ama her şeyden bahseden, hepsi öğretici dergiler, broşürler, gazeteler çıkarmış; hepsi meraklı tarafından olmak üzere telif ve tercüme hikâyeler, romanlar yazmıştır. Bunları yazarken sırasını getirip konuyu bir yana bırakarak okuyucuya bilmediği şeyleri öğretmeye girişiyor, gazetesinde çıkan tefrikaları en heyecanlı yerinde keserek oku-

(*) Ahmet Mithat Efendi; İstanbul Kültür Dergisi, 1944, Avni Başman.

yucuyu merakta bırakıp ertesi günü yine gazeteye sarıldıklarını görmek onu mutlu ediyordu.

Yazısı da üstelik öbür yazarlarınkinden farklı idi. Her şeyden önce bir öğretmen olan Ahmet Mithat Efendi vatandaşlarına bir şeyler anlatmak, onlara bazı şeyleri öğretmek istediği için yazılarını, kendi devri edebiyatçılarının tercih ettikleri tumturaklı Osmanlı diliyle değil, ne dediğini kolayca anlayabilmeleri için halkın konuştuğu dille yazıyor, başta kendi damadı Muallim Naci olduğu halde eski ekol yanlılarıyla savaştıktan geri kalmıyordu. Rahmetli Avni Başman'ın pek doğru olarak belirttiği gibi "zamanın konuşma dilinden pek az ayrılan ifâdesinde ne Şinasi nesrinin, ne Namık Kemâl üslûbunun, ne de resmi kitâbet tarzının en hafif bir izi yoktu. O "kırk beygir kuvvetindeki yazı makinesi"nin kırk yıl durmadan yazdığı matematik ve hayat bilgisi derslerinden hikâye ve romana, tarihten felsefeye, tiyatro piyesinden din savunmasına, musiki tartışmalarından edebiyat kavgalarına geçen, yaş kuru yağlı yavan, fakat herhalde faydalı, her konuya dair yüzelli cildi aşan kitaplarında ve gazete makalelerinde, ilkinden sonuncusuna kadar, hemen hiçbir değişikliğe uğramamış, kendi hali gibi babacan bir anlatım tuttuğu görülür. Ne edebiyat hevesi, ne üslûp arzusu; yalnız halka orta seviyedekilere seslenen gelişigüzel, bazen gramer kaidelerini bile hiçe sayan, kolay okunur ve hemen anlaşılır bir anlatış tarzı! İşte Ahmet Mithat'ın yazısı!"

* * *

Ben bu küçük kitabı Ahmet Mithat Efendi'nin yazarlığı etrafında günümüzün genç kuşaklarına bir fikir vermek için hazırladım. Onun "roman" dediği üç büyük hikâyesiyle Türk atasözleri üzerine yazdığı küçük hikâyelerinden bazı örnekler seçtim. Son yüzyıl içinde yazı dili gibi konuşma dili de değişikliklere uğradığı için, biz de halka dönük yazarlığın

ilk ustası Ahmet Mithat Efendi'nin, merakla okunmaları bakımından hiçbir şey kaybetmemiş olan bu hikâyelerini bir daha elden geçirerek konuşma dilinde anlaşılır veya kullanılmaz olmuş kelimelerini kullanılanlarla değiştirdim. Hızlı yazdığı için kaleminden bozuk çıktığını farketmediği veya öyle kalmalarına aldırmadığı bazı cümlelerini küçük rütuşlarla düzelterek Ahmet Mithat Efendi'yi nasıl zamanının kolay ve zevkle okunur yazarı ise yine o görünüşü ile günümüzün okuyucularına tanıtmaya çalıştım. Seve seve yaptığım bu hizmet, batıya dönüş hareketinin ilk aşamasında milletini kitap okumaya alıştırmak için çok çalışmış, üstelik Hüseyin Cahit Yalçın, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Rasim gibi yazarların yetişmelerine öncülük etmiş olan bu büyük halk yazarının unutulmamasına biraz yardım edersem kendimi bahtlı sayacağım. Çünkü Ahmet Mithat Efendi gerçekten unutulmaması gereken bir adamdır.

Şevket RADO

DOLAPTAKİ ADAMIN GÖRDÜKLERİ (*)

BİRKAÇ SÖZ

Aşağıda okuyucularımıza anlatacağımız serüven bir roman değildir. Çünkü roman hayâlden olmak gerekir. Bu ise gerçek bir olaydır. Öyle gerçek olaylar vardır ki, en güzel romanlardan daha güzel roman olurlar. Bu olay onlardan da değildir. Sadece bir serüvendir. Ama ne garip bir serüven! Okunması için harcanacak zaman boşa gitmez. Elde edilecek faydanın en büyüğü ise, olayın geçtiği devrin iç yüzünü görmektir.

Bu serüveni bize bir sevgili dostumuz anlattı. Söze başlarken: "Olay yeniçeri zamanına bağlı olduğu için elbetteki hicri 1240 (1824) yılından önce geçmiştir. Bunu bana anlatan zat, başından geçenin kendi ağzından nasıl dinlemişse öyle anlattığını söyledi. Ben de size ondan dinlediğim gibi anlatıyorum. Siz romancısınız; bunu istediğiniz gibi süsleyebilirsiniz" demişti.

Evet, sevgili dostumuzun hakkı vardı. Olayı oluşturan alt yazı o kadar güzeldir ki, romancılık sanâtında edindiğimiz gücün hepsini kullanarak onu süsleyebiliriz.

İşe başlıyoruz, işte!

AHMET MİTHAT

(*) Bu hikâyenin Ahmet Mithat Efendi tarafından konmuş olan adı "Dolaptan Temaşa"dır.

HELVA SOHBETİ

Balat Mahallesi'nin yukarı taraflarında "Kesme Kaya" denilen yerde esnaftan bir zat helva sohbeti yapmaya karar vermişti. Bilirsiniz, eski zamanlarda, kış gecelerinde helva sohbetleri yapılırdı. Ne yapsın adamlar? O zamanlar balolar, tiyatrolar, suvareler henüz belirmemişti! Kıraathaneler, falanlar da yoktu. Mahalle kahvelerinde uzun kış gecelerinin bir bölümünü geçirebilmek ise, her yiğitin kârı değildi. Ocak başında yanan kandillerin zeytinyağı dumanları, kahvehanenin şurasına burasına konulan ve her üç dört dakikada bir ona mahsus makasla fitillerinin kesilmesi gereken yağ mumlarının dumanları birbirine karışır; bunların her ikisi üçer beşer karış uzunluğundaki çubukların kâse kadar büyük lülelerinden buram buram tüten dumanlarla buluşunca kahvehanenin içi, göz gözü görmez hale gelirdi.

Tiryakilerin çoğu sürekli bronşit illetine tutulmuş oldukları için boğula boğula beş dakika öksürdükten sonra çıkarabildikleri bir parça balgamı, eğer terbiyeli adamlardansalar peykenin önüne bıraktıkları yemenilerinin altına tükürür; bu kadar terbiyeli ve düşünceli takımından değilseler "tuu!" diye ta kahvehanenin ortasına kadar fırlatırlardı.

Afyon yiyenler, esrar çekenler birer tarafta uyuklayıp sayıklarlar, Battalgazi, Hamzanâme gibi bir kitap okutup dinleyerek eğlenmek lâzım gelse, kitabı okumaya yeltenmiş olan heceleye heceleye, kekeleye kekeleye yine bir türlü söktürüp çıkartamadığı yerlerde dinleyen insanların canlarını sıkardı.

Bazı bazı saz çalıp şiirler söyleyen adına "âşık" dedikleri Tavuk-

pazarlıları dinlemek lâzım gelse bin kere nazlandıktan sonra onların avazları çıktığı kadar haykırarak okudukları şeylerden zerre kadar ırfanı olanlar, lezzet almak şöyle dursun, bunu kendileri için en büyük işkence sayarlardı. Ara sıra bir yüzük oyunu, tura gibi oyun çıkaracak olsalar, aşağı tabakadan olanlar efendi takımından çok fazla olduğu için o kahvede çıkacak kavga ve gürültüler onlardan alınabilecek keyfi de berbat ederdi.

Şeker çekişmek bu kahvelerin en sessiz geçen eğlencelerinden sayılırdı: Terazinin bir gözüne gelişigüzel konulan bir tutam şekerin kaç dirhem olduğunu bulmak için herkes o kefeyle eliyle tartıştırıp yoklar; "şu kadar dirhem" dedikçe, öbürleri yoklayıp dirhem miktarını artırır; son yoklayan adam şekerin tahmin edilen dirhemler ağırlığında olmadığına hükmederse "tartsınlar" derdi. Bunun üzerine şeker tartılır, söylenen dirhemden eksik çıkarsa "tartılsın" diyenin, fazla çıkarsa son arttırmanın malı olurdu. Ne var ki, bu oyunda da zaman zaman şamata ve gürültü çıkar, kavgalar dövüşmelere kadar varırdı.

Kısacası, o zamanın mahalle kahveleri bu türlü patırtılı, gürültülü eğlencelerden hoşlananlar için pek keyifli eğlence yerleri sayılabilirse de, herhalde kendini bilenler kış aylarının uzun gecelerini kısaltmak için oralara başvurmazlar, "ârifane" veya "harifane" denilen biçimde, yani kimler bulunacaklarsa onlardan toplanacak beşer, onar kuruşla yapılan veya sıra ile verilen, adına da "helva sohbeti" denilen toplantılarda eğlenmeyi tercih ederlerdi.

Bu helva sohbetleri de tamamıyla usulünce yapılan zarif ve yumuşak, kibar eğlencelerden mi idiler sanki? Ne gezer! Her şey yaşanan devrin gidişine uymak veya insanların terbiye derecesine bağlı bulunmak zorundadır. Gerçi helva sohbetlerinin bazıları pek kibarca yapılırdı; çünkü sohbeti tertipleyen zat kibar olduğu için topladığı ahbabları da ki-

barlardan olurdu. Buralarda türlü türlü sıra oyunları oynanır, bu oyunların bazılarında oynayanlar olsun, seyredenler olsun gülmekten kırılırlardı. Herkes kendi evinde, akşam yemeğini yedikten sonra, sohbet yapılacak eve gitmiş bulunur, gecenin saat ikilerine, üçlerine kadar eğlenilir; o zamanlar herkes akşam namazından önce yemeğini yediği için sohbetin sonlarına doğru karınları acıkır, o zaman, şimdiki alafranga toplantılarda "supe" denilen bir gece yemeği verildiği gibi, buralarda da bir dolmuş hindi veya ona benzer bir et, lahana yapraklarına sarılmış bir yalancı dolma veya buna benzer bir yemekle bir de helvadan oluşan bir gece yemeği verilirdi.

Eğer sohbet sırayla yapılıyorsa, ondan sonra helva sohbetinin hangi efendi tarafından verileceğini belirlemek için bir iki okka helvadan yapılmış bir top kâğıda sarılarak, tellenerek, pullanarak, çalgılarla, şarkılarla o zatın önüne koyarlardı. Helva sohbetinin böyle kibarca yapılmasına kimin ne diyeceği olabilirdi? Ama bunun da arasına öyle edepsizce yapılanları vardı ki, onların hatırlanması bile bugün tüylerimizi ürptmeye yeter.

İşte bu türlü helva sohbetlerinden birini, bize, pek sevgili bir dostumuz şöyle anlatmıştır:

"Eski eyaletler idare tarzı şimdiki vilâyetler idare usulüne dönüştürüldüğü sırada ben de memur olarak Edirne'ye gitmiştim. O zaman vâli bulunan zata ahaliden bazıları bir dilekçe verdiler. Epeyi zamandan beri memleketlerinde helva sohbetleri hükümetin emriyle yasak edildiğini söyleyerek bu yasağın kaldırılmasını istediler. Vâli paşa, herkesin ırzı ve namusuyla eğlenmesinin yasak olmaması gerektiğini gözönünde tutmak ahalinin isteklerini yerine getirmek istedi ise de, şu yasağın neden konduğunu anlamak için dilekçeyi bir kere de, Şer'îye Mahkemesi'ne havale etti. Zira eyalet idaresi zamanında buna benzer emirler ve yasaklar Şer'îye Mahkemelerin siciline geçirilirdi.

Bir de dilekçe Şer'îye Mahkemesi'ne havale olunca yazılan cevapta ne dense beğenirsiniz? Meğer bir zamanlar Edirne şehrinde bir helva sohbeti yapılmış. Dama oyununa gayet meraklı bu oyunda usta iki adam bahse tutuşmuşlar. Hangisi yenilirse yenen tarafın uygun göreceği her şeyi yenilenin yapmasına yeminlerle karar verilmiş. Oyuna başlamışlar. Tabiatıyla taraflardan biri yenilmiş. Yenen: "Kızını çağır da ziller takarak arkadaşlarının önünde oynasın!" demesin mi? Arkadaşları "bu olacak şey değil" diyerek kabul etmemesini istemişlerse de yenen taraf isteğinde dayattığı gibi yenilen de sözünün eri bir mert adam olduğundan zavallı kızcağızını başı örtülü, sırtı feraceli olduğu halde evinden getirip ziller taktırarak, sanki oynar gibi bazı hareketler yaptırmış.

Birkaç gece sonra başka bir sohbette bu iki damacı yine aynı şartla oyuna oturmuşlar. Raslantı şeytanı bu ya! Önce yenen bu sefer yenilmiş. Kızının düştüğü rezaletin intikamını almaya susamış olan eski yenik ve yeni galip: "Öyle ise ben de şimdi seni asacağım!" demiş ve kimse itiraz edemeden rakibini bahçedeki dut ağacına asıvermiş. İşte bu hal yüzünden o zaman, Edirne vâlisi olan zat "Helva Sohbetleri"ni yasak etmiş.

Bu vakayı uydurma hikâyelerden sanmayınız. Dostumuz olan zat bunu Edirne vâliliğinin ilk kuruluşunda geçmiş bir resmi muamele diye gayet ciddi bir tavırla bize anlattı. Bizce kendisi de sözüne inanılır, namuslu bir adam olduğu için anlattıkları gerçektir. Onun için deriz ki, o zamanlar helva sohbetlerinin çoğu akıllıca ve usulünce yapılan eğlencelerden değildi; birçoğu da böyle edepsizce idi.

* * *

Öyle olmakla beraber, bu kadar ince eleyip sık dokumaya da gerek

yok! Maksudımız yeniçeriliğin var olduğu zamanlardaki eğlencelerden bazılarını anlatmak olduğuna göre anlattıklarımız yeter sayılsın da hikâyemizi sürdürelim:

Evet, ne demiştik? Balat Mahallesi'nin yukarı taraflarında "Kesme Kaya" denilen yerde esnaftan bir zat helva sohbeti yapmaya karar vermiş, demiştik değil mi? Bu sohbe bazı tanıdıklarını çağırdığı gibi evleri uzak olan, kendi mesleğinden üç zatı da buyur etmişti ki, bunlar Süleymaniye ve Kantarcılar civarı ahalisinden idiler; gece kendi evlerine dönemeyecekleri için helva sohbetini veren zatın evinde geceyi geçireceklerdi.

Üç arkadaş Limon İskelesi'nde buluştular. Şunu da söyleyelim ki bunlar o zamanın akşamcılarındandılar.

"Akşamcı"nın ne demek olduğunu biliyor musunuz? İçkiye düşkün olanlar evlerinde, çolukları çocukları arasında içki içmekten utanırlar; ziftlenecekleri birkaç kadehi yuvarladıklarını onların görmesinin terbiyelerini bozacağını düşünürlerdi. Hakları da yok mu ya?

Bununla beraber akşamları birkaç kadeh çakıştırmak zorunda olanlar kendi mahallelerine yakın olan meyhanelerden birine, ya dükkânı kapadıktan veya memurluk ettikleri yerden çıktuktan sonra gidip Apostol'un veya Artin'in hazırlamış olduğu âlâ mezelerle nargileleri, çubukları tellendirerek çakıştırdıkları da geç kalmamak için, güya akşam namazından çıkmışlar da evlerine gelmişler gibi, evlerine aşağı yukarı vaktinde giderlerdi. Hatta bunlardan bazı düşünceli kimseler karılarından da çekinerek ağızlarının kokusunu belli etmemek için çiğ nohut, kuru kahve, günlük, kakule ve karanfil gibi bazı şeyler çiğnemeye bile kendilerini mecbur sayarlardı.

Sözün doğrusunu ister misiniz? Mademki bir alışkanlık vardır, aile içinde, çoluk çocuk arasında aile reisi olan babanın kendisini herkese kepaze edercesine, rezilce içki içmesinden akşamcılık her bakımdan tercih edilecek ayıplardan sayılmalıdır.

Biz yine hikâyemize dönelim: Demiştik ki, Kesme Kaya semtinde helva sohbeti veren zatın çağırdığı misafirlerden üçü Kantarcıların ve Süleymaniyeli idiler; akşamcılardan da sayıldıkları için Limon İskelesi'nde buluşmuşlardı. Bunlar helva sohbetlerinde içki bulunmadığını bildikleri için, kendileri sohbetten önce akşam yemeğini de orada yemek zorunda olduklarından, almaya alışık oldukları besini nerede alacaklarını görüşmeye başladılar. Biri Limon İskelesi'ni öne sürdü ki portakal, mandalina, tatlı limon gibi meyvelerden başka tuzlu balıkların da bol çeşidinin meze olarak kullanılacağını bildiklerinden, teklif ağızlarını sulandırabilirdi. Ancak bu zevk bizim üç arkadaşın her akşamki zevklerinden olduğu için onlarca pek o kadar önemli sayılmazdı. İçlerinden birinin:

"— Yahu! Bu akşam da Yahudice kafa çekelim!" demesi üzerine bu istek öbür ikisince de olumlu karşılandı. Zira üç arkadaş zaten birbirine gayet vefalı oldukları için araya isteklerine ters düşse bile birbirlerine fedakârlık gösterirlerdi. Bu akşamki Balat teklifi ise kendi isteklerine uyuyordu. Yoksa besinlerini Limon İskelesi'nde almış olsalar Kesme Kaya'ya varıncaya kadar içkinin etkisi tamamıyla yok olacaktı. Bununla beraber akşam çöplenmesini Balat'ta yapmaya karar vererek Limon İskelesi'nden bir kayığa bindiler. Hoş bir rastlantı olmak üzere kayıkçıları da bir Yahudi idi.

MEYHANE SOHBETİ

Bilindiği üzere, Limon ve Yemiş İskeleleri gibi İstanbul iskeleleriyle

Balat ve Hasköy gibi Yahudilerin çoğunlukla bulundukları yerler arasında işlemekte olan kayıklar o kadar süslü ve dayanıklı şeyler değildi. Zaten Yahudi milletin ilerleme hevesi henüz pek yakınlarda belirmeye başlamıştır. O zaman başlarına kova kadar bir hotoz giyen ve başörtüsüyle feracemsi bir kara örtüye sımsıkı sarınan bir Yahudi karısına, bir gün gelip de kendisi gibilerin alafranga fistanlar giyerek, şapkalar takarak, saçlarını da günün modasına göre tarayıp ortaya çıkacakları haber verilseydi Yahudi karısı kıyametin kopacağı haber veriliyormuşçasına korkuya kapılırdı. O zamanlar başındaki kavezeyi kulaklarına kadar indiren bir Yahudi erkeği, ihtimal verebilir miydi ki bir zaman gelecek de Yahudiler sakallarına makas, hatta ustura değdirecekler? O zamanlar herkesin kıyafeti, yiye içmesi öteden beri kendi kavimlerine yakıştırılmış olan biçimden asla ayrılamazdı. Şimdilerde bile bunun bazı kalıntıları görülüyor ya!

Kısacası, o zamanlar Yahudiler şu geçici dünyanın yalnız parasından başka hiçbir şeyine aldırış etmemekte, şimdikinden çok çok ileride idiler. Başka kavimlerin eskisi Yahudiler'in âdeta yenisi bilinir; hatta çürüğü bile tazesı sayılırdı. Limon, portakal, yumurta, tuzlu veya taze balık, sebze ve meyve gibi şeylerin mutlaka çürüğünü Yahudiler aldığı için, başkaları, her şeyin çürüğünü yemek Yahudi mezhebinin gereğiymiş gibi asılsız bir inanışa kapılırlardı. Hele yüz Yahudiden birisinin yeni yapılmış bir evde oturduğu veya yeni bir kayık kullandığı görülmezdi. Başkaları ellerinde bulunan kayıklar artık kullanılamayacak kadar eskidikten sonra: "Bu artık Yahudilik oldu!" diye onu Yahudilere satarlardı da alan Yahudi, arkadaşları arasında: "Mişon bir âlâ yeni kayık almış!", diye âdeta kıskançlık uyandırırđı.

İşte bu söylediklerimizden anlaşılacağı gibi, bizim Kantarcıların, Süleymaniyeli üç arkadaşın bindikleri kayık Yahudi kayığı olmasından ötürü gayet köhne bir şey idi ise de kayıkçı olan Yahudi, bu millette

vergi olan lâf arasında yutturmacılıkta Yahudiler arasında bile şöhet kazanmış bir adam olduğu için yol boyunca o köhne kayık içinde hiç canları sıkılmıyor; hatta Yahudi'nin iki mânâya gelen sözlerine kızmak şöyle dursun, tam tersine, gülmekten kırılarak Balat'a doğru çektilerip gidiyorlardı.

Bir ara Balat'ta ağız tadıyla içki içilecek meyhanenin hangisi olduğunu ve içkilerin en âlâsının orada bulunup bulunmadığını Yahudiden sordular. Yahudi: "Meramınız sarhoş olmak mıdır?" diye sorup da üç yolcudan "evet" karşılığını alınca:

"— Öyle ise Balat'taki meyhanelerin hepsi ağız tadıyla içilecek yerlerdir ve hepsinde içkilerin en âlâsı bulunur. Yalnız birinci, ikinci, üçüncü kadehleri içinceye kadar sabırlı olup kusur bulmamalısınız. Ondan sonrası gül gülistan olur sultanım!" dedi.

Yahudi'nin bu deyişi üç ahab çavuşların kahkahalarını arttırdıktan başka, içlerinden birine rahmetli Bekri Mustafa'nın olduğu söylenen bir fıkrayı hatırlattı. Öbür iki arkadaşından çok kayıkçı Yahudiye bu fıkrayı anlatmaya başlayarak dedi ki:

"— Hani şu Limon İskeleyi'nde Zindan Kapısı tarafında bir türbe vardır ya. Orada yatan zata Bekri Mustafa derler. Bilirsin ya! İşte o Bekri Mustafa'yı bir ara şarap üzerine memur etmişler. Ama ne memuru! Denetleme memuru! İskeleye gelecek şarap kayıklarının getirdikleri şarapları Bekri Mustafa tadıp beğenirse karaya çıkarılmasına izin verecek; beğenmezse kayığı geri gönderecek. Sabahleyin sekiz mi, on mu, on beş mi, ne kadar kayık gelmişse hepsi denetleme memurunun gelmesini bekler! Sonunda memur efendi gelip ilk kayık kaptanının bardağa koyduğu şarabı, Üsküdar üstünden yeni yükselmiş olan güneşe doğru tutup rengine, berraklığına baktıktan sonra içer. Ama yüzünü, gözünü buruşturarak

— "Ulan! Kaptan Yani! Böyle buruk şeyleri İstanbul'a ne demeye getiriyorsun? Alarga bakayım alarga!.." diye kaptan Dimitriye, Apostol'a, Barba Tanaş'a, filâna ve falana da aynı şeyi yapıp kimisinin şarabını pek ekşi, kimisininkini pek tatlı veya sulu bulup beğenmez. Denetlemeden geçen kayıkların sayısı sekize, ona vardıkdan ve Bekri Mustafa'nın sabah mahmurluğu geçerek keyiflenmeye, gözleri parıl parıl parlamaya başladıktan sonra ilk geri çevrilen Kaptan Yani bir daha sokulur: "Efendimiz! Bizim eşek Muço yanılmış da demincek zatâlinize, kendimize ayırdığımız buruk ve kötü şaraptan vermiş. Haklısınız efendim, çok hakkınız var! Hiç öyle kötü şeyler müşteriye sunulur mu? Bizim asıl malımız budur. Bir de buna bakınız!" diye yine önceki şaraptan bir kadeh daha tutuşturur.

Bekri Mustafa bunu içince keyfinden ağzını şapırdatarak: "Gördün mü köftehor! Malın âlâsı böyle olur işte! Şimdi yanaş!" der; ondan sonra şarabı sulu olduğundan defedilen Apostol eşşekliği hep Muço'ya yükleyip yeni yıkadığı kadehin dibinde su kaldığı için şarabın sulu göründüğünü ileri sürer; lütfen bir daha denemesini rica ederek o da izini koparır. Kısacası, geri çevrilen kayıkların hepsi ikinci yoklamadan âferinler alarak çıkarlar.

Kayıkcı Yahudi bu fıkra ile ne demek istendiğini pekala kavradığı için, "a sultanım! Bekri Mustafa'da bir kere gözler döndükten sonra şarap diye sirke değil, turşu suyu verseler yine içip yine beğenecek değil mi? Balat'ta da size rakı yerine kibrit suyu bile dökseler yine beğeneceksiniz" dedi. Üç arkadaş da: "Ulan Yahudi! Kibrit suyunu kadehimize mi yoksa kökümüze mi döktüreceksin" yollu kahkahalara başladıklarından Yahudi'nin: "İster kadehlerinize, ister köklerinize!" dediğini pek farkedemediler.

Bizim üç ahabap Balat İskeleye'ne çıkınca, iskeleye en yakın meyha-

nelerden birine girip mezeye benzer neler olduğunu sordular. Meyhaneci Yahudiden: "Turp efendim, turp!" cevabını alınca cevaptaki benzetme bir yana, öyle adi akşamcılar gibi turp kırıntısı, sakız leblebisi dö-küntüsü ile mezelenmeye niyetleri olmadığını fark eden Yahudi: "Efendim! Komşu bakkal dükkânı mezeyle dopdoludur. Sucuk mu istersiniz, pastırma mı, tulum peyniri mi, zeytin veya sardalya salatası mı, beyaz veya siyah havyar mı, ne isterseniz vardır" demesi üzerine arkadaşlardan birisi: "Öyle ise meze tertibini bana bırakın. Siz şu masaların birini sildirin; temizlettirin, deyip bakkal dükkânına gitti.

Öbürleri meyhaneci Yahudi'ye oturacakları masayı ve etrafını sil-dirip süpürttürüp temizlettirler. Hatta Yahudinin ellerinden öğrendik-leri için şişeleri, kadehleri, bardakları, tabakları filân kendi elleriyle yı-kayıp kendi temiz çevreleriyle silerek kuruladılar. Bir büyücek damaca-nadan şişelere rakı koymak hizmetini de kendileri görüp hatta kullana-cakları huniyi de yıkamayı unutmadılar.

Az sonra, bakkala giden arkadaş da, soğan zarı gibi ince kesilmiş âlâ Kayseri pastırması, limon ve zeytinyağı ile terbiye edilmiş zeytin salatası, iyice ayıklanıp temizlenmiş sardalya balıkları gibi mezeleri ye-tiştirdiği için üç arkadaş akşam masasının etrafına dizildiler.

Bunlardan Süleymaniyeli Behram Ağa ise bu arada, tiryakisi olduğu nargilenin temizliği ve hazırlığı ile uğraşmıştı. Nargilenin sürâhisi olsun, lülesi, marpucu olsun pislikten ele, ağza alınacak gibi değildi. Bir çeyrek saatten fazla çalışarak epeyce temizlemeyi başardı ise de yine marpuc başlığını doğrudan ağzına alamadı. Bir parça ince kâğıdı zivana gibi büküp başlığın deliğine soktu ve işte bu kâğıt zivanayı ağzına değ-direrek nargilesini tongurdattmaya başladı.

Öbür arkadaşlarına gelince, onların keyif malzemeleri daha kolaydı,

Çünkü onlar tütün içerlerdi. Ama sanmayın ki, hazır yapılmış kalıp sigaralarını kutulardan çıkardıkları gibi birer kibrit çakıp yakıverecekler! O zamanlar kibrit nerede? Sigara nerede? Herkes çubuk içerdi. Kibar takımın çubukları çuhadan, canfesten, filândan yapılma, uzunluğu çubuğun uzunluğuna eşit keseler içine konmuş olarak uşaklar elinde, efendilerinin arkası sıra giderdi. Adi takım çubuğunu nadiren kese içerisinde, çoğu zaman çıplak olarak elinde gezdirirdi. Şimdilerde nasıl herkesin elinde baston ve şemsiye varsa o zamanlarda da böyle, el süsleri yerine geçen şey çubuklardı. Bu takımın çubukları kibar takımının çubuklarından daha kısa olduğu gibi daha aşağılık, âdeta ayak takımı cinsinden olanların çubukları ise hemen hemen bir, en çok iki karış uzunluğunda şeyler olduğu için bazıları bu çubukları kuşağın arka tarafına, bazıları da yakaları ile enseleri arasına sokup gezdirirlerdi. Ama gerek orta halli kibardan, gerek esnaf takımından kendini bilen, terbiyeli kimseler açıkta çubuk gezdirmez, "geçme" denilen çubukları gizlice yanlarında bulundururlardı. Bu geçmeler birer karış veya daha uzun iki, üç parça çubuğun bakır tenekeden yapılmış zivanalarla veya zivanalı vidalarla birbirine eklenmelerinden oluşur, bunlar büyücek tütün kesesinin arka tarafında, Çerkezlerin göğüslerine astıkları fişeklikler gibi, özel olarak yapılmış yerlere sokulur, lülesi ve imamesi de yine tütün kesesinin bu tarafındaki özel mahfazasına konur, içinde sahibinin tiryakilikteki derecesine göre elli, bazen yüz dirheme kadar tütün de bulunan bir kese, bir bel kayışı ile bele bağlanarak şalvar ve çakşır ile abdestlik, cübbe, kaput gibi üst elbisesi arasına sarkıtılırdı. Hele çubuğunu ensesinde veya kuşağında gezdiren baldırı çıplak takımının tütün keseleri böyle bel kayışlarına bağlı oldukları halde apaçık sallanır dururdu! Çünkü bunların cübbe, kaput gibi şeyler giymeleri âdet değildi; yazın yalnız yelek ve gömlek ile gezerek kollarını sıvarlar, kışın ise bunun üzerine yalnız bir kısa aba giyerlerdi.

Bizim üç akşamcı esnaf kendini bilen takımındandı. Süleymaniyeli

Behram Ağa'dan başka tütün tiryakisi olan öbür ikisi geçmelerini tarif ettiğimiz gibi yanlarında taşıdıkları için bunları hemen çıkarıp doldurdular; ateşleyip keyiflerini çatmaya başladılar.

Her ne kadar içki insanın çenelerini gevşeterek insanları konuşurmaya başlatırsa da birbirini her gün gören adamlar pek konuşacak lâf bulamazlar. Hal böyle ise de bizimkiler olup bitenlerden başlayarak yine de tatlı tatlı sohbete koyuldular. Kâh esnaf kâhyasını çekiştirmek, kâh yiğitbaşıya atıp tutmak onları fazlasıyla eğlendiriyordu. Çekiştirmeyi, esnaf loncasının âzalığı ile övünen bazı ileri gelenlere kadar vardırıdılar. Bunların her halini yerip övecek taraflarını bulamadılar. Kayıkçı Yahudi'nin tahmin etmiş olduğu gibi kadehlerin ilkinde rakıyı pek kekremesi, pek kötü buldularsa da ikincide, üçüncüde güya tadı başkalaşmış gibi birbirlerine tavsiye ediyorlardı. Dördüncüde, beşincide: "Tadinın tuhafılığı sertliğinden geliyor, yoksa pek de fena rakı değildir. Hem bu Yahudiler kötüsünü içmezler. Halis cibreden kendileri çekerler" gibi ileri sürdükleri fikirler doğru bulunmaya başlanmıştı.

Saat akşam sekize yaklaştı. O sırada bakkaldan yeni bir meze getirmeye gidiyormuş gibi ayağa kalkıp dışarıya çıkan bir arkadaş, aradan bir çeyrek saat geçtiği halde dönmeyince öbürleri merakla kapıldılar. Öyle ya Yahudi mahallesinde bulunuyorlar! Şimdilerde bile bu biçare Yahudiler insan kanı içmekle suçlanıyorlar mı?

O zamanlarsa Yahudiler aleyhindeki bu inanış bir kat daha kuvvetli idi. Bunun üzerine öbür arkadaş da ayağa kalkıp öncekini aramaya gitiyse de aradan bir çeyrek saat daha geçtiği halde o da geri gelmeyince meyhanede yalnız kalan Behram Ağa korkmaya başladı. Saat sekiz buçuğu geçmiş. Sular gereği gibi kararmış. Bu saatten sonra arkadaşları nereye gidip kaybolabilirler?

Bereket versin, o zamanın ahbabları arasında pek moda olan bir

lâufe Behram Ağa'nın hatırına geldi. Buna "oyun etmek" diyorlardı. Ahbaplar birbirlerine türlü oyunlar ederlerdi. Diyelim ki, birisinden ziyafet isteseler, o da naz edecek olsa ısrar ederler, sonunda adamcağız: "Eh, öyle ise bu akşam buyurunuz da çorbayı bizde içelim" der; bu sefer ahbaplar sözbirliği edip gitmezler, adamı üzerler; bunun adına da "oyun etmek" derlerdi. Bu oyun etmek muzipliklerinin bazen pek müthişleri olurdu. Bir adamın evine durup dururken "öldü" diye haber göndermek gibi tehlikeli oyunlara girilir, bazen de bir zavallı adamın ağzından güya "boşadım" lâfını işitmişlermiş gibi yalancı şahitlikle işi nikâh tazeletmeye kadar vardırırlar, sonra da "oyun ettik" diye gülüşürlerdi. Her devrin bir hali vardır ki, iyi ise sonraları o haller lezzetle anılır; kötü ise "kurtulduk" denilerek Allah'a şükredilir.

İşte Behram Ağa öbür iki arkadaşının kendisine herhalde oyun ettiklerine hükmetti. Böylece merakdan da kurtulmuş olduğu için sevin-di. Bakkala olsun, meyhaneciye olsun, hesap ne tuttu ise, bahşişiyle beraber ödedikten sonra kapıdan dışarı çıktı. Kendi kendine:

"— Bana bu oyunu oynamaları herhalde paraları ödetmek için de-ğildir. Belki de Yahudi mahallesinde kayboldukları için bir tehlikeye uğramış olduklarından korkup telâşa düşeceğimi sandılar. Dur hele, asıl ben onlara bir oyun edeyim de korku, üzüntü ne imiş anlasınlar" diyordu.

KENDİ AÇILAN KAPI

Behram Ağa kendi arkadaşlarını iyice korkutacak bir oyun oynaya-acağı lâfını ağzından çıkardığı zaman bu oyunun ne olacağını henüz zihninde tasarlamamıştı. Yolda hem gidiyor, hem bu oyunu kuruyordu. Öyle bir oyun etmek istiyordu ki, arkadaşları meydanede kendisini ya-payalnız bırakıp gittikleri için güya Yahudilerin tuzağına düşmüş olsun;

o tehlikeye kendileri yüzünden düştüğü için de iki arkadaş fena halde korksunsun; özürler dilemek, tövbeler etmek zorunda kalsınlar. Ama sonradan bütün bunların bir uydurma, bir oyun olduğunu Behram Ağa ortaya vursun da herkes kahkahalarla gülsün. Behram Ağa da: "Siz me-raka düşürüp korkutmak için beni meyhanede yalnız bırakıp savuştunuz ama işte adamı böyle korkuturlar" diyerek intikam alsın.

Nasıl, Behram Ağa'nın zekâsını beğendiniz mi? Oynamak istediği oyunu nasıl oynayacağını pek güzel düşündü ama sahiden bir tehlikeye düşmüş olduğuna herkesi inandırmak için görünürde bazı alâmetlere de gerek vardı. Ama bir kere oyunun temelini kurduktan sonra eksiklerini de tamamlamaktan geri kalmadı. Bunun için bir cübbeyi feda etmeyi göze aldı. Arkasındaki cübbeyi birkaç yerinden yırtacak, gömleğinin yakasını filân biraz hırpalayıp yüzünü gözünü çamurlayacak, saç, sakal, sarık, külah perişan bir halde, biraz da geç vakitte helva sohbeti yapılan eve girecek olursa herkes şaşır kalacak; o da Yahudilerin kendisine nasıl saldırdıklarını, bunun üzerine kendisinin onlarla nasıl boğuştuğunu an-latarak sözlerine herkesi inandırabilecekti.

Helva sohbeti yapılan evin tam adresini pek bilmiyor, yalnız Kes-me Kaya semtinde olduğunu biliyordu, ama ev sahibi pek tanınmış es-naftan olduğu için o semtte hangi bakkala sorsa kendisine gösterecek-lerinden şüphe etmiyordu. Malum ya! Şimdi olduğu gibi o zamanlar da kimin nerede oturduğunu herkesten çok bakkallar bildiği için bir yer arayanlar bakkallara sorup aradıkları yerleri kolayca bulabilirler.

Saat dokuza yaklaşmıştı. Bir soğuk mevsim. Hava da bulutlu! So-kaklar zifiri karanlık! Bir de تنها ki sormayın. Bizim Behram Ağa ger-çekten korkmaya başlamasın mı? Kendisine yalancılıktan bir tehlike uydurmaya çalışırken ya sahiden bir tehlikeye düşerse? Yeniçeri za-manında gece sokağa çıkmak zaten tehlikeli bir şeydi. Hele Balat ile

Kesme Kaya arası gibi ıssız, تنها yerlerde o zamanlar değil, yakın zamanlarda bile tek başına bir adamın geç vakit böyle başıboş gezinmesi türlü tehlikelerle karşılaşması demekti.

Gerçi bizim Behram Ağa öyle olur olmaz şeylerden korkacak ürkek takımından değildir. Hatta o zamanlar hemen herkes silâhlı gezerdi. Kibar takımı bile âlâ şal kuşaklarının üstüne süs diye altın kakmalı bir hançer takar, esnaf takımı da "ekmek bıçağı" adı altında sağ böğürleri hizasından şalvarlarıyla vücutları arasına epeyce büyük birer bıçak sıkıştırırlardı. Bunlardan biri de Behram Ağa'nın belinde idi. Pek başı sıkışacak olursa bu silaha davranmak zorunda kalabilirdi, ama bu hiç de hoşagidecek bir şey değildi! Ölsen fena! Öldürsen fena!

Zavallı Behram Ağa işte böyle gerçek bir korkuyla olanca gücünü bacaklarına verip adımlarını hızlandırarak Kesme Kaya semtine bir an önce kapağı atmaya çalışıyorsa da tutturduğu yol hayli dik bir bayır olduğu için korku belâsıyla yetmiş, seksen adım attıktan sonra soluk soluğa geldi. Kendisi kırkını geçmiş, ellisine yaklaşmış bir adam olduğu için böyle bayırlardan yukarı pire gibi sıçrayıp koşarken tıkanmak, yorulmak nedir bilmediği zamanlar çoktan geçmişti.

Sekseninci, seksenbeşinci adımdan sonra Behram Ağa'nın yalnız nefesi kesilmekle kalmadı, dizlerinin gücü de azaldıkça azalmaya başladı. Bu yüzden adımlar hem kısalıyor, hem ağırlaşıyordu. Ama korku da bir yandan kendisini itelediği için hızını kesmeden yola devam ediyordu. Otuzbeş, kırk adım daha attı. Bir de yolun ilerisine baktı ki huu... En az üç yüz adım daha var. Haydi diyelim ki son bir gayretle bu yolu da aşsın! O zaman olsa olsa yokuşun üst başına varmış olabilecek! Orası neresi? Bunu Behram Ağa ne bilsin! Kimden sorsun! Kesme Kaya semtini yalnız kafasında tasarlayarak gidiyor. Belki de, bu gidişle daha yarım saat gidecek de helva sohbeti yapılan evi değil, ancak Kesme Kaya semtini bulabilmiş olacak!

Alınız size bezginlik denilen nazlınızı! Yolun ilerisini böyle düşündüğü zaman yalnız bacaklarının maddi gücü değil, kalbinin manevi gücü de adamcağızı terketti. Başkalarına oyun edeyim derken elinde olmadan, müthiş bir belâya çatmıştı... Biçarenin başı dönmeye, ağzı boğazı kurumaya, gözleri kararmaya, asabı titremeye başladı. Evet! İleriye doğru bir adım daha atabilecek hali yok vesselâm!

Sokağın orta yerinde bir kere şöyle dimdik durdu. Elini alnına götürüp oğuşturunca parmaklarının nemlenmesinden anladı ki, traşlı kafasından doğru alnı üzerine buz gibi soğuk terler oluk gibi iniyor. Sonra elini bir de kalbi üzerine götürdü. Gümbür gümbür çarpıyordu; sanki kalbi kaburga kemiklerini parçalayıp dışarıya fırlayacak! Sağına, soluna ötüne, ardına bir kere daha bakındı. Etrafında birşey görse de gördüğü şeyden korksa neyse ne. Etrafında hiçbir şey görmüyor ve hiçbir şey görmediği için de korkusu artıyordu. Saat kaç? Âlâ bükmeden bir kordon ile boğazına asılmış somun ekmeği kadar kocaman bir Priol saati kuşağıyla göbeği arasında tıkır tıkır işliyordu ama göz gözü görmüyordu ki saatine baksın da zamanını anlasın. Ah, nerede şimdiki alevli kibritler! Varsın alevsiz olsun. İsterse en kötüsünden olsun da yirmi tanesi çakıldığı halde kibritin çöpü gene yanmasın. Yalnız ucundaki fosforun yanması saatin kaç olduğunu gösterebilirdi ya! Bu da pek büyük nimet sayılırdı. Zavallı Behram Ağa vaktini anlamak için saatinden faydalanamadığı gibi tahmin için zihnini de kullanamıyordu. Yalnız bundan bir hayli zaman önce saatin dokuzu geçmiş olduğunu tahmin ettiği hatırında kalmıştı. O vakitten beri pek çok zaman geçmişti; ama ne kadar çok! Kestiremiyordu. Behram'a yıllar kadar uzun geliyordu bu zaman.

İşte Behram Ağa olduğu yerde irkilip dört tarafına şöyle bir bakındı; sonra yorgunluğa korkunun, korkuya yorgunluğun eklenmesinden, bir adım atmak şöyle dursun ayakta bile duramayacağına anladı. Sendeleyle sendeleyle sokağın sağ tarafına doğru birkaç adım yürüdü. Sırtı

nın ilk değdiği yere şöyle bir dayanayım, dedi. Hatta dayandı da! Ama bu dayandığı yer, vücudunun ağırlığına karşı koyamadı. Çünkü orası bir duvar değil, bir kapıydı. Hatta sıkıca kapanmış bir kapı da değildi. Çünkü Behram Ağa dayanır dayanmaz kapı kendi kendine açılıvermişti. Az kaldı ki Behram Ağa kapının içersine doğru paldır küldür yuvarlanıversin! Ancak her evde olduğu gibi o evin kapısı da iki kanatlı idi; bir kanadı açılınca öbürü kol demiriyle kapalı olduğu için Behram Ağa tam düşmek üzere iken bir eliyle kapının dış tarafındaki kol demirini sağlamca yakalayıp kendini tutabildi.

Derken, evin içinde yukarıdan bir mum ışığı belirmesin mi! Aaa... Elinde gümüş şamdan bir kadın merdivenden iniyor: Önce gözüne çarpan sırma ve inciyle işlenmiş pabuçlar üzerine pembe canfesten dökme şalvarın gayet şairane ve resim gibi dökülürmesi. Uzun entarinin yine işlemeli etekleri de, ayaklar merdivenin alt basamaklarına doğru birer birer indikçe arka tarafta kalan basamakların üzerinden süzülüp iniyorlar.

Aaaa... O ne? Behram Ağa, bu halinde, o işli terliklere, dökme şalvarlara, uzun eteklere dikkat edebiliyor ha? Ama keyif ehli bir akşamcıya hiç de çok görülmeyecek bir dikkat bu! Değil mi? Hayır! Zavallı Behram Ağa'nın, akşam, Balat İskelesi'nde yuvarlanmış olduğu beş, altı kadeh zıkkımın bir etkisi, bir gücü kalmış olsaydı bu kadar gevşeyip yenik düşer miydi hiç? İşin bu tarafı sokakta kendi aklına da gelmişti: "Ah, şimdi elli dirhemlik bir bardak olsaydı, hemen yuvarlardım" bile demişti. Elinde şamdan merdivenden inenin kim olduğuna dikkat etmesi de ne akşamcılıktan, ne gececiliktendi; belki kapıyı açıp içeriye girmiş olduğu için ev sahibi tarafından fena halde terslenmesi korkusundandı. Hatta yukarıdan aşağıya inenin işli terlik, dökme şalvar ve uzun entari ile görünmesi zavallı Behram Ağa'yı ferahlatacağı yerde, tam tersine, korkusunu arttırmıştı. Kendi kendine: "Zavallı kadıncağız! Besselli kocası geliyor sandı da karşılamaya iniyor. Şimdi kocasının yerine

koca bir yabancı herifi görünce kim bilir ne kadar korkacak!..." demişti.

Merdivenden aşağıya inen kadın inmekte devam ediyordu. Uzun entarisinin yırtmacı ve beli üzerindeki enli sırma kemeri göze çarpıyor; göğüs tarafında entarinin tüllerle süslü açık yakası ve arkadan kemer üzerine sarkan saç örgüleri göz alıyor; göğsündeki tüller üzerine inen elmas gerdanlık parıl parıl parılıyordu. Kadın yaklaşınca da omuzları, گردanı, çenesi, burnu, kulağı, velhasıl yarım hotozu da meydana çıktığı zaman pek genç, pek güzel, pek de süslü bir hanım olduğu anlaşıldı.

Okuyucularımızca anlaşılmayan bir şey varsa o da galiba "yarım hotoz" olmalıdır. Bu olayın geçtiği sıralarda İstanbul kadınları, öteden beri giydikleri dökme püsküllü ve yazma yemenilerle süslü mini mini fesleri bırakmaya başlamışlardı. Yarım hotozlar yeni moda sayılıyordu. Bunlar, etrafı oyalı, âlâ kandilli yazmalarını tepeleri hizasında başlarının ya sağ veya sol tarafına doğru kulaklarına kadar gayet ustaca kıvrıma kıvrıma iğnelerle ilâştirerek yapıldı. Bunun altında kâhküller de sokma kâhkül denilen biçimde tertiplenirdi ki o da saçların ön zülüflerini uzatabilecekleri kadar uzatarak, sonra büküp kulakları arkasına ilâştirerek yapıldı.

Bizim Behram Ağa, aşağıya inen kadın bir yabancı erkeği görünce ürkip korkacak diye beklerken kadında öyle ürküntüye, korkuntuya benzer bir hal göremeyince şaşıtı kaldı. Güya o ev kendi evi imiş, güya o kadın kendi hanımı ve kendisi de onun kocası imiş de gelmesini bekliyormuş gibi güle oynaya karşılayıp kendisine pek ince bir nezaketle ve gülümseyerek: "Buyurunuz efendim!" demesin mi!

Behram Ağa'da şaşkınlık arttıkça artıyordu. Adamcağız sokaktaki o feci halinden henüz kendisini kurtaramamışken üstüne bir de bu şaş-

kınlığın eklenmesi karşısında gülsün mü, ağlasın mı, doğrusu bilemez hale gelmişti.

ZORAKİ MİSAFİRLİK

Merdivenden inen taze ve süslü güzel kadının "buyurunuz!" demesinden şaşkına dönen bizim Behram Ağa bir ara olanca gücüyle aklını başına toplamaya çalışarak:

"— Şey olmuşum! Efendim... Pek yorulmuşum da şey etmek istemiştım! Meğer dayandığım yer kapınızmış, o da şey oluverdiğinden!... Az kaldı şey oluyordum..." diye meram anlatmaya ve özür dilemeye kalkıştıysa da bunu da pek beceremiyordu. Kadında ise bir şaşkınlık belirtisi görölmek şöyle dursun kıkır kıkır gülüyor, hiç de ürmediğini belli eden bir tavırla:

"— Ne çıkar efendim! Pekala olmuş işte!... Yabancı yerde değilsiniz ki... Buyurun rica ederim!" diye ilk teklifini tekrarladı. Kadının bu hali yavaş yavaş Behram Ağa'nın korkusunu gidermiş, şaşkınlığını yatıştırmıştı:

"— Şurada, Kesme Kaya'da esnafımızdan bir zatın yaptığı helva sohbetine gidiyordum; biraz geç kalmışım, birde yolumu şaşırmayayım mı!..." diye önceki kekelemeleriyle ölçülürse âdeta nutuk sayılabilecek bir deyişle açıklamalarda bulunmaya başladıysa da, taze ve süslü güzel kadın sözünü bitirmesine meydan germiyordu ki! Bir yandan Behram Ağa'nın yanına kadar sokulup şamdani yüzüne doğru kaldırarak suratına bakıyor, bir yandan da yavaş yavaş kapıyı kaparken diyordu ki:

"— Aaa! Hiç bu vakit helva sohbetine gidilir miymiş? Besbelli ki

pek de uzaktan geliyorsunuz. Herhalde bu mahalleleri bilmediğiniz için yolunuzu kaybetmişsiniz. Bakın, güröl güröl yatsılar okunuyor. Hem burası neresi, Kesme Kaya neresi! Sıkıca bir yürüyüşle ferah ferah bir saatlik yol! Maksudınız sohbet etmek değil mi efendim? Buyurunuz bu gece birlikte sohbet edelim! Canınız hiç sıkılmaz. Sizi pek güzel eğlendiririm! Bu vakitten sonra sokaklarda gezmenin ne kadar tehlikeli olduğunu bilmez misiniz?"

Hoppala! Şöyle güzel, süsler içinde, taze bir kadınla pek güzel eğlenmek ha! Bizim Behram Ağa hiç oralarda değildi. Evli barklı, yaşlı başlı, çoluk çocuk sahibi adam! Kadının şu teklifi adamcağızın hoşuna gitmesi şöyle dursun, tam tersine, fazlasıyla gücüne gitti. Bunu âdeta namusuna karşı adi bir saldırı saydı. Çıkmak için kapıya doğru dönüp suratını da ekşiterek:

"— Hanım! Hanım! Siz beni kimlerden sanıyorsunuz? Suratıma iyice baksanıza! Ben yaştaki, ben haldeki adamdan öyle şeyler umulur mu? Siz kısmetinizi başkalarından arayınız!" dedi ki kadınlık haysiyeti olan bir kadın için şu red cevabı pek ziyade güce gidecek bir hakaret sayılabilirdi. Ama kadın hiç oralı olmadı. Gücenmek de şöyle dursun, elini kapının zembereğine koyarak dedi ki:

"— Canım neye darılıyorsunuz? Sizi bu gece misafir etmek istedikse hakaret mi etmiş olduk? Ben sizin gibi ayağıma gelmiş bir kısmeti tepecek kadar avanak mıyım sanıyorsunuz? Hem bilmiş olun ki, buraya gelmek ister sizin isteğinizle olsun, ister olmasın, buradan gitmek asla elinizde değildir. O benim bileceğim şeydir. Şuradan şuraya kımlıdamanıza izin vermem."

Kadın âdeta tehdit eder bir tavır takındığı için Behram Ağa kendisini çekip çevirerek, suratını da bir kat daha ekşiterek:

— Ne yapabilir misin bakalım?

Deyince genç, güzel, süslü kadın:

"— Ne mi yaparım? dedi, şu anda halk camiden çıkıp kahveye gitmek üzeredir. Kapıyı açıp avazım çıktığı kadar "yangın var!" diye haykırım. Elâlemi buraya toplarım. Sonra da "bu adam kapımı omuzlayıp içeriye girdi. Bana şunu bunu yapmaya kalktı. Can kurtaran yok mu!" diye veririm patırdıyı! Veririm gürültüyü! Sonra da kolluktan yeniçerileri getirip seni teslim ederim. Ondan sonra nerelere gidip başına neler geleceğini, hatta ne kadar falaka değnek yiyeceğini sen düşün artık!"

Aslında Behram Ağa, daha kadın söylemeden bu belâyı düşünmeye başlamıştı. Mevlâ hepimizi karı şerrinden esirgesin! Fattan karı yapar mı yapar! Hem doğrusu, insan bir kere yakayı Kolluk eline verdi mi hali yaman olur. Vereceği ceremelerden, yiyeceği falakalardan başka bütün esnaf içinde âleme karşı bir de kepaze olmak var!

Adamcağızın bunları düşünmeye başlaması fattan karıdaki ümidi de arttırdığı için keyiflendiğini saklamaya lüzum görmeyerek:

"— Hem canım, sizi burada çiğ çiğ yiyecek değiliz ya! İkranda, iltifatta kusur etmemeye, elden geldiğince sizi eğlendirip memnun etmeye çalışacağız. Ayıplamayınız! Ne yapalım? Bizim kazancımız da işte bundan ibaret. Dükkânımız yok, tezgâhımız yok. Sizin gibi şanlı, şerefli ağaların da beş, on kuruşunu almayacak olursak kimden ne ümidimiz olabilecek? Korkmayın efendim! Endişelenmeyin! Bir geceyi şöyle bir zevk içinde geçirin! Belki hoşunuza gider de bundan sonra birçok defalar daha bu zevkin tekrarını arzu edersiniz..." yollu öyle diller döküyor, cerbezeler gösteriyordu ki, biçare Behram Ağa fattanlığın

bu denlisine gerçekten şaşıp kalıyordu.

Behram Ağa, ilk düşüncelerini biraz değiştirmek zorunda kaldı. Karının şirretliği yüzünden yakayı ele verirse başına gelecek olur olmaz belâlar gözünü iyice yıldırmaştı. Biraz daha yumuşak gitmenin gereğine inanarak söylediği sözler taze, güzel, süslü karı ile aralarında bir anlaşma olacağını ümit ettirmeye başladı. Kendi kendine:

"— Kahpenin sözleri pek de yabana atılacak sözlerden değil! Saat 10 oldu. Söylediğine göre Kesme Kaya'ya kadar daha bir saatlik yol varmış. Ondan sonra da helva sohbeti yapılan evi elimizle koymuş gibi bulabilecek değiliz ya! Demincek sokağın ortasında korkuya kapılmış, yorulup dizlerimizin bağı çözülmüştü. Buradan öteye gitmektense, yine Balat'a dönmek yokuş aşağı olduğu için daha kolay sayılır ama Balat' da nerede yatmalı? Kahve köşelerinin pisliğine, murdarlığına katlanılsa bile Yahudiler'in, şunun bunun şerrinden insan nasıl korunabilir? Orada bir kayık indirip semte kadar gitmek lâzım gelse deniz üzerinde kalyoncu sandallarına yakalanmak da az tehlikeli mi sayılır? Öf, aman Yarab! Nedir bunun çaresi" diye düşünüyor, çare olarak da karıcığın teklifini kabul etmekten başka hiçbir çözüm hatırına gelmiyordu. Hem, bu gece burada kalırsa ne olurdu sanki? Güzel karının dediği gibi, kendisini çiğ çiğ yiyecek değildi ya! Amma namusluluğun şânına uygun düşmeyecekmiş... Bazı tehlikeli haller olması ihtimali varmış. Hiç de değil! İnsan kendini tuttuktan sonra ne olabilir? Karı zor kullanacak değil ya Zaten karı asıl emelinin ne olduğunu apaçık söylemedi mi? Behram Ağa'nın elâ gözlerine âşık değil, parasına âşık! Bu geceyi şurada rahat rahat geçirip sabahleyin karıya birkaç Mahmudiye altını sıkıştırarak çıkar gider işine! Hem evin derli topluluğuna, karının süsüne püsüne bakılırsa burası öyle pislik içinde murdar yerlerden de değil; pek temiz bir yer olduğu besbelli. Kendini açıktan açığa tehlikelere atmaktansa kaza çattığı şu belâyı bu gece katlanmalı vesselâm!

Bizim Behram Ağa şu düşünceleri etrafıca aklından geçirdi. Hatta akşamcılık da işte bu anda aklına geldi. İki dudağı arasından bir "eeh canım, ne olaksa olsun!" çıkıverdi. Kadına dedi ki:

"— Nasıl istersem beni öyle eğlendireceğine söz verir misin?"

"— Hem de istediğinizden bin kat âlâsına!"

"— Hayır, hayır! Ben ne dersem öyle yapıp sözümünden dışarıya zerre kadar çıkmayacağına söz verir misin?"

"— Söz vermek ne kelime, yemin bile ederim. Zaten vazifem zatınıza hizmeti beğendirip gönlünüzü kazanmak değil mi?"

İşte görülüyor ya! Konuşmaların hiçbir tarafında aksilik, terslik yok. Behram Ağa isterse kendini kendi evinde saysın, ister bir misafirhanede. Herhalde ne isterse yerine getirilecek.

Behram Ağa'nın heyecanı biraz yatıştı, razı oldu ama bu hal ömründe ilk defa başına geldiği için "evet" deyişi o kadar garibine gidiyordu ki, kendi kendine güleceği tutuyordu. Hatta sonunda gülümsedi bile. O tatlı gülüşü kadın da görüp adamı yola getirdiğini anladı; o da teşekkür eder gibi gülümsedi. Behram Ağa hemen:

"— İçkiniz var mı, içkiniz?" diye sordu.

"— Olmaz olur mu efendim!-Bâdeler mi istersiniz, amberiyeler mi, yoksa rakılar mı? Her türlü nefistir. Yukarıya buyurun da istediğinizi emredin siz!"

"— Ben başka içkilerin alışkını değilim. Yalnız bir parça rakı içirim."

Biçare Behram Ağa veya bahtiyar Behram Ağa hem bu sözü söylüyor, hem de merdivene doğru yürüyordu. Güzel kınalı parmaklarıyla gümüş şamdanı tutan süslü kadın da:

"— İsteddiğiniz rakı olsun efendim! Onun bile türlü var. Beğenip beğenip emrinizi verirsiniz. Türlü mezeler hazırlarım. Siz hemen keyfinize bakın efendim!" diye misafirin önüne düşmüş, hem yol gösteriyor, hem de gidilecek yolu aydınlatmaya çalışıyordu.

Üst kata çıktılar. Gereği gibi, pek güzel döşenmiş bir odaya girdiler. Kadın Behram Ağa'yı köşeye oturttu:

"— Kusura kalmayınız efendim! Tepsinizi kendi elimle hazırlamalıyım. Bir aşçıyla bir de hizmetçim var ama onlar gündüz gelip akşam giderler. Çünkü şu yaptıklarımı öğrensinler istemem. Daha sadâkatlerine, sır saklamadaki güçlerine pek emniyetim yok. On dakikaya varmaz gelirim efendim" dedi, odadan çıkıp kayboldu.

Behram Ağa'nın aklından neler geçiyordu, hiç sormayın siz! Tutulmuş olduğu bu tuzağı rüyasında görse hayra yormazdı. Bir ara şu ev içinde canının emniyette olup olmadığını düşündü ise de emniyetsizliğe delalet edecek hiçbir işaret, hiçbir hal görmediği için yüreği rahatlamıştı. Yalnız ömrü boyunca ilk defa böyle bir hovardalıkta bulunduğundan kendisini şu günah âleminin pek yabancı saymakta ve bundan doğan bir acı ile kalbinin bir yeri sızlamakta idi.

Gerçekten henüz on dakika bile geçmemişti ki, karı, elinde mükemmel bir tepsi ile içeriye girdi. Minder üzerine sakız gibi temiz bir peşkir yayarak tepsiyi Behram Ağa'nın yanına koydu; öbür tarafına da kendisi oturdu. Gayet cilveli ve hoppa bir tavırla kadehi önce kendisi doldurup:

"— Efendim! Önce sâki, sonra bâki derler", dedi ve ufarak bir de "hoş geldiniz!" selâmı çakıp kendisi içtikten sonra ikinci kadehi doldurarak Behram Ağa'ya sundu. Misafir Ağa kadehi kapığı gibi dikip bir de meze alarak sırmalı çevresine ağzını sildiği sırada kadın:

"— Rakımızı nasıl buldunuz efendim?" diye sordu. "Zevkinize gitmedi mi yoksa?"

"— Oooo! Ne demek, gerçekten pek âlâ! Hele bu akşam içtiğimiz Yahudi rakısıyla kıyaslanırsa daha da âlâ!"

"— Yaa! Bu akşam bir Yahudi evinde mi misafirdiniz?"

"— Hayır efendim, bu akşam helva sohbetine davetli olduğumuzu aşağıda söylemiştim ya!"

"— Evet efendim! Kesme Kaya semtindeki helva sohbeti değil mi?"

"— Evet efendim! O münasebetle şimdiye kadar akşamları Limon İskelesi'nde aldığımız gıdayı bu akşam Balat'ta almaya karar vermiştik de".

"— A! Hiç o sert, pis kokulu Yahudi rakıları içilir mi? Bizim bu rakıyı Ayvansaray'da büyük meyhaneci İspiraki gönderir. Hoşunuza gitmiyse bir daha doldurayım mı efendim?"

"— Hay hay! Doldurunuz efendim!"

"— Buyurunuz efendim! Afiyetler olsun!"

"— Allah ömürler versin efendim! Gerçekten pek güzel rakı!"

"— Tütün içmek zevkiniz değil midir efendim? Çubuğunuz, gemeniz yanınızda yok mu?"

"— Hayır efendim! Âdetim nargile içmektir ama..."

"— Nargile mi? Vah vah vah! Pek üzüldüm doğrusu! Evimizde bir nargilemiz olmadığına pek sıkıldım. İnşallah, bir daha teşrifinizde âlâ bir elmastraş (kristal) nargilemiz bulunacağını size söz veririm. Hele bir daha buyurmaz mısınız efendim?"

Sohbetin nasıl başladığını gördünüz ya? Bu başlangıca göre sonunun nerelere varacağını da elbette tahmin edebilirsiniz. Bu yolda bizden açıklama beklerseniz deriz ki: Bizim Behram Ağa gerçi buraya hiç de gönül hoşluğuyla gelmiş değildi ama karşısındaki kadını güzelliğinden, süsünden başka o kadar da nazik, dilbaz, ikramcı buluyordu ki, yüreği âdeta ısındıkça ısınıyordu. Böyle mini mini, beyaz, kınalı parmaklı ellerden alıp içtiği kadehler Limon İskelesi'ndeki kirli Bulgar oğlanının verdiği kadehlere benzer mi ya?

Gerçek olan şu: Kadın güzel mi güzel! Taze mi taze! Yirmi iki, yirmi üç yaşında ya var, ya yok. Teni zaten nazik ve beyaz olduğu için düzgünün beyazını da, pembesini de pek ustalıkla kullanmış; kendisine güzel yaraştırmış doğrusu. Zaten kaşlı gözlü bir şeyken rastığı, sürmeyi kaşlarına, kirpiklerine öylesine bir ustalıkla sürmüş ki, güzelliğini arttırmış. Gerçi kadın kısmı süslenmeli! Süslenmeli ama süsten önce kendisinde de bir temel bulunmalı ki süsü onun üzerine eklesin! Yoksa maymun gibi surata düzgünü sıvacı takozu ile badana eder gibi sürseler yine para etmez. Hafız-Şirazi, güzelin yüzüne düzgünün lüzumu olmadığını söylemiş. Biz sanırız ki, düzgün asıl güzelin yüzüne lâyıktır; çirkin suratlılara hiç de yakışık alacak şeylerden değildir.

İşin bizcesi, sizcesi, buncası şuncası lâzım değil! Biz asıl Behram Ağacasına bakalım, Behram Ağacasına ki, biçarenin evindeki kaşık düşmanı tazeliği zamanında bile surat züğürtü iken yirmi senelik evlilik hayatında bu surat züğürtlüğünü tam bir iflas derecesine vardırmış. Hele iki lakırdıyı bir araya getirip de ağzından bir tatlı sohbet çıktığı hiç yok. Böyle bir eş ile ömür tüketmiş olan biçare Behram Ağa şu anda karşısında son derece dilli, seyrine doyum olmaz, kurnaz, şen şakrak, cerbezeli, kısacastı, her bakımdan mükemmel bir karıyı görür de yüreği ısınmaz olur mu? Üstelik ortada kadehler de dönüp dolaşıyor. Zavallı Behram:

"— Sizin isminiz nedir, Elmasım?" diye, âdeta okşarcasına sorduğu suale:

"— Leylâ cariyeniz efendim" cevabını alınca kendisini gereği gibi bahtiyar bulmaya başlamıştı! Ama derken...

ZORLU MUSTAFA

Evet, derken... Çat çat kapı!...

Hangisinin yüreği daha önce ve daha çok hopladı dersiniz? Emin olunuz ki, Behram Ağa'nın korku ve heyecanı dilber Leylâ'nın korkusundan, heyecanından kat kat fazlaya vardı. Çünkü Leylâ buna benzer olayların çıkabileceğini zaten gözleri önünden ayırmadığı için hiç beklemeyen bir belâyâ çatmış sayılmazdı. Behram Ağa ise kadehin dördüncüsünden sonra artık kendisini iyice koyverdiği için bu yolda bir şey olacağını hiç beklemiyordu. Adamcağız hemen yerinden fırlayıp:

"— Ne o? Kim o? Aman şimdi ne yapacağız?" diye pek ziyade telaşa düştü. Leylâ ise:

"— Durunuz efendim! Gürültü etmeyiniz. Besbelli kocamdır. Elbette bir çaresini buluruz!" diye Behram Ağa'yı yatıştırdıktan sonra cumbalı pencereyi açarak: "Kimdir o?" diye seslendi. Kapı tarafından titrekli "çatal çatal" diye tarif olunabilecek bir ses:

"— Aç bre Leylâ, aç! Ben geldim!" cevabını verince bu defa Leylâ'da da büyücek bir telâş belirdi. Behram Ağa'ya:

"— Aman ayaklarınızı öpeyim. Hiç ses çıkarmayın. Gelen herif belâlıdır. Ben onun çaresini bulurum. Siz hemen şu yüke (dolaba) girin. Hiç korkmayın!" diye yalvararak adamcağını yüke soktu. Rakı takımını, falanı da hemen alıp kaldırdıktan sonra çabucak aşağıya koşarak gelen adama kapıyı açtı. Açılan kapı yine hemen kapanmışsa da evin altında homurtu çokça idi. Gelen herif ile karının söyleşe söyleşe merdivenden yukarı çıkmaya başladıkları ayak patırtılarından anlaşılıyordu. Her de ne ayak patırdısı! Allah bilir ama gelen adam doksan, doksanbeş okkalık bir yapı olmalı ki herifin ayakları altında merdiven gıcır gıcır gıcırdayıp inim inim inliyordu.

Gele gele herif odaya kadar geldi. Her adımını attıkça tahtaları sarııp camları zangın zangır zangırdatarak minder üzerine kadar vardı oturdu. Zavallı Behram Ağa ne görsün! Dev kadar iri, kafası kalafatlı bir yeniçeri ki, bıyıklarını burmak için parmakları yetmeyip avuçlarıyla bıyıklarını burmakta, paçavra dense az bulunacak o bıyıklar herifin kocaman avucunu doldurup hatta artmakta.

Sırtında Anadolu'da dokunmuş, şimdiki patiskalardan kalın ve daha sık keten bezinden yapılma açık yenli bir gömlek, onun da üzerinde bir yelek var ki görnleğin kollarını sıvayarak yenlerini ensesinden dolaştırıp bağlamış olduğu için kollar pazulara kadar çırpıplak! Kollar üzerinde dövme balık ve ayyıldız resimleri ve birkaç rakamdan başka bir de

"Ya Ali" döğölüp nakşedilmiş. Gömleğin gerdandaki düğmesi iliklenmemiş olduğu için göğüs açık ve en güzel tüylü tiftik postekisinden daha tüylü olan göğsü dehşet ve korku verir biçimde ayna gibi açık! Ayağında şimdiki bizim tulumbacı poturlarını andıran bir aba potur ve çıplak ayaklarında bir çift yüz­süz kırmızı yemeni var. Kıllı baldırları da çırpıplak! Belindeki kocaman kırmızı kuşağın arasına solgun renkli mor meşinden yapılmış bir silâhlık sıkıştırıp buna bir kulaçtan uzun kocaman bir teke bıçağı sokmuş ki, iri kulaklı kabzası kendisinin sağ kulağı hizasını geçmiş.

Güya en güler yüzünü sevgilisine gösterip en tatlı sözünü de ona söylemiş olmak için:

"— Gel bre nazlım! Anam babam dilber Leylâ!" diye süslü Leylâ'yı vanına aldığı zaman bir gulyabaninin yanına renkli bir kelebek konmuş benzedi. Artık yeniçeri biraz da keyif olduğundan kimbilir nereden doğru ezberleye ezberleye geldiği sözleri söylemeye başladı. Diyordu ki:

"— Özledim seni bre Leylâ! Gözlerini sevdiğim yosmam! Ah nazlım benim! Bıçağımı çeksen, şu bağrımı yarsan da içine bir baksan! Cığerlerimin her köşesine bin çuvaldızla sanki Tanrı eliyle Leylâ adı dövülmüştür. Yanıyorum be gözünü sevdiğim, yanıyorum!... Yok mu ya Leylâ! Benden başka birisinin yüzüne baktığın saat yok mu? Benliğime gürlük seni de, onu da birer bıçakta çıkarmazsam şu bıyıkları tıraş ederim de bilmem ne diye gezerim".

Adamın sevgisini anlatmak için verdiği güvenceyi Leylâ'nın nasıl karşıladığını düşünmekten çok dolap içinde bulunan Behram Ağa bıcaresinin bu sözleri duyunca ne hale geldiğini düşünmelidir. Zavallı adam, güya kendisini Yahudinin meyhanesinde bırakıp giden arkadaşlarına

oyun etmek için bu gece yalancıkdan bir tehlike uydurmayı düşünüyordu. Gerçekten düşmüş olduğu tehlikenin dehşeti arta arta bu kerteyi bulmuş olduğu için yalnız canının korkusundan değil, namusunun da korkusundan âdeta olduğu yerde eriyip bitiyordu. Şu yarı yabani herif kendisinin orada bulunduğundan şüphelense de bir bıçakta ikiye biçecek olsa "hakkın emri bu imiş" diye razı olacak ve cesedini yok edebilseler cana minnet sayacaktı ama asıl korktuğu şey cesedinin böyle her tarafı ayıpla dolu bir evden çıkmış olması ihtimali idi. Saklı olduğu yerde bin evliyaya bin adak adıyor, bununla da kalbi yatışmadığı için o kadar üzüliyordu ki, daha birkaç dakika önce sürmeye başladığı safanın keyfi fitil fitil burnundan geliyordu. İçtiği rakıların tesiri de defalarca azaldığı için bütün vücudu sanki buz kesilmişti.

Kurnaz Leylâ, mini mini elleriyle yeniçerinin pos bıyıklarını okşayıp burarak, seerek, yüzüne gülerek diyordu ki:

"— A! Mustafacığım, niçin böyle söylüyorsun? Hiç benim gönlüm senden başkasına akar mı? Gönlüme kalsaydı, kocaya bile varmazdım. Ama ne yapayım, geçim belâsı! Sende yok, bende yok"

"— Hem bana öyle yalnız "Mustafacığım" deme! Yiğit lakabına anılır. Zorlu Mustafa demeli bana, Zorlu Mustafa! Ne o, zorlu olduğuma inanmıyor musun yoksa?"

Kurnaz Leylâ bu defa da herifin bacak gibi kalın ve taş gibi katı pazularını iki eliyle kuşatmaya çalışıp okşayarak ve şap şap vurarak dedi ki:

"— Zorlu Mustafa elbette! Şu pazulara bak pazulara! İki elimle bile kuşatamıyorum".

"— Dört elin bile olsa yine kuşatamazsın! Bunu bil de ona göre davran. Pençeme düşecek hasım yok mu, vay onun haline! Hele sen! Leylâ hele sen! Seni şöyle iki parmağımın arasında uğuşturduğum gibi tahtakurusu imişsin gibi eziveririm".

"— Aman yarabbi! Öyle şeyler söyleme, korkuyorum".

"— Hayır, sen korkma! Kocana hiçbir ziyanım dokunmaz. Zaten ona varmak için ben sana bir kere izin verdim mi, vermedim mi? O iş bitti. Şu kadar ki, heriften parayı biraz fazlaca yolmalısın. Bana verdiğin para rakıya bile yetmiyor. Tütünü veresiye almak zorunda kalıyorum. Anladın mı? Eğer bu dediklerimi yapmayacak olursan işte o zaman kocanı da çekemez olurum".

"— O zavallı da ne yapsın. Paşası henüz mansıp(*) almamış ki! Ne aylığı var, ne yillığı!"

"— Öyle ise niye evlenmiş?"

"— Herkes bir ümidin peşinde koşar. Yakında paşası bir makama geçer ümidiyle evlenmiş".

"— Ha, doğru be! Biz işin bu yanını hiç düşünmemiştik. Ya bu herif paşasıyla taşraya gider de seni de götürmeye kalkışırsa?"

"— Karısı değil miyim? Elbette giderim?"

"— Ne? Elbette gider misin? Sonra ben ne yaparım be?"

Zorlu Mustafa bu sözün başındaki "ne" ile sonundaki "be"yi söylediği zaman sağ ayağının topuğunu öyle bir hızla yere vurmuştu ki,

(*) Makam, büyük memuriyet.

döşemenin o tarafı delinip herifin ayağı aşağıya geçecek sanıldı. Kurnaz Leylâ aslında bu tehditlere pek de aldırmıyorsa da Zorlu Mustafa'ya kendisini çok korkmuş gibi gösteriyordu. Mustafa da karıyı korkuttukça kahramanlığına güveni artıyor, koltuklarını kabartıyordu. Ancak iş kocasıyla taşraya gitmek bahsine gelince dilber Leylâ cüretini biraz artırdı. Bir nazlı kadın cilvesine bürünerek dedi ki:

"— Ben kocamla taşraya gidersem ne mi yapacaksın? Meramın beni erkeklerde vefa bulunduğuna inandırmak mı yani? He hey! Ben o ağzı-lara gelemem kuzum! Hiç şüphe yok, o zaman bir başka Leylâ bulup onu seveceksin."

"— Kim? Ben mi? Mertliğime yemin ederim ki, bana senden başka yâr bulunamaz. Sen öyle mi sanıyorsun Leylâ? Benim bu gönlüm sana düşmüştür sana! Dünyanın bütün güzellerini önüme getirselers hiçbirinin yüzüne bakmam bile. Bana böyle lakırdılar söyleme, sonra beni kocana kendin düşman etmiş olursun".

"— İnanmam inanmam! Hem vallâhi inanmam, hem billahi inanmam. Eğer inanırsam..."

"— Seni sevdiğime inanmazsın ha?"

"— İnanmam tabii! Kimbilir benden başka daha kimlerin yüzüne gülüyorsundur? Bir de tutup benim sadakatime inanmayıp bir kimse-nin yüzüne bakarsam, filân gibi lâflar söylüyorsun. Ah zavallı ben! Kendimi kime anlatayım, kime inandırayım? Bilmem ki!"

Kurnaz karı güya çok üzülmüş de gözyaşlarını tutamamış gibi davranarak ağlıyormuş gibi yapmaya yaşladı. Zorlu Mustafa:

"— Ey! Ağlama, ağlama! İnandım"

"— Kazgâni şerif(*) hakkı için yemin ederim ki inandım. Anladın mı? Kalk bir bardak iyi rakı getir de barışalım" dedi.

Ve Leylâ, rakı getirmek için öteki odaya çıktığında müthiş yeniçeri oturduğu yerden ayağa kalkıp odanın içinde bir aşağı, bir yukarı volta atmaya başladı.

Sizler, bu arada, dolaptaki Behram Ağa'yı unuttunuz galiba? Asıl o biçareyi unutmamalı. Zorlu Mustafa, her defa, yük kapısına sokuldukça o kadar yaklaşıyordu ki, ikisi birbirine tamamiyle değmeyen kapı kanatları arasından bakan, Behram Ağa ile âdeta burun buruna geldiklerini sanırdı. O kadar ki, hiddetinden soludukça yeniçerinin burnundan çıkan soluk Behram Ağa'nın yüzüne ulaşıyordu. Buna soluk dememeli de rüzgâr demeli. Bu öyle berbat bir nefesti ki zavallı Behram'ın yüzüne vurdukça benzi sararıp soluyor, cenaze rengini alıyordu.

Ya yeniçerinin aklına esse de dolabın kapısını açıverse?... Bıçak çekmeye ne hacet! Bir yumrukta Behram Ağa'nın işini bitirivereceği besbelli değil midir? Kendisini bu yumruktan kim kurtaracaktı? Kim koruyacaktı? Leylâ mı? İşte herif demincek yeminlerle söylemişti ki, öyle bir hal olursa bir yumrukta Leylâ'nın işini bitirecekti. Artık Zorlu Mustafa dolap kapısına her geldikçe Behram Ağa'nın canı gitmekte ve uzaklaşınca yerine gelmekte idi. Bu işkencelerle geçen dakikaların her biri sanki bir yıl kadar uzuyordu. Behram Ağa bin tövbeyi birden ediyordu. Böyle bir fuhuş yerine bir daha gelmeyeceğine tövbe değil! Bu maceranın zaten ilk ve son macerası olacağı kesindi. Bir daha helva sohbeti veya başka hiçbir vesile ile gece evinden ayrılmamaya tövbe edi-

(*) Yeniçeri ocagının meshur kazanı.

yor; belânın her birinin ve her türlüşünün işte böyle, gece evinden uzaklaşan başına geldiğini tekrar ederek bir daha evinden dışarı adım atmamayı her türlü selametın başı sayıyordu. Hakkı da yok mu idi?

Nihayet Leylâ, elinde bir bardak rakıyla odaya döndü. Zorlu Mustafa'nın ayakta gezindiğini görünce onun da canı ağzına geldi. Dolap kapısı tarafına ümitsizce bakıp öyle bir baş işareti yaptı ki, bu işaret güya korkma manasına geliyordu ama karının kendisinin korktuğu suratından belli oluyordu. Hatta o kadar belli oluyordu ki, Zorlu Mustafa bile bunu farkettti:

"— Korkma! Korkma dedik ya! Sözüme inanmıyor musun? Sonra buna da kızarım ha!" demişti ki dilber Leylâ herifin bu sözüne gülücüklerle karşılık vererek yeniçerinin keyfini yerine getirdi.

Bardaktaki rakı hemen hemen yetmiş, seksen dirhem vardı. Yeniçeri bunu bir solukta içti. Öyle bir solukta içti ki, rakı üç kat fazla olsaydı vız gelecek, yine bir hamlede içiverecekti. Leylâ ise belâlısına rakıyı içirdikten sonra kolundan çekerek minder üzerine oturmasını rica etti. Kendisi de yanıpışanı oturup türlü diller dökerek müthiş herifi avutmaya başladı. Maksadının olanları dolaptan seyreden Behram Ağa'yı yatıştırmak olduğunu o biçare mahpus da farkediyordu. Biraz sonra Leylâ belâlısına bir bardak rakı daha teklif etti. Herif:

"— Hay hay içirim ama ya sızıp burada kalırsam?" diyerek bir de güldü ki, bu gülme, gitmekten çok kalmak niyetinde olduğunu gösteriyordu. Bunu Leylâ da anladı. Zaten o da bu hesaplara bir rakı daha teklif etmişti. Zorlu herif kendi kendine kalkıp gitmeyecek olursa bari sızın da dolaptaki misafir kurtulsun diye düşünüyordu.

Rakı teklifini Mustafa da kabui etti. Tam karı rakı getirmek için

ayağa kalkmıştı ki, çat, çat, çat, çat! diye sokak kapısı bir daha vurulmasın mı?

K O C A

Bu defa kapının böyle dört defa vurulmasından Zorlu Mustafa'nın mı, yoksa dilber Leylâ'nın mı yüreği daha fazla hopladı, bilin bakalım! Bunun için uzun uzadıya düşünmeye de lüzum yoktur. Kapının çalınması Mustafa'nın umurunda bile olmadı... Leylâ ise büsbütün insan kılığından çıktı; nerede ise ölecekti. Boğuk bir sesle:

"— Aman Mustafa! Kocam geldi!" dedi.

"— Geldiyse ne yapayım?"

"— Nasıl ne yapayım? Aman Mustafa! Herifin kim olduğunu bilmiyor musun?"

"— Kocan olduğunu biliyorum ya o kadarı yeter. Geldiyse hoş geldi, safâ geldi!"

"— Ayaklarının altını öpeyim Mustafacığım, öteki odaya çekil de, herifin doğruca buraya girmek âdetidir, seni görmesin! O buraya girdikten sonra sen de yavaşça merdivenden iner, çıkıp gidersin."

"— Ne dedin, ne dedin? Kapıdan çıkar gider miyim, dedin? Pir ol be Leylâ! Sen beni hiç mi tanımıyorsun? Kapıdan çıkıp gitmek şöyle dursun, bu odadan kalkıp öteki odaya gitmek bile benim kabadayılığıma dokunur".

"— Aman Mustafacığım! Böyle bağırma, herif kapıdan hepsini işitiyor".

"— Varsın işitsin! Ne vazifem? İsterse buyursun yanıma gelsin de yüzüne karşı söyleyeyim".

"— Canım, senin yanında zerre kadar haysiyetimin yok mu benim?"

"— Senin yanında benim zerre kadar itibarım, namusum yok mu?"

Biçare Leylâ korkusundan, üzüntüsünden nerede ise ölecek. Çünkü gerçekten, söylenen sözleri aşağıda, kapının önündeki Paşalı(*) birer birer işitiyor, daha orada öfkesi arttıkça arttığı için kapıya o kadar sık ve öylesine şiddetle vuruyor, omuzluyor, tekmiyordu ki, koca kapıyı ha kırdı, ha kıracak sanırdınız.

Mustafa'nın ise hiiiç oralı olduğu yok! Tam tersine, odanın baş köşesine kurulup oturmuş, palabıyıklarını avuçlayıp duruyor.

Leylâ bir çıkış daha yapmak zorunda kaldı:

"— Aman Mustafa! Ne kadar para istersen vereyim, tek şu gece beni kepaze etme!" dedi.

"— Seni kepaze etmemek için ben kepaze olmalıyım öyle mi? Dünyanın parası verilse ben kepazeliği kabul edemem".

"— Öyle ise bu işin sonu ne olacak?"

"— Orası benim neme gerek! Ne olacaksa olacak işte!"

(*) Paşa unvanını alan vezir ve beylerbeyi gibi büyük devlet adamlarının yakın hizmetinde bulunan gedikli ağalara "Paşalı" denirdi.

Aşağıda son defa olarak kocasının kapıyı omuzlaması kapının reze köprüsünü fırlatıverdiği için kapı arkaya dayanmış ve herif kapıyı kapamaya lüzum görmeden paldır küldür merdivenden yukarıya çıkmaya başlamıştı. Bunun üzerine artık Mustafa odadan çıkmak istese bile iş isten geçmiş demektir. Sekiz, on saniye sonra Paşalı Ağa oda kapısından içeriye girmiş ve yeniçeriyle karıyı bir odada görmüştü.

Bu gelen adam yaşça kırkını biraz geçkin bir şey ise de, eski paşa ağalarının uşaklıktan çok asker terbiyesiyle yetişmiş bir görünüşü vardı. Her zaman inip binmeye, atıp tutmaya, vurup kırmaya alışkın kimselerdi bunlar; onun için öyle "Paşalı" denince şimdiki paşa ağalarını aklı-mıza getirmemiz doğru olmaz.

Gerçi bu adam Zorlu Mustafa kadar iri yarı değildi. Uzun boylu, geniş omuzlu, gösterişli ince belli, zayıfça endamlı, kibar tavırlı idi. Ayağında sarı çektirmeler, onun üzerinde ağıl şalvar, daha üstünde yollu Şam kumaşından yırtmaçlı paşalı entarisi ve daha üstünde ipek ve ip-likle karışık hârelî kumaşa kaplı sincap kürkü, başında da Rağibi de-dikleri hafif kavuğu ile Paşalı'yı görenlerin gözünde Zorlu Mustafa âde-ta yabancı bir hayvan gibi kalırdı.

Paşalı'nın belinde Sürani denilen, yarım kılıç boyunda büyük ve igrî bir pala vardı ki kabzası firuze, akik ve biraz da lâ'l ve zümrüt taşlar-la süslenmişti.

O zamanlar "Osmanlı" diye işte böyle Paşalı'lara ve bunların daha küçüklerine, kısacası, inmiş binmiş, cihanı gezmiş görmüş adamlara derlerdi. Bunların hemen hepsi gözüpek, gayet cesur, ata biner, iyi silâh kullanırdı. Öyle Zorlu Mustafa'nın gücü gibi ham güçlerden pek de ür-kmezlerdi. Bununla beraber yeniçeriler gibi atak, edepsiz, boşyere kan dökmeye hevesli, terbiyesiz şeyler değillerdi bunlar. Yumuşak, sabırlı,

kendi halinde, akli başında, terbiyeli kimseler idiler. Vezirlerin maiye-tinde rütbeleri arta arta kethudalık derecesini bulduktan sonra kapu-culuk payesiyle saray hizmetinde yavaş yavaş yükselir, lâıyk olanlar, talihleri de varsa Mirmiranlık, Rumeli Beylerbeyliği, Vezirlik pâyelerine kadar yol alırlardı ki, Osmanlı tarihinde bunların benzeri az değildir. Çoğu devletimize ettikleri hizmetlerle anılırlar.

İşte gelen adam, yani dilber Leylâ'nın kocası Palaçalan Ahmet Ağa diye meşhur, Sürani vurmakta usta bir Paşalı idi. Odaya girdiği zaman selâm verip aldırmandan alt taraftaki köşeye oturdu. Zorlu Mustafa veri-len selâmı da almadı. Kurnaz Leylâ:

"— Size varmadan önce beni bu ağa istemişti de... Ben de onu is-tememiştim de..." diye bir söze başlamak istedi ise de Palaçalan Ahmet Ağa gayet sert ve adam yerine koymaz bir tavırla:

"— Sus! Erkekler arasında karılar lâf etmezler. Hele senin gibi bir aşifte!" diye karıyı tersleyip susturuvermişti.

Bu olanları dolaptan seyredenî unutmuyorsunuz değil mi? Şu bi-zim Behram Ağa'yı? Zavallı Behram Ağa'yı! Kapıyı kanatlarının ortasın-daki aralıktan bakıp da Paşalı Ahmet Ağa'yı gördüğü ve haline, şânına dikkat ettiği zaman adamı o kadar beğenmişti ki, böyle kerli ferli, nam-lı namuslu bir ağanın şöyle hilekâr bir karıya koca olmuş bulunmasını bir türlü havsalasına sığdıramamış, kadından âdeta iğrenir olmuştu. Bu garip duygu adamcağızda önce beliren korkuyu da bir yana atmıştı. İşin neye varacağını merakla beklemeye başladı. Bir de "erkekler arasında karılar lâf etmezler. Hele senin gibi bir aşiftenin!" sözlerini Paşalı'nın ağzından işitince Behram Ağa'nın hali büsbütün başkalaşmış bir saniye sonra ne olacağını bir saniye önceden keşfedebilmek için can vermeye hazır bulunuyordu. Nefesini keserek, kalbinin çarpıntılarını önleyerek

kulak kabartmış, dinliyordu. Fakat aradan bir iki dakikanın hiç konuşulmadan geçmesi biçare adamcağızın yürek üzüntüsünü arttırdıkça arttırıyordu.

Bir iki dakika içinde Palaçalan Ahmet Ağa ile yeniçeri Zorlu Mustafa birbirini tepeden tırnağa kadar süzdüler. Dövüşmeye çıkacak horozların kabarıp kabarıp birbirlerini tepelerinden aşağıya süzmeleri gibi âdeta görenleri güldürecek garip bir bakışla bakıştılar. Sonra Paşalı Ahmet Ağa dedi ki:

"— Birader! Şu aşifte karı pek güzel olduğu için buna âşık olduğundan dolayı seni mazur görüyorum. Ben de bir defa atla bu sokaktan geçerken kendisini şu pencereden görmüş, pek beğenmiştim de gönderdiğim kılavuzlardan ırzı, namusu yerinde bir taze dul olduğunu öğrenerek evlenmiştim. Kendisi ile evleneli daha bir ay olmamıştır. Herhalde bunu siz de biliyorsunuz".

Zorlu Mustafa ters ve hakaret edercesine:

"— Keyfim isterse bilirim, keyfim istemezse bilmeyiveririm. Sen ne demek istiyorsun bakalım?"

"— Kızmayın birader! Benim demek istediğim senin namusuna, mertliğine dokunacak bir şey değil. Bak ne demek istiyorum ben! Bu karı seni şuraya kabul etmekle benim namusumu ayaklar altına almıştır. Âdeta ölümü haketmiştir. Fakat öyle bir kahpenin murdar kanına elimi bulaştırmak istemem. Sana da kıymak istemem. Yalnız..."

Sözün burasında Mustafa küçümseyen bir tavırla başını kaldırıp Paşalı'nın suratına baktı. Hem de öyle bir bakış baktı ki, Ahmet Ağa, bir an için bile olsa sözünü kesmek zorunda kaldı. Sonra yine söze başlayarak dedi ki:

"— Evet, sana da kıymak istemem. Senin ne kabahatin var ki? Çağırılmışsın, gelmişsin. Bununla beraber kendi namusumu da kurtarmak için rica ederim. Şuraya, kapı önüne kadar çıkalım. Ben bu aşifteyi boyaşayım. Bir kere benim nikâhımdan çıkmış, dolayısıyla namusum kurtarılmış olsun da sonra ben başımı alıp gideyim. Sen burada kal, var safana bak".

Zorlu Mustafa, bir Paşalı'nın, bir de dilber Leylâ'nın yüzüne bakarak bu sözden bir şey anlayamadığını şu bakışlarıyla anlattıktan sonra, sözle de anlatarak dedi ki:

"— Bundan meramın nedir? Anlamadım!"

"— Meramımı açıklayayım ben sana. Şu dakikada ev benim evim, şu karı da benim karımdır. Evime, karımın yanına gelmiş olan bir yabancıyı dışarıya çıkartmayacak olursam mıymıntı, namussuz bir adam sayılırım. Fakat dışarıya çıktıktan ve karıyı boşadıktan sonra ne bu ev, ne de içindeki karı artık benim olmayacağı için sen buraya girip kırk yıl da çıkmayacak olsan yine benim namusuma saldırmış sayılmazsın. Anladın mı karındaşım!"

Zorlu Mustafa gayet küçümseyen bir tavırlı gülüp başını sallayarak:

"— Evet anladım!" dedi. "Yani beni buradan çıkartıp yiğitlik ödününü yapmış sayılacaksın da, ondan sonra karıyı bırakarak âdi bir kahpenin evine girmiş olduğum için bana ilişmeye hak ve lüzum görmeyeceksin".

"— Tamam! Meramımı pekala anlamışsın! Sanırım ki, böyle yiğitçesine edilen bir teklifi kabul etmekten de geri durmazsın"

"— Yok, yok! İşte bunda acele etmeyelim. Teklif gerçi yiğitçesine bir teklif ama o yiğitlik sende kalıyor. Çünkü beni buradan çıkarmış oluyorsun. Bende ise kepezelikten başka bir şey kalmıyor. Çünkü senin ettiğin tekliften dolayı korkup emre hoyun eğmiş oluyorum. Benim gibi bir kabadayı böyle bir teklifi kabul edebilir mi?"

"— Aman birader! Bunda kabadayılığa dokunacak ne var? Sen buraya şu karı için mi geldin, yoksa mutlaka benim manusumu ayaklar altına almak için mi? Bu karı için geldinse işte ben karıyı senin elinden almış olmadıktan başka tamamıyla yine sana terkediyorum. Yok, benim namusumu ayaklar altına almak için geldinse ben sana ne kötülük ettim, ne düşmanlık yaptım ki, beni bu hakarete lâayık görüyorsun?"

Zavallı Palaçalan Ahmet Ağa bu sözleri söylerken âdeta ağlayan bir sesle, üzgün bir tavırla söylüyordu. Halinden, şânından belli oluyordu ki, böyle bir aşifte için kan dökmek kertesine varan bir kaballığı arzu etmiyor, işi anlaşılarak, mertçe çözmek istiyordu.

Lâkin Zorlu Mustafa oralarda mı ya? Herif namuzsuz! Terbiyesiz! Edepsiz! Onun kabadayılığı bir kaldırım kabadayılığından ibaret! Karşısındaki terbiyeli, namuslu adamın şu mertçe sözüne karşılık bula bula ne bulsa beğenirsiniz? Dedi ki:

"— Buraya ne meramla gelmiş olursam olayım, ama her kimin olursa olsun emriyle buradan dışarıya çıkmak yüzüme tükürtmekle birdir. Leşime tükürtürüm, yüzüme tükürtmem"

Bu iki erkek arasında konuşulan sözler dilber Leylâ'ya nasıl tesir ediyordu diye düşünüp kafa yormaya lüzum yok. Aslan gibi adamların namuslarını yerle bir eden o aşağılık kadınlarda ne yürek kalmıştır ki, onun duyguları düşünmeye değer olsun! Ne kocasının manusunu, ne

de kendi haysiyetini korumayı akıl eden bu türlü çirkeflerle insan kafasını hiç yormamalıdır. Yalnız dolaptan seyreden düşünmelidir ki o zavallı adam gerçekten namuslu, namusun kadrini bilir bahtiyarlardandır. Onun vereceği hükümler değerli ve önemlidir. Nitekim Zorlu Mustafa ile Paşalı arasında en sonra konuşulan sözler üzerine kendi kendine dedi ki: "Eyvah, kan dökülmesinin önüne geçilemeyecek! Şu Paşalı gerçekten olgun adammış. Ama karşısındakinde olgunluk şöyle dursun, insandan sayılır tarafı yok! Zavallı adamcağız namusuna sürülen lekeyi kan ile yıkamak zorunda kalacak. Hem de ne yazık ki, kendi kanıyla yıkayacak. Zira, ne kadar yiğit olsa karşısındaki devin pazu gücünü yenmek için gereken güç kendisinde yoktur.

K A N

Paşalı Ahmet Ağa'nın Zorlu Mustafa'ya yapma, etme der gibi söylemiş olduğu son sözü ağlarcasına üzgün bir tavırla söylediğini yukarıdaki paragrafımızın sonunda haber vermiştik. Hatta Ahmet Ağa'nın bu halinin Zorlu yeniçeriden korktuğuna verilmemesi için asıl maksadının Leylâ gibi bir aşifte için bir babayiğite kıymamak olduğunu da açıklamıştık. Böyle mertçe ve insaflı bir söze oradaki paçavra bıyıklı yeniçeriden insaflı ve mertçe bir cevap beklerken birden heriften hiç ummadığı o ters cevabı aliverince Ahmet Ağa'nın rengi sapsarı kesildi. Burnu büzülmüş gibi görünüyordu. Hele dudakları açıkça titremeye başlamış, gözleri ise kıpkırmızı olmuştu. Bununla beraber gazabını yenip yumuşak kalmaya kendini zorlayarak:

"— Hemşeri! Bu sözün ne demek olduğunu bilerek mi söyledin?" diye sordu. Yeniçeriden:

"— İnsan bilmediği, anlamadığı lakırdıyı söyler mi?" cevabını aldıktan ve hele:

"— Demek oluyor ki, namusumu kurtarmama bir yardım olmak üzere şu evden dışarıya çıkmak için ettiğim teklifi de kesin olarak kabul etmiyorsun! Öyle mi?"

Sualini de yine mümkün olduğu kadar yumuşak bir dil ve aşağıdan alarak sorduğu halde buna da palabıyık yeniçeriden:

"— Yerimden bile kımıldamayacağıma kesinlikle inanmalısın!" karşılığını aldıktan sonra koca Palaçalan:

"— Öyle ise gerçekten yerinden kımıldamaya bile vakit bulamayacaksın. Sen buradan çıkmaya razı olmadığın için ben de canını cesedin-den ayıracağım!"

Dedi ve daha bu son sözün ilk kelimesi olan "öyle ise"yi söyler söylemez, sanki kuvvetli bir yayla gerili imiş de bırakılmış gibi yerinden fırlayan Paşalı yine o son sözün son kelimesi olan "ayıracağım" kelimesini söylerken palasını gerçekten Zorlu Mustafa'nın sol göğsü üzerine savurmuş, üç dört kaburga kemiğini birden kalem gibi çelip açtığı kapaktan yüreğini çıkararak bir çanağa konmuş gibi o kapağın içine düşürüvermişti.

Aman yarabbi! Bu saldı ne kadar çabuk olmuştu! Paşalı'nın yerinden fırlamasıyla palası ile Zorlu Mustafa'nın sol tarafını doğrayıvererek en az iki okkalık bir kapak çıkarıvermesi arasından hemen beş saniye bile geçmemişti. Buna mutlaka inanmalısınız. Zira Zorlu Mustafa da hatırı sayılır, eline ayağına çabuk kabadayılardan olduğu halde yerinden kımıldanmaya bile vakit bulamamış, gözü açıp kapamakla ancak ölçülebilecek bir zaman içinde kendisini kaybetmiş ve hemen o anda canını teslim etmişti.

Dolaptan seyreden i unutuyor musunuz? Eğer bizim Behram Ağa

da haylice kemikgöz, sinirlerine hakim takımından olmasaydı bu dehşetli manzara üzerine çıldırısıya bir çığlık koparıp kapalı olduğu yük kapısına tekme vurdugu gibi dışarıya fırlayıverirdi. Gerçi böyle bir zayıflık eseri göstermedi ama metanetini de tam olarak korumayı başaramadı. Saklı olduğu yerde bir dakikada bin defa bayılıp bayılıp ayyıldıyordu.

Dilber Leylâ'yı ise hiç sormayın! Palaçala'nın ikinci darbesi kendi göğsü üzerine mi olacak diye, ancak birkaç saniye süren öyle müthiş ve feci bir bekleme ânı yaşadı ki, celloadın satırına ensesini eğmiş bir mahkumun o satır ininceye kadar geçirdiği zaman ancak buna misal olarak gösterilebilir. Fakat Paşalı Ahmet Ağa, sanki orada Leylâ aşiftesi hiç yokmuş gibi elindeki kesici âletin kanlarını hâlâ kanı köpürmekte ve göz kapakları kendiliğinden seyirmekte olan maktûlün poturuna silip temizledikten sonra onu kınına sokarak yine eski yerine gelip oturmuştu.

Of! Beş on dakika önce buraya geldiği zaman yine kızgın bir halde idi ama o kızgınlığını yenmek için gösterdiği efendilikten midir nedir, herhalde yüzü güzel ve sevimli olan o terbiyeli, o olgun Paşalı'nın suratını siz şimdi görmeli idiniz. Külde bed beniz var, onda yok! Gözlerinin beyazı ile siyahı ayırt edilemiyor. Burnunun ucu büsbütün büzülüp yalnız kulakları fırlamış, kabarmış. Dudaklar incele incele sanki hepsi kaybolmuş. Şakaklar ve yanaklar çukurlaşmış. Yüz hem uzamış, hem de sivrilmiş gibi görünüyor. Bir korkunç surat ki, dolap içinden bu halleri seyreden Behram Ağa gördükçe iğreniyor.

Kesin olarak inanabiliriz ki, palasını kınına koyuncaya kadar Leylâ'nın orada bulunduğunu Ahmet Ağa görmemiştir. Görmüş olsaydı o kızgınlıkla elbette ve elbette Leylâ'ya da bir şey yapardı. Yerine oturduktan sonra Leylâ'yı gördü. O müthiş ve iğrenç suratına olanca nefretiyle bir müddet baktıktan sonra hiçbir şeye benzetmek kabil olmayan çok sert bir tavırla:

"— Bir kahve pişir!"

Emrini verdi. O dakikaya kadar buz gibi donup kalmış olan Leylâ için bu emir bir elektrik kıvılcımı, bir yıldırım yerine geçti. Eğer öyle buz gibi donmuş kalmış olmasaydı belki de bu kıvılcımın ateşinden yanıp kömür kesilirdi. Yani o tersleyici seslenme yüzünden ödü patlayıp geberir giderdi. Fakat gerçekten yıldırım kadar şiddetli ve dehşetli olan bu emir kendisini donmuş halinden çıkarıp kanına yaşamak için gereken sıcaklığı ve kalbine şu ümitsiz halinde pek ziyade muhtaç bulunduğu ümidi vererek o hilekâr habisi epeyce ruhlandırdı: Aldığı emri yerine getirmeye can attı.

Leylâ odadan çıkıp da oda yalnız kaldığı zaman dolaptaki Behram Ağa'nın korkusu yenilenip artmaya başladı. Olanlar tekrarlanacaktı şimdi. Ne zaman Leylâ odada bulunmazsa Behram Ağa kendisini tamamiyle koruyucusuz kalmış bularak korkusu artıyordu. Gerçi bu defa Paşalı Ahmet Ağa maktül Zorlu Mustafa gibi odanın içinde bir aşağı bir yukarı volta etmediği için ve dolap kapısının aralığına burnunu sokarcasına yaklaşmadığından bu defaki tehlike Mustafa'nın gezindiği zamanki tehlikeden daha hafif sayılırdı ama Mustafa gibi bir canlı adamı kendi gözünün önünde leş haline getirerek yere sermiş olan adam, şimdi karşı köşede son derece kızgın bir suratla oturmuş duruyordu. Zavallı Behram bundan korkmazdı da ne yapardı?

Palaçalan Ahmet Ağa kendini bu unvana lâyık kılan ustalığının eserini bir daha görmek içinmiş gibi oturduğu yerden biraz davranıp Zorlu Mustafa'yı seyretmeye başladı. Hem seyrediyor, hem burnundan soluyarak başını sallaya sallaya kendi kendisine diyordu ki:

"Zavallı herif! Bir kahpe uğruna gebermekten çok, eşekçesine bir kibir ve gurur yüzünden canından oldu! Ama ah hınzır aşifte! Asıl

sebepe o! Yoksa ben bu dağ gibi kahramana kıyar mıydım? Hay hilekâr karı hay!"

Paşalı Ahmet Ağa bu sözleri kendi kendine mırıldanırken Leylâ da pişirmiş olduğu kahveyi elinde tutarak odadan içeriye girdi. Ahmet karının suratına öyle bir bakış baktı ki, yükten seyreden Behram Ağa sanki buzdan yapılmış bir şiş sokmuşlar gibi yüreğinde soğuk soğuk bir şeyler hissetti. Eğer herifin bakışına Behram Ağa'nın dikkat ettiği gibi Leylâ da dikkat etmiş olsaydı odanın ortasına doğru attığı adımı tekrar edemeden bulunduğu yerde bir mermer heykel gibi donup kalması gerekirdi.

Fakat o açıkgozlüğüne ve fattanlığına rağmen Leylâ Ahmet Ağa'nın kendisine nasıl baktığını farkedemedi. Kocasını tarafından memur edildiği hizmet kendisine büyük bir kurtuluş ümidi vermiş olduğu için bu emniyetle kahveyi sunmak üzere rahat rahat yürüyüp geliyordu. Ama hem geliyor, hem de son derece müthiş bir üzüntüyle minder üzerinde yatan ölüyü seyrediyordu.

Paşalı Ahmet Ağa, minder üstünde değil yerde oturduğu için Leylâ getirdiği kahveyi kocasının önüne koymak üzere tabii olarak eğilmek zorunda kaldı. Bu yaklaşımda Paşalı Ahmet Ağa'nın artık sabrı, tahammülü tükendi. Eğilmiş olan dilber Leylâ'nın kol kalınlığında örgülü güzel saçlarını birdenbire eline dolamasın mı?

Leylâ başına gelecek felâketi hemen anladı. Çabalanıp kendini kurtaramayacağını bildiği için son ümidi Paşalı Ahmet'in acımasına sığınmakta bularak:

"— Aman Allahaşkına! Tövbeler tövbesi olsun! Bir daha etmem! Aman ne olur kıyma bana!"

Diye yalvarmaya başladı. Ama o dakika Paşalı Ahmet'in acıyacağı bir dakika değildi! Sol eline karının saçlarını doladığı gibi sağ eliyle de palasını çekmiş. Artık palabıyık yeniçeriye yapmaya mecbur olduğu gibi acele etmeye de ihtiyacı yok. Kariya:

"— Bre hayırsız! Sen tövbe tutacak takımdan olsaydın önce kendini bana namuslu bir taze dul diye haber verdirerek benim gibi namuslu bir adamı aldatmazdın! Sen tövbe tutacak olsaydın beni aldatmış olduğundan dolayı kendini hiç olmazsa mazur göstermek için artık ırz ve namusunla yaşayarak günahıtan rezaletten el çekerdin! Sen ise henüz bir aylık kocan üzerine şu baldırı çıplağı evine alıp adımı, namusumu lekelemekten çekinmedin! Senin yüzünden şöyle bir babayiğitin kanına girdim. Bunun parasına muhtaç olamazdın sen. Çünkü o bir yaya yeniçeri neferidir. Aldığı maaş kendi masrafına yetmez. Senin ise bir şeye ihtiyacın yoktu. Nen eksikti? Seni öldürmek gerektir. Seni öldüren katil olmaz, gazi olur!" diye öyle şiddetli tersliyordu ki canıyla uğraştığı için Leylâ bu terâzemelerin dehşetini pek ölçemiyordu hırhalde. Ama dolaptaki Behram Ağa işin olanca ağırlığını pekala farkederek oturduğu yerde kalay gibi eriyip gidiyordu.

Hatta, zavallı adamcağız şu anda kendi kendisini de muhakeme ediyor ve diyordu ki:

"— Ya bu cellâd Paşalı beni de ele geçirecek olsa kim bilir etlerimi nasıl lokma lokma kıyar. Yeniçeri benden gençtir. Bekârdır. Gerçi ahlaksız karı onun parasına değil, kendisine aşık olduğu için adamcağızı baştan çıkarmıştır. Ya ben! Yaşını başını almış, saçlı sakallı, evli barklı, oğul uşak sahibi, epeyce zengin bir esnaf! Şimdi ben bu karının peşine düşmediğimi, paralar vadetmediğimi, filânı, falanı kime anlatabilirim? Bu akşam Kesme Kaya'da helva sohbetine davetliyken geç kalıp, yolu mu şaşırıp, sokak kapısını duvar sanıp dayanır dayanmaz kapı açılarak

içeri girdiğimi, kadının beni zorla misafir ettiğini kime söyler de inandırabilirim? Ben, kendi kendimi, Mustafa'dan bin kat fazla öldürülmeye lâıyk buluyorum, vesselâm!"

Bir eline kadının saçlarını dolayıp öbür elindeki palayı havaya kaldırmış olan Paşalı Ahmet o hesap soran sözleri söylediği sırada Leylâ'nın suratını yere doğru eğip bastırmıştı. Kadının yüzüne baksa hemen gazabı geçip gerdanına bıçak sürmeye cesaret edemeyecek imiş gibi o pırıl pırıl parlayan güzellikten sanki ürüyor, güya korkuyor sanılırdı. Hele Leylâ:

"— Kurbanın olayım ağacığım! İnsaf ediniz! Merhamet buyurunuz! Beni söyletip muhakeme ediniz de sonra isterseniz lokma lokma doğrayınız!" diye daha safça yalvarmaya başlayınca o fettanın ne kur-naz, ne dilbaz olduğunu bilen Paşalı Ahmet ricasını kabul edecek olsa kariya söz yetiştiremeyeceğini ve mutlaka yenikliğin kendisinde kalacağını bildiği için:

"— Sen, söyleyeceğin varsa mahşerde, Huzuru Rabbil Aleminde söyle!" dedi. Hançeri o güzel kadının pamuklar, kaymaklar gibi lâtif olan ensesi üzerinde yürütüverdiği gibi gerdan kemiğine kadar gömüldü gitti.

Bereket versin ki, o anda dolaptaki Behram Ağa büsbütün kendisinden geçmişti. Pembe renkli entari üzerine güzel Leylâ'nın koyu kırmızı kanı yürüyüverince adamcağızda artık tahammül kalmamış, bayılıvermişti. Hem de bereket versin ki bayılıvermişti. Yoksa hiç şüphe edilmesin ki, bir çılgık koparıp kendisini de katil Ahmet'in intikam alan palasına teslim edivereceği apaçıktı.

Gerdan kemiğinin oynak yerine rastlamadığı için yüzü kalın ke-

miğе dokunan pala gerektiğі gibi işleyemeyince katil Ahmet bir hamle daha yapmak zorunda kaldı. Pençesi altındaki dilber karı bir çığlık ko-parmaya başladıysa da ikinci hamleden sonra kadının bu çığlığı bir hırıltıya dönüvermişti. Zira ikinci vuruşta saldırma kemik oynakları arasından geçip karının kafasını bedeninden ayırmıştı.

Sanki denize düşmüş de tam boğulacağı sırada dalgalar arasından başını çıkarmayı başarmış gibi geniş bir nefes alarak gözlerini açan Behram Ağa kapı kanatlarının aralığından bakınca Leylâ'nın cesedini yerde, kafasını katilin elinde gördü. Katil ile kesik baş yüzyüze bakışıyorlardı. Fakat henüz birkaç saniye önce kesilip koparılmış olduğu için ağzı yayılıp büzülerek, göz kapakları kapanıp açılarak kâh gülüyor, kâh korkuyor gibi ifade değişiklikleri, acayip ve müthiş tavırlar kesik başın suratından henüz eksilmemişti.

Ya katilin surati, maktûlün suratından daha mı az korkunç, daha mı az müthişti? Zorlu Mustafa'yı kestiği zamanki surati şimdiki surati ile ölçülürse sevicecek, öpülecek suratlardan sayılabilirdi. Şu anda katil Ahmet insanlıktan büsbütün uzaklaşmış, kurt kesilmişti kurt!...

DOLAPTAKİ ADAM

Birisi sağ tarafında odanın köşesinde, öbürü sol tarafında, hemen dizinin dibinde iki ceset arasında kalan Paşalı Ahmet bir aralık elindeki kafayı odanın ortasına doğru atıp düşünmeye daldı. Neler düşündüğü bilinemezse de pek derin düşüncelere daldığı halinden anlaşılıyordu.

Arada bir dalgınlıktan çıkıp bir Zorlu Mustafa'nın, bir de dilber Leylâ'nın cesetlerine bakarak "çok şey!..." der gibi başını salladıktan sonra yine düşünceye dalyordu.

Bu iki ceset odanın görüntüsünü pek korkunç bir hale sokmuştu. Üstelik bunlardan akan okkalarca sıcak kan soğuyup pelteleninceye, donuncaya kadar çıkardıkları buhar odayı doldurmuştu. Bu yüzden odanın içi gerçekten bir kasap dükkânı gibi kan kokuyor, bu hal odanın korkunçluğunu arttırıp dolabın içinde bulunan Behram Ağa'nın nefretini, tiksintisini çoğaltıyordu. Zavallı adam kendi kendine düşünüp diyordu ki:

"Acaba bu herif daha ne yapmak niyetindedir? Ev içinde öldürülecek başka kimse kalmadı ki onları da öldürmek için beklesin! Yoksa bu gece burada mı kalacak? Kurtulmak için bir tarafa kaçmayacak mı? Burada kalacak bile olsa, böyle kan ile dolu bir odada iki maktûlün arasında yatabilecek değil ya! Herif büsbütün insanlıktan çıktı da başka bir yaratık mı oldu? Elbette bu evin bir de yatak odası vardır. Şu içinde bulunduğum dolapta öyle yeni evlenmiş adama mükemmel bir yatak olacak kadar eşya yok. Ya bu kanlı Paşalı'nın yatak takımı şu dolaptaki eşya ise ve kendisine yatak yapmak için dolabı açıverecek olursa? Aman yarabbi! Beni de bitirdiği saat o saat olacaktır herhalde!"

İki öldürme vakasından en az yarım saatten fazla bir zaman geçtiği halde Paşalı Ahmet henüz derin derin düşüncelerine son vermemişti. Arada bir başını kaldırıp öldürdüklerini seyrederek şaşır kalıyor, bunun dışındaki zamanlarda hep başını önüne eğerek düşünüyordu.

Bir aralık Behram Ağa'nın hatırına arkadaşları ile helva sohbeti de geldi. İki arkadaşının kendisine oynadıkları oyundan elbette pişman olmuş bulunduklarına hükmediyordu. Öyle ya! İşte gece yarısı yaklaşmış olduğu halde Behram Ağa, helva sohbeti yerine hâlâ gelmemişse merak edilmez mi? Kendisine oynanan oyundan dolayı darılıp yine mahallesine dönmüş olacağına hükmetmeler belki o kadar merak etme-

yebilirler. Ya Balat ile Kesme Kaya arasında bir kazaya uğramış olması ihtimalini düşünüyorlarsa? Ya kendisini aramak için yollara dökülmüşlerse?

Ah, keşke öyle olsaydı! Cümbür cemaat sokaktan geçildiğini iştir iştir ve bazı sesleri tanır tanımaz, hemen dolaptan fırlayıp oda içindeki katilin düşeceği şaşkınlıktan kendini kurtarıp da kovalamaya kalkıncaya kadar soluğu sokak kapısında alacak ve: "Aman arkadaşlar, ben buradayım. Ne belâlar geldi başıma. Neler gördüm. Gelin, yaptığınız sonunu siz de görün" diye bağırmağa başlayacaktı.

Ah, bunların hepsi hayal! Başka türlü kurtuluş ümidi kalmamış olmanın hülyası bunlar. Gerçek olabileceğine Behram Ağa'nın asla ihtimal verdiği yok ama, her dakika hatırına bin şey geldiği gibi bir aralık da bu gelivermiş işte. Ne fayda ki, zavallı adamı biraz olsun ümitlendirceği yerde büsbütün ümitsizliğe boğarak acı acı güldürmüştü.

Daha akşam, Behram Ağa oraya geldiği zaman dolap kapısının yanındaki çiçeklik önünde ve bir küçük erkân minderinde üzerinde gayet güzel ve temiz bir kedi yatıyordu ki Behram Ağa ile dilber Leylâ konuşurlarken bu kedi yattığı yerden kalkıp hanımıyla misafiri yanına gelerek ikisini de uzun uzadıya kokladıktan ve ikisinin de kucaklarında biraz hırlayıp horladıktan sonra yine minder üzerine çekilip yatmıştı.

Hatta, Zorlu Mustafa gelince dilber Leylâ, Behram Ağa'yı dolaba tıktığı zaman meraklı kedi bu işten maksadın ne olduğunu güya anlamak ister gibi dolaba girerek orada da Behram Ağa'yı hırlaya hırlaya birkaç defa kokladıktan sonra ağadan yüz bulamayınca dolaptan çıkıp biraz da Zorlu Mustafa'yı koklamış ve aba poturunun dizden yukarı kısmına yüzünü gözünü sürüp temizledikten sonra yine minderciği üzerine gelip büzülmüştü.

Paşalı Ahmet çıkagelip de Zorlu ile üç beş lakırdı ettikten sonra o kabadayı yeniçeriyi öldürdüğü zaman biçare kedi korkuyla yerinden fırlayarak dışarıya kaçmış, sonra odaya girdiğinde Mustafa'nın cesedini ziyaret ederek birkaç defa "mınav, mınav!" diye acı acı söylenmiş ve yine eski yerine gelmişti. Sonunda efendisi o hiddetle hanımını da cezalandırınca kedi yine dışarı kaçıp bir daha odaya girmemişti.

Hayvanın bu yokluğu üzerinden yarım saatten fazla bir zaman geçtikten sonra kedi yine odaya girdi. Güzel hanımının da al kanlar içinde yerlere serildiğini görünce "mınav" feryatlarını daha da arttırdı. Bir hanımının, bir Zorlu Mustafa'nın cesetlerine koşup çıkardığı feryat ve figanları dolap kapısına kadar götürüyor ve olanları oradakine duyurmak ister gibi sesleniyordu.

Ama hayvan bu işi bir defa yapmakla kalmadı. Belki beş defa, altı defa gitti geldi. Sanki şu odada olup bitenlerin dehşetini anlamış, dolaptaki dosttan yardım istiyordu. Bu zekice davranışın Behram Ağa için ne kadar tehlikeli bir şey olduğunu anlayamıyordu biçare.

Zavallı Behram Ağa elinden gelse kedinin boğazını sıkıp boğacaktı ama bu çareye başvurmak bile olacak şeylerden değildi. Halbuki bazı hayvanlar arasına bu türlü zekice davranışlarını daha ileriye de götürürler. İster misiniz, üzüntülü kedi dolabın kapılarını tamamıyla açıversin de "mınav"larını ta kapının eşiği üzerinden Behram Ağa'nın suratına fırlatsın! Hatta dişleriyle ve pençeleriyle eteklerinden tutarak Behram Ağa'yı cesetlere doğru çekip götürmeye kalkışsın! Bazı olağanüstü hallerde hayvanların bundan büyük zekâ eserleri de gösterdikleri olmuştur.

Ya katil Ahmet hayvanın bu telâşlarından kuşkulanıp: "Acaba şu dolapta ne var?" diye aramaya kalkışacak olursa!

Hem de kalkıştı bile! Hattâ, tıpkı şu tahmin ettiğimiz gibi kalkıştı. Kendi kendisine mırıldanır gibi:

"— Canım bu dolapta ne var ki, kedi hep o tarafa doğru acı sesler çıkarıyor?" diye yerinden kalkıp dolaba doğru yürümeye başladı.

İş fena!... Artık Behram Ağa'nın ne hale geldiğini hiç sormayın siz! Bu hal cellâd önüne baş eğmiş mahkumunkine de benzemez! O mahkumda hiç kurtuluş ümidi bulunmamasına karşılık Behram Ağa'da bir damla ümit var ise de ondan bir sonuç çıkarabilmek için ne yolda davranmak gerekeceğini bulmak zor. Hem nasıl zor olmasın ki, adamın kalktığı yerden dolap kapısına kadar topu topu altı adımlık bir mesafe var. Katil Ahmet hemen yine o kadar saniyede bu mesafeyi aştığı gibi hiç duraklamadan dolap kapısının iki kanadını ardına kadar açivermesin mi?.. Artık bu durumda Behram Ağa için de hemen bir hareket yapmak şart oldu. "Aman!.." diye katilin ayaklarına kapanıverdi. Bu beklenmedik şey bir hayal midir, yoksa gerçek midir diye gereği gibi ürküntüye uğrayan katil iki üç adım geriye çekilerek heyecanla sordu:

"— Sen kimsin? Çabuk söyle!"

"— Aman Allah'aşkına söyletmeden bana kıyayım deme! Zira şu iki kabahatliyi öldürmekle belki intikam almış, belki de gaza etmiş sayılıyorsan da ben günahsızın kanına girecek olursan Allah huzurunda bir masum kanı dökmüş olur, büyük vebal altında kalırsın. Yiğitliğinin aşkına beni söylet de öldürmekliğin gerekirse kanım katlim helâl olsun!"

Biçare Behram, can havliyle tüyleri ürperip sakalı bırıyığı dîmdik kesilmiş, korkunç bir biçime girmiş olduğu halde bu sözleri söylüyordu. O söylerken katil Ahmet de adamcağızı baştan ayağa ve ayakta başa süzüp gözden geçiriyordu. Eğer akşam ilk kapıdan girdiği zaman dilber

Leylâ'ya meram anlatmak için kemküm etmesi gibi şimdi de edecek ve "şey ettim!... şey oldu!.." gibi manasız lâflarla nefes tüketecek olsaydı katil Ahmet'in belindeki pala ile kafasının o anda kavun gibi yarılıverceğine hiç şüphe yoktu. Bereket versin ki, son üzüntü adamcağızın dilinin iyice açılmasına sebep oldu. İlk sözünü rahatlıkla, inci tanesi gibi döktürürince katil Ahmet:

"— Korkma! Emin ol! Gel şuraya otur bakayım! Kim olduğunu, buraya nereden ve nasıl geldiğini bana anlat! Hem de işin dosdoğrusunu anlat ki, bu akşam üçüncü kanı senin vücudundan akıtmayayım. Sen de bana acı! Sen de bana merhamet et! Baksana! İnsan kasabı kesildim ben!"

Dediği zaman zavallı Behram yine önceki cür'etiyle ve önceki düzgün ifadesiyle konuşur hale gelebilmiş ve demişti ki:

"— Ben ne bu mahalleliyim, ne sizin karınızı gördüm, ne âşık oldum, ne de öyle hovardalıklarda gezip dolaşacak takımındanım! Bir yangın yerinden geçerken üstü tahta parçaları ile, kül ve toprak ile hafifçe örtülmüş olan kuyu ağzına basıp da teker meker kuyunun içine nasıl yuvarlanabilirsem işte buraya da öyle bir kaza çeşidinden düştüm. Sadece kapınızdan içeri girmiş olmaklığım benim için en önemli, en dehşetli kaza olmaya yeterken, ondan sonra, şu zıpır herifin, daha sonra sizin gelişleriniz üzerine olup biten şu hallerin aklımı zıvanasından çıkarmadığına ve yüreğime indirip beni helâk etmediğine şükretmeliyim. Besbelli Hak Taâla Hazretleri dokuz, on candan ibaret bulunan evlat ve ayalime acımış da beni kendilerine bağışlamak için o çılgınlıktan, o ölümden kurtaracak metaneti ihsan eylemiş. Bunlardan beni kurtaran Mevlâm elbette sizin kalbinizi de merhametle doldurarak beni kurtarır".

Katil Ahmet'in hal ve tavrında hoşnutsuzluğa benzer birtakım alâ-

metler belirmeye başlamıştı. Behram Ağa'nın şu lakırdısından pek hoşlanmadığı anlaşılıyordu. Eğer söz söylemesini daha önce kendisi emrederek sözünü bitirinceye kadar korkmaması için güvence vermiş olmasaydı belki adamcağızın sözünü tamamlamasına meydan vermeden üçüncü cinayetini de işlerdi. Bununla beraber sözünü bitirdikten sonra katil Ahmet işte bu hoşnutsuzluk içinde dedi ki:

"— Tekerlemeler elverdi a gözüm. Sabaha kadar masal dinleyecek değiliz ya! Kimin nesisin sen? Nereden, nasıl geldin buraya? Onu söyle demiştin sana! Söyle bakalım! Hem de çabuk söyle!"

Biçâre Behram'ın korkusu yine artmaya başladı. Bununla beraber ne olmak ihtimali varsa nasıl olsa olacağı için kendisini Allaha emanet ederek:

"— İsmim Behram Ağa!" dedi. "Yağlıkcı esnafındanım. Semtim Süleymaniyedir! Esnafımızdan Hacı Mansur Efendi bu akşam bir helva sohbeti verdiğiinden oraya çağırılı idim! Onun da semti şurada Kesme Kaya'dadır. İki arkadaşımınla beraber akşam Balat İskeleyi'ne çıkarak bir Yahudi meyhanesine girip..."

"— Vay demek sen içki de içiyorsun ha?"

"— Ah efendim! Evet efendim! İşte bu günahımı itiraf etmek zorundayım. Ne yapalım, alışmışız bir kere! Hoş, inşallah pek yakında içki içmeye de tövbe edeceğim ya! Hem de tam tövbe! İnşallah o tövbe de siz sebep olursunuz da sevap kazanırsınız..."

Zavallı Behram Ağa bu özürlerini o kadar korkakça ve utana utana, öyle miskincesine, âdeta yalvarır gibi söylüyordu ki, eğer Ahmet iki ceset ayakları altında yatar gazaba gelmiş bir cânî olmasaydı mutlaka

kahkahalarla güleceği tutardı. Dedi ki:

"— Ey, anladık. Yahudi'nin meyhanesine girdiniz! Sonra?"

"— Sonrası efendim! Arkadaşlarım bana oyun ettiler. Birer birer yanımdan kaçıp beni meyhanede yalnız bıraktılar. Saat sekizden sonraya kadar bekleyip nihayet nasıl satıldığımı, aldatıldığımı anladıktan sonra hesabı görüp meyhaheden çıktım. Yol bilmem! İz bilmem! Kesme Kaya semtini tasarlayarak şöylece uluorta yola koyuldum. Buralara geldiğimde hemen yatış ezanı okunuyordu. Pek yorulduğum için bir duvara dayanıp azıcık dinlenmek istedim. Talihsizliğim yüzünden bu gece başıma gelecek belâlar varmış ki, dayandığım duvar sizin kapınız çıktı. Açılıverince kapıdan içeriye düşürcesine, elimde olmadan, giriverdim.

Sonra yukarı merdivenden bir kadın indi ki, "bir namahrem geliyor, beni kocası sanarak karşılamaya geliyor" diye ses verip yabancı olduğumu anlatıp kapıdan çıkmaya davrandımsa da "şimdi yangın var, hırsız var! Cankurtaran yok mu!" diye haykırıp mahalleliyi başıma toplarım; bu herif zorla evime girdi der, seni berbat ederim. Gel bu gece burada misafir kal; zevk-ü sefa et! Ben de ücretim olan paraları alıp kismetimi kazanmış olayım" diye beni hem tehdit, hem teşvik ederek alı koydu. Sizin ne kadar namuslu bir adam olduğunuz işte yaptıklarınızla ortaya çıktı ama ne idüğünü bilmeyerek aldığınız bu habis batakcı mı imiş ne imiş a birader!..."

Bu son söz üzerine katil Ahmet, yunus balığı gibi burnundan dik dik soluklar salıvererek dilber Leylâ'nın cesedine kızgınca bir göz daha attı. Dedi ki:

"— Hem batakcı imiş, hem her şey imiş a birader. Dertsiz başımı öyle bir derde sokmuşum ki!"

Katil Ahmet'in şu sözünü epeyce şikâyet yollu bir dertleşme havasında söylemesi Behram Ağa'nın yüreğindeki ümitleri güçlendirdi. Dedi ki:

"— Dertsiz başınızı o belâdan yine kurtardınız demektir. Asıl dertli başlar işte bu habislerin başları imiş ki, onların derdine de palanızla derman verdiniz".

Katilin yüzünde övünür gibi mağrur bir gülümseme oldu. Koltuklarının kabardığı bu gülüşünden açıkça belli oluyordu. Mustafa'nın cese-dini göstererek dedi ki:

"— Nasıl şu kabadayı yeniçeriye salladığımı palayı beğendiniz mi?"

"— O! Biraz daha derinden sallamış olsaydınız herifi çaprazlama ikiye biçip çıkaracaktınız".

"— Bana Koçburun Selim Paşa'nın dairesinde Palaçalan Ahmet Ağa derler. Öbür dairelerde de bu lakapla anılırım".

"— Herhalde o üne lâıksınız siz. Doğrusu ya! Pes!"

Konuşmanın yavaş yavaş sohbet havasına girmesinin biçâre Behram Ağa'yı ne kadar ümitlendirip sevindirdiğini herhalde düşünüyorsunuzdur. Katili söylediklerinin doğru olduğuna inandırmak istercesine dedi ki:

"— Eğer söylediğim sözlere inanmıyorsanız şuradan sizinle beraber Kesme Kaya'ya gidip Hacı Mansur Ağa'nın evini bulalım; helva sohbetini size gösterebileceğim gibi arkadaşlarımı da gösteririm. Halimi ve şânımı onlardan öğrenebilirsiniz. Bir kelime yalanımı bulursanız ben

de, mertliğim başına yemin ederim ki size elimi bile kaldırmaksızın kanımı katlimi helâl ederim. İsteddiğiniz yerde, istediğiniz gibi öldürsünüz".

SÖZLEŞME

Katil Ahmet iyice düşünmeye başladı. Kâh cesetlere bakıyor, kâh Yağlıkçı Behram Ağa'nın suratına! Ama kendi yüzünde önce görülmüş olan tiksinti alâmetleri âdeta tamamıyla denilebilecek kadar yok olmuştu. Mert, insaflı bir adam olan Paşalı'nın eski sevimli yüzü yine geri gelmişti.

Yağlıkçı Behram Ağa ise artık önceki gibi "herif ne zaman palayı üzerime çalacak" diye her dakika ölümü bekleyen, miskin aşağılık bir durumda değildi. O da kendini gereği gibi toplamış, nefsine güven gelmiş, iyice yatışmıştı. Şu iki adamı bir üçüncü adam görmüş olsaydı bu çifte cinayeti beraberce işlemişler de şimdi başlarının çaresini arıyorlarmış sanırdı.

Aradan biraz daha susarak geçen dakikalardan sonra katil Ahmet dedi ki:

"— Sizden, her şeyden önce, bir söz vermenizi isteyeceğim!"

"— Söyleyiniz! Sözünde duran adamlardan olduğuma inanarak söyleyiniz".

"— Bu gece şurada olup biten cinayetleri bir siz bileceksiniz, bir ben bileceğim, bir de, her gizli şeyden haberi olan Hak Taâla Hazretleri bilecek".

"— Bunun için söz vermeye gerek var mı? Bu sırrı saklamak tabii değil midir?"

"— Hayır! Tabii değildir. Beni hükümetin pençesine verirsiniz diye korkmuyorum. Ben nasıl olursa olsun başımı kurtarabilirim. Benim asıl korktuğum şey Palaçalan Ahmet Ağa'nın başına böyle ayıp bir belâ gelmiştir diye paşa dairelerinde, kahve ocaklarında, koğuşlarda, Osmanlılar arasında söylenmesidir".

"— Benim onlarla bir alışverişim var mı ki onlara bu sırrı açıklarım diye korkuyorsunuz?"

"— Sizin onlarla alışverişiniz var mı, yok mu, bilmem. Fakat bu gece gördükleriniz yüz bin kişiden bir kişinin bile göremeyeceği kadar olağanüstü garip bir olay olduğu için bunu kime söyleyecek olsanız, hatta karınıza bile duyurursanız "bir ağızdan çıkan bin ağıza yayılır" dendiği gibi, iş mutlaka ağızdan ağıza yayılarak namusum iki paralık olabilir. Bana dininize, imânınıza, nikâhınıza, namusunuza yemin edeceksiniz ki, ben sağ olduğum müddetçe bu sırrı karınıza bile açmayacaksınız".

"— Birader! Abdest alıp Kur'ân-ı Kerim'e el basarak istediğiniz yemini ederim".

"— Yoksa... iki kişiyi öldürmüş bulunduğum şu gecede bir üçüncü-yü de öldürerek bu gizli faciayı üçünüzün de kanına boğup yok etmek bence daha hayırlı, daha akıllıca bir davranış sayılır".

"— Aman ağam! Çoluğuma, çocuğuma acı! Dükkân, tezgâh, alışveriş sahibi bir adamım ben..."

"— İşte ben de en fazla bunu düşünüyorum ya!"

"— İsteddiğiniz o yemini şimdi de etmeye hazırım".

"— Pekala olur, amma..."

Biçare Ahmet bu sözün "amma"sını lüzumundan çok fazla uzattığı halde alt tarafını bir türlü getiremedi. Bir an için rengi sapsarı oldu. O andan sonra pembeleşmeye, kızarmaya başlayıp sonunda mosmor ke-sildi. Kendi kendisiyle gayet mühim ve müthiş bir mücadelede bulundu-ğu şiddetli bir sancıya tutulmuşçasına kıvrım kıvrım kıvrınmasından an-laşılıyordu. Nihayet nefsini yenerek dedi ki:

"— Pekala olur ama, gusule ihtiyacınız var mıdır?(*)"

Bu soru Yağlıkçı Behram Ağa'nın da suratını mosmor etti. Dedi ki:

"— Seni, beni yaratan Cenab-ı Hâlik'in yüceliğine yemin ederim ki, şu fettan karının tehdidiyle geceyi burada geçirmeye razı olduğum za-man büyük abdestimi bozmamaya kesin olarak karar vermiştim. Küçük abdestimi tazelersem Kur'ân-ı Kerim'e el basabilecek yetkiyi kazanmış olurum... Yıkanmaya ihtiyacım yoktur".

Yağlıkçı Behram Ağa'nın şu son sözleri Paşalı Ahmet Ağa'yı ziya-desiyle ferahlattı. O hali adamcağızın namus ve doğruluğuna vererek karşısındakinin ne kadar olgun bir insan olması kalbindeki güveni arttır-dı. Akşam namazını kılıp kılmamış olduğunu sordu. Tabiatıyla kılma-dığı karşılığını alınca:

"— Haydi öyleyse abdest alıp iki rekât namaz kıl da temiz kalple istediğim yemini et!" dedi.

(*) Ahmet Ağa bunu sormakla Behram'ın karısı ile birlikte olup olmadığını öğ-renmek istiyor. Durum böyle ise yemin etmek için gusul abdesti almak, yani yıkanıp temizlenmek şarttır. Bu abdeste de büyük abdest veya boy abdesti denir.

Behram Ağa hemen kollarını sıvamaya başlayıp Ahmet Ağa'nın yardımıyla abdeshaneye vardı.

Temiz bir abdest alarak, cinayetlerin işlendiği odada her tarafı kan lekelemiş olduğu için, din kaidelerine göre temiz sayılmadığından başka bir odaya gidip iki rekât namaz kıldı. Sonra Ahmet Ağa sırma işli ve boyuna asmaya mahsus "En'am" kesesi gibi yapılmış bir mahfaza içinde pek küçük boyda yazılmış bir Kur'ân-ı Kerim çıkararak, bunu ikisi de öptükten sonra, bir iskemle üzerine koydu. İkisi karşı karşıya oturup sahifeler üzerine Behram Ağa sağ elini koyduktan sonra onun eli üzerine Ahmet Ağa kendi sağ elini koyarak dedi ki:

"— Ben bu dünyada sağ kaldıkça bu gece gördüğünüz şeyleri karınıza, evladınıza varıncaya kadar hiçbir kul oğluna söylemeyeceğinize vallahi mi?"

"— Vallâhi!"

"— Bu yemini dininize, imânınıza, numusunuza, nikâhınıza ediyormusunuz?"

"— Evet, bu yemini namusuma, dinime, imânıma, nikâhıma ediyorum".

"— Allah ve Allah'ın Kelâmı şahit olsun mu?"

"— Evet, Allah ve Allah'ın Kelâmı şahit olsun!"

"— Eğer bu yemini tutmaz da bozarsanız sizi her nerede bulur da öldürürsem günahı ve vebâli sizin üzerinize olsun mu?"

"— Evet! Bu yemini tutmaz da bozar isem beni her nerede ele geçirip öldürürseniz günahı vebâli sizin boynunuza olmayıp benim boynuma olsun; kanım katlim size helâl olsun!"

Şu yemini, şu sözleşmeyi ederlerken ikisinin de gözleri yaşardı. Bu birkaç damla gözyaşları ise kalplerinin sağlamlığını gösteriyordu. Bununla beraber katil Ahmet henüz Yağlıkçı Behram Ağa'nın sözündeki doğruluğa tamamiyle inanamıyordu. Yemin bittikten sonra dedi ki:

"— Senin, sözünde sadık bir adam olup olmadığını hemen bu gece anlayacağım. Ve bu sözleşmeye vefakârlık edip etmeyeceğini de o deneme ile öğreneceğim. Eğer denemem seni doğrulamazsa şu anlaşma gereğince sen de ahdım olan kanı hemen bu gece alacağım; bilmiş olarsın diye söylüyorum"

Bu söz yine işin rengini değiştirdiği için Yağlıkçı Behram Ağa alıklaşarak Ahmet'in yüzüne bakakaldı. Ahmet dedi ki:

"— Meramımı anlayamadın mı? Şimdi seninle buradan kalkıp helva sohbeti verilen eve gideceğiz. Eğer bu akşam olduğunu söylediğin şeyler doğru çıkarsa, yani arkadaşların gerçekten sana öyle bir oyun oynamışlarsa ve senin bu tarafların yabancısı, acemisi olduğun anlaşılırsa sözünde sadık bir adam olduğun ispatlanmış olarak elimden kurtulursun".

Behram Ağa'nın beti benzi yine yerine geldi. Kalbi rahat olarak dedi ki:

"— Oooo! Bu imtihana ben cânı gönülden razıyım".

"— Ama sözlerin doğru çıkmazsa hemen oracıkta sana bir pala çalarak başımı alır giderim. Bu pala benim elimde bulundukça yolumu

kesmeye beni yakalamaya kimse cesaret edemez"

"— Hakınız var karındaşım! Benim abdestimde şüphem yok. Kuvvetle ümit ederim ki, şu imtihan sonunda beni dostluğuna güvenilebilecek bir adam olarak tanır ve kabul edersin de bundan sonra dost olarak yaşarız."

"— İnşallah! Benim de gönlüm bunu istiyor".

Sözleşme böylece yerine getirilip bittikten sonra katil Ahmet birkaç sandık karıştırdı. İçinden çıkardığı ufak tefek şeyleri ceplerine, koynuna, ötesine berisine sokuşturmaya başladı. Besbelli akçe ve mücevher gibi kıymetli eşyasını toplayıp alıyordu. Besbelli ki, bu gece şu evden çıkarken bir daha dönmekle kararıyla çıkıp gidiyordu.

İşte bu işi de bitirdikten sonra ikisi birlikte mumları söndürüp kapıdan dışarıya çıktılar. Yokuş yukarıya doğru yürümeye başladılar. Behram Ağa:

"— Gidiyoruz ama Kesme Kaya semtini siz biliyor musunuz? Ben zaten bilmediğim gibi aklım da pek perişan olduğundan eğer yol için bana uyarırsanız ne Kesme Kaya'yı, ne Yalçın Kaya'yı bulabiliriz" dedi. Paşalı Ahmet Ağa:

"— Ben sizi ta Kesme Kaya mescidine kadar götürürüm. Mahalle kahvesi, mahalle bakkalı da mescidin yanındadır. Oradan gideceğiniz evi öğrenir gideriz" dedi.

Ve bu karar üzerine yürümeye koyuldular.

Yirmi dakika kadar yürüdükten sonra Kesme Kaya mescidine varıl-

dıysa da saat gece yarısını çok geçmiş, sabah yaklaşmış olduğu için bakkal uyuyordu. Mahalle kahvesinde de herhalde birbuçuk, iki saat-ten beri kimse kalmamıştı. Bakkalı mı, yoksa kahveciyi mi uyandırmak gerektiğini konuşurlarken bir de seksen, yüz adım kadar öteden yirmi otuz kişinin birden: "Aldın aldın alamadın" diye helva sohbetlerinde söylenen şarkıyı söylemeye başlamaları üzerine helva sohbeti yapılan yeri şu gürültüden çıkardılar. Birkaç dakika sonra, ikisi birden evin içine girdiler.

Bir de ne görsünler: Ahbaplar neşe içinde eğlenip duruyorlar! Yüzük oyunu akşamdan beri kim bilir kaç parti oynanmış ki yalnız oynayanların değil, seyredenlerden bile birtakımının alınlarında, yanaklarında, burunlarında karalar var. Hatta fincan zarflarının dipleri mumda kızdırılıp islendirilerek bu damgaların vurulması âdet iken bazı hainler zarf diplerini kızgın kızgın vurdukları için damgalar âdeti hayvan damgaları halini almış.

Ama ne yapacaksınız? Oyunun gereği böyle. "Elde kara, yüzde maskara!" temeli üzerine kurulmuş. Kazanan her neyi isterse yapabilecek. Karşı koymak, sızlanmak, döneklik sayılıyor ki, buna da kimsenin yaklaşamayacağı besbelli!

Akşamdan beri ahbap Behram Ağa'ya iki arkadaşının oynamış oldukları oyun herkesi epeyi ilgilendirmişti. Fakat Behram Ağa'nın Balat ile Kesme Kaya Mahallesi arasında kaybolduğuna değil de, Balat'tan bir kayığa binip kendi evine dönmüş olduğuna kanaat getirmişler, adamcağız için meraka düşmek şöyle dursun, tam tersine oynanan oyun pek güzel oynandığı için kahkahalarla gülmüşlerdi. Bir de gecenin yarısından sonra Behram Ağa'nın bir başka misafirle çıkageldiğini görünce, ahbaplar arasında büyük bir gürültü koptu. Yüzük tepsisi baş aşığı edildi. Birkaç şamdan devrilip mum yağları şunun bunun üstünü

başını kirletti. Her kafadan bir ses çıktı. Herkes söylüyor ama kimse dinlemiyordu.

Hayır, hayır! Dinleyen, hem de pek dikkatle dinleyen biri vardı. O da Paşalı katil Ahmet'ti. Ağızdan çıkan her sözden öğrenmek istediği bilgiyi toplamaya çalışıyordu. Sonunda emin oldu ki, dolaptan çıkardığı adamcağız gerçekten Kantarcılar semtinden Süleymaniyeli üç arkadaşları; o akşam Balat'ta meyhaneye uğrayıp öbür arkadaşları adamcağıza oyun etmiş olmak için satarak çıkıp gitmişler; o da gideceği yere pek bilmeden gece karanlığında sokaklara düşüp başını o belâlara uğratmıştır.

Behram Ağa'ya gelince, ahabları onun kızarak sövüp saymasını bekler ve onun bu haline kahkahalarla gülmeye hazırlanırken Behram Ağa'da buna benzer bir hal görülmemesi onları şaşırtmıştı. Aslında zavallı Behram sözleşme ile bağlı olduğu adamın kendisi için vereceği son hükmün ne olabileceğini düşünüp duruyor, hafif bir korku ile yüzüne bakıp duruyordu.

Bir çeyrek saatten fazla bir zaman kalabalık içinde savrulan kinâyeli, cinaslı, alaycı, şakalı sözler yükten çıkardığı adamın sözünde durur bir adam olduğunu Paşalı katil Ahmet'e tamamiyle anlatmıştı. Bir aralık Behram Ağa'nın elinden tutup:

"— Biraz benimle gelir misiniz?" diyerek kolundan çekip adamcağızı dışarıya çıkardı. Behram Ağa'nın da asıl cellâd önüne götürülüyorsa bir korku ve ümitsizlikle attığı adımlar, işte bu adımlar sayılabilir. Ancak adamcağızın merakı çok sürmedi. Sokak kapısına kadar varıp kapıyı açarak dışarıya çıktıntan sonra katil Ahmet'in:

"— Birader! Söylediklerin doğru imiş. Bunun gibi yemininde de

dur! Allah âfiyet versin de çoluğunla, çocuğunla ecelin gelinceye kadar yaşa! Belki dükkânına gelirim de seninle görüşürüz. Şimdilik Allahaismarladık!" dedi.

Zavallı adamcağız böylece her belâdan, her musibetten kurtuldu. Cenab-ı Hakk'a dualar ederek ahabları ve esnafı yanına döndü.

Döndü ama kendisinde neşeden veya hiddetten hâlâ bir eser olmaması ahablarının fazlaca merakını çekiyordu. Gerek Balat'ta, Yahudi'nin meyhanesinde birlikte akşamcılık ettiği arkadaşlar, gerek esnaftan başka dostlar:

"— Canım Behram Ağa, bu akşam sende ne var? Herhalde başına tuhaf tuhaf bir şeyler gelmiş olmalı. Demincek beraber geldiğin arkadaş ne yaptın? Kimdi o? Söyle şunları bize de hem meraktan kurtulalım, hem eğlenelim", diyorlarsa da Behram Ağa hiç oralı olmuyor, verdiği sözü bozacak hiçbir açıklamada bulunmadığı gibi işi örtmek için:

"— Sizin nenize gerek?" diyordu. "Arkadaşlarımın bana oynadıkları oyunu beğenip gülmüş eğlenmişseniz, tebrik ederim. Benim başıma neler geldiğini, neler gördüğümü nafile sormayın; hiç zorlamayın. Bir kelime bile söylemeyeceğimden kesinlikle emin olun, diyerek cevabın en doğrusunu, en kestirmesini veriyordu.

* * *

Bu helva sohbetinin baş tarafını okuyucularımıza anlatmadık ki sonunu hikâye etmek zorunda olalım. Hatta Yağlıkçı Behram Ağa ile Paşalı katil Ahmet geldikleri zaman helva sohbeti zaten bitmişti. Ondan sonra ise yemek yenilip evleri yakın olanlar yerli yerlerine gittiler.

Semtları uzak olduğu için Hacı Mansur Ağa'nın evinde yatmaları gereken misafirler de kendileri için yapılan yataklara çekilip yattılar. Yatak arkadaşları Behram Ağa'yı söyletmek için son bir deneme yaptılarsa da o da sonuçsuz kaldı. Hepsı rahatça uykularına daldılar.

AHMET MİTHAT EFENDİ'NİN NOTU

Bu hikâyeyi bize anlatan zat diyor ki:

"— Gerçekten Behram Ağa bundan sonra Paşalı katil Ahmet ile dost olarak yaşamıştır. Ahmet Ağa İstanbul'da bulunduğunda sık sık görüştükleri gibi memur olarak taşraya gittikçe her yerin hediyelik eşyasından Behram Ağa'ya hediyeler gönderirmiş, hatta Behram Ağa kendisini evlendirmek için birkaç teklifte bulunmuşsa da Ahmet Ağa kadın takımından iyice yıldıdığı için bir daha evlenmeyi, mümkün değil, aklına sığdıramamış. Sözleşmeye gelince, Paşalı Ahmet Ağa ölünceye kadar bu sırrı Behram Ağa hiç kimseye açmamış, onun ölümünden sonra daha bir hayli zaman bu sırrı saklamış. Nihayet bu macerayı bana hikâye eden zat ile pek dost olduğu için kendine emanet edilen sırrı o da ona emanet etmiş ki, ben de işte ondan dinlemişimdir.

KENDİNİ BEĞENMİŞİN BİRİ (*)

1

Bizim Feda Bey yirmi üç, yirmi dört yaşlarında, genç bir adamdır. Bayağı zekidir de. Ama zekâsını düzenli bir öğrenim göreyek geliştirmiş değildir. Her mesele üzerinde kendisi nasıl düşünürse gerçeğin de öyle olduğuna kesin olarak inanır.

Diyelim ki, dünyanın bugün ulaştığı medeniyet düzeyine Fransızlar mı, Almanlar mı, yoksa İngilizler mi daha çok hizmet etmişlerdir, diye bir soru ortaya atılacak olsa da bizim Feda Bey İngilizlerin daha çok hizmet etmiş olduklarını ileri sürse artık kendisini bu fıkirden kimse caydıramaz. Ama Feda Bey, Cihan Tarihi okumuş, incelemiş de ondan sonra mı bu kanaate varmıştır? Yooo! Hatta Feda Bey ömründe Cihan Tarihi diye bir şey de okumamıştır; sırf kendisi öyle sandığı için bu hükme varmıştır, o kadar...

Ama, vardığı bu hüküm kendisince o kadar doğru, o kadar yerinde bir hükümdür ki beş, on İngiliz gelip de: "Canım efendim, bugünkü medeniyete bizim Fransızlar kadar hizmetimiz yoktur" diyecek olsalar Feda Bey bunların topunu birden, hakaret edercesine aşağılayarak "siz daha kendi milletinizi bile tanımıyorsunuz!" diye çıkışır.

Feda Bey gençtir, dedik ya, hem gençtir, hem de yakışıklı adamdır. Uzun boylu, tıknaz, beyaz tenlidir. Kaşları, gözleri pek hoştur. Hele temizliğe, süslenmeye o kadar önem verir ki, yüzünün tıraş sınırı dışına

(*) Bu hikâyenin Ahmet Mithat Efendi tarafından konan adı "Bir Tövbekâr" dır.

ibrişim gezdirerek tüylerini yolar; bazı süs meraklısı kadınların kullandıkları tuvalet kremlerini o da kullanırmış, derler.

Süslenmeye pek meraklı olanların güzellik bakımından kendi eksiklerini görüp tamamlamak isteyerek bu işi yaptıkları kesin ise de, bu gibi istedikleri gibi süslendikten sonra pek güzelleştiklerine o kadar inanırlar ki, kendilerini âdeta dünya güzeli sanırlar. Bu hal bizim Feda'da fazlasıyla vardır.

Feda Bey'de gerçekten beğenilmeye değer bir hal daha vardır ki, o da güzel konuşmak yeteneğidir. Olanca dikkatini güzel söz söylemeye verdiği için pek hoş konuşur Feda Bey, hem de yalnız eliyle değil, kollarıyla, gözleriyle, kâh tatlı gülümsemeleri, kâh kızıp köpürmeleriyle, kısacası ellerinin ve kafasının hareketleriyle konuşur.. Sözlerinde bir tutar taraf aranmayacak olursa lâfları gerçekten beğenilerek dinlenir...

Bu yaptığım açıklamalardan Feda Bey'imizi biraz tanıır gibi olduğunuz sanıyorum. Ama daha iyi tanımanız için onu anlatmakta biraz daha ileri gitmemiz gerekiyor:

Bizim Feda Bey, bir meslek sahibi değildir. Memurluğu da yoktur. Gerçi memur olmak için kalemlerden birjine yazılmışsa da her gün gitmediği için iş güc sahibi de sayılmaz. Zaten çalışmaya ihtiyacı da yoktur. Bazı çalışkan babalar vardır, ömürleri boyunca kendilerini geçindirebildiklerinden başka çocuklarını ve torunlarını da çalışmak zorunda bırakmayacak kadar başarılı olurlar. Her ne kadar onlar çocuklarını ve torunlarını sevdikleri ve mutlu olmalarına çalıştıkları kadar çocuklar ve torunlar da onları sevmek ve zaman zaman onları hayırla anmak gereğini bile duymazlarsa da insanlar yine onların yaşarken çektikleri zahmetlere acır, adlarını hayırla anarlar.

Feda Bey'in babasından epeyce han, hamam, gelir ve akar kalmıştır. Onun övülecek başka yanı da babasından kendisine kalmış olan şeyleri çarçur etmeyerek gerçekten iyi bir şekilde idare etmeyi barşarmasıdır.

Evet... Feda Bey kendisini zamanın en akıllı adamı sayar. Bu iddiasını da işlerini iyi idare etmesiyle ispat eder. Hem de iddiasını öyle derecelere vardırır ki, kibirlenme, gururlanma denilen şeyler onun iddiasının yanında pek aşağılarda kalır. Kendi zekâsına, kendi bilgisine ve kendi güzelliğine bu derecelerde güveni olan bu delikanlının paraca da bir sıkıntısı olmadığına göre hava ve heves âlemindeki tutumu merak edilir elbette. Zaten Feda Bey'in asıl incelenmeye değer yanı da bu halidir bence.

Feda Bey, kadınlara fazlasıyla düşkünse de düşkünlüğü öbür insanlarınkine benzemez. Bilirsiniz, insanlar sevdikleri şeyin kıymetini gözlerinde büyütürler. Hatta sevdiklerini kutsallaştıranlar bile vardır. Feda Bey'in kadınlara düşkünlüğü ise bu gibilerinkinden büsbütün başkadır.

Kendisi, her şeyden önce, bütün kadınların kendi güzelliğine hayran olduklarına, görür görmez vurulduklarına inanmaktadır. Böyle dünyanın bütün güzelleri kendi sevdası için can atıp dururlarken Feda Bey'in sadece bir güzele bağlanması, yalnız onun sevgisiyle yetinmesi olacak şey midir?

Kibirli Feda böyle bir sonucu kendine hakaret saydıktan başka, dünyanın bütün kadınlarının kendisine âşık olmalarını, onlar için eş bulunmaz bir nimet sayar, bunun kıymetinin bilinmemesi onca anlayışsızlıktır.

Feda'ya vurulmuş olan bazı kadınların onda gördükleri vefasızlık-

tan yakınmalarına Feda'nın verdiği cevap daha gariptir. Feda onlara der ki: "Bütün güzeller iltifat ediyorlar diye bana atıp tutacağınıza sizler bundan kendinize övünme payı çıkarmalısınız. Beğenilecek ve seviyecek bir adam olduğuma bütün güzeller inanıyorlar demektir. Bu ise sizin beni seçerken hata etmediğinizi, tam tersine, yerinde bir seçim yaptığınızı göstermez mi?"

Nasıl? Feda Bey'in sevdâ konusundaki kibirliliğini her derecenin üstünde bulmuyor musunuz? Gerçekten bu beyin kibri sanabileceğimiz derecelerin hepsinin üstünde idi. Zaten yukarıdaki cevabı vermeye tenezzül ettiği sevgililerinin sayısı pek azdı, çoğuna iki çift lâf etmeyi bile gereksiz sayardı!

Bu zatın gönlü bir yerde iki aycağız bile duraklamamıştır. Bağlanmak ona âdeta yabancı idi. Feda Bey'in yalnız bir gönül eğlencesi ile kaldığı ise görülmüş değildi.

Ara sıra kendi kendisine şöyle derdi:

"— Benim gönlüm sevdâya tapan kadınların tapınağıdır. İçinde onlardan bir kalabalık hiç eksik olmaz. Kadınların bazıları bir kapısından çıkarlarsa, daha birçokları öbür kapısından içeri girerler!"

Feda Bey'in ağzı lâf yapan bir adam olduğuna bu sözleri de bir delil sayılabilir.

İnsan bu türlü adamların hallerini gördükçe ve sebep oldukları faciaları düşündükçe "olmasalar daha iyi olur" hükmüne varırsa abartıya düşmüş sayılamamalıdır. Nitekim bizim Feda Bey yüzünden bazı hafif akıllı kadınlar öylesine kayıplar vermişlerdi ki, bunların her biri Feda Bey için bir başarı sayılsa bile öbürleri için bir felâket olmuştur. Düşüncesi

böyle olan adamların evlenmeye yanaşmayacakları ise besbellidir. Öyle ya, evlenmeyi neden istesinler? Buna ne ihtiyaçları vardır? Dünyayı kendileri için bir genel düğünevi sayan insanlar için rahat ve huzur içinde akıllıca ve namuslu bir yaşayış delilik sayılır. Nitekim bizim Feda Bey de o zamana kadar evlenmeyi hiç aklına getirmemişti, getireceğini de hiç düşünmüyordu. Bu türlü günah işleyenlerin büyük bir sille yemeden inanışlarından vazgeçtikleri aslâ görülmemiştir.

2

O kibirli Feda'nın böyle bir sille yemiş olduğunu size haber verirken bilmem garip bulur, "olamaz" der misiniz? Ama bunu söylemekliği-mize gerek yok. Feda Bey'in kendi ahbablarından biriyle yaptığı bir konuşmayı dinlerseniz kendiniz görüp anlarsınız.

Feda Bey bu konuşmayı Köprü'den Büyükdere'ye giden bir vapurda yapmıştı. Konuştuğu Suat Bey de tıpkı tepkisine benzer bir gençti. Fazla olarak bu delikanlının tabiatında biraz da alaycılık vardı. Vapurda bulundukları gün cuma(*) veya pazar gibi sayılı günlerden olmadığı için Büyükdere'ye niçin gittiğini Suat Bey Feda'ya sormuş:

"— Bir tertip mi var yoksa? Çünkü böyle âdi bir günde senin gezmeye çıkışın benim biraz tuhafıma gidiyor" demişti.

Feda Bey, kafasının darmadağın olduğunu saçlarını birbirine karıştırarak anlatacakmış gibi o güzel taranmış saçlarını parmaklarıyla bir daha tarayıp alt üst ederek:

"— Ah kardeşim, dedi, hiç sorma! Ben şimdi günümü, saatimi bilecek halde değilim! Nereye gittiğimi, niçin gittiğimi ben de bilmiyorum"

(*) O devirde cuma tatil günü idi.

"— Aman kardeşim, bu halin beni korkutuyor".

"— Evet, haklısın, halim korkulacak ve acınacak bir haldir".

"— Aklıma gelenlerin doğru olmasını hiç istemiyorum ama sakın malca, mülkçe..."

"— Yok canım... Mal, mülk kimin umurunda?"

"— Deme yahu! Merakım artıyor gittikçe... Yoksa sevgili akrabadan biri..."

"— Değil canım, değil. Öf, öf. Keşke ben gebersem de..."

"— Feda! Kardeşim! Gerçekten üzölmeye başladım. Allah'ını sever-
sen nedir, söyle! Derdin kardeşlere bile açılmayacak cinsten de olsa ba-
na söyle lütfen..."

"— Suat, kardeşim! Benim başıma gelen hal, gerçekten, olur olmaz
kardeşlere bile söylenemeyecek hallerdendir. Ama sana söyleyeyim. Şa-
yet benim için akla gelmeyecek kara haberlerden birini duyarsan hiç
şaşma! Başımda bir sevdâ var benim!"

Feda bu sözü ne kadar ciddi bir tavırla söyledi ise Suat da, tam ter-
sine, o kadar alaycı bir tavırla: "Ne? Sevdâ mı?" diye bağırıp bir kahka-
ha atıverdi. Fakat attığı kahkahanın arkadaşını bir kat daha ümitsizliğe
düşürdüğünü görerek toparlanmaya çalışıyor idiyse de bir türlü ciddile-
şemiyordu. Sonunda kendini tutabildi ve dedi ki:

"— Aziz kardeşim, çok rica ederim, kusura bakma! Sen bir sevdâya
bu derece yenileceğini aklına getirebilir mi idin ki ben getirebileyim?"

Başına böyle bir hal geleceğini ben sana söylemiş olsa idim sen de be-
nim gibi olmaz mı idin? Onun için, Allah'ını seversen anla beni! Doğru
söylemiyor muyum?"

"— Doğru söylüyorsun, doğru söylüyorsun ama şimdi durum bös-
bütün başka!"

"— Ben de öyle sanıyorum ama işin aslı nedir? Seni bu hale kim
koydu? Feda'yı hangi kadın bu hale sokabilir?"

Feda sonunda çözüldü:

"— Bak, ben sana anlatayım", diye söze başladı, "biliyorsun, yazı
geçirmek için Beylerbeyi'nde bir yalı kiralamıştım. Geçen hafta ata bi-
nerek Bağlarbaşı'na kadar çıktım. Arabalar dolusu kadın! Ama bana ne!
Hepsi bıkılmış usanılmış kadınlar! Ben şöyle, bir aşağı, bir yukarı gezin-
dim. Derken Suatçığım, bir araba içinde öyle bir kadın gördüm ki, sen
de görsen yıldırımla vurulmuşa dönerdin. İnsan değildi bu kardeşim,
melekti melek!"

"— Yooo, yooo. Melek deme, kadın de! Hiç senin için kadınlar ara-
sından melek çıkar mı?"

"— Dur hele, dur sabret de söyleyeyim. "Güzel" kelimesi bu
kadının güzelliğini anlatmak için âdeta manasız bir lâftır. Kaldı ki beni
büyüleyen kadının yalnız güzelliği de değil. Şimdiye kadar beni bir defa
gören kadın bir daha görmek için halkın arasında deli gibi dört dönüp
beni arar bulurken, bu kadın, sanki beni hiç görmemiş gibi davrandı.
Acaba sahiden görmedi mi, gözüne çarpmadım mı, diye atımı mahmuz-
layarak kendimi biraz daha gösterdim. Bana baktı ama bakışı yalnız
bakmakla kalıp görmek derecesine varmadı. Belki de atlı olduğum için

beni gözüne kestirmez diye düşünerek attan indim. Arabasının yanına sokuldum. Hayır, hayır, aldıracağı bile yoktu!"

"— Herhalde gönü bir başkasında olmalı..."

"— Sen sözümü kesmez de beni dinlersen daha iyi edersin. Hiç benim gibi bir adamın önünde perende atılır mı? Dikkat ettim. Gönü, gözü başka hiç kimse ile meşgul değil. Her tarafa bakıyor; her şeyle eğleniyor, ama kimseye alıcı gözü ile baktığı yok".

"— Sakın budala bir şey olmasın?"

"— Sözümü kesme demedim mi? Hemen soruşturmaya girişip kimin nesi olduğunu öğrendim ama onu sana söylemeyeceğim. Bu bence kutsal bir sırdır. Yalnız sana şu kadirliğini söyleyeyim ki o civarlarda bir bağları varmış ve orada otururlarmış. İstersen bir azını daha söyleyeyim: Kadın kız veya dul değilmiş de evli bir kadınmış Suatçığım senden ne saklayayım, kadın kız veya dul olsa idi, şimdiye kadar aklıma bile getirmemiş olduğum işi yapar, hemen onunla evlenmeye kalkardım".

"— Senin için böyle bir güzel kadına kavuşmanın büyük şartı evlenmek olmasa gerek".

"— Hah... İşte şimdi doğru bir söz söyledin. Gerçi dikkatini çekmekten âciz kalacağım bir kadın yeryüzünde yoktur; şimdiye kadar âciz kaldığımı da hatırlamıyorum. Eğer bu kadın beni âciz bırakmamış olsaydı sen de beni söyle çıldırmış gibi âşık durumunda görmeyecektin. Kadının bağına ilk aracıyı gönderdiğimde ne cevap alsam beğenirsin? "O gün arabamın yanında ettiği edepsizlik yetmiyormuş gibi bir de seni buraya mı gönderiyor? Git, bey midir, efendi midir, her ne ise, o edepsiz söyle! Biz onun ağzına uyacak kaşıklardan değiliz" deyip aracıyı defetmemiş mi?"

"— Anlıyorum, anlıyorum. Sendeki bu delice aşk ciddi bir gönül bağından değil de, böyle bir cevap almaktan doğmuş bir kızgınlık ürünü"

"— Ah.... Keşke öyle olsaydı. Ben aldığım bu karşılıktan ümitsizliğe düşmedim; kızmadım bile. Sevdâ üzerine ne türlü ustalığım varsa hepsini ortaya döktüm. Kadının bu ilk ürküntüsünü gidermeyi de başardım. Hatta kadının gönül sahibi bir kadın olduğunu, kocasını çok sevdiğine bile hükmettim. Ama kadın beni ne ile alevlendirdi, biliyor musun? "Siz gerçekten güzel, yakışıklı, zarif, zengin bir şehbazsınız; sizin gibi bir adamın bazı sevdâ dilencisi zavallılar gibi şurada burada gezip kadınlardan sevgi dilenmesi ayıp değil midir? Siz yaptığınız bu dilencilikle kendinizi bir şey başarmış sanarak gururlanırsınız. Halbuki kıymet bilen bir kadını kendinize tutsak edercesine bağlamanız için hiç bir noksanınız olmadığı halde sevdâ âleminde böyle âvâre dolaşmanız sizin için bayağı bir iş sayılmalıdır. Sizin gibi beyler kendilerine kadınların pek hayran olduklarını sanırlarsa da doğrusu, kadınların maskarası olduklarıdır. Siz gönlünü bin kişiye veren, kucağını bin adama açan kadınlara ne dersiniz? "Aşifte" dersiniz, değil mi? Bunlardan kimseye hayır gelmeyeceğini de pekala bilirsiniz değil mi? İşte siz de erkeklerin aşiftesisiniz! Gönlünüzü bin kadına verip kucağınızı bin kadına açarsınız. Sizden de hiçbir kadına hayır gelmez" dedi."

"— Tuhaf şey, nasıl kadınmış bu?"

"— Feda'yı çıldırtan kadın nasıl olacak? İşte onun bu sözleri karşısında kendimi hem yenilmiş saydım, hem de yenme neşesinin neden ibaret olacağını anladım. Kendimi yenilmiş saydım; çünkü biz gerçekten erkek aşiftelerinden başkası değiliz. Yenmiş olmanın neşesine gelince, o neşeyi, kadınlığının bu yüksek seviyesine ulaşmış bir kadını kendime bağladığım zaman duyabileceğime hükmettim. Bunun için

diyorum ki, bu kadın değil bir melektir. Şimdiye kadar henüz hiçbir meleğe aşık olmamıştım. Aşkın bu türlü ise, bizde şimdiye kadar görülmüş olanlara benzemeyeceği için bu yolda canımı feda etmeyi göze almaya kendimi mecbur saydım".

Söz buraya gelince Suat Bey derince bir düşünceye daldı. O zamana kadar kadın sandığı kimseleri, şurada burada hem âlemi maskara eder, hem de kendileri maskara olur kepezeler sayarken asıl kadının nasıl kadın olacağını görünce Suat'ın da gözleri dört açılmıştı.

O gün Feda Bey arkadaşına bundan fazla bir şey anlatmadı. Zaten hikâyenin kendisince de bundan ötesi yoktu ki anlatsın. Olan bitenin bundan sonrasını, romancı olarak, biz size anlatalım.

3

Hikâyemizin burasına gelmişken, Feda Bey'in gönül düşürdüğü kadının kim olduğunu da her şeyden önce öğrenmemiz gerek:

Talat Hanım, "Magnbizâde" diye tanınan Mahmut Efendi'nin kızıdır. Annesiyle beraber yalnız olarak İstanbul'da (.....) mahallesindeki 7-8 odalı konakta büyüştür. Bosna ileri gelenlerinden Murteza Bey'le evlendikten sonra da babasının evini bırakmayarak orada kalmışlar, ama her yaz sıcak ayları Murteza Bey'in Çamlıca'daki köşkünde geçirir olmuşlardır.

Bu kadının güzelliğini Feda Bey "güzel" kelimesi ile anlatılamayacak bir güzellik olarak göstermiştir. Bunda bir abartma vardır. Talat Hanım sanat erbabınca her bakımdan güzelliğin tam sembolü olarak kabul edilen "Venüs" kadar güzel olmak şöyle dursun birçok kusuru bile vardı. Hele bu hanımı başka hanımlara soracak olsanız size onu "marsığın bi-

ri" diye kötüleyeceklerdir.

Çünkü kadınlara göre "güzellik" denilen şey hiçbir kadında bulunmayıp bulunsa bulunsa —kendini övmek gibi olmasın ama— yalnız kendisinde bulunuyor. "Yermek" sözü yalnız kadınların ağızlarına vergidir. Erkeklerin bu fiili hiç kullanmamaları hiçbir kadını yermemelerinden ileri gelir. Bunu yapmak kadınların işidir, onun için kelimeyi hep onlar kullanırlar.

Bazı terbiyesi kıt kadınlar Talât Hanım'a "çingene suratlı" gibi aşağılayıcı, hatta edepsizce bir tâbiri bile yakıştırmaktan çekinmezlerdi. Çünkü Talât Hanım'a, aslı Magribi (Faslı) olan babasından bir esmerlik miras kalmıştır.

Esmerlik bir kadın için ayıplanacak bir şey midir? Tam tersine, gözlerin en güzeli, genellikle esmerlerde bulunur; tüylerinin kara olması da onlara özgü meziyetlerdendir; kaş ve gözce esmerler beyazlardan kat kat üstün olurlar.

Kısacası, Talât Hanım orta boylu, zayıfça, kara kaşlı, kara gözlü, ağzı burnu epeyi düzgün bir kadındır.

Başka kadınlardan hemen hiç farkı yok ise de, güzellerde bir de "ân", "câzibe" (çekicilik) denen bir şey vardır ki gönülleri çeken asıl odur. Bir güzelin câzibesi her erkeği çekmezse de bazılarını fazla etki yapar. Demek, Talât Hanım'ın câzibesi de Feda Bey üzerinde etkisini yapmış olacak ki, adamcağızı kendine çıldırasıya bir sevdâ ile bağlamıştır.

Talât Hanım hali vakti epeyi yerinde bir kadındır. Kocası Murteza Bey ise Bosna'da çiftlikleri olan beyzâdelerden olmayıp, orta halli bir

varlığa sahipti. Onu da genç yaşlarında İstanbul'a gelip gezeyim, göreyim diyerek şurada burada harcadığı için karısı kadar da zengin sayılmaz.

Bununla beraber oldukça yakışıklı, babayiğit, temiz yürekli bir adamdır. İyi huylarını İstanbul'da edindiği terbiye ile bir kat daha gelişmiş "tam adam" denmeye layık "babacan" bir tip olmuştur.

Bunların, yani, Talât Hanım'ın Murteza Bey'in evlenmelerinin sev-dâlanmak veya mektuplaşmak gibi hallerle bir ilgisi yoktur. Talât Hanım'ın annesi, bu delikanlının gençliğinden beri misafir olduğu eski Bosna valisi Safa Paşa ailesiyle dost olduğu için Murteza'yı kendisine dâmat edinmiştir.

Bir adamın hiç yüzünü görmediği, ahlâkını, terbiyesini bilmediği bir kızla, bizim Osmanlı âdetince, evlendikten sonra o kızı beğenmemesi, ahlâkından, terbiyesinden hoşlanmaması gibi ihtimaller ortaya çokça çıkarsa da bu âdetin bir de iyi yanı vardır ki, onu da inkâr etmek doğru olmaz: Birbirlerine âşık olarak evlenenler, evlendikten sonra aşklarının azalmamasına çalışırlar. Talât Hanım'la Murteza Bey gibi evlenenler ise, birbirlerini yeni tanımış oldukları için aralarında bir aşk belirlir ve gittikçe artar; birbirlerini iyice tanıdıktan sonra, tabiatıyla, azalmaya yüz tutar.

Avrupalılarda evlenmenin zevki sefası "Balayı" denilen birkaç aya özgüdür. Bu aylar geçince karı-kocanın birbirlerinden soğumaya başlamaları işte evlenmeden bir süre âşıkdaşlık edip o lezzeti önceden tatmış, bitirmiş olmalarından ileri gelmektedir.

Bizim Talât Hanım'la Murteza Bey de birbirlerine denk düşmüş karı-kocaların tipik örneklerindendirler. Yok zengin karı almak kadının

esiri olmakmış; yok, iç güveysi girmek hor görülme, rahatsızlığa katlanmakmış. Bunların hiçbirisi doğru olmadığı gibi bazı kadınların taşralı, hele Boşnak ve Arnavut kocaların karılarına babaca davrandıklarına inanmaları da yersizdir. Talât Hanım'la Murteza Bey'in halleri bu rivayetlerin tamamıyla boş şeyler olduğunu açıkça göstermeye yeter.

Bunlar evleneli üç buçuk yıldan fazla olmuş, evlenmekten beklenen mutlulukların hepsine kavuşmuşlar, yalnız bir yavrucukları olmadığı için mutluluklarının bir yanı noksan kalmıştır. Ama bu noksanlık çoğu zaman karı-kocanın birbirini daha çok sevmelerine yaramaktadır... İnsan beraber yaşadığı eşinden niçin çocuk ister? Gönülden bağlılıklarının bir düğümü olması için değil mi? Birlikte yaşamalarından hoşnut olmasalar kendilerini birleştiren evlilik bağına böyle bir düğüm vurulmasını isterler mi idi?

Murteza Bey, devlet kurullarından birinde vazifelidir. İşine her sa-ah arkadaşlarından önce gider ve her akşam hepsinden sonra çıkar. Ama sabahleyin evinden sanki mesut yuvasından koparılmış duygusu ile ayrılan Murteza Bey akşam evine senelerdir hasret kaldığı yuvasına kavuşuyormuşçasına heyecan içinde döner.

İçki nedir bilmez Murteza Bey, sigara bile içmez; ama bunların verdiği keyfi takdir edemeyecek kadar ahmak veya bağnaz bir adam olduğu için değil, zararlı olduklarını bildiği için bunları kullanmaz. Zaten Talât Hanım da kocasının sarhoşluğundan hoşlanacak kadınlardan değildir. Sarhoşken gösterilen sevginin yalancı bir sevgi olduğunu, erkek tanıyan bütün kadınlar gibi, o da bilir.

Karı-kocanın birbirlerine fazla düşkün oluşlarına bakıp bunlar birbirlerinin dizi dibinden ayrılmazlar da sanmamalı. Sevgileri tamamıyla içtendi; şüpheye de yer yoktu. Nitekim Murteza Bey hem musiki sever,

hem de çalgı çalar bir zat olduğu için yaz, kış, mevsimine göre, bazı yerlerde ahabları ile buluşup yarenlik etmekte, samimi dostları ile öteye beriye gitmekte serbestti. Bu türlü gezintilerden faydalanmayı kahrısı kocasına yasak etmediği gibi kocası da karısına engel olmazdı.

Kıskançlık denilen şey gerçi sevgiden ileri gelir. Buna şüphe yok. İnsan sevmediği şeyin pek umurunda olmaz. Hatta bazı kadınlar vardır, kocalarının kendilerini kıskanmalarından memnun bile olurlar. Ama biraz ince düşünülecek olursa gerek erkeğin kadını, gerek kadının erkeği kıskanması, sevdiğine güveni olmadığını göstermesi bakımından bir çeşit hakaret sayılır. Bir insan eşinin doğruluğuna güveni olduktan sonra neden onu kıskanmaya kalksın?

Talât Hanım da, Murteza Bey de böyle düşündükleri için temiz bir sevginin safasını sürer, kıskançlık ateşiyle onu ıstırap haline getirmezlerdi.

4

Buraya kadar yaptığımız açıklamalarla Feda Bey'in gönlünü nasıl bir yere düşürmüş olduğunu anlatabildik sanıyoruz. Talât Hanım'ın, gönüllerini bin kadına kaptıran erkekler üzerine söylediği sözü Suat Bey her ne kadar gerçek saymamış ise de kadının hali anlaşılınca böyle ince düşünceler ileri sürmesi tuhaf karşılanmaz. Bu durumda yapılacak şey böyle bir kadının karşısında temkinli olmaktır. Talât Hanım gibi bir hanıma ilk bakışta herkes gönlünü kaptırabilir. Ama kadının davranışını görünce ümidi kesip uzaklaşmak yerinde olur. Gelgelelim bizim Feda Bey gibi gençliğine, güzelliğine, sevda işlerindeki ustalığına güvenen bir adam kadının reddetmesine aldırmayıp dayatır, işi onun kadınlığının zayıf tarafından faydalanmaya kadar vardırırsa kadınlık iffeti için tehlikeli bir hal almaz mı?

Feda Bey, Büyükdere vapurunda arkadaşına söylediği gibi Talât Hanım'ın karşısında işte böyle direnen bir âşık olmayı aklına koymuştu. Hatta bu uğurda canını bile feda edebileceğini söylemişti. Aşırı gururu, kendisine karşı mahçup düşmek endişesi onu böyle davranmaya âdeta zorluyordu.

Feda Bey aşkını ne kadar şiddetli buluyorsa çabucak işi çözümlemekte geç kalmaktan da o kadar korkuyordu. Eğer bu işi bağ mevsi-minde iken çözümlemeyecek olursa İstanbul'a göç edildikten sonra işin büsbütün zorlaşacağına, belki de büsbütün olmaza varacağına inanmaktadı. Bu inancın verdiği hızla zavallı Talât Hanım'ın üzerine olanca gücü ile saldırmaya başladı. Gönderdiği aracı kadınlar boyuna kovuldukları için bir daha bağa yabancı kadın sokulmamaya başlamıştı. Bu sefer posta ile mektup göndermek çaresini düşündü. Fakat postacı, Talât Hanım'ın tavsiyesiyle bir gün kendisine gelerek bir daha falanca bağa ve filanca isme mektup gönderecek olursa yerine ulaştırılmayacağını bildirdi. Bunun üzerine kendisi bağın etrafında dolaşmaya ve okun ucuna mektup bağlayıp kadının penceresine doğru atmaya varıncaya kadar acaip icatlarda bulunmaya kalktı! Arsızlıkların türüsünü göze almaktan çekinmemeye başladı.

Feda Bey'e göre sevgi istemekte bu derecelere varmak hiçbir kadının dayanamayacağı kadar âşık olmak mânâsına geleceği için kadın ya gönül rızasıyla veya korkarak mutlaka yola gelecekti. Ne çare ki, Talât Hanım o kadınlardan değildi ve kibirli âşıkının bu derecelere varan cür'eti ona karşı duyduğu nefreti büsbütün artırıyor. O kadar ki, nefret onda yenilmez bir inat haline gelmiş kadın bu adama yenilmemeye âdeta ahtetmişti.

Talât Hanım'ın ne kadar akli başında ve dürüst bir kadın olduğunu bir kere daha belirtmek için şunu da söyleyelim ki, Feda Bey'in zorla-

maları artık her ölçünün dışına çıkmaya başlayınca, bir aralık olan bite-ni kocasına duyurmayı düşündü. Ama sonra bu tutumu yerinde bulmadı; kocasına haber vermekten vazgeçti. Çünkü kocası Fedâ Bey meselesini duyacak olursa elbette habisin ısrarlı saldırılarına kendisinin karşı koy-duğunu da öğrenecek, bu durumda karısını suçlayacak değil takdir ede-cekti. Dolayısıyla olayı kocasına haber vermemekte bir tehlike yoktu, tam tersine kendisi için bir şeref payı vardı. Buna karşılık olanı biteni kocasına haber verse, Murteza Bey namusuna karşı girişilecek en hafif bir davranışı cezasız bırakabilecek adamlardan değildi. Arada kan dökül-meye kadar varacak felâketler ortaya çıkabilirdi. Onun için Talât Ha-nım uğradığı belâya kendi kendine karşı koymayı, kocasına bir şey sez-dirmemeyi daha uygun buldu.

Öbür taraftan Fedâ Bey, Talât Hanım kendisinden gerçekten nefret etmiş olsa Murteza Bey'e sığınarak kocasını kendi üzerine musallat ede-ceğini düşünüyor, kendi kendine diyordu ki: "Talât Hanım'ın kocasına haber vermemesi herhalde bana olan aşkındandır. Bu kadın er veya geç elime geçecektir. Şimdiye kadar direnmesi nazlanmanın son dereceye vardırılmasından başka bir şey değildir. Bu kadının güzelliği gibi nazı da bambaşkadır. Zaten beni divane eden de bu hâli değil midir? Hiç şüphe etmemeli ki yüzüp yüzüp kuyruğuna gelmişsin, biraz daha dayan, bi-raz daha devam".

Görülüyor ki, bu işte direnmek Fedâ Bey'de bir hastalık halini al-mıştı. Bir geceyi sabaha kadar uykusuz geçirdi. O gece son tedbir olarak ne yapacağını enine boyuna düşündü; başarabilip başaramayacağını in-ceden inceye hesapladı. Aklına gelen tedbir, Murteza Bey'in komşu bağ-larından birine misafirlğe gideceği bir gece, ne olursa olsun, Talât Ha-nım'ın evine girmek, ricalarını kabul ettiremezse, silâhla korkutmaya kadar varmak.

Evet; bu bir cinayetti. Fakat fikirlerinin perişanlığı Büyükdere va-

purunda gördüğümüz kadarından kat kat artmış olan Fedâ Bey için ci-nayet işlemek uzak bir ihtimal sayılabilir mi? Birtakım aşâğılık aşifte-ler uğrunda dağ gibi babayîğitlerin birbirlerine bıçak çektiklerini, adam yaraladıklarını, hatta öldürdüklerini az mı görüyoruz. Bir hiç uğ-runu işlenen bu cinayetler ani bir zihin bozukluğunun eseri idi. Fedâ Bey'in zihni ise bu anda değil epeyi zamandan beri bozulmuştu. Talât Hanım ise öyle sokak süpürgelerinden biri değil, Fedâ Bey gibi yüzlerce kadın görmüş bir adamın yeryüzünde bir eşine henüz rastlamadığı bir dünya güzeli idi.

Aradan bir iki gün daha geçti. Bir akşam, civar bağlardan birinde komşuların toplanacaklarını, bu toplantıya Murteza Bey'in de çağrılı olduğunu Fedâ Bey bazı dostlarından öğrenince artık tasarladığı son saldırıyı da yapmaya karar verdi.

Bu arada şunu da duyuralım ki, Fedâ Bey sevdiği Talât Hanım üze-rine soruşturma yaparken kocası Murteza Bey'i de öğrenmiş, hattâ Üsküdar vapurunda birkaç kere görüp onunla konuşmayı bile başa-rmıştı. Murteza Bey'in Boşnak olması geçmiş zamanda kalmış bir şey-di. Yoksa kendisi son derece terbiyeli bir zattı. Onun İstanbul'un ileri gelen soylu kişileri kadar nazik ve kibar bir zat olduğunu Fedâ Bey de kabul ediyordu. Şu kadar ki, Murteza Bey yalnız Boşnaklığından değil, doğuştan da ağırbaşlı, kahraman tavırlı bir babayîğitti. Fedâ Bey şu aş-kında başarılı olursa yalnız Talât Hanım'ın kadınlık gururunu kırmak değil, kendisinden üstün tutulmuş olan Murteza Bey gibi şanlı bir kah-ramanı da yenerek ikisinin de üstüne çıkmış olacağını hesaplıyordu.

İşte bu düşünceler, hesaplar, kararlar üzerine Fedâ Bey, Murteza Bey'in komşuya sohbet etmeye gideceği akşam Talât Hanım'ın bağına girmeyi kesin olarak kararlaştırmış, akşam yemeğini erkenden yemiş, yemek altına bir kaç kadeh rakı içtikten başka, alkölün arttırdığı cür'et

ve cesareti sürdürmek için de cebine yedek olarak ufak bir şişe sert kon-
yak koymayı ihmal etmemişti. Bundan başka yanına bir tabanca ile bir
de hançer almıştı.

Beylerbeyi'nden Çamlıca'ya kadar hayvanla gittikten sonra bir yer-
de hayvanından inip onu seyisine vererek yalısına gönderdi. Kendisi
yaya olarak bağın kapısından girip çıkanları görebileceği bir yerde dur-
du. Oraya vardığı zaman akşamın saat sekiz buçuğu olmuştu. Cebinden
çıkardığı dürbünün gözlere gelecek tarafında, gece görmeye mahsus olan
camları yerine getirmek için ufacık mandalı бүktü. Dürbün gözde oldu-
ğu halde bağ kapısını gözetlemeye başladı.

Artık bu durumda Feda Bey'in aklından neler geçtiğini siz hiç sor-
mayın. Kendisi Talât Hanım'a ne diyeceğini, Talât Hanım nasıl bir ce-
vap verirse ona ne yolda karşılık vereceğini, nihayet silaha nasıl sarıla-
cağını, ne türlü korkutmalara girişeceğini, hep birer birer aklından geçi-
rip hele sonunda, kadının bunca baskılara dayanamayıp da yenilgiyi
kabul ettiğini düşündükçe kendisini öyle müthiş bir kahraman gibi gör-
mekte idi ki, en kahraman âşıklar gözünde âciz birtakım miskinler hali-
ne geliyordu. Saat dokuza yaklaşp da biraz geçtiği halde Murteza Bey'
in bağ kapısından çıkıp henüz komşuya gitmemesi Feda Bey'in düşün-
celerini altüst etmeye başladı. Acaba aldığı haber yanlış mı idi? Ahbap-
lar o akşam toplanamayacaklar mı idi? Yoksa Murteza Bey gitmekten
vaz mı geçmişti? Bu durumda, Murteza Bey evinden çıkmayacak olur-
sa kendisi ne yapacaktı? Bağa girmekten vaz mı geçmeli idi? Yoksa ko-
cası da orada iken girip Talât Hanım'ı, karar verdiği gibi, korkutmalı
mı idi? İşte şimdi ortaya çıkan bu soruları Feda Bey kafasında çözüm-
leyemeyecek büyük bir kaygıya düşmüştü.

Elde dürbün bağ kapısını gözetlemekten hem elleri, hem gözleri
yoruldu. Bir ara dürbünü elinden bıraktı ise de gecenin karanlığı ve

gözlerinin yorgunluğu yüzünden her an kapıdan elleri fenerli insanlar
çıkiyormuş gibi gözleri önünde birtakım hayaller belirlediği için hemen
dürbüne davranıyor, kapıya dikkatle bakıyor, bir şey olmadığını
görünce ümitsizliği ve kaygıları artıyordu. Sonunda, saat ona doğru kapı
açıldı; iki mumlu bir cam fener dışarıya çıktı. Fenerin arkasında da
Murteza Bey, hafif kürkünü sırtına almış olduğu halde çıktı; daha arka-
dan iki uşak da efendiyi izlemekte idi.

Bunu görünce Feda Bey sevincinden nerede ise, oynayacaktı. Yal-
nız Murteza Bey'in evinden çıkmış olduğuna sevinmiyordu; belki iki
uşağın da birlikte gittiklerine seviniyordu. Zira bu iki uşak Murteza
Bey'in asıl kendi uşağı ile bir de seyislik ve arabacılık işlerini gören ada-
mı idi. Onlardan başka bağda bir bağ bekçisi ile bir de ayvaz kalmış ola-
caktı. Bağ bekçileri hiçbir zaman bekçilik vazifesini hakkıyla görmeyip
birkaçı civar bağlarda toplanarak eğlendiklerinden, yaptığı hesaba göre,
bağda yalnız bir ayvaz kalmış oluyordu ki Feda Bey'e göre bu da hiç
kimse kalmamış demekti.

5

Murteza Bey bağdan uzaklaştıktan sonra Feda Bey bağa yaklaştı.
İçeriye girmek için kapıyı vurmak uygun düşmeyeceği için bağın bir ta-
rafından duvarı atlamaya karar vermişti. Duvarı atlayacağı yer tam bina-
nın harem tarafına giriyordu. İçerden başka bir duvar atlamaya lüzum
yoktu. Feda Bey, şuradan buradan birkaç büyük kayayı tekerleyerek
kendisine bir basamak yaptı. Onların üzerine çıkınca elleri duvarın ke-
narına yetişiyordu. Kollarının kuvvetiyle kendini kaldırdı, duvarın üze-
rine çıktı. Öteki taraf duvarın dışından daha yüksek olmadığı için atla-
dığı gibi, tehlikesizce kendisini bağın içinde buldu.

Bu sırada haremde saat gece onu vurdu.

Böyle hırsız gibi bir adamın evine girdiğinden dolayı Fedâ Bey'in kalbinde bir heyecan var mı idi sanırsınız? Hâşâ! Hiçbir heyecan yoktu. Fedâ Bey ne olur ne olmaz sorulacak suallere vereceği cevapları bile hazırlamış, hatta ev halkından biri çıkıp da kendisine silah çekecek olsa "ne acıp adamlarmış bunlar? Beni hem çağırdılar, hem de canıma kıymaya kalkıyorlar" diye haykırmayı tasarlamıştı. Fedâ'nın kalbinde aşk duygularından gelen bir heyecan da yoktu. Eğer Talât Hanım kendisini gönül rızasıyla çağırmış olsa idi belki âşıkça duygularının coşmasından doğan bir tatlı heyecan delikanlının kalbini sarardı. Oysa ki, bu gece Fedâ Bey şu bağa bir âşık gibi değil, öç almaya gelen biri gibi giriyordu. Onun için kalbinde öç almaktan başka hiçbir şey yoktu.

Fedâ Bey yavaş yavaş eve doğru sokuldu. Biri alt katta, öbürü üst katın bir tarafında olmak üzere sadece iki ışık gördüğü için etrafı kolaçan etmek üzere bir an durdu. Alt kattaki ışık halayığın sofrâ takımını toplamakla meşgul olduğu odada idi. Üst kattaki odada ise iki kadının bulunduğunu Fedâ Bey dışarıdan görüyordu. Bu kadınlardan biri Talât Hanım'ın kendisi, öbürü de annesi idi. Annesi masa üzerinden bir şamdanı almış, hem yakıyor, hem de kızına bir şeyler söylüyordu. Fedâ Bey onun odadan çıkmak üzere olduğunu anlayarak biraz bekledi. Talât Hanım'a odada yalnızken baskı yapmaya başlarsa daha başarılı olacağına hükmetmişti.

Gerçekten, bir iki dakika sonra Talât Hanım'ın annesi odadan çıktı. Hangi tarafa gideceğini görebilir miyim, diye biraz daha bekleyen Fedâ Bey, valide hanımın pencereleri kendi bulunduğu tarafa açılmış olan uzun koridordan yürüyerek sonundaki kapıyı açıp girdiğini gördü. Bu girdiği yerin neresi olduğunu anlamak için bahçede biraz dolaşarak binanın öbür tarafına baktı. Pencerelerden gelen ışıktan anlaşıldı ki, burası valide hanımın kendi odasıdır.

Fedâ Bey yine önceki yerine geldi. Talât Hanım'ın pencerelerine baktı. Güzel Talât pencerenin yanındaki uzun bir kanepeye uzanmış, eline de bir kitap almış, okuyor. Gördüğü bu manzara Fedâ Bey'i çok sevindirdi. Zira kadının elinde kitap böyle kanepeye uzanması orada uzun uzadıya kalacağını, dolayısıyla annesinin yatmaya gitmiş olduğunu anlatıyordu.

Fedâ Bey şimdi gözlerini aşağıda, câriyenin bulunduğu odaya dikmişti. Hem de binanın tâ kapısına kadar sokulmuş, oradan gözetliyordu. Tam câriye bir kucak sofrâ takımı ile odadan çıkıp da, besbelli, kiler olması gereken başka bir yere girince Fedâ Bey de kapıdan girip merdivenden yukarı çıktı. Olanca cür'etini toplamış, yalnız ses çıkarmamak için kilim serilmiş tahtalar üzerine potinlerinin ucu ile basarak doğru Talât Hanım'ın odasına geldi.

Kitap okumaya iyice dalmış bir kadının birdenbire kapıdan içeriye bir erkeğin girdiğini görünce nasıl bir heyecanla yerinden fırlamış olacağını elbette gözünüzün önüne getirebilirsiniz. Hatta kadıncağız "hay!" diye bir de ses çıkarmış ise de Fedâ Bey hemen parmağını dudağına götürerek "sus!" işareti yaptı ve "çıkaracağınız gürültü sizi cihâna rezil eder. Benden korkmayınız; yalnız söyleyeceğim bir iki söz dinleyiniz! Size hiçbir fenalığım dokunmayacaktır" diye çabucak yatıştırdı.

Talât Hanım da ses çıkarmamak zorunda olduğunu anladı.

Burada Fedâ Bey için her şeyden önce gerekli olan şey, Talât Hanım'ın bir feryat koparıp da her şeyi berbat etmesini, böylece rezâletin ayyuka çıkmasını önlemektir. Kaldı ki, bir anda kendini toplamış olan Talât Hanım da başka türlü düşünmüyordu: Şayet telaşa kapılmadan bu belâyı başından savabilirse niçin ortalığı velveleye vermeli idi? Bu durumda Fedâ Bey sözü sürdürerek: "Hanımefendi, zekânız sâdece ka-

dınların hepsinden değil, erkeklerinkinden de üstün iken benim buraya nasıl bir maksatla gelmiş olduğumu anlamamazlıktan gelerek ortalığı telâşa verecek olursanız kendinizi öylesine dile düşürmüş olursunuz ki, bundan pek fena sonuçlar çıkabilir" deyince kadıncağız bu düşüncenin yerinde olduğuna hükmetti.

Bunun üzerine Talât Hanım hiç sesini çıkarmadan eski yerine oturdu. Feda Bey ise, önce, dışarıya ses gitmesin diye, odanın kapısını kapattıktan sonra bir iskemle alıp hanımın yanına oturdu.

Şu anda Feda Bey'in aklından: "Ah ne olurdu, bu kadar dik kafalı olmasaydın da seninle şöyle diz dize oturup sohbet etse idik!..." gibi şeyler geçiyordu. Ama bu aklından geçenlere şimdi burada yer olmadığını pekala bildiği için asıl maksada girişip dedi ki:

"— Talât Hanımefendi! Önce sizi ne kadar sevdiğimi anlatmakla söze başlayacak olsam, biliyorum, inanmayacaksınız. Çünkü, sizi gerçekten sevdiğime inanmış olsaydınız şimdiye kadar bana karşı yapmış olduğunuz ağır muameleleri yapmazdınız"

Talât Hanım'dan ne "evet"e ne "hayır"a benzer bir kelime çıkmadığı gibi çıkacağına dair bir alâmet de yoktu. Feda Bey sözüne devam etti:

"— Fakat bu gece, şu eve bir haydut gibi girişim bir felâkete sebep olacaksa bunda benim ne kadar özürsüz olduğumu, ne türlü felâketler doğacaksa bunların hepsine sizin sebep olacağınızı isbat etmiş olmak için sevgimin derecesini burada size mutlaka anlatmam gerekiyor..."

Bir anda Talât Hanım'ın bakışlarında dehşet alâmetleri belirdi ise de henüz Feda Bey'e karşı metin olmak için kendini zorladığı anlaşılyordu.

Feda Bey, belki bir söz söyler, bir karşılık verir diye yarım dakika kadar Talât Hanım'ın yüzüne bakıp da kadından hiçbir cevap çıkmadığını görünce sözüne devam etti:

"— Ben de bir kibar çocuğuyum hanımefendi! Böyle bir eve gece vakti hırsız gibi girmek elbet bana da yakışmaz. Hele bu girişimden daha feci sonuçlar ortaya çıkarsa adımı herkesin nasıl lânetle anacağını ben de biliyorum. Ama kendimi bu kadar büyük bir rezalete açık tutuşum sizi sevdiğimden değil de neden olabilir hanımefendi? Fedakârlığın bu derecesi bir çılgınlık bile sayılsa o da sırf size olan aşkımin çıldırtıcı bir sevdâ derecesine varmış olmasından dolayı değil midir?"

Kadın hâlâ susuyordu. Susmanın bu kadar sürmesi Feda Bey'i de şaşırttı; onun ne yolda karşılık vereceğini âdeta merak etmeye başladı. "Ben bir şey söyleyin diye yüzüne bakıyor, bir şey söylemediği için edisi de konuşamaz hâlâ geldiğinden âdeta kadının yüzüne bakakalıyordu.

Aradan bir iki dakikalık zaman böyle, sessiz geçti. Ama sessizlik uzadıkça Feda Bey de cesaretinin azaldığını hissediyordu. Nihayet Talât Hanım, olanca cesaretini toplayarak, fakat cesaretiyle beraber yumuşaklığı da elden bırakmayarak, telaşsız, heyecansız bir tavırla dedi ki:

"— Beyefendi! Siz âşık olabilirsiniz; siz hasta olabilirsiniz; hatta çıldırmış olabilirsiniz; ama benim gibi evinde oturan, sizinle hiçbir ilişkisi bulunmayan bir kadın bu hallerinizden ne diye sorumlu olsun?"

Oh! Şu kadcılık olsun konuştu ya! Bu, Feda Bey'i kendine getirdi. Hemen kaybolan cesaretini toplayarak:

"— Evet! Size âşık olduğumdan dolayı sorumlu olmayabilirsiniz hanımefendi, dedi, fakat ben size gelip de aşkınızın beni harap ettiğini söylersem, bana da yazık olmasın diye acıyarak biraz olsun iltifat etmenizi sizden rica edecek olursam ve siz benim bu ricamı reddederseniz sorumlu olursunuz hanımefendi. Çünkü o zaman beni harap olmaktan kurtarmak istemediğiniz meydana çıkmış olur..."

"— Fakat o hale ben isteyerek sebep olmadığım için kurtarıp kurtarmamaktan da ben asla sorumlu olmam".

"— Olursunuz".

"— Olamam!"

Mesele bir kere bu şekilde döküldü de "olursunuz... Olamam..." halini aldı mı, artık bu iki kelimeyi bin defa tekrarlamakta fayda yoktur. Nitekim hiçbir fayda olmadığını Feda Bey de anlayınca artık sıranın korkutmaya geldiğine hükmetti. Ama kadını ürkütüp haykırtmamak gerektiğini de aklından çıkarmadan dedi di:

"— Size bir sual soracağım, hanımefendi, siz kız olsaydınız veya dul bulunsa idiniz de ben gelip izdivacınıza tâlip olsa idim, beni yine reddeder mi idiniz?"

"— Bu suali neden sorduğunuzu anlayamadım efendim!"

"— Anlamak istiyorum ki efendim, beni gerçekten nefret edilecek bir adam gibi mi görüyorsunuz? Yoksa beni öyle bulmuyorsunuz da iffetiniz veya kocanızın haklarına olan saygınız mı sizi bana iltifat etmekten alıkoyuyor?"

Sıranın korkutmaya geldiğine karar verdiği zaman Feda Bey'in suratı değişmiş, gözleri kızarmaya ve parlamaya başlamıştı. Biçare Talât Hanım'ın da metaneti gittikçe azalıyor, kalbini korku ve dehşet sarıyordu. Bundan dolayı "evet, sizin gibi ırz düşmanı olmakla övünen mel'unlar her namuslu kadın için nefret edilecek, iğrenilecek yaratıklardır" gibi bir cevap verse herifin ateş halini almış olan gazabını yelpazelemiş olur diye korktuğu gibi şayet bu adamda zerre kadar mertlik ve insaf kalmışsa evlilik haklarını tanımaya meyleder diye düşünerek bu hakaret dolu cevabı vermekten vazgeçti. Bunun yerine dedi ki:

"— Size daha önce de söyletmiştim: Bir kadını kendinize esir edecek kadar bağlamak için bir erkekte ne bulunması lâzımsa bunların hepsi sizde var. Hiç şüphe yok ki, benim size karşı gösterdiğim çekingenlik, sizin gibi bir beyefendiyi iğrenç bulduğumdan dolayı değil, fakat bütün kalbimle sevdiğim kocamın kutsal haklarına saygı göstermek görevinden doğuyor. Bu görev duygusudur ki, sizin de o hakları kutsal saymanızı istemeye beni zorlamaktadır".

Bu sözler üzerine Feda Bey gayet mel'un bir tavır takınıp gülümse-di. Gözlerinden ateşler saçarak kadıncağızın ödünü koparırcasına:

"— Öyle ise yazıklar olsun, yazıklar olsun ki benim için, buraya gelmezden önce yapmayı düşündüklerimi yapmaktan başka çare kalmamıştır. Kocanızı aradan çıkarmak gerekecek" dedi.

Kadıncağız dehşete kapılmıştı:

"— Ne? Kocamı aradan çıkarmak mı? Aman beyefendi! Ayaklarını zı öpeyim! Aklınızı mı bozdunuz siz yoksa? Zavallı kocamın ne kabahati var?"

Feda Bey oturduğu iskemleden ayağa kalktı, kızgınlığından dudakları ve elleri, hatta bütün vücudu titriyordu. Her kelimeyi birbirinden ayırarak, dehşet saçan bir tavrıyla:

"— Önce, rica ederim, yavaş konuşunuz! Öteki odada olan anneniz veya aşağıdaki câriyeniz sesimizi duyup da gelecek olurlarsa hiç şüpheleniz olmasın ki, bu odanın içinde kan gövdeyi götürebilir!..."

Zavallı Talât Hanım tehditlerin bu biçimi karşısında âdeta donakaldı. Yalvarırcasına:

"— Meselenin öyle kanlı bir hal almasını ben hiç istemem. Kızmayı bırakın da yerinize oturun. Sizinle akıllıca konuşalım!" dedi.

6

Talât Hanım'ın mesele çıkmasını önlemek istercesine konuşmasını Feda Bey yenilmiş oluşunun ilk işareti saydı. Kadını bir kere böyle korkuya kaptırdıktan sonra ele geçirmenin mümkün olabileceğini düşündü. Onun için korkutmayı yine elden bırakmadı:

"— Oturalım efendim", dedi. "Nasıl emrederseniz öyle yapalım. Ama şunu biliniz ki, az önce çıldırdığımı veya ne olduğumu anlayamadığınızı söyler gibi oldunuz ya! Ben size ne halde bulunduğumu zaten anlatmıştım. Onun için çıldırdım mı, çıldırmadım mı pek bilmiyorum ama kocanızın ne kabahati olduğunu bana sormanıza gerek yoktur. Ben öyle bir adamım ki mutluluğun en üst basamağı olan bir noktaya ulaşmak için karşıma hangi engel çıkarsa onu ortadan kaldırırım. Bir güzel bahçeye girecek olsanız yol üzerinde insanın eteklerine sarılan dikenlerin de bir kabahati yoktur ama insan onları ayakkabıları ile ezer geçer."

Kocasının fedakâr bir âşıkı olan biçare Talât Hanım Feda Bey'in korku saçan bu sözlerinden büsbütün ürktü. Beti benzi kül kesildi. Oturduğu yerde rahat edemiyor, dizlerinde ayakta duracak kadar bir derman da bulamıyordu. Birkaç defa kalkıp oturduktan sonra dedi ki:

"— Beyefendi! Allah aşkına olsun bana acıyınız! Sizde hiç insaf yok mu? Kocamın ne kabahati var ki biçareyi öldürmeye kalkıyorsunuz? Ne yapacaksanız bana yapınız? Öldürün beni isterseniz!"

"— Hanımefendi! Hanımefendi! Siz işin ne kadar korkunç bir hal aldığını hâlâ anlamış değilsiniz Şunu çok iyi bilin ki, bu fâcianın sonunda burada kan gövdeyi götürecektir. Hemde sahiden götürecektir. Evet, sonunda benim intikamcı pençemden siz de kurtulamayacaksınız. Çünkü ben elime aldığım gülün dikenini parmağıma batacak olsa onu da kaldırıp bir tarafa atarım. Hele içinde bir arı, bir akrep görürsem onu gül ile beraber ayaklarımın altına alır, ezerim. Şâyet siz benim olmayacak olursanız sizi rakibim Mürteza Bey'in inhisarcı ellerinde bırakır mıyım sanıyorsunuz? Miskin, miskin boynumu büküp uzaklaşırım mı sanıyorsunuz? Şâyet benim olmazsanız hiç kimsenin olmamanız için sizi ben bu dünyaya gelmemişe çeviririm hanımefendi..."

Ricanın, yalvarmanın bir faydası olmadığını Talât Hanım artık iyice anlamaya başlamıştı. Hele kendisi için de kurtuluş yolu olmadığını görünce kapıldığı ümitsizlik cesaretinin artmasına sebep oldu. Kederli bir kızgınlık içinde:

"— İşin ne boyda dehşet kazandığını anlamayan ben değilim, sizsiniz beyefendi!" dedi. "Kocamı yahut beni, yahut ikimizi de öldürecek olursanız kendiniz hayatta kalabilir misiniz sanıyorsunuz? Adaletin keskin kılıcı sizin gibi kanlı katiller için değildir de kimin içindir? Kaldı ki adaletin kılıcına da hâcet yok. Bakalım siz kocama kötü bir şey

yapabilir misiniz? O sizden çok daha cesur, çok daha mert bir insandır. Altı ateşli tabancası hiçbir zaman yanından eksik olmaz. Gözünüze nişan alırsa sizi gözünüzden vurur; alnınıza nişan alırsa alnınızdan tepeler. Siz ki, bizim mutlaka öleceğimizi söylüyorsunuz, kendinizin de mutlaka öleceğinizi bilmelisiniz"

Feda Bey bu sözler üzerine biraz durakladı ama edepsizliği elden bırakmadı, sürdürdü:

"— Hayır!" dedi. "Ahvâlin dehşetini asıl siz anlamıyorsunuz. İşte ağzınızdan çıkan şu sözler anlamadığınızı belli ediyor. Eğer anlamış olsaydınız beni ölümle korkutamazdınız. Siz, benim için ölüm korkulacak bir şey midir sanıyorsunuz? Ben onu öldürmesem de o beni öldürse, istediğim yine olmuş sayılır. Zira benim karşıma koyduğunuz adaletin kılıcı o zaman onun kafasını koparacaktır ki, benim istediğim yine olmuş sayılacaktır. Ben size az önce ne demiştim? Şayet siz benim olmayacak olursanız sizi kocanızın inhisarcı ellerine bırakmayacağım, demiştim. İltifatınızdan yoksun kalacak olduktan sonra ben bu dünyanın hayatını istenir bir hayat saymam. Ölümü de göze aldığımı göre ha kocanızı ben öldürmüşüm de asılmışım, ha o beni öldürmüş de kafası kesilmiş, hepsi birdir benim için. Siz akıllı bir kadın olduğunuza göre bunları düşünmenizi istiyorum. Yoksa sıra kan dökmeye geldiği zaman sizden izin istemeye hiç ihtiyacım olmayacaktır".

Feda Bey bu sözleri söyleyip bitirdikten sonra da bir susma oldu. Feda Bey ne diyecek diye kadının yüzüne bakıyor, Talât Hanım ise adama bir şey söylemiyor, yüzüne de bakmıyor, gözlerini yere dikmiş, derin derin düşünüyordu.

"Zorla güzellik olmaz" derler. Ne doğru bir sözdür. Feda Bey kadını korkutarak gönlünü kapacağını sanıyordu ama tam tersine gidide ka-

dının nefretini kazanıyordu. Ne diyecek diye kadının yüzüne bakıyorsa da bir şey gördüğü yoktu. Aklına başka bir şey takılmıştı:

Hani kadın Mürteza Bey'in kendisinden daha cesur, daha mert bir adam olduğunu söylemişti ya! Şimdi onu düşünüyordu. Aslında kendi ağzından çıkan korkutucu lâflar bir palavradan başka bir şey değildi. Rol kesiyordu. Feda Bey'in hiçbir şey yapacağı yoktu. Ama kadını bir türlü yumuşatamadı; vakit de ilerlediği için şimdi Mürteza Bey'i düşünmeye başlamıştı.

Feda Bey, Mürteza Bey'in ne yaman bir adam olduğunu karısından daha iyi biliyordu. Hele namus meselelerinde hiç şakası yoktu. Hem de yalnız kendisine ait namus meselelerinde değil; başkalarına yapılan saldırılara bile dayanamazdı. Bir gün Üsküdar İskeleyi'nde ihtiyar bir adamı korkutmak için üzerine bıçakla saldıran çam yarması bir hamala yaradana sığınıp öyle bir tokat aşketmişti ki, koca adam bir topuğu üzerinde fırladık gibi dönüp yere yuvarlanmıştı; sonra Mürteza Bey üzerine yürüyüp, bileğini bükerek kamasını elinden almıştı.

Bu, Feda Bey'in gözü ile gördüğü bir olaydı. Başkasına saldıran dev gibi bir adama böyle yapanın kendi karısına saldırana ne yapacağını Feda Bey bilmez olur mu idi? Feda Bey işin sarpa sarmakta olduğunu fark etmekle beraber Talât Hanım'ın kendisini hiçe saymış olmasını bir türlü hazmedemiyor; içine düşen Mürteza Bey korkusunu da unutmaya çalışarak şirretliğini sürdürmek istiyor, zavallı Talât Hanım'ın kül gibi renksiz bir hâl alan masum yüzüne acıyarak bakacağı yerde, ona gözle riyle yemek ister gibi bakıyordu.

İki tarafın da susmaları uzayınca bizim âşık, Talât Hanım'ı bir kat daha korkutmak için cebinden tabancasını çıkardı; onunla oynamaya başladı. Bunu gören Talât Hanım sanki kendisini vuracaktı gibi telaşa düştü:

"— Aman, Allah aşkına, bırakınız o tehlikeli şeyi, ödüm kopuyor!" dedi. Ama Feda Bey edepsizliği elden bırakmıyordu:

"— Bu saat, benim elimden silahımı bırakacağım saat değildir hanımefendi! Tam tersine, silahıma davranacağım saattir".

"— Acıyınız bana, ne olur? Gençliğiniz başı için acıyın!"

"— Ben sizin bana acımanızı bekliyorum hanımefendi? Yalnız bana değil, hem kendinize, hem de o sevgili bahtiyar kocanıza acıyınız da bana bir kelimecik söyleyiniz. Sadece ümit verecek bir kelime yeter bana! Hemen buradan çeker giderim".

Kadın sağlam duruyordu:

"— Ben kimseye ümit vermem efendim" dedi. "Ben ümit veren o kelimeyi vaktiyle kocam olan zâta evlendiğim zaman söylemişimdir. Şimdi kanım da dökülse verdiğim o sözü bozmaya imkân yoktur".

"— Eğer bu sizin son sözünüz ise benim de tabanca ile oynamama karşı gelmenize yer yoktur. Sizin kanınızı dökmem, kocanızı öldürmem kadar sizi üzmeyeceği için ben kocanızı bekleyeceğim. Ama zerre kadar ses çıkartacak, ortalığı velveleye verecek olursanız biliniz ki, önce sizin işinizi bitirmek zorunda kalırım. Ondan sonra da gider, kocanızın yolunu bekler, onun hakkından gelirim".

"— Aman Feda Beyefendi, Allah aşkına olsun!.."

"— Yemin etmenin, and içmenin hiç faydası yoktur hanımefendi, bizim hepimizin günahına sizin bu inadınız girecektir. Siz beni âdi bir hevesli yerine koyup da dilenci kovar gibi önünüzden kovabileceğinizi

sandığınız için bu felâketler ortaya çıkıyor. Sevmek âdetini, seilmek âdetini biz icat etmiş değiliz. Bunlar tabiatın varolan şeylerdir; siz tabiat üstü bir kadın olacak değilsiniz ya!"

Halbuki Feda Bey'in farkına varmadığı da bu idi işte! Talât Hanım gerçekten tabiat üstü bir kadındı. Daha doğrusu tabii kadının ta kendisi idi. O evlilik haklarına saygı göstermeyi bir vicdan borcu sayıyor, bu hakları zedelemeyi nefsine yediremiyordu.

Artık son sözlerini söylemek üzere ikisi de ayağa kalkmışlardı ki, bağın sokak kapısı dışarıdan anahtarla açıldı. Mürteza Bey ve iki uşağı içeri girdikten sonra kapandı. Uşaklardan birinin yol göstermek üzere elinde fenerle hareme kadar yürüdüğünü, Mürteza Bey'in de arkadan gelmekte olduğunu Feda Bey ile Talât Hanım odanın içinden görmüşler, hem de telâş içinde görmüşlerdi. Vakit gece yarısına yaklaşıyordu.

7

Mürteza Bey'in sokak kapısından girdiğini görünce Feda Bey'in ne yapması beklenirdi? Zâten tabancası elinde olduğuna göre, bir türlü affedemediği rakibini öldürmek üzere bir kenara çekilip beklemesi değil mi?

Ne gezer! Kimde var ki o cesaret! Eğer Mürteza'nın cebinde bir tabanca olmadığını bilse ve kendisi silahını gösterir göstermez Mürteza'nın da Talât Hanım gibi korkup ayağına düşeceğini hesaplamış olsa, hiç şüphe yok ki Feda Bey, bütün korkaklar gibi müthiş bir kahraman kesilir, düşmanına zerre kadar acımazdı. Ama durum hiç de böyle değildi. Mürteza Bey'in geldiğini görünce Feda Bey birden şaşaladı. Odanın içinde deliler gibi dört dönmeye başladı! Ama bu dönmeler Mürteza Bey'i öldüreceği yeri aramak için değildi, sanki karşısına bir değil, bin

Mürteza Bey çıkmış da etrafı çevrilmiş gibi saklanacak yer arıyordu Fedâ Bey!

Talât Hanım bu telâşın farkına biraz geç varabildi. Eğer Fedâ Bey "aman hanımefendi ben nereye kaçayım, nerede saklanayım? İkimiz de bittik!" diye yalvarmaya başlamasa idi kadıncağız bu telâşları hâlâ bir cinayet işleme maksadına yorarak avazı çıktığı kadar bağırarak, kocasını uyarmaya çalışacaktı. Ama Fedâ Bey'i korkunun verdiği bir telâş içinde görünce gülmeye bile vakit bulamadı. Bir rezalet çıkmasından şimdi daha çok korkuyordu. Kadının artık Fedâ'yı düşündüğü yoktu, kocasını düşünüyordu. Kocası ki, Fedâ Bey'in gölgesini görse tabancasını çekip ateş ederdi. Adam harem tarafının bahçe kapısından eve girmişti. Fedâ Bey kendisini merdivenden atıp bahçe kapısından fırlamaya kalksa bile yukarıya gelmekte olan Mürteza Bey'le karşılaşacaktı. Görünmeden kaçmasına imkân kalmamıştı Fedâ'nın. Halbuki Talât Hanım kocasının, Fedâ Bey'i odasının içinde bulmasını hiç istemiyordu.

Maazallah! Böyle bir şey olsa kocasına derdini nasıl anlatabilirdi? Bunun için olanca aklını başına toplayıp Fedâ'nın yüklük içindeki bacadan tavan arasına çıkabileceğini düşündü. Hemen yüklük kapısını açtı, hazır yığılı yataklardan merdiven gibi faydalanmasını söyleyerek Fedâ Bey'i tavan arasına çıkarabildi.

Tam yüklük kapılarını kapadığı sırada kocası merdivenin üst başına gelmişti. Kadıncağız telâş ile kocasını karşılamaya koştu.

Eğer Mürteza Bey karanlıktan aydınlığa girdiği için gözleri kamaşmamış olsaydı karısının perişan halini farkederek, ona güveni tam olduğu için herhalde bir şeyden korkmuş olduğuna hükmederek sorguya çekerti. Nitekim odanın içine girip de gözleri aydınlığa alışınca bu halin farkına vardı ve sebebini Talât Hanım'dan sordu ise de kadıncağız

okuduğu romanın pek meraklı bir şey olduğunu söyleyerek kocasının sorusunu geçiştirdi. Ama Talât Hanım kocasının bir işi için tam dışarı çıktığı sırada Mürteza Bey tavan arasından bir gürültü duyup kuşkulamaz mı? Yüksek sesle: "Bu gece senin ecelin geldi artık, zaten çoktan beri şüpheleniyordum" diye söylenerek yüklük kapılarını açmaz mı? O aralık içeriye girmiş olan Talât Hanım kocasının söylendiğini duymuş olduğu için "eyvah, korktuğum başıma geldi" diyerek nerede ise korkusundan bayılacak hallere geldi. Hele Mürteza Bey'in boğuk bir sesle: "Aman Talât! Getir şu çiftiyi bana!" diye bağıracağı zaman kadıncağız kocasının ayaklarına kapanarak olanı biteni söylemeye, bu arada kendisinin bir suçu olmadığını dili döndüğü kadar anlatmaya niyetlendi ise de kendisinde bu cesareti bulamadı. İçeriki odadan çiftiyi alıp getirdi ama bunu Mürteza Bey'e nasıl verdiğini bile bilemiyordu. Çünkü kendisi gelinceye kadar Mürteza Bey bir kedi çevikliğiyle yüklüğün içine girip tavan arasına çıkmış, oradan elini uzatıp çiftiyi almıştı bile!

Kadıncağız birdenbire ağrısı tutmuş gebe kadın gibi, odanın içinde, ne yapacağını bilemeden dört dönmeye başladı. "Eyvahlar olsun! Ya kocam Fedâ'yı öldürür de, sonra onu asarlarsa... Ya Fedâ kocamı öldürür de onun kanına ben girmiş olursam ne yaparım, diye düşündükçe keşke hepsinden önce ben ölseydim..." diye dövünüyor, nerede ise akli yerinden oynayacak gibi oluyordu.

Aradan on dakika, bir çeyrek kadar zaman geçti. Ama bu dakikaların her biri Talât Hanım'a bir yüzyıl kadar uzun geldi. Sonunda tavan arasından "Dan!... Dan!..." diye iki el silah patladı. Talât Hanım da şak diye düşüp, bayıldı.

Silah sesleri yalnız haremde bulunan kadınları değil, selâmlıktaki adamları da uyandırdığı için herkes Talât Hanım'ın odasına koştu. Kadıncağız bir kalıp gibi yerde yatar gördükleri zaman, zâten heyecan

içinde olan ev halkının korkuları bir kat daha arttı. Kopan gürültü patırtı arasında Talât Hanım yine gözlerini açmıştı. Patırtının çoğu tavan arasından geliyordu. Kim bilir ne oluyordu yukarıda? Mürteza ile Feda boğaz boğaza dövüşüyorlar mı idi? Ama herhalde biri ötekini devirmiş olmalı idi ki, çıkan seslerden öleni sürükleye sürükleye yüklikteki deliğe doğru getirdiği anlaşılıyordu.

Nihayet yüklüğün ağzındaki delikten Mürteza Bey'in sesi duyuldu: "Talât, Talât yardım et de şu habisi aşağı indirelim" diyordu. Halbuki Talât Hanım'da yardım edecek hal mi kalmıştı? Bitmişti zavallı kadın! Ayvaz ile uşak yüklüğün içine girerek yardıma giriştiler, onları gören Mürteza Bey: "Sizin burada ne işiniz var?" diye onları paylamaya başlayınca adamlarda yardım edecek cesaret kalmadı. Her ne kadar: "Aman efendim, silan seslerini işittik de onun üzerine geldik" dedilerse de efendileri bu özü hoş karşılamadı: "Silah patlamış da ne olmuş yani? İşte habisi öldürdüm, şerrinden kurtulduk!" diyordu.

Ne ise... Aşağıdakilerin de yardımı ile Mürteza'nın öldürdüğünü odanın içine indirdiler. Herkesin ağzı bir karış açık kaldı; hele Talât Hanım hayretten nerede ise aklını oynatıyordu. Çünkü Feda Bey'in cesedini beklerken ortaya koskocaman, kuzu kadar bir tilki ölüsü yatırmışlardı.

Mürteza Bey toz toprak içinde kalmış bir halde odaya indi. Karısını korkusundan betibenzi kireç kesilmiş görünce keyifle böbürlenerek:

"— Ne korktun yahu!" dedi, "tavan arasında muharebe mi var sandın yoksa?"

Talât Hanım şaşkınlık içinde:

"— Aman a beyim! Korkulmayacak şey mi bu? Gece yarısı, evin

içinde silah patlarsa insan korkmaz mı?"

Mürteza Bey, yumuşak bir sesle:

"— Canım, biliyorsun... Paşanın bağındaki vahşi hayvanlar kümeslerinin telini koparmışlar. Hepsi bahçeye yayılmış, her ne kadar bahçıvanlar hemen yetişip hepsini toplamışlarsa da bir tilki kaybolmuş, onu arayıp duruyorlardı. Ben de birkaç gecedir tavan arasında bazı patırtılar işitiyordum. Korkmayasın diye sana söylemedim, ama mutlaka tilki oraya çıkmış olmalı, diyordum. Nihayet bu gece tahminimin doğru olduğunu işte tilkiyi önünüze sererek isbat ettim" dedi.

Aşkın şiddetinden gövdeleri kanla götürtmeye kadar işi vardırması olan Feda Bey'in durumuna gelince: Onun hali son derece komikti. Mürteza Bey tavan arasında harıl harıl tilkiyi ararken biçare Feda Bey damın üstünde ta saçağa yakın bir yere kadar inmiş, birdenbire iki el silâh patlar patlamaz kendini olduğu gibi bahçeye atıvermişti. Bereket versin köşk bir katlı idi, ümitsiz âşığın atladığı saçak da yerden dört beş metre yükseklikte olduğu gibi aşağıda gübreli ve yumuşak, yeni kazılmış bir tarla olduğu için oradan düşmesi şık beyimize dar pantolonunun dizlerinden ve arkasından birkaç yerinin patlamasından başka bir ziyan vermemişti.

Bununla beraber zavallı delikanlı can kaygusu ile sokak kapısı tarafına hücum ederek, yerine konmuş olan kol demirini güç belâ kaldırmış ve dua etsin ki, kapı içeriden kilitlendiği halde anahtarı üstünde bulunduğu için kendisini sokağa atabilmişti. Yoksa şayet avluda veya bahçe içinde kalmış olsa idi yakayı ele vereceği kesindi.

Kendini beğenmişliği yüzünden giriştiği bu tehlikeli oyundan

yarasız beresiz kurtulmuş olması Feda Bey'i o kadar sevindirmişti ki, bir daha Talât Hanım'a değil, hiçbir kadına kabadayılık taslamamaya yemin etti ve sonunda kendine uygun bir kız bularak onunla evlendi.

YENİÇERİLER

OSMAN ÇORBACI İLE AYŞE DUDU

Osman Çorbacı, Yeniçeri ocağında hatırı sayılır bir asker olan Seyfullah Ağa'nın oğlu idi. Babası öldüğü zaman rahmetlinin hatırı için Çorbacılık rütbesini ve işini oğluna vermişlerdi⁽¹⁾.

Böyle olmakla beraber Osman Çorbacı aslında Çorbacılığa lâıyk olmayan bir adam da değildi. Babası oğlunun iyi bir topçu olmasını istediği için, küçük yaşından beri onu yetiştirmeye çalışmıştı. Seyfullah Ağa her nişan taliminde mutlaka oğlunu yanında götürürdü. Hattâ bir iki muharebeye de götürmüş olduğu için, Osman Çorbacı top atışı üzerine epeyi bilgi kazanmış, üstelik bulunduğu muharebelerde doğuştan cesur ve yiğit bir insan olduğunu hem babasına, hem de babasıyla beraber bulunan arkadaşlarına kabul ettirmişti.

Kaldı ki iri ve şahâne kara gözleri, çekme burnu, sık ve gür kara bıyıklarından başka her hali onun cesur ve yiğit bir delikanlı olduğunu belli ederdi. Kendisi fazla konuşmaz, olur olmaz şeyler için sırtıp dış göstermekten hoşlanmaz, alçak gönüllü bir insan oluşu değerini bir kat daha arttırdığı için ocak arkadaşlarından her biri onu sever ve sayardı.

Osman Çorbacı daha yirmi yaşında iken, yani babasının ölümünden üç sene önce, yine ocak çorbacılarından rahmetli Hüseyin Çorbacı'nın kızı Ayşe ile evlenmişti. Onun evlenme hikâyesinin içinde epeyi tuhaf-lık olduğu için burada kısaca anlatmalıyız:

(1) Çorbacı, Yeniçeri teşkilatında bölük komutanı.

Ayşe, zamanının güzel kızlarından biri idi. Son derece terbiyeli ve namuslu bir kızıdı. Babası Hüseyin Çorbacı zaten varlıklı bir adam olmadığı için öldüğü zaman karısıyla kızına miras denilecek bir şey bırakmadığından, karısı ve kızı elde avuçta ne varsa tüketip sıkıntılı, acılı, hatta acısı da fazlaca bir hayat sürüyorlardı. Bununla beraber Ayşe, mahallede ve civarında güzel, terbiyeli ve namuslu bir kız olarak tanındığı için vakti hâli yerinde bazı ailelerce isteniyordu ama, annesi bazen henüz küçük olduğundan bahsederek, arasıra da daha çeyizinin tamamlanmadığını ileri sürerek kızını hiçbirine vermek istemezdi. Sonunda kadılardan bir efendi Ayşe'yi kendi oğluna almak için ayak diredi. Çeyiz de istemiyordu. Kızın henüz ondört yaşında olduğunu ileri süren annesinin "küçük-tür" diye özür dilemesine karşı da "biz şimdi nikâhı kıyalım da isterseniz üç sene daha bekleriz" dedi ise de annesi yine razı olmadı.

Bunun üzerine Kadı Efendi başka bir çare buldu: Seyfullah Ağa rahmetli Hüseyin Çorbacı'nın hatırını sayar, o da Seyfullah Ağa'yı se-verdi. Birbirlerinin ahababı idiler. Kadı Efendi Seyfullah Ağa'ya başvurdu. Kızı vermekte inat etmemesi için Hüseyin Çorbacı'nın karısına birkaç lâf söylemesini rica etti. Seyfullah Ağa kızın annesini evine çağırarak: "Evlâdım, senin kızının bir babası da ben değil miyim? İşte ben uygun görüyorum. Ayşe'yi Kadı Efendi'nin oğluna ver!" diye babaca sözler söyledi ise de kadın: "Sana doğrusunu söyleyeyim mi Seyfullah Ağa! Bizim kız, "öyle hoca moca istemiyorum. Biz evin erkeğinin yeniçeri olmasına alışmışız. Erkek eve geldiği zaman tahtalar ve duvarlar titremeli, evde erkek olduğu belli olmalı. Biz mal gözlü değiliz, adam gözlüüz. Öyle hoca, kâtip takımı adamlar bizim gözümüzü doldurmaz ve doyurmaz. Yeniçeri olsun da varsın poturu bin yamalı olsun" diyor. Şimdi anladın mı muradımızı? Ayşe yeniçeri karısı olacak, yine yeniçeri doğuracak" deyince bu cevaba Seyfullah Ağa da bir şey diyemedi.

Yukarıda da söylendiği gibi Osman Çorbacı bu aralık yirmi iki yaşında bir delikanlı idi. Annesi, bütün anneler gibi oğlunun mürüvvetini görmek isteğine düşmüş, bir iki aydan beri çocuğu evlenmeye teşvik etmeye başlamış ise de Osman Çorbacı teklif edilen kızların çoğunu tanıdığı için kimisine: "Onun erkek kardeşini Galata'da iki kalafatçı döv-düler. Ben öyle iki kalafatçının hakkından gelemeyen herifin kız kardeşini almam". Kimisine: "O kızın babası defterhanede kâtiptir. Ben defterhanede ömrünü geçirmiş bir kayınpedere nasıl dâmat olabili-rim!", kimisine de: "O kızın annesi pek zengindir. Dâmadını avucu içine almak ister. Ben buna dayanabilir miyim?" diye her birine başka türlü bir kusur bulur, reddederdi.

Hüseyin Çorbacı'nın karısı babasıyla konuşurken, biraz kızgın, biraz da dikçe söylediği yukarıda yazılı sözleri öbür odada, annesinin yanında bulunan Osman Çorbacı işitti. Annesine dönerek: "İşte gördün mü bana kaynana olacak kadını! Onun kızı da pek güzelmış" dedi. Osman Çorbacı için aranılan kızların zaten zengin veya fakir olması üzerinde durulmadığı için kadın hemen oğlunun sözünü yerinde bularak içeriki odaya gitti, kocasına: "Ayşe için koca olacak delikanlı bizim Osman'dır. Başkası ona koca olamaz. Galiba Osman'a da başkası karı olamayacak. Adam yeniçeri, yine yeniçeri kızı istiyor; kız yeniçeri kızı, o da yeniçeri oğlu arıyor" dedi. Hüseyin Çorbacı'nın karısı zâten meseleyi bilmiyordu. Seyfullah Ağa'nın karısının ne söylediğini de pek anlamadan sırf kendisinin Seyfullah Ağa'ya söylediği sözlerle kadının söyledikleri uygun düştüğü için doğrular gibi başını sallayarak "evet, öyledir ya; elbette öyledir" dedi.

Bunun üzerine Seyfullah Ağa'ya bir durgunluk geldi: "Vay, siz yoksa işi pişirmiş mi idiniz?" diye sorunca kızın annesi önceki sözlerinin

nereye gitmiş olduğunu anlayarak karşılık vermeye davranmasıyla beraber Osman Çorbacı'nın anası daha çabuk ortaya atılıp: "Pişirmedik ya! Pişirmemiş idiysek bile şimdi pişirdik gitti" deyiverdi. Vur, tut bir pazarlık ederek olup bitenleri Seyfullah Ağa da, kızın annesi de anlayamadılar. Aldık, verdik sözleri ortaya düşüverdi, iş bitti.

İşte Çorbacı'nın Ayşe ile evlenmesi böyle olmuştu. Kız olsun, delikanlı olsun güzellik bakımından birbirlerini beğenebileceklerinin kat kat üstünde olduklarından, başka yanlarıyla da uyuştukları için hayatlarından memnun, geçinip gidiyorlardı.

* * *

Aradan iki üç yıl geçince Osman Çorbacı babasını, Ayşe Dudu da annesini kaybetti. Hep lezzetle ve saadette geçireceklerini sandıkları ömrün içinde ara sıra böyle büyük acılara da rastlanacağını anladılar. Bir ara ağlayıp sızladılar. Gidenin bıraktığı ateş bir vakit daha sıcak kaldı. Ama bu sıcaklık ne kadar sürebilir? Aradan az bir zaman geçtikten sonra o da kayboldu. Osman Çorbacı'nın babasının yerine Çorbacı olması sevinci üzerine gelince eski zevk ve keyifleri yine yerine geldi. Ne oldu ise tabii gidenlere oldu.

Fakat bir hal vardı ki Osman Çorbacı için de, Ayşe Dudu için de bir iç acısı olmuştu. O da Osman Çorbacı'nın çocuğu olmamasıydı. Aradan dört, beş yıl geçtiği halde çocuk sahibi olamamak her ana baba için bir iç acısı olur ya, bunlara da oldu. Başvurdukları bunca hekim, bu kadar hoca, hiç fayda etmedi. Sonunda hekimler, hem de o zamanın hekimleri Osman Çorbacı'ya: "Senin çocuğun olmayacak, paranı boş yere harcama, vazgeç bu dâvadan!" dedikleri için Osman Çorbacı da artık ümidini kesmişti.

Bunlar böylece sevişip koklaşarak, istedikleri yerde gezip tozarak, birbirlerinin bir dediklerini iki etmeden, yalnız bir çocukları olmamasının verdiği hüzünden başka hiçbir kederleri olmaksızın yaşayıp dururlarken Rusya ile Osmanlı devletinin arası bozuldu. Padişahın ordularının gereken yerlere gönderilmek üzere Edirne sahrasına çıkması hakkında Abdülhamid Han'ın⁽²⁾ emri alınınca bizimkiler o safa içinde yaşadıkları sümbül bahçesinin kapısını "geçici olarak" kapadılar. Ne çare ki o kapı "geçici olarak" değil "sonsuz kadar" kapanmış oldu. Şöyle ki:

Orduyu Hümayun İstanbul'dan Edirne sahrasına çıkıp oradan Sofya'ya gitti. Osman Çorbacı'nın içinde bulunduğu bir tümen de Tuna boyuna doğru hareket etti. Böylece Osman Çorbacı'nın İstanbul'dan ayrılışı bir seneye yaklaşmıştı. Derken İstanbul'dan hareketinin on birinci ayında karısından bir mektup aldı. Bu mektupta kendisinin ayrılışından sonra nur topu gibi bir oğlan doğurmuş olduğu yazılıydı. Mektuba ayrıca çocuğun saçından da bir tutam konmuş olduğunu görünce bir aralık: "Aman ya Rabbi!... Allah bana da bir evlât verdi ha! Hem de erkek imiş. Demek yeniçeri olacak!" diyerek sevincinden nerede ise çıldıracaktı. Ama ne fayda ki sonraları İstanbul'dan ayrılışının on bir ayı geçtiğini hatırlayarak düşünmeye, düşündükçe iş ağırlık kazanmaya başladı: "Çok şey! Beş altı sene benim çocuğum olmasın, herkes artık benim çocuğum olmayacak diye sözü kessin de şimdi çocuğum olsun.. Hem de aradan on bir ay geçtikten sonra. Ne demektir bu? Şimdi ben bu çocuğa oğlum mu diyeceğim? Allah göstermesin!.. Demek ki bizim Ayşe... Hayır, hayır... Ona da dilim varmıyor, ama başka ne demeli? Eyvah! Eyvah!... Evim barkım yıkıldı demek. Karı kısmına güvenmek olmaz derler, meğerse ne kadar doğru imiş" diye diye öyle bir hale geldi ki, üzüntüden gözleri âdeta kan çanağına döndü. "Şimdi ben bir oğlum olmuş diye ocak arkadaşlarımdan hangi birine haber verebilirim.

(2) 1. Abdülhamid.

Hiç on ay ayrılıştan sonra bir adamın oğlu olabilir mi? Âleme rezil olurum..." diye söyleniyor, ağlayarak: "Ah, ben zaten öldüm gitti. Baksana, namusum ayaklar altına alınmış. Hınzır kadın, bir de tutmuş, nur topu gibi oğlan doğurdum diye göğsünü gere gere bana saçından da göndermiş" diye sızlanıyordu. Birçok vakit de dalgın bir halde kalarak: "Olmaz, olmaz. Artık âleme karşı bakacak yüzüm kalmadı, bari kendimi öldüreyim de kurtulayım" diyerek âdeta kızgınlığından canına kıymayı gözüne aldıysa da sonra fikrini değiştirdi: "Ne demek? Ben kendime niçin kıyayım, kabahat benim mi ki? O hınzır kahpeyi paralayıp kendisinin karalamış olduğu yüzünü al kanlara bulamalıyım! Yapar mıyım, yaparım. Bıçağım hakkı için yaparım. Bari ayıbımızı kara toprak örtsün!" diyerek sabretmeyi daha yerinde buldu.

Halbuki bu mektubun tarihi yoktu. Yenicami'deki yazıcı tarih yerine yalnız koca bir "mim" çekmiş, çocuğun ne zaman doğduğunu da belirtmeyip yanlış yunluş "Şükür Mevlâya, nur topu gibi bir evlâd ihسان eyledi..." diye yazmıştı. Osman Çorbacı ise bir yeniçeri. Bu işte bir yanlışlık olması ihtimalini düşünür mü? Kâğıt İstanbul'dan kaç günde gelmiş, onu hesap edebilir mi? Ve bir kere karıyı suçladıktan sonra fikrini geriye almak elinde mi? Biçare kadıncağız top uğruna gitti vesse-lam. Çünkü çocuk Osman Çorbacı'nın İstanbul'dan ayrılıştan tamam sekiz ay, yirmi beş gün sonra doğmuştu.

Osman Çorbacı'nın bu mektubu aldıktan sonra ne hale geldiğini anlatabilmek için ne kadar çalışsak boştur. Zavallı adamın gece uykusunda bile rahatı kalmamıştı. Ne vakit gözlerini kapasa gözünün önüne evi ve karısı geliyor, karısının da hep başı sarıklı ve efendiden bir adamın kucığında görüyordu. Bu herhalde karısını en fazla başı sarıklı takımından kıskanmakta olmasının bir sonucu idi. Sonra karısını öldürmek için üzerine gidiyordu. Ama kadın o mahmur gözlerini çevirip de yüzüne bakar bakmaz elleri titriyor, vurmaya kıyamıyordu. Sabah olup

da yatağı içinde oturarak gece gördüğü korkunç rüyayı mânalandırma-ya çalışıyor, bir türlü bir mânâ veremiyor, hemen fikrini değiştirerek: "Rüyaya bakılırsa ben İstanbul'a gitsem, Ayşe'yi sevgiliyle dizdize otururken bulsam bile demek ona vurmaya elim varmayacak! Ah, nasıl varsın ki, secde edercesine yüzümü gözümü sürdüğüm zaman sakalımın traşı batmasın diye çekindiğim göğsüne ben nasıl bıçak sokabileceğim? İyi ama namussuzluğa da nasıl katlanabilirim? Yarabbi, bu belâdan kurtulmanın çaresi nedir? Ocağına düştüm senin! Bu belâyı bana sen verdin çaresini de senden başka kimse veremez! Ne olur, şu anda beni öldür de kurtulup gideyim!" diye diye ağlamaktan kendini alamıyordu.

İşte biçare, beş on gün böyle bir cehennem ateşi içinde yandı. Kendisi için bu sırada aklını bozmak işten bile değildi. Zaten aklını bozmak da başka türlü olmazdı ya!

* * *

Bir gece, yine yazıldığı gibi, müthiş bir rüya görmesi üzerine kalkıp tümen kumandanının huzuruna çıktı. İstanbul'da karısının öldüğünü söyleyerek gidip gelmek için izin istedi. Ama bu izni öyle bir tavırla istedi ki sahiden karısının ölmüş olması şöyle dursun, ocağının yıkılmış olduğuna hükmedilirdi. Kumandan Ağa, Osman Çorbacı'nın ağlamaktan kızarıp kan çanağına dönmüş olan gözlerini ısırap yaşlarıyla dolu olan kirpiklerinin arasından görünce başka bir tarafına bakmadan adamın İstanbul'a gitmek zorunda olduğunu anlamıştı. Aslına barksanız Osman Çorbacı'nın kumandanın böyle izin istemesi de olağanın dışında bir şeydi, çünkü bir yeniçeri için izin almadan ordugâhı bırakıp gidivermek işten bile değildi. Kumandan bunu bildiği için Osman Çorbacı'nın istediği izni hemen vermişti.

Bu zamana kadar Osman Çorbacı çocuğu olduğunu kimseye söy-

lememişti. Kumandandan izin aldıktan sonra ocak arkadaşlarına karısı doğururken ölmüş olduğu için evindeki işlerini görmek üzere İstanbul'a gideceğini duyurdu. Hasan Pehlivan adlı bir topçusunu da yanına alarak Edirne yoluyla İstanbul'a doğru yola çıktı.

Bu Hasan Pehlivan Osman Çorbacı'dan daha genç, henüz yirmi dört yirmi beş yaşlarında bir yiğitti. Ama aşırı cesareti ve topçuluktaki üstün bilgisi yüzünden Osman Çorbacı ona âdeta arkadaş muamelesi ederdi. Böyle olmakla beraber yolda Osman Çorbacı'nın kendisiyle hiç konuşmadan, başını koynuna sokmuşcasına eğilip kara kara düşündüğünü ve başını ancak gözlerini ve burnunu silmek için kaldırdığını gördükçe üzüm üzüm üzülyorsa da Çorbacı'ya teselli için bile bir şey söylemeyi, onu kendi haline bırakmayı daha doğru buluyordu.

İki gün birlikte yol yürüdüler. Osman Çorbacı zoraki bir iki lâftan başka Hasan Pehlivan'a hiçbir söz söylemedi. Nihayet üçüncü gün olmuştu ki, artık Balkan Dağları'nı aşmışlar, Edirne kırı tarafındaki bir dağın eteğine inip heybelerindeki yiyecekleri çıkararak kuşluk yemeği yemeye oturmuşlardı. Osman Çorbacı ovaya doğru baktı baktı ve birdenbire elini yemekten çekti; gözlerinden dolu tanesi gibi yaşlar akmaya başladı. Hasan Pehlivan artık dayanamadı, aklınca teselliye kalkıştı:

"— Çorbacı, arkadaşım! Sen çocuk değilsin. Ben de senden büyük değilim ki seni teselli edeyim. Pekala bilirsin ki ölünün ardı sıra ölünmez".

Osman Çorbacı içini çekti:

"— Ah Pehlivan!" dedi. "Sen şimdi benim yerimde olsan..."

"— Vallahi ben senin yerinde olsa idim şimdiye kadar çoktan unut-

muş gitmiştim. Aklıma gelse bile "artık o toprak oldu, belki de toprağında otlar bitti" derdim."

"— Ya, daha henüz toprak olmadı ise?"

"— Ay, bacı öldü dedi idin ya!"

"— Daha ölmedi, ama ölecek!"

"— Bu nasıl lâf dinini seversen?..."

"— Ah kardaşım ah! Keşke hınzır kahpe eceliyle gebermiş olsaydı..."

"— Canım, ne oldu ki?"

"— Ne olacak, namusumu ayaklar altına aldı".

"— Eeeeeey be!"

"— Evet, namusumu ayaklar altına aldı. Hiçbir karı kocası yanından ayrıldıktan bir sene sonra doğurabilir mi? İşte bizim karı bir sene sonra doğurdu. Ben bu utancımı nereme koyabilirim?"

"— Canım bu kadar ah etme! Herhalde bir yanlışlık olmuştur"

"— Yanlışlık manlılık var mı ya! Ben İstanbul'da iken ne gebeydi ne bir şey. Hem de beş senedir benim çocuğum olduğu yok. Hekimler, hocalar söz kestiler ki benim çocuğum olmayacak. Ben kısırim oğlum, kısır. Şimdi bu çocuk meleklerden mi oldu? Yezit kahpe, tutmuş da bana saçından da bir tutam göndermiş".

"— Peki, öyle ise İstanbul'a niçin gidiyorsun?"

"— Onu ben de bilmiyorum işte... Ama bu namussuzluğa dayanamayacağım da belli bir şey".

"— Evet, anlattığın gibi ise dayanılmaz".

Osman Çorbacı kızdı:

"— Hasan, bu benim dediğim gibidir. Günahı varsa benim boynuma olsun. Sana dedim ya, benim çocuğum olmayacak. Hatta ben İstanbul'da iken bile bu çocuk doğmuş olsaydı gene kabul etmezdim. Eşek değilim ya ben! Bu haber geldi gelesi her gece rüyamda başı sıraklı bir herifi kadının yanında görmekteyim. Ama her gece mi her gece. Artık şüphem kalmadı. Demek ki, bunu bana Allah gösteriyor. Ama sen diyeceksin ki, karıyı bırak. O karı sağ kaldıkça benim namusum yerini bulmaz. Bir kere dadandıktan sonra karı artık tek durur mu? Ama herkes ona yine Osman Çorbacı'nın karısı der. Pehlivan, bak sana bir şey söyleyeyim mi? Ben bu karıyı öldürmeliyim. Öldürmeliyim ki ayıbımızı kara toprak örtsün. Ama nasıl öldürmeliyim? Öldürmeye de elim varmayacak ki... Onu rüyamda bile öldürmeye elim varmıyor"

Hasan Pehlivan, Osman Çorbacı'nın bu sıkıntılı halini görünce ne edeceğini, ne diyeceğini şaşırıp kaldı. Kalktılar, hayvanlara bindiler, yollarına düzuldüler. Osman Çorbacı yine söze başladı:

"— Hasan, sen bu iş için ne düşünüyorsun?"

"— Vallahi efendim, ben bir şey düşünemiyorum. Bakıyorum, bakıyorum da senin hakkın var gibi görüyorum. Çünkü senin beş sene çocuğun olmamış. Ondan sonra aradan bir sene geçmiş, karın doğurmuş"

"— Eeyy, söyle bakalım. Bu iş benim dediğim gibi ise bana gelen namussuzluk senin de namusuna dokunmaz mı? Arkadaşız biz seninle be! Ocak arkadaşınız. Hem de seninle kardeş gibiyiz".

"— Amma da yaptın Çorbacı. Elbette dokunur. O da söz mü ki? Ama boş yere kadının günahına girmek de yığitliğe yakışmaz ya!"

"— Pehlivan, ben hiç şüphe etmiyorum ki hınzır karı bana bu ihaneti etmiştir. Dünyada da, ahrette de bu sözü söylerim. Hem bir şey daha var: Bu karı o ihaneti etmemiş olsa bile bir kere benim yüreğim böyle çürüdükten sonra artık o bana karı olamaz".

"— Öyle ise sen de boşayıver..."

"— Hayır, boşamam da. Sana demincek söyledim, boşayamam. Onu mutlaka öldürmeli. Bizim de bir kanımız bu olsun!"

"— Öyle deme! "Bir kanımız da bu olsun!" de. Çünkü kan yalnız bundan ibaret değil a!"

Sözü bu yola dökebilmiş olduğu için Osman Çorbacı'nın yüreği biraz rahatladı. Bir çubuk daha yaktı, tütün kesesini Hasan Pehlivan'a attı. Çubuklar yandıktan sonra konuşmayı sürdürdüler. Bir ara Osman Çorbacı:

"— Hasan Pehlivan", dedi. "Ben bu iyiliği senden isteyeceğim. Kurtarmalısın beni bu belâdan. Çünkü benim yüreğim yufka. Bu karıya kıyamıyor, kabul de edemiyorum. Benim gözüm görmesin de sen ne yaparsan yap!"

"— Bu dediğin aslında kolay bir şey. Eli yok, ayağı yok bir karının

kafasını kesivermek de iş mi? Ama sana bir şey söyleyeyim mi? Gel, İstanbul'a gidelim, çocuğu görelim. Eğer sana benziyorsa kariya kıymak doğru olmaz"

"— Yabanın piçi nereden bana benzeyecek be?"

"— Bakalım, görelim. Sana benzemiyorsa o zaman yap istediğini!"

"— Ama bu işi sen yapacaksın!"

Bu konuşmalar ve vardıkları karar üzerine yine yola düzuldüler. Akşam üzeri bir konağa indiler. O geceyi de zavallı kadını nasıl öldüreceklerini düşünerek geçirdiler. Hasan Pehlivan kendi vicdanının mahkemesinde kadıncağızı âdeta suçlayarak katline hükmetti. Hızla yol aldıkları için beş altı konaktan sonra İstanbul'a vardılar.

* * *

Osman Çorbacı'nın karısı Yenikapı civarında bir evde otururdu. Bir çarşamba günü, akşam üzeri beşiği önüne alıp:

Benim aslan oğlum ninni
Benim yiğit oğlum ninni...

Diye çocuğunu uyutmaya çalışır, çocuk bir türlü uyumadığı için beşikten çıkarıp kucığına alarak "hani oğlumun babası, hani oğlumun arslan babası" diye onu hoplatırken, Kapıdır çat çat çalındı. Kadın köşe penceresinden bakıp Osman Çorbacı'yı görünce hayretinden kendisini kaybetti.

Biçare kadıncağız! Kocasının kafasında ne kötü bir düşünce ile gel-

diğinden hiç haberi yoktu. Kendisini merdivenden aşağıya atarcasına kocasını karşılamaya koştu. Bir seneden fazla bir zamandan beri gurbette bulunan sevgili kocasının böyle apansız çıkagelmesinin sebebi ne olduğunu hatırlıdan bile geçirmeden sevincini nasıl göstereceğini bilemedi.

Çorbacı'nın koltuğuna girerek yukarıya çıkardı. Yanında bulunan misafiri Hasan Pehlivan'ı da Arap cariye selâmlık odasına götürdü.

Fakat Osman Çorbacı gibi karısına bayılan bir koca gurbetten geldiği zaman böyle mi olmadı idi? Karısının boynuna sarılıp onu öpmeli, koklamalı değil miydi?

Hele beş altı sene çocuğu olmadıktan sonra altıncı senenin kıymetli ürünü beşikte ağlayıp dururken, bunu duyduğu halde: "Aman evladımı ver bana!" diyerek acele etmemeli miydi?

Hayır, hayır! Osman Çorbacı'da bunlardan hiçbiri yoktu. Kaşları çatık, yüzü somurtuk, bet beniz kül gibi, vücudu bir sıtma kırıklığına uğramışcasına gerim gerim geriniyor, durmadan esniyor, âdeta ayak üstünde duramıyordu.

Zavallı Ayşeçiğın aklı başından gitti. "Aman Yarabbi, Çorbacı hasta" diye ne yapacağını şaşırdı. Hastalığının ne olduğunu sordu, kı-saca: "Yol yorgunluğu" cevabını aldı. Buna da razı olmayarak karşısın-da boynu bükük duruyor, eli bir işe varamıyordu.

Ayşe'nin şu hali karşısında mümkün olsaydı da Osman Çorbacı'nın yüreğini koparıp ortaya koysalardı, kim bilir o yürekte neler görölürdü? Osman Çorbacı'nın karısı için hâlâ içi titriyor, ama ne fayda ki kadının gösterdiği telâşı bir suçlunun suçunu saklamak için giriştiği telâş gibi

görüyordu. Hele hasta olması ihtimalinin biçareye verdiği kederli hali: "Hah, başına geleceği anladı da şimdi düşünmeye başladı" diye mânâlandırıyordu.

Zavallı kadın uğradığı şaşkınlıktan çocuğunu unutmuştu. Birden çocuk beşiğinde avaz avaz ağlamaya başlayınca "aaaa! Evlâdımı hâlâ kucağına vermedim" diyerek gidip çocuğu beşikten çıkardı. Henüz altı aylık masumu babasına uzattı.

Bu sahneyi kalemle anlatmak hemen hemen mümkün değildir. Zavallı Ayşe'nin "bak mesut yuvamızda sade buncağız noksandı. Ama Allah onu da bize ihsan etti" diyerek öpüp koklaması için çocuğu uzattı, hiçbir şeyden haberi olmayan yavrunun hafifçe gülümseyip "bu adam da nereden çıktı?" diyen hali, babanın ise yüreğindeki gazabı yemeyerek karısının yüzüne cellâd gibi bakışı kalemle değil, ancak fırça ile anlatılabilirdi. Ama onunla da anlatılamazdı. Çünkü tavırlar ve çehreler her an değişiyor, binbir şekle giriyordu. Kocasının tereddüdüne bir mânâ veremeyen kadın ye'se kapılıyor, adam bu ye'si verdiği hükmü doğrular gibi mânâlandırıyor, yavrucuk ise bir an gülümsemesini bırakarak, ağlamak için dudaklarını büzerken yine gülmeye geçip yanaklarını çukurlaştırıyordu. Velhasıl yazı ile anlatılır sahne değildi bu, mutlaka görmek lâzımdı.

Yalnız dikkat edilecek nokta, Osman Çorbacı'nın kalbinde kopan fırtınayı Ayşe'den saklamak isteyişi idi. Çocuğu almasına aldı, ama nasıl aldı? İnsan komşu çocuğunu bile kucağına aldı mı onu öpüp koklar, bağrına basar, uzun uzun seyrederek değil mi? Ama o bunlardan hiçbirini yapamadı. Çünkü kalbi inadında direniyordu. Galiba akacak kan vardı ki...

Uzun lâfın kıyası: Gece oldu. Yatağa girdiler, Osman Çorbacı elini

kımıldatacak mecali olmadığından hemen uyudu.

Zavallı Ayşe'nin ise gözüne uyku girmiyordu. Kocasının haline ne mânâ vereceğini bir türlü bilemiyor, bir buçuk senedir hasretini çektiği, gece rüyasından, gündüz hılyasından çıkmayan kocasının yüzüne bakmaya doyamıyordu. Bir ara kalktı, mumu yaktı, oturup uzun uzun kocasının yüzüne baktı. Hatta bir aralık dayanamayarak eğildi, yanaklarını öptü. Sonra bir daha öpmek isterken kocasının: "Seni yezidin kızı melune seni!... Beni aldatırsın ha!" diye sayıkladığını duydu. Buna da bir mânâ veremedi. Yoksa kocası gurbette iken üzerine bir karı daha almıştı da bunları o kadına mı söylüyordu?

Vah biçare vah! Senin hiçbir şeyden haberin yok. Ne olacağını sen yarın göreceksin.

Yedi sekiz saat sonra "yarın" diye haber verdiğimiz gün geldi. Osman Çorbacı uyanıp selâmlığa çıktı. Hasan Pehlivan'la bir saat kadar kim bilir neler konuştular. Sonra içeriye gelip "Ayşe ben orduda keyifsiz oldum da onun için İstanbul'a geldim. Hava değiştirmeye ihtiyacım var. Bizim ocak arkadaşlarından biri Kozyatağı'nda bulunan bağını bu yaz oturmak için bana verdi. Bağ döşeli dayalı imiş. Kalk, hazırlan. Hasan Pehlivan seni bağa götürsün, ben de gelirim" dedi.

Kadın böyle bir teklife hiçbir mânâ verememekle beraber hem kocasının hasta olduğuna inandı; hem de emrinden çıkamayarak hazırlanmaya başladı. Hazırlanırken yardım etmesi ve kendisinin de hazırlanması için Arap cariyeyi çağırırdı ise de Osman Çorbacı: "Hayır, Arap cariyeye gitmeyecek. Zaten orada harem de var. Arap burada kalsın, evi büsbütün boş bırakmayalım" dedi. Kadıncağız buna da razı oldu. Fakat "ev büsbütün boş kalmasın" derken evin boş kalacağı zaman gözünün önüne geldiği için Osman Çorbacı'nın da gözleri dolu dolu oldu.

Sonunda Hasan Pahlivan dayanmadı:

baci'da da, sende de bir acalıp hal görüyorum.

"— Hayır, hayır, saklama!" diyeretti kadın. "Ben Osman Çor-

Hasan ağzını açmadı.

sim ol, doğru söyle..."

"— Canım Hasan Pehlivan", dedi. "Sizin meramınız nedir? Karde-

rin arasına bıraktı. Bunu görünce kadın, içinden ürkererek:

Velhasıl, aradan bir yarım saat kadar zaman da böyle geçti. Nihayet Hasan kını ile beraber bıcağını çıkartıp engerek yılanı gibi çimlen-

sinde hemen başını yere eğiyordu.

altından ara sıra pehlivanın yüzüne bakıyordu ki herifin gözleri kendi-van gözlerini kadına dikmiş, bir türlü ayrılamıyordu. Kadın kaşlarının oynamıyor mu idi sanki? Onunkinden beş kat fazla oynuyordu. Pehlil-hayırlı bir iş olmadığını seziliyordu. Ama Hasan Pehlivan'ın yüreği de işte burada zavalı Ayşe'nin yürekçiği oynamaya başladı. Bu işin

oturdular.

"Hanım abla, yorulduk değil mi? Biraz oturalım" dedi. Ağacın dibine sonra bir büyücek badem ağacının altına geldiler. Hasan Pehlivan dan uzaklaşmaya başladılar. Sekiz yüz veya bin adım kadar gittikten gidelim" dedi. Arabacıyı savdı. Hep beraber sol tarafa doğru sapıp yola-geçimiz bağ şurada, sol taraftadır. Ama araba işlemez. Artık oraya yaya-Birden Hasan Pehlivan arabayı durdurdu: "Hanım kızkardeş, gide-

köy'nün bayırlarını aşılar, tam tenhalığa düşülür.

nın Kozyatağı'ndaki bağda olmasından korkuyordu. Gide gide Kadı-

Ayşecik ise hem hazırlanıyor, hem de Osman Çorbacı'nın "zaten orada harem var" derken ne demek istediğini anlamaya çalışıyordu. Bir yandan da tek başına bir yeniçeri ile Kozyatağı'na nasıl gideceğini düşünüyor, kocasının kendisini ne akılla gönderdiğini bir türlü çözemiyordu.

Her ne hal ise... Bir saat kadar sonra Hasan Pahlivan geldi. "Hanım hazır oldu mu?" diye sorması üzerine kadıncağzı hemen yaşmaklanıp çocuğunu da kucağına alarak çıktı. Yeniçeri ile beraber Samatya İskelesi'ne indiler, oradan bir kayığa binip Kadıköy'ün yolunu tuttular.

Kayıкта giderken Hasan çocuğu kucağına almış serpuşunu önüne eğmiş, düşüncelere dalmıştı. Kalbinden neler neler geçiyordu. Arada bir serpuşunun altından göz ucuyla kadının yüzüne bakıyor, onu bir melek gibi görüyordu. Öyle bir melek ki, yüzünden iffet ve sadakat akıyordu.

Bu yüzü bir cellâd görse yüreği parça parça olurdu. Ya o güzellik! Biçare yirmisini henüz doldurmuş, kudretten rastıklı, kaşlar, kudretten sürmeli gözler. Ağzın şekli yaşmaktan belli oluyordu ki hokka gibiydi. Burnu, yanakları... Sözü'n kısısı, öyle birbirine uygun ki tariflere sığmaz.

Hasan oturduğu yerde dalıp dalıp gidiyor, kendinden geçiyordu. Ara sıra çocuğun yüzüne bakıyor, kâh gülümseyerek ona acıdığını belli ediyor; kâh kaşlarını çatarak çocuğu hemen boğup denize atacak gibi oluyor; tam bu cellâd suratını takındığı sırada çocuk dudaklarını yayararak, yanaklarını çukurlaştırarak gülümseyince Hasan burnundan soluyor, kafasını bükerek gevşiyordu.

Bunlar böylece Kadıköyü'ne vardılar. O civarda bir öküz arabası bulup bindiler. Yolda yine kayıktaki halin tıpkısı. Ama biçare Ayşe'nin kalbinde öyle bir ağırlık var ki, hep düşünüyor. Çorbacı'nın ikinci karısı-

"—Bak, işte yalnız bunu kabul etmem. Bundan sonra beni affetse de ben ona karı olamam artık. Çünkü o karı ile kocanın ne demek olduğunun bilir bir adam olmuş olsaydı, bir kere işi anlar dinlerdi. Madem ki bir kere benim ölümüne hükmetmiş, o iş bitti artık. Şimdi sen beni ne yapacaksan yap! Onun hükmü yerini bulsun!"

Bu konuşmalardan sonra Hasan Pehlivan hayret denizine öyle bir dalış daldı ki, başı tâ dibine değdi. Bir türlü çıkarmıyordu. Bacağı kı-nundan çıkarmış, eline almış oynayıp duruyor, ne yapacağını bilemiyor-du.

Her an ölümü bekleyen garip ve bıçare Ayşe tövbe ve istüfar ile vakit geçiriyor, etrafına son defa göz gezdiren âdetâ kâinatla veda-laşıyordu. Çığırması yavrucağ çimenlerin üzerine yuvarlanmış, kah meeme için ağlıyor, kah susup gülüyordu. Anası: "A gelimsiz! Senin de son saatın değil mi? Şu birkaç dakikacığı nasıl olursa olsun geçiriver iş-te. Şimdi çimenlerin üzerindedir, az sonra kanlar içinde yuvarlanı-ğı-derdin" diye söylüyordu.

Eftendim, sözü uzatmayalım, Hasan Pehlivan tamam iki saat düşün-dü. Bu arada birkaç defa gözleri dolu dolu oldu. Sonunda başını kaldırıp dedi ki:

"—Hanım hemşire! Ben sana kıyamayacağım. Seni öldürmeye elim varmadığı gibi, kabahatli olduğumu söylemeye de dilim varmıyor. Ben seni kurtaracağım. Kurtaracağım ama bir şartım var: Beni kocalığa ka-bul eder misin?"

Duyduğu sözler üzerine Ayşe'nin gözleri faltası gibi açılmıştı. Ha-san Pehlivan devam etti:

"—Vallahi hanım abla, benim hiç kabahatim yoktur. Ben bir emir-kuluyum. O ne emrederse onu yapmak zorundayım"

"—Peki sana ne emretti?"

"—Ah, ne emredecek? Seni ve çocuğunu buraya getirip kesmemi emretti".

Bunu duyunca Ayşe bayılır gibi oldu, oturduğu yerde yığılıverdi. Bir süre öyle baygın yattı. Aklını biraz başına topladıktan sonra yumu-sak bir sesle:

"—Pek güzel kardeşim, ne yapalım? Benim de ecelim bu yüzden-miş derim. Ama çok rica ederim senden. Kabahatimin ne olduğunu bili-yorsan bana söyle!"

"—Vallahi hanım, sana doğrusunu söyleyeyim mi? Ben senin kaba-hatli olduğuna inanmıyorum. Çünkü çocuğun gözleri ve gülüşü tipki Os-man Çorbacı! O diyor ki bu çocuk kendisinden değildir".

"—Ya öyle demek? Öyle ise rica ederim sana, onun emrini yerine getir. Çünkü ben bu Çorbacı'yı kendimden çok severim. Çorbacı bugün Yenigerci ocağının yarisidir. Benim gibi kanı dökülmesi helâl bir kadıncağz onun namusunu yerlere sermiş olmasın. Ben kendimi tanı-yorum. Beni benden başka kimse tanımazsa Allah tanır. Yarın hesap gü-nünde yüzüm kara çıkmadıktan sonra ölümünden korkmam ben..."

"—Güzel söylüyorsun ama, ben sana kıyamam. Çünkü seni kabahatsiz görüyorum. Melek gibi temiz, namuslu görüyorum. Bana ka-lırsa şimdiki kalkıp İstanbul'a gidelim. Ben de yalvarırım. Senin kabahatin varsa da, yoksa da affettiririz".

yenik düştü. Başlangıçta disiplini bir asker varlığı gösteren ve kazanılan bunca şanlı zaferlerin kahrını olan yeniçeri askerî yavaş yavaş bozulmaya yüz tutmuştu. Yeniçeriler ikide bir kazan kıldırarak padişaha karşı ayaklanır, alınması düşünülen düzeltici tedbirleri kabul etmez, askeri talim ve terbiyeden hoşlanmaz, türlü rezaket ve kötülüklerle kendini kaptırmış insanlar haline geldiler. O kadar kale, o kadar vilâyet hep onların başıboşluğu yüzünden kaybedildi.

Buna rağmen kendilerinden devlet için halâ biraz faydalananak mümkün olabildikçe, hikâyemizin geçtiği devirde bu imkân da ortadan kalktı. Her biri ayrı bir kabadayı kesilen yeniçerilerin başıboşluğu arttı. Halk içinde işledikleri cinayetlerle gıkarlıkları rezaketler dayanılmaz hale geldi. Ordu âdetâ çözüldü. O kadar ki, Yeniçerilerden çoğu kışla-rına uğramaz, dışarıda bir iş tutarak oradan para kazanmaya bakardı. İşte orduya çekildüzen verip "Nizam-ı Cedid" adıyla yeni bir ordu kurma hareketi bu devirde (III. Selim zamanında) başlamış, fakat iyi niyete dayanan bu hareket de yeniçerilerin isyanıyla karşılaşmıştı.

Hikâyemizin ikinci bölümü yeniçeriliğin bu çok kötü devirde geçmektedir. Ama biz şimdi onları bir yana bırakıp yine hikâyemizi sürdürelim:

GÖZ GÖRDÜ GÖNÜL SEVDİ

Civelek Hüsnü yeniçeri olmakla beraber Üsküdar İskelesi'nde ka-yıkçılık da ederd. Bir akşam üstü, hava kararmaya başladığı sırada, artık müşterî geleceğinden ümidini kesmiş, silâhlarını iskelesine bırakmış, kayığı kızğa çekmeye hazırlanıyordu ki, ezanla beraber, yamında genç bir kız olduğu halde ihtiyarca bir kadın çıkageldi. Kadının telâşlı bir hali vardı:

"— Yok, ama şaşma! Çünkü Çorbacı bir kere seni gözden çıkardı. Ölmene razı oldu. Demek sen artık onun kârısı olamazsın. Bense sana koca değil, kul köle olurum. Ama bu çocuğu kabul edemem. Çünkü za-ten seni gayet gizli olarak tutacağım. Ve daha birtakım sebepler var ki o yüzden bu çocuğu kabul edemem. Ancak öldürmem de. Şurada Kadıköy'ünde bir bakkal dükkânının peykesine koyarım. Sevabına birisi alır. Ne dersin?

Ayşe'nin ne halde olduğunu bir düşünün siz! Hangi teklife boyun eğsin? Can elbette daha tatlı. Alının kara yazısına ağladı durdu bigare. Yavrucuğun kara yazısını düşündü, yine ağladı, ağladı...

Ama ağlamanın bir faydası yoktu. Hasan Pehlivan cevap istiyordu. Bigak da herfin elinde. Ayşe ne yapar? Sonunda razı oldu. Ama ken-di de bir ricada bulundu:

"— Pekala", dedi. "Allah'ın emri ve muradı bu imiş demekten baş-ka garem yok. Ama senden rica ederim. Çocuğun arkasına, bıçağının ucu ile bir çizgi yap. Belki bir gün olur, evladımı onunla bulurum. Ah ciğerparem, yavrucuğum, seni picler gibi dükkân peykeleğine bırakıyo-rum" dedi.

Hasan sevincinden ne yapacağını bilemiyordu. Ama güpe günlüz çocuğu orada nasıl bırakacaklardı? Zaten gün de ikindiye varmıştı. Ak-şam kadar ağacın dibinde kalmaya ve o işi akşam ezanından sonra yap-maya karar verdiler.

* * *

Aradan yıllar geçti. Hikâyemizin başladığı zamanda I. Abdülhamid padişah iken öldü. Yerine III. Selim tahta çıktı. Rus savaşında ordumuz

bu saatinde Üsküdar'da ne geziyorsunuz? Eğer Üsküdarlı iseniz İstanbul'da ne işiniz var? Çabuk söyle abla, yoksa kollarım titriyor, kürek çeke-miyorum. Sonra İstanbul'a varamazsınız hal.."

Kadın, korku içinde:

"— Aman evlâdım, artık ocağına düştük. Ama sen bizi fena insanlar sanma, kötü muamelede bulunma. Bugün izinsiz, nasılsa şeytana uyarak Üsküdar'a gelin görmeye geldik. Dalıp kaldık. Bu akşam eve yetiştiremez-sek herif bizi öldürür"

"— Vay sizin herif de mi var?"

"— Var ya!"

"— Ne b... yer o herif! Bu kızın kocası mı?"

"— Hayır, benim kocam".

"— Hah, şöyle söyle!.. Şey.. Hanım nine... Bu kızın nişanlısı var mı? (Kendikendine: Kolları da takat kalmadı ki)..."

"— Hayır evlâdım, henüz kısmetini bekliyor."

"— (Kendikendine) Tuhaf şey, şunun kısmeti ben olsaydım ne olur-du sanki? (Kadına bakarak) Ama Allah bağışlasın, çok güzel kız. Sahi-den namuslu olduğunuzu şu kızın yüzünden anladım. Bak, hele bak! Ne kadar da utangaç. Yüzüme bile bakmıyor. Hem yüreğim de bana diyor ki, siz namuslu insanlarsınız. Çünkü bu akşam üstü, ezandan sonra siz kayıkta, ben de Civelek Hüsnü olarak kürekte iken yüreğimin bana çok şeyler söylemesi lâzım. Ama bıçağımın üzerine yemin ederim ki, şu hal-

"— Aman kayıkçı, bizi Bahçekapısı'na geçiriver" dedi.

Kayıkçı biraz şaşmış, biraz da saygısız:

"— Bu vakte kadar nerede kaldınız abla? Kadın kısmının bu saatte sokakta işi ne?" diye sordu. Kadının acelesi vardı:

"— Sana aman dedim, evlâdım ol bana kıydırma! Vakit kaybetme-yelim. Halimi sana kayıkta anlattım".

Civelek Hüsnü kendi kendine "akşam üstü hiç yoktan bana bir kis-met çıktı" diye düşündü, kadına dönerek:

"— Haydi ne ise! Senin oğlun olayım ama (kızı baştan aşağıya zü-züp içini çekerek) oğlun olursam bu yanındaki kardeşi olmam ha!" dedi.

İskelede koyduğu silahlarını topladı, kayığına girdi. Kadın ile kızı alarak denize açıldı. Biraz açıldıktan sonra bir taraftan küreklerini yağ-larken bir taraftan da sırtarak konuşmaya başladı:

"— Eey, hanım abla! Böyle bakalım, ama kavlimizi unutm! Se-nin oğlun olurum, ama yanındaki kardeşi olmam", demiştim. "Gö-zlime pek parlak görünüyor".

Kadın, yüreği hoplayarak:

"— Ah evlâdım, ırzımızı sana emanet ettik artık" dedi.

"— Tamam öyle etmeli ya... İyi buldunuz cigeri teslim edecek ked-i-yi! Ama bırakalım bu lafları şimdi bir yana da, sen anlat bana. Akşamın

"— Lâkin valide, dikkat ediyor musun? Sular iyice karardı. Vakit de geçiyor. Ben sizi Bahçekapısı'ndan eve kadar yalnız koyuvermeye-geçim. Hiç Civelek Hüsnü nişanlisini gece vakti yalnız sokakta bırakır mı? Zuldür bu bana! Bu vakit sokaklarda it var, köpek var. Ama siz korkmayın. Ben kanımı dökerim de sizin kılınıza keder getirtmem. Hele şimdi birkaç kürek alalım da Bahçekapısı'na bir ayak evvel varalım. (Denize bakarak ve kayığa seslenerek "ha bakalım ha! Koca su mali-

maya başladı:

Baş belası herften hem ırzını, hem de canını kurtarmak için pazubendi Diyerek pazubendi kadının üzerine attı. Bigare kadın ne yapsın?

le al şunu sen!"

"— Kız babası filân dinlemem ben. Pazarlığı seninle kesiyorum. He-

Civelek kabarıverdi:

mak gerekmez mi?"

"— Evladım", dedi. "Böyle bir şeyi bir kere de kızın babasına sor-

sesle:

Kadın ne yapacağını şaşırmıştı. Şöyle bir etrafına bakındı. Kendini Kızılesi hızasında, havanın da iyice karardığını görünce ne edeceğini, ne diyeceğini şaşırdı. Civeleğin teklifini reddedemedi. Yumuşak bir

diye vereyim".

"— Hah şöyle, yola gel! Lâkin valide hanım, vallahi canım pek sevdi bu kıızı! İşte görüyorsun, ben de gencim. Evlenmek de istiyorum. Sizin cellâd baba beni kendine damat etsin. Hazır sözü açmışken gel şu pazarlığı kesiverelim. İşte kolumda bir günüş pazubend var. Onu nişan

(3) Yenigeri ve orta bölüklerinde yemek pişen kazan. Yenigerialerce kutsal sayılır.

dedi.

"— Niçin beğenmesin oğlum, senin gibi babayığiti kim beğenmez?"

Kadıncağız korkusundan dudakları çatlayarak:

"— Ne susuyorsun be? Kızın beni beğenemiyor mu yoksa? Baksana bana, ben sarhoş da değilim. Lâkirdiyı düpedüz söylüyorum".

"— Hah şöyle, ben de cellât sandım da... Hanım nine, bana Civelek Hüsnü derler. Ben de yeniğeriyim. (Kendikendine) Tuhaf, sanki kadın kıyafetimi görüyor da... (Yine kadına) Ben uslu bir gocuğumdur ha... Daha hiç kanım yok. Topu topu iki üç adam yaralamışım. Hani sözü oraya getirmek istiyorum ki, ben bu kıızı babasından istemiş olsam ve-ritir mi? Zora, kapıp kaçmaya lüzum olur mu?"

"— Cellâd onun lâkabıdır, kendisi topçudur oğlum".

"— Ne dedin, ne dedin? Cellâd mı dedin, vay canına!"

Bu sefer Civelek Hüsnü'nün yüreği hopladı:

"— Babası Cellâd Hasan'dır".

"— Valide Hanım, inan bana, doğru söylüyorum. Kazgan-ı Şerif⁽³⁾ hakkı için söylüyorum ki, yüreğimden bir kötülük geçmiyor. Bu kızın babası kim?"

"— Allah senin yığıldığını bağışlasın oğlum".

de yüreğim hiçbir kötülük düşünmüyor".

Üsküdar'dan Bahçekapısı'na gelirken kızın (bari artık adını da söyleyeyim: Şehab Hanım'ın) Hüsnü'den sığırayıp ciğerine saplanmış olan aşk ve sevdâ kıvılcımı, Hüsnü'nün bu arada bazı engeller çıkığından kendisini arayıp sormaması yüzünden tepesine fırlayarak beyinini yak-

ATES SAÇAĞI SARDI

Bundan sonra Hüsnü Üsküdar'a mı döndü, yoksa Bahçekapısı'nda mı kaldı. Orası bize lâzım değil.

Fakat kapıdan ayrılırken başka bir şey daha oldu: Kadın kapıyı açınca önden kızın girmesi gerekirken kız mahsus geride kaldı. Annesi içine girerken eğildi. Yeniğeri'nin kulağına bir şey söyledi. Kızın ne söylediği işitilemedi ise de dönerken Hüsnü'nün "o artık geçmiş ola, bir daha hiç boşlar mıyım?" dediğine bakılırsa kız herhalde: "Aman işin arkasını boşlama" demiş olmalıdır.

Artık bundan sonra yeniğeri'deki sevinci görmeli idi. Ama ne sevinç Bu sevinç içinde Bahçekapısı'na vardılar. Semtleri zaten pek uzakta degildi. Sultanhanı'cıvarında oturuyorlardı. Hüsnü onları ta kapılarında kadar götürdü. Ayrılırken de sokaka ve kapıya güzelce dikkat etti.

genmedinse, bir kusurum varsa acık söyle!" dediği zaman yeniğeriye ne cevap vermek gerektiğini ana kız biraz düşünmüşlerdi. Yeniğeri: "Ey Hanım kız! Daha düşüncecek miyiz? Ben sana kendimi zorla kabul etti-recek değilim a? Beni sevdinse söyle, yok validenen korkuyorsan ondan da korkma! Sen bir kere benim olunca, bir daha senin kılina bile dokunamazlar!" deyince kız öyle bir tavır takındı ki, hayretler içinde kalan anası kızın söylemek istediği sözü söyletmemek için elini az daha ağzına götürüyordu. Ama kız hemen pazubendi alıp "kabul ettim" de-mekle kalmadı, üstelik öpüp koyununa koydu.

Yeniğeri, yukarıda yazdığımız gibi: "Kız beni kabul ettin mi? Be-

kadar gitti: Ama siz şimdi diyeceksiniz ki, yeniğeri zamanında bir kız bu dere-ce cüretli olabilir mi idi? Acayip şey... Yeniğeri zamanında yüreklerin duyguları başka türlü değildi ki. Yeniğeri'nin tabiatın hükümünü değışti-remezdi ki. Kız yalnız buna cüret etmekle kalmadı, bakın daha nelere kadar gitti:

Bu yüzden annesi yeniğeri ile konuşurken, kız fırsat buldukça Hüsnü'nün yüzüne bakıyor, yüzüne baktıkça da kendini kaybederek yürüğü-nin su gibi Hüsnü'ye aktığı belli oluyordu.

Adamın bu teklifi üzerine kadınıla kız ne yapacaklarını bilemediler. Fakat işin şaşılacak yanı, kadının oğlana bayağı kanının kaynadığı idi. Onun saf halleri kendisine âdeta işlemişti. Çocuğun gerek güzelliği, gerek kıyafeti, hali şanı pekala yerinde idi. Hele o tombul yanakları, çarek kaşları, bembeyaz teni ve ince pembe zar gömleği altından beliren vücudu, iki memelerin kürek çekerken gömleğine yapışması, daha akşam üzeri kayığa binerken kızın dikkatini çekmişti.

"Yok, yok, onu yapma! Günahıdır! Kızının yüzünü ağma! Bana yalnız bir söz versin yeter. Çünkü kendisi bir mert kızı merde benzıyor. Verdiği söze inanırım. Nasıl hanım kız? Beni kabul ettin mi? Yooook, beğenmedinse, bir kusurum varsa acık söyle..."

"— Aman evlâdım, şimdi ne bulup verelim? Başındaki yemenisini mi çıkarıp verelim?"

kanesi! (Kadına hitaben) Valide hanım dikkat ediyor musun? Kayık denizi Yunus balığı gibi varıyor. (Biraz sustuktan sonra) İâkin hanım nine, kız bana bir nişan vermeyecek mi?"

nu oğlum, kendi başınızı kendiniz atese yakınız. Ben hâlâ babasına bir şey söyleyemedim. Nasıl söyleyebilirim ki? Dünyada böyle iş kimin başına gelmiş? Vallahi, benim yüreğim seni evladım gibi sevdi. Kızın hâlini de görüyorsunuz. Yüreğim ona da acıyor ama gare ne?" dedi de, Hüsnü de toparlandı. Her ne kadar hâlî ve tavırla kadıncığı korkutmaktadı idi ise de ışın gidişinden kendi de korktuğu için: "Anacığım, böyle şeylerde biraz sabır lazımdır. Ben o kadar aceleci bir adam değilim. Ağırbaşlı bir göcügümdür. Her ne kadar kayıktaki halim iyi değil idi ise de, ben işe biraz şaka yollu başlamıştım. Ama iş sahileşti. Çaresi de güçleşti. Benim kendimi düşündüğüm yok. Şehab'ı ve seni düşünüyorum. Size ne babası tarafından, ne de başkaları tarafından bir söz geldigini isterim. Bakalım, elbette bir çaresini bulacağız" dedi.

mayaya başlamıştı. Hüsnü de ondan **asagi** degildi. Gunduz Şehab'ı düştü-
nüyor, gece düğün rüyaları görüyordu. İşte tam bu sıralarda o feci Sul-
tan Selim vak'asının ilk kaynaşmaları başgöstermekte idi. Yeniğeri oca-
ğı son derece mesguldü. Bu yüzden Hüsnü Şehab'la görüşmeye vakit bu-
lamadığı gibi, babası Cellâd Hasan'dan korusundan buna cesaret de
edemiyordu.

Hiç aşk denilen derde çare olur mu? Aşk gibi bir cihan hazinesine ve sonsuz bir kuvvete sahip olan kimse ürktümekten korkar mı? Aşk ön-
lenmeye çalışılrsa bir kat daha artar. Aşk bir ejderha gibidir: Onun yedi-
başından birini kesecek olsalar, yerine yedi baş daha salıverir. Bu yüz-
den annesi ne kadar üstüne varırsa, kız da o kadar üsteliyordur. Bu hal-
iki ay kadar, belki daha fazla sürdü. Sonunda bir gün Hüsnü hal ve zama-
nı uygun bulup Şehab'ı görmek üzere Sultanhamamı'na geldi. O gün
tesadüfde bakın ki perşembe idi ve Şehab da annesiyle civardaki bir ge-
lini görmeye gidiyordu. Yolda karşılaştılar. Önce Hüsnü bunları tanıya-
madı, ama kız Hüsnü'yü görür görmez sapsarı kesildi. Durdurdu ve donup
kaldı; böylece kendini Hüsnü'ye tanıttırdı. Sokak ortasında ne yapıldı?
Hele annesi orada iken kızla ne konuşulur?

Oğlan ölü gibi bembeyaz, kız ise gül gibi kıpkırmızı olduğu halde bön bön birbirlerine bakıp durdular. Bereket versin annesi: "Ah, Hü-

Civelek Hüsnü, Şehab ile görüştüğünden sonra evlenme şevki arttı mı, eksildi mi? Şehab'ın ileri sürdüğü teklife aklı yattı mı? Yoksa kendisi gibi kimse bir adama görüşü gidecek karyı nereden bulabileceğini düşünmüştü? Hele kendisi gibi ipisz sapsız bir adamla nece ümitsizliğe mi kapıldı? Hele kendisi gibi ipisz sapsız bir adamla Cellat Hasan'ın kızını verip vermeyeceğini kestiremediği için ümitsizliğe mi kapıldı? Kısacası o da neye uğradığını iyice anlayamadan dalgın, düşünceci giderken karşısına Yenicanı çıktı. Kendi kayığı Bahçekapısı'nda bağlı olduğu halde "Hele bir de Galata ya gideyim, bakalım ora da ne var? Hiç olmazsa birkaç görürüm, birkaç yudum da rakı içtim" diyerek bir kayığa bindi, karşı yakaya, Galata'ya çıktı.

Bu devirde Galata'da, Kapıci'nde Apostol'un meyhanesi Tophane Dayılarının buluşma yeri idi. Hüsnü gide gide Apostol'un önüne gelince doğrulup içeriye girdi ve bir masanın başına oturdu.

O akşam meyhane epey kalabalıktı. Topcular öbek öbek oturmuşlardı. Kendisi etrafına baktı, baktı, piyadeden kimseyi görmedi. Yalnız kendisi için yüz dirhem (?) rakı ismarladı. Serpuşu öne eğdi, kamayı da yanına getti.

Meyhane kalabalıktı dedik ya, hem de fazla olacak kalabalıktı. Bu kila-balığın içinde ve tam Civelek Hüsnü'nün karşısına gelen en yakın köşede iki dayı oturuyordu ki, ikisi de ellisini bulmuş, bıyıkları kırışmış adamlardı. Hamam bohçası kadar kavukları altından kan ganığı gibi gözleri, vurup kırıcılığa delalet eden burun kanatları vardı; kısaca yüzleri, görenlerin yüreklerini toplattırdı. Bunlar elli dirhemlik kadehlerle rakı içiyor, rakının ne altına su içiyor, ne de üstüne meze yerlerdi. Rahat oturabilmek için bıçaklarının yalnız gamurluk tarafından bir karış kadarını silâhlığın içine sokuyorlar, geri kalanı başlarıyla paralel, bıçakların

kulakları kendi kulaklarıyla aynı hızda dururdu. İkisi birbirleriyle konuşuyorlardı, ama konuşurken tüyleri bile kıpırdamamıştı ve dudaklarının hareketi de bıçaklarının altında örtilmiş kıldığının biraz uzak-tan bakanlar onları konuşmuyorlar, yalnız birbirlerinin yüzlerine bakı-yorlar sanırdı.

Civelek Hüsnü bunlara yakın olduğu için söylediklerini iştiriyordu. Ertesi cuma günü Levent sahrasında bir veya birkaç dayı ile keşişcekerleri anlaşıyordu. Hüsnü bunları kâh dinliyor, kâh zihni Şehab Hanım'a takılıyor, dinlemiyordu. Aradan tam keyiflerin yerini bulacağı ve kafaların dumanlanacağı kadar vakit geçip de taşkınlık zamanı gelince, Hüsnü Dayıların dövuş lafını bıraktıklarını görecekti: "Dayılar, siz yarın-ki ölümü bugünden mi düşünüyorsunuz? Öyle ise yazık sizin kır bıyık-larınıza" diyerek bir laf attı.

Önce Dayılar bunun şu küstahlığını çocukluğuna vererek aldırma-dılar, yalnız alaycı bir gülümseme ile geçiştirtiler. Fakat o gülüş ve alay için daha ilerisine gitmek için Hüsnü'ye vesile verdi. Konuşma aşağıdaki gibi büyüdü:

Hüsnü-"Ne güliyorsunuz dayılar! Lâkırdımı beğenmediniz mi? Ya-rınki ölümü bugünden düşünmek halt etmektir"

Yenigerinin biri, ki adı Kanlı Mustafa idi, oturduğu yerden: "— Oğlum, sen haddini bil de otur, oturduğün yerde, keyfine bak!" deyince Hüsnü dayanamadı:

"— Vay, bana oğlum mu dedin? Pır ol be dayı! Sen benim gibi oğulu nerede buldun?" diye sordu.

kanlıları al kana bulamışsızdır".

Kanlı Mustafa: "— Bre dayı! Söyle bakalım, senin merâmın bizimle kesişmek mi?"

Hüsni: "— Öyle olsa ne çıkar yani!"

Bunlar bu lâfları birbirlerine söylerken Cellâd Hasan mendilini gözüne tutup, kimbilir ne için, bir ağlayıştır ağladı, kalkıp civeleğin boyuna sarıldı, gözlerinden öperek:

"— Pehlivanım, sen vazgeç bu davadan, ben seni pek severim. Kıymasın sana Kanlı Mustafa", dedi.

Fakat Hüsni bir türlü susmuyordu ki:

"— Hayır, hayır! Hasan Ağa, bırak kıysın, kıysın bana! Ama sanırım ki, yarınki ölümü bugünden düşünen bir herifin bıçağı beni kesmez!"

Bu söz üzerine Kanlı Mustafa yerinden fırlayıp "çek dayı bıçağını bakayım" diyerek bıçağı sarıldı ise de Cellâd Hasan araya girdi. Fakat Hüsni onun da önüne geçerek: "Bıçağım belimde benim, ama tek adama bıçak çekmemeye yemin etmişim. Eğer Hasan Ağa ile birlikte kalırsanız hazırım. Ama yine söylerim ki Hasan Ağa'ya kıymaya elim varmaz. İlk bıçakta seni aradan çıkaracağım" dedi. Ancak Cellâd Hasan bu sefer Mustafa'yı tekdiir ederek: "Ulan Mustafa, böyle kabına sığmayan delikanlıları öldürmek iş değildir. Onlarla dost olmalı. Alçak herif, bu kahramana kıymaya nasıl elin varacak? Görmüyor musun be dönek herif, kendine ve bıçağına güvenmese ikimize birden meydan okur mu? Onu yalnız sen tanıyor değilsin, ben de tanıyorum. Bakkal dükkânında

"— Hasan Ağa", dedi. "Sana acırım, senin golluk gocuğunu öksüz bırakmak istemem. Ama şunu da bil ki, biz Kanlı Mustafa gibi pek çok

Her ne kadar Civelek Hüsni "Cellâd Hasan" adını duyunca "ay bu bizim kayınpederim!" diye biraz toparlandı ve rengi kağıt ise de, rakı kuvveti hükmünü nasıl olsa yürüteceğinden, kendisini tutamayıp konuşmayı sürdürdü:

Hüsni, Kanlı Mustafa'dan bu hakaret dolu sözü işitince köpürmüş bir halde: "Affedersin dayı, ben..." demek istedi ise de Kanlı Mustafa'nın arkadaşı olan yeniçeri —ki bu da Cellâd Hasan'dı — sözünü kesti: "Oğlum bizim birimize Kanlı Mustafa, birimize Cellâd Hasan der. Sen bize illişme, kendi keyfine bak, sonra pışman olmayalım!" dedi.

Şimdi burada size haber verelim ki, bizim Civelek Hüsni Osman Çorbacı'nın kızı Ayşe Dudu'dan doğmuş olup, Osman Çorbacı'nın anasıyla beraber öldürülmesini istediği şu bildiğiniz gocuktur. O gün Hasan Penlivan, Ayşe Dudu'ya acımış, öldürmemiş, kadını beğendiği için kendisine karı olarak alıkoymuş, gocuğu da Kadıköy'ünde bir bakkal dükkânının peykesine bırakmıştı. Bu hayırsever adam gocuğu oradan alıp beslemiş, büyütmişti. Kanlı Mustafa, Hüsni'nün bir o..... ile zamanı parası tarafından bakkal dükkânına bırakılmış bir gocuk olduğunu biliyordu. Onun için hakaret olsun diye yukarıdaki sözleri söylemişti. Fakat gocuğun Hasan Pehlivan tarafından bırakıldığını ve Osman Çorbacı'nın oğlu olduğunu hiç kimse bilmiyordu ve tabii Kanlı Mustafa da bilemezdi.

"— Nerede mi buldum? Kadıköy'ünde, bakkal dükkânı peykesinde buldum..." deyiverdi.

Kanlı Mustafa:

bulunmuş ise, kabahat onun mu? Gel bakalım, gel de öpüşün, barışın arkadaş olalım" deyip ikisini de çekerek öpüştürdü ve güya barıştırdı.

Bunun üzerine arkadaşça yarenlik etmek üzere bir okka⁽⁵⁾ rakı daha ısmarladılar. İlk ve ikinci kadeh içildikten sonra Cellâd Hasan Hüsnü'ye nasihat etmeye başladı. Hüsnü de kayınpederini dinlemiş gibi onu dinliyordu. Cellâd Hasan:

"— Arkadaşım, sen çocukluk ettin", dedi. "Bizim yarınki ölümü bugünden düşündüğümüz yok. Yarın ocağımızı batıracaklar da onu düşünüyoruz. Sultan Selim Nizamı Cedid yapmış. Biliyor musun Nizamı Cedid ne demek? Bunlar süngülü, tüfekli birtakım herifler. Zaten bu icat frenk icadı. Hem de bizim ocağımızı batırmak için icat olundu. Bizi bu askerle vuracaklar. Bütün İstanbul halkının elinden silâhlarını alacaklar. Herkes karı gibi kalacak".

Civeleğin bir yeniçeri karışıklığından haberi varsa da karışıklığın ne üzerine olduğunu pek bilmiyordu. Bu sözleri ilk defa işitince, hele Cellâd Hasan'ın "karındaşımla, Kazgan-ı Şerifi soğutacaklar!" dediğini duyunca gözleri fal taşı gibi yerinden fırlayıp: "Ne demek bu? Yeniçeri ne yapmış ki? Asi mi olmuş? Bizim ne kabahatimiz var? Kendi kayıkcılığımızı edip geçiniyoruz. Onlar bizim ulufelerimizi vermediklerine bakmıyorlar da... Ne duruyorsunuz? Buralarda böyle karılar gibi düşünmenin mânası var mı? Ya kolunuzu kesiniz, halk orada bulunan yeniçeri işaretlerini görmesin, ya da yeniçeri olduğunuzu halka gösteriniz!" dedi.

Civeleğin bu sözleri Cellâd Hasan'dan fazla Kanlı Mustafa'ya işledi. Gözleri kan çanağına döndü ve burnundan soluyarak: "İşte biz de

(5) Bir kilodan fazla.

karılığı, dönekliği kabul etmemek istiyoruz ya..." diyerek söze karışmaya kalktı ise de Cellâd Hasan daha soğukkanlı ve daha ağırbaşlı "sen dur!" diye Kanlı Mustafa'yı susturdu ve kendisi::

"— Evet", dedi. "Biz karılığı kabul etmemek istiyoruz, bunun için hazırlandık. Önce Boğaziçi kalelerinin topçular mertliklerini gösterdiler. Biz de onlara uyduk, birleştik. Kazgan-ı Şerif başına yemin ettik. Geçen gün Büyükdere'de kılıç atladık. O iş bitti, ama gel gelelim bizim Tophanelilerden birtakım kancıklar bize uymuyorlar. Haydi uymuyorlar, diyelim, bari tek dursalar ne ise ne... İşimize engel oluyorlar. Bu sabah arkadaşlarla kavga çıkardılar. Yarın Ok Meydanı'nda vuruşmaya bizi çağırdılar..."

Cellâd Hasan sözü buraya getirince Civelek Hüsnü kızgınlığından çatlayacak gibi oldu: "Pekala, yarın gitmiyor musunuz?" diye Hasan'ın lafını kesmeye kalkmasıyla cellâd: "Gitmez olur muyuz? Sonra ölümden kaçtı derler bize. Elbette gideceğiz. Ama ne de olsa onlar da yeniçeri. Kendilerine kıymak istemiyoruz" dedi.

O geceki meyhane âlemi böylece bitti. Ertesi sabah erkenden Hüsnü'nün de Okmeydanı'nda falanca taşın dibinde bulunması kararlaştırıldı.

BİR ANLIK BULUŞMA

Civelek Hüsnü ikindiden sonra meyhaneye gelmişti. Meyhane âlemi üç saat sürdü, sonra üçü birden çıktılar. Cellâd Hasan ile Kanlı Mustafa daha bazı toplantılara çağrılı oldukları için, oralardaki konuşmalarda bulunmak için, Hüsnü'ye veda ederek ayrıldılar.

Bu sırada, yani sokağın ortasında Hüsnü'yü sarhoş bir halde gören

mutlaka şaşar, kalırdı. Zaten kar beyaz olan o pamuk gibi vücut sarhoşluk yüzünden kızarmış, ama kıpkırmızı kesilmediği için yine teninin bembeyazlığı belli oluyordu. Tutulduğu aşk ateşi onun canına can katmıştı. Hele yeniçeri olayı üzerine kapıldığı hiddet gözlerini faltaşına çevirmiş, o yaralı arslan sahiden kükremiş bir arslana dönmüştü. Sokağın ortasından kaldırımı delip geçecek gibi bir duruşu vardı.

Yeniçerilerin olur olmaz adama adam demediklerini, olur olmaz yakışıklılığı da dudak bükerek karşıladıklarını herkes bilir. Böyle olmakla beraber, caddeden gelip geçen dayılar, Hüsnü'yü öyle kollarını sıvamış, serpuşunu eğmiş, buram buram terlemekte olduğunu görünce irkiliyor, bakmaya dayamıyor "hey koca kahraman, anan kaplan, baban aslan mıydı?" demekten kendilerini alamıyorlardı.

Hüsnü ise kaldırım üstünde bir ara durdu, elini alnında sağa sola gezdirdikten sonra Karaköy'e doğru yola düzülde. Meğer sevgili Şehab-çağız aklına gelmiş. Kendi kendine: "Yarın dövüşeceğiz, ölüm, kalım bizim için. Bari gideyim de bir daha göreyim. Hazır babası da evde yok" diyerek Karaköy'e geldi. Bir kayığa binerek karşıya geçti. Doğruca Şehab'ın evine gidip kapısını çaldı.

Kızın annesi cumbadan bakıp Hüsnü'yü görünce, kim bilir aklına neler gelmişti. Aşağıya indi, kapıyı açtı:

"— Ne var oğlum?"

"— Beni bu gece misafir eder misin?"

"— Aman oğlum, bu nasıl teklif?"

"— Korkma, cellâd gelmeyecek, meyhanede beraberdik. Kendisi bu gece davetli".

"— Korkum ondan değil evlâdım, dost var, düşman var"

"— Dost, düşman dediğin ne oluyor, valide? Biz yarın dövüşe gidiyoruz. Ölümün öbür tarafında Apostol'un meyhanesi yok ya! Yarın olacağına bu akşam oluversin. Sağ iken Şehab'ımı bir kere daha göreyim".

"— Yok evlâdım, ben onu demek istemedim. Sen Şehab'ın ismi lekelensin ister misin?"

Söz böyle uzadığı için kadıncağız sokaktan geçen olursa bir şey sanmasın diye içeri çekile çekile yavaş yavaş Hüsnü'yü de evin içine kadar çekmişti. Hüsnü,

"— Ne demek?" diyordu. "Ben Şehab'ın nişanlısı değil miyim? Yoksa inkâr mı ediyorsun. Yoksa pişman mı oldunuz? Şehab'ım ben-den vazgeçti mi yoksa?"

Şehab zaten annesiyle Hüsnü'nün konuşmalarını yukarıdan dinlediği için Hüsnü'nün söylediği son sözler üzerine dayanamayarak, hele Hüsnü'nün "yarın dövüşeceğiz" sözü fenasına giderek başını bile örtmeksiz merdivenden paldır küldür aşağı fırladı ve: "Şehab'ın senden vazgeçmez" diyerek Hüsnü'nün boynuna sarıldı. Göğsünü örten hilâli gömleğin iligini, düğmesini kopararak göğsünden ve memeleri üzerinden öpmeye başladı. Gözlerinden de öpmek istedi ama boyu yetişmediği için Hüsnü'yü eğilmek zorunda bıraktı.

Bu durum üzerine annesi sokak kapısını örtmekten başka kendini için bir çare bulamadı. Kızı büsbütün de yalnız bırakamadığından sokak kapısının önüne çömeldi, oturdu.

Hüsnü ile kız evin alt katında ayak üstünde. Kız Hüsnü'nün beline, Hüsnü de kızın boynuna sarılmış bir halde idiler. Bu hal biraz sürdükten sonra konuşma başladı.

Şehab:

"— Yarın dövüşeceğiz diyordun, öyle mi?"

"— Öyle ya, onun için geldim buraya zaten. Dövüştür bu, ya bir yemden yaralanırsam, yaram da ağır olursa..."

Kızın anası atıldı:

"— Bugün bizi gördün ama böyle bir şey söylememiştin..."

"— Haberim yoktu, bu akşam meyhanede öğrendim".

Şehab:

"— Peki ama kimlerle dövüşeceksiniz?"

Hüsnü:

"— Birtakım döneklele! Sultan Selim Yeniçeri Ocağını batırmak için Nizam-ı Cedidi çıkarmış. Bizimkiler de bunu istemiyorlar. Boğaziçi topçularıyla tophaneliler sözbirliği etmişler. Dün Büyükderede kılıç atlamışlar. Herkes Kazgân-ı Şerif hakkı için yemin etmiş".

Şehab: "— Sen etmedin ya! Sen kılıç atlamadın ya!"

Hüsnü: "— Velew ki etmemiş, atlamamış olayım, yeniçeri değil mi-

yim ben? Elbette ben de dövüşeceğim".

Şehab: "— Ama Hüsnü'cüğüm!"

Annesi: "— Sus hınzır! Neden dövüşmesin? Yiğitler dövüşmesinler de kadınlar gibi seyre mi baksınlar?"

Şehab annesinin bu sözü üzerine sapsarı kesildi. Dik dik kadının yüzüne baktıktan sonra:

"— Ya Hüsnü'm fena yaralanırsa?" dedi.

Annesi: "— İşte baban da gidecekmiş".

Şehab: "— Varsın gitsin. (Hüsnü'ye dönerek) Siz kimlerle dövüşeceksiniz? Nizam-ı Cedid ile mi?"

Hüsnü: "— Yok canım! Tophanede birkaç melez varmış, onlar bizimle sözbirliği etmiyorlarmış. İşte onlarla dövüşeceğiz".

Annesi: "— Vah vah! İşte bu fena! Demek oluyor ki Yeniçeri yeniçeri kırıracak!"

Şehab bunu duyunca civeleğin belini ancak kuşatabilen kolları gevşedi. Gitti, merdiven ayağına oturdu. Ağlamamak için kendini tutmaya çalıştı ise de yapamadı. Hem melil melil Hüsnü'nün yüzüne bakıyordu, hem de gözlerinden damla damla yaşlar boşanıyordu.

Hüsnü ise neye uğradığını bilemez halde, kederli mi, ümitli mi, yarın kendisini bekleyen belâdan korkuyor mu, korkmuyor mu belli olmadan, yalnız Şehab'ın yüzüne bakıyordu. Kız mahzun ve kederler

içinde merdiven ayağına oturunca Hüsnü yanına sokuldu:

"— Sen ağlama Şehab'cığım, sen ağlama! Her dövüş yaralanma ile bitmez ya! Belki de kurtulurum" dedi.

Şehab bu söz üzerine büsbütün boşaldı:

"— Neme lâzım! Ya kurtulmazsan ben kıyamete kadar ağlayacak değil miyim?" dedi.

Hüsnü güya şaka ediyordu:

"— Neye ağlayacaksın canım, sana koca mı yok"

Şehab:

"— Sus", dedi. "Bu sözü bir daha işitmeyeyim. Zaten bir dakikacık yüzünü göreceğim, onu da burnumdan getirme".

Hüsnü bozulmuştu:

"— İyi ama", dedi. "Sen böyle ağladıkça benim de ağlayacağım geliyor!"

Şehab içini çekiyordu:

"— Evet, evet. Ağlayacak günümüzdür bugün. Zaten yeniçeri karısı, yeniçeri kızı, yeniçeri sevgilisi olanlar hiçbir zaman gülmemişlerdir. O nişanlar sizin kolunuzda, o yatağanlar belinizde iken her zaman ağlarız biz. Gündüzü akşam edecek miyiz, emin olamayız. Ben ağlıyorum diye sen de ağlamak istiyorsan gel beraber ağlayalım" dedi.

Kızın bu sözleri Hüsnü'ye dokundu, o da ağlamaya başladı. İkisi de bir zaman ağlaştıktan sonra Hüsnü:

"— Ben bu gece buraya kendimi sana misafir ettirmek için gelmiştim, ama görüyorum ki, biraz daha konuşacak olursak beni yeniçerilikten vazgeçirteceksin sen! Halbuki ben bu akşam babana verdiğim sözden geri dönemem. Topu topu bir yarın kaldı. Onu da bir geçirelim de bir daha kimseye söz vermem. Hem yarın ben kalırsam düğünü de geciktirmem" dedi.

Vedalaşmak üzere eğilip kızın elleriyle itmesine de bakmayarak dudaklarından öptü ve yine ağlaya ağlaya, kadına kapıyı açtırarak onun da elini öpüp çıktı, gitti. Hemen de gitmedi ya! Bir şey unutmuştu: Helallaşmak. Geri döndü, yine geldi Şehab'la helallaştıktan sonra çıktı, gitti.

OKMEYDANI, ERMEYDANI

Civelek Hüsnü, Şehab'ın evinden çıktıktan sonra nereye gitti, geyi nerede geçirdi, bilmiyoruz. Bunu kendisi de bilmiyor zaten. Ama Kazgân-ı Şerif adına verdiği sözü unutmadı. Sabahleyin, yani cuma sabahı güneş doğduktan bir iki saat sonra Okmeydanı'na, tarif edilen taşın altına gittiğinde orada tanımadığı bir adamdan başka kimseyi görmedi.

Gördüğü adam silâhlı, pusatlı, topçu kıyafetli biri idi. Hüsnü selâmı bastırıp:

"— Ne geziyorsun arkadaş?" diye sordu.

"— Bugün burası için söz vermiştik de.."

"— Dövüş için mi?"

"— Evet".

"— Sen Nizam-ı Cedid'i kabul ediyor musun?"

"— Etmiyorum".

"— Demek bugün dövüşeceğimiz dayıların biri sensin. Asi misin sen?"

"— Padişaha da asi değilim ama Kazgân-ı Şerif kuluyum. Hemen mi dövüşeceğiz? Teke tek mi?"

"— Sen bilirsin, ama ölmek için bu kadar acele etmenin de mânâsı yok. Henüz kimse gelmedi, istersen biraz konuşalım".

Hüsnü:

"— Konuşalım ya!" dedi.

Taşın dibine çömeldiler. İkisi de bir süre sustu. Sonra yine konuşmaya başladılar. Civelek:

"— Söyle bakalım arkadaş! Şu yeniçerilikten sen ne fenalık gördün?"

"— Fenalık gördüğüm yok. Hatta Nizam-ı Cedid'den de bir fenalık görmüyorum. Hepimiz padişahımızın kulu değil miyiz? Bugün yeniçeri olarak hizmet ederiz, yarın Nizam-ı Cedid olarak".

"— Sen Nizam-ı Cedid'in ne olduğunu anladın mı da benimsedin?"

"— O da askerlik vesselam".

"— Hayır, askerlik değil. Nizam-ı Cedid başka şey. Bir kere herkes elinden silâhını alacaklar. Ortalık karı gibi kalacak. Hiçbir işe karışmayacağız. Bildikleri gibi oynayacaklar".

"— Evet biliyorum, hepsini anladım. Dünya o zaman düzelecek. Şimdi sizin gibi padişaha başkaldıranlar ortadan kalkacak, âleme rahatlık gelecek"

"— Vay vay, dayı! Demek biz gittikten sonra âleme rahatlık gelecek? Şaşarım sizin aklınıza. Hele bir kere yeniçeri ortadan kalksın, hele bir kere niçin diyenler kalsın! Ne olacağını siz o zaman görürsünüz. Şimdi biraz fenalık görünce yeniçeri başkaldıracak diye korktukları halde bu kadar yapıyorlar. Nizam-ı Cedid hiçbir işe karışmayacak! Yalnız emredilirse onu yapacakmış. İş bir kere bu yola dökülsün de sen o zaman görürsün. (Etrafına bakınarak) O ne? Şuradan dört beş kişi geliyor. Sizinkiler mi bunlar, yoksa bizimkiler mi?

"— Bizimkiler ama senin şu söylediğin sözler benim zihnimi gıcık-ladı. Pek de hakkın yok diyemem. (Etrafına bakınarak) Bak bu gelenler içinde sizinkiler de var"

"— Hem de ne telâşla geliyorlar, değil mi?"

Gelenler nihayet geldiler. Onların arkasından birkaç kişi daha belirdi. Onlar da yaklaştılar. Yenileri meydana çıktı. Kısacası gele gele ikiyüz kişi kadar adam toplandı. Herkes bir lâf söylüyor, yalnız bir değil, birkaç bin lâf birden söylüyorlar. İçlerinde genci de var, yaşlısı da. Her

birinin gözleri ateş gibi pırıl pırıl parlıyor, bazıları öylesine babayığit ki insan, öldürmek şöyle dursun, yüzüne bakmaya bile kıyamaz.

Bunlar bir yarım saat kadar, güya sulh olmak ve hepsi sözbirliği edip Nizam-ı Cedid'i kaldırmak için çalıştılsa da söz anlayan kim ki sulh etmek mümkün olsun. Hele en sonra gelenlerden bir ikisi Boğaz Topçularının Tophane'ye doğru yürümekte oldukları haberini getirince Nizam-ı Cedid'e karşı çıkanlar öbürlerine: "Ey dayılar! İşte artık iş işten geçmiş, yeniçeri ayaklanmış. Bizimle olacaksınız ne güzel! Olmayacaksanız çekin bıçaklarınızı, bu işi burada bitirelim de öteki işe vakit kalsın!" diye bağırды. Yandaşları ötekilerden ayrılır ayrılmaz bıçaklar çekildi.

Aman Yarabbi! Bu hengâme görülecek bir şeydi. Kalemle anlatmak kolay değil. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki her biri, gücüne kuvvetine güvenen bu kahramanlar hasımlarının bıçağından korunmayı hatırlarına bile getirmeksizin, ikisi bir anda birbirlerinin üzerine atılarak omuzlarından aşağı bıçağı indiriyor, bir kere sapladıktan sonra da yaralamakla kalmayıp bıçaklamayı öldürünceye kadar sürdürüyorlardı. Sanki iki dalga birbirine çarpıyor, ikisi de kendisini geri alamayarak oldukları yerde kaynıyordu.

İşte dövüş böyle başladı, yarım saat kadar sürdü. Sonra birden Hüsnü'nün aç kurt gibi, koyun sürüsünü andıran bir kalabalığa bıçakla saldırdığı ve saldırır saldırmaz ortalığı çil yāvrusu gibi dağıtıp sırtına bir yeniçeriye yüklenmiş olarak geri döndüğü görüldü. Sırtındaki yeniçerinin yaralı olduğu dermansızlığından belli oluyordu. Ancak işin garibi şu ki, sırtındaki herifi kalabalıktan, yani tehlikenin göbeğinden çıkarıp da kendi tarafına getirdikten sonra herif belinden bir küçük kama çıkarıp Hüsnü'nün arkasına, tam iki omuzu arasına saplayıverdi. Hüsnü de can havliyle herifi sırtından yere atıp gazabinden şaşkına dönmüş bir

divane gibi etrafına saldırmaya başladı.

Meğer sırtına alarak kurtardığı herif Kanlı Mustafa imiş. Meğer herifin etrafını hasımları kuşatıp yaraladıktan sonra hayatından ümidini kesince: "Aman Civelek Hüsnü, yetiş imdadıma, zira bittim!" diye fer-yat etmesiyle Hüsnü tehlikeyi göze alarak kalabalığın içine dalıp herifi kurtarmış, sonra herifin Hüsnü'yü vurması ise, yolda Hüsnü'nün: "Dün akşam meyhanede horgördüğün Hüsnü bak bugün senin canını kurtarıyor" demesi imiş. "Hüsnü sağ kaldıkça benim namusumu ayaklar altına atar, bari şu kargaşalıkta onun hakkından geleyim" diye düşünerek kamayı saplamış.

Hüsnü'nün aldığı yara çok derindi. Zavallı baygın düştü. Öte taraftan Cellâd Hasan yetişip onu bu halde görünce aklı başından gitti. Ne yapacağını şaşırdı. Ne Hüsnü'yü alıp bir tarafa götürebiliyor, ne kavgayı bırakabiliyordu. Bir hayli telaşeden sonra Hüsnü'yü Okmeydanı'ndan tâ İstanbul'a kadar kendi evine göndermeyi, Alacahamamda Berber Ali denen cerraha baktırmayı kararlaştırarak oradaki arkadaşlarından birinin sırtına verdi. O da iskeleye kadar Hüsnü'yü sırtında götürüp oradan bir kayığa koydu. Balıkpazarı'na çıkardı. Doğru Cellâd Hasan'ın evine götürdü.

(Artık Cellâd Hasan'ın karısı ile Şehab, Hüsnü'yü böyle görünce ne hale geldiler? Onu sonra göreceğiz).

Cellâd Hasan bıçare Hüsnü'yü yukarıda anlattığımız gibi adamın sırtına koyup kendi evine gönderdikten ve adam epeyi yol alıp gözden kaybolduktan sonra, kavga da biraz yatışmıştı. Karşı fikirde olanlar barışıp isyanı nasıl yürüteceklerini konuşmaya başladılar. Bu konuşmalar sırasında Cellâd Hasan'ın bitik halini, kendi tarafının kumandanı olan Osman Çorbacı gördü: "Abe Hasan, ne oldu? Betin benzin sararmış,

korkarım can korkusu seni bu hale koymuştur" diye takıldı.

Hasan: "— Hayır Çorbacı, dedi. Can korkusu kalmadı ki betimi benzimi sarartsın!"

"— Ne oldu öyle ise?"

"— Bir büyük döneklık gördüm de ona canım sıkıldı".

"— Nasıl döneklık?"

"— Eğer henüz ölmemişse çağır da Kanlı Mustafa'ya sor!"

"— Canım ne diyorsun Allah'ını seversen?"

"— Ne diyeceğim, dört yanını karşı taraftan dört dayı almıştı: "Aman Hüsnü, imdadıma yetiş!" diye bağırdı. Çocuk gitti, kurtardı. Sırtına yüklenip getirirken kamasını çıkarıp karılar ve kancıklar gibi arkasından vurdu".

"— Kim bu Hüsnü?"

Bu soru üzerine Hasan'ın büsbütün benzi uçtu, zangır zangır titremeye başladı:

"— Ah çorbacım Ah! Hüsnü kim ise kim! Bir aslan, bir ejderdir. Dün akşam o alçakla bana, ikimize birden meydan okumuştı. Doğrusu ikimizin de gözünü korkutmuştu. Herif ejder oğlu ejderdir. Diyelim ki benim oğlum. Kendisi topçu da değil, piyade bir yeniçeri. Ama Allah övmüş de yaratmış. Bir gören bir daha görmek ister. Dün akşam o alçak Mustafa bu kahramana "gayrimeşru" dedi. "O.... çocuğu" dedi. "Gayri-

meşru diye tahkir ettiği çocuk kendisini ölümden kurtardığı ve canını bağışladığı için bu namertliği yaptı".

Cellâdın bu sözleri yana yakıla söylemesi Osman Çorbacı'ya hayli dokundu. Konuşmaları bir tarafa bırakıp "aman Hasan! Çocuk öldü mü yoksa? Nerede?" diye soruşturmaya başladı. Hasan ise daha dün akşam meyhanede, Civelek Hüsnü'nün Kadıköyü'nde bakkal dükkânı peykesinde bulunmuş bir çocuk olması rivayetinden bozulmuştu. Çorbacının da acımaya başlaması üzerine kederi bir kat daha artarak "ah Çorbacı ah! Hüsnü ölürse cihan ağlar. Bu kahramana sen de ağlarsın, ben de ağlarım. Ele geçer yiğit değildir o. Bilmiyorum, öldü mü, kaldı mı? Şaşkınlığımdan ne yaptığımı bilmeden bizim eve gönderdim" dedi.

Osman Çorbacı Hüsnü'yü iyiden iyiye merak etmeye başlamıştı. Hasan, bu kadar övdüğü delikanlıyı ölmeden görmezsem yüreğime dert olacak" diyordu. Hasan da yirmibeş yıldan fazla bir zamandan beri yüreği üzerinde düğümlenmiş olduğu esrarlı düğümü, ne olursa olsun, bugün çözmek istiyordu. Çorbacıyı öylesine meraklandırdı ki sonunda Hüsnü'yü görmek üzere beraberce eve gitmeyi kararlaştırdılar.

KARAGÜN

Hikâyemizin burasına kadar gelenler herhalde anlamışlardır ki bizim Civelek Hüsnü, Osman Çorbacı'nın, anasıyla beraber öldürülmesini Hasan'a (o zamanki adıyla Pehlivan Hasan'a) havale ettiği çocuktur. Pehlivan Hasan'ın ana ile çocuğunu kırlara götürüp öldürdüğü yayıldığı için adı da Cellâd Hasan'a çıkmıştı. Şimdi işin en karışık tarafı ise Cellâd Hasan'ın kızı ve Hüsnü'nün delice âşık olduğu sevgilisi Şehab'ın aslında kendinin ana bir kardeşi oluşudur.

Hüsnü yeniçerinin sırtında Cellâd Hasan'ın evine yaralı olarak geldi-

gi zaman Şehab onu kapının önünde baygın bir halde görür görmez düşüp bayıldı. Annesi ise bu gelişten kocasının haberi olduğunu bilmediği için, Hüsnü gidecek yeri, yarasına baktıracak biri olmadığı için oraya gelmiş sandı. Kadıncağız kocası eve gelir de Hüsnü'yü orada görürse ne diyeceğini düşünmekten şaşırıp kalmıştı.

Dikkat etmişseniz farkına varmışsınızdır ki, kadın şimdiye kadar Hüsnü'ye öyle fazla ümit verir bir tavır takınmamıştı. Bunda da haklı idi. Bıçare kocasından korkuyordu. Bir zamanın Pehlivan Hasan'ı ona hayatını lütfen bağışlamış bir adamdı. Kendisini darıltacak olsa dövüp başamakla kalmaz, her şeyi yapabilirdi. Hele esrar meydana çıkarsa eski kocası Osman Pehlivan'ın elinde ölmek de vardı. Yoksa Hüsnü'nün kendi öz evladı olduğunu farketmemiş, bu yüzden onu sevememiş olsa bile kızı Şehab'ın bu çocuğu sevmiş olması onu sevmesine yetebilirdi. Zavallı kadıncağız "acaba Hasan Ağa gelirse ne diyecek?" diye korkular geçirirken alkanlar içinde yatan o yaralı aslanın haline acımaktan da kendini alamıyordu. O ara Berber Ali de gelince onunla beraber çocuğun elbiselerini soymaya başladılar.

Çocuğu soydular. Tam iki küreğinin orta yerinde bulunan bıçak yarasını yıkamaya giriştiler. Birden kadıncağız "aman berber dur!" diyerek berberin kolunu koparırcasına çekti. Bir zaman Kadıköyü'nde bakkal dükkânı peykesinde bıraktığı yavruçuğun omuzuna Hasan Pehlivan tarafından çizilmiş olan Haçvari işareti Civelek Hüsnü'nün omuzunda görünce "ah evlâdım!" diyerek üzerine kapandı, kendinden geçti. Dünyada "anne" denilen yaratıktan evlâdın ne kadar lezzet alabileceğini hiç bilmemiş olan Hüsnü bu yürekten kopan feryattan bir şey anlayamayacak idi ise de yaralarının acısıyla beraber ateşler içinde kavrulduğu için sadece bir "anacığım!" diyebildi. Ama anası kimdi? Onu da bildiği yoktu. Çocuk, ateşinin yüksekliğinden, annesi ise yirmi beş, yirmi yedi sene unuttuktan sonra birdenbire gökyüzünden inermişçesine

oğluna rastlayıverdiği için kendilerinden geçmişler. Berber Ali ise neye uğradığını bilmediği için bön bön bakıp duruyor, hiçbir şeyden haberi olmayan Şehab ise Hüsnü'yü yaralı gördüğü ve Berber Ali odada iken yanına giremediği için öteki odada ağlayıp duruyordu.

Derken kapı çalındı. Cellâd Hasan ile Osman Çorbacı içeriye girdiler.

Misafirin kim olduğunu kadın bilmediği için gelenleri Berber Ali karşıladı. Kadın öteki odaya çekildi. Osman Çorbacı da evin kadını ve hanımı kimdir, yatan hasta kimin nesidir bilmediği için doğru hastanın odasına girdi.

Evin ve orada bulunanların ne halde olduklarını anlatmak her ne kadar çok güç ise de size şu kadarını söyleyeyim:

Hüsnü yarası çok ağır, bıçak akciğerlerine kadar dayanmış olduğu için Azrailin gelmesini bekleyerek gözlerini tavana dikmiş, ağzı, burnu köpürür bir halde yatıyordu. Dünyasından geçmiş sayılabilirdi.

Hasan ise yaranın derinliğini daha Okmeydanı'nda iken farketmiş olduğu için çocuktan ümidini kesmişti. Fakat böyle kabına sığamayan bir kahramanı vaktiyle babası piçlikle suçladığı için onun bu alçaklığını meydana koymayı da istiyor, hiç değilse son nefesinde olsun anasına, babasına çocuğu ve çocuğu onları tanıtmayı kuruyor, bunu yapmak için bir vesile arayıp duruyordu.

Osman Çorbacı o gün yüreğinde sebebini bilmediği bir üzüntü duy-makla beraber aslında Cellâd Hasan'ın pek fazla övmesi üzerine Hüsnü'nün zamanın güzel çocuklarından biri olması ihtimalini düşünerek bura-ya gelmişti. Çünkü kendisi karısını güya öldürttükten sonra bir daha ev-

lenmemiş kısmetini başka bir yolda arayanlardan olmuştu. Odaya girip de öyle bir mahbuba rastlamadığı, hele can çekişen bir yiğitle karşılaş-
tığı için canı sıkılıyordu.

Öteki odadaki kadıncağıza gelince, biçare, Hüsnü'nün kim olduğ-
nu kocası henüz öğrenmemiş sanıyor, kocasıyla beraber gelen misafirin
de Osman Çorbacı olduğunu henüz bilmiyordu. Çocuğun hayatından
da henüz ümidini kesmediği için "acaba Hüsnü'nün benim evlâdım
olduğunu Cellâd Hasan anlarsa bana ne yapar. Evlâdımı kabul eder mi?
Ya etmeyecek olursa, onun asıl babası olan hınzırdan korkarsa ben ne
yaparım? Keşke sağ olduğunu görmeseydim. Keşke yirmibeş yıldır ke-
silmiş olan ümidim bugün de yenilenmemiş olsaydı..." diye diye kahro
luyordu. Birden hatırına Şehab geldi. Hemen onun yüzüne bakarak ken-
di kendine "vah biçare kızcağız, ya sen ne yapacaksın? İçeride dağ gi-
bi yatan, aşkıyla seni deli divane eden Hüsnü, işte senin kardeşin imiş.
Bundan sonra onunla can ciğer kardeş mi olacaksın? Yoksa yine can ile
canan olarak mı kalacaksın?" deyip duruyordu.

Halbuki Şehab'ın aşk hisleriyle dolu olan kalbinde başka bir hisse
yer yoktu. Hüsnü'nün bu ıstıraplı halinden hiç de ümitsizliğe kapılma-
mış: "Babam beni verecek kadar Hüsnü'yü sevmemiş olsaydı onu ve ber-
beri buraya gönderir miydi? Baksana kendisi bile herhalde başka bir he-
kimi yanına alarak buraya gelmiş. Elbette Hüsnü iyi olur olmaz nikâhı-
mızı kıyacaktır" diye hayal kuruyordu. Yalnız şu var ki, bugüne kadar
Hüsnü'ye pek de iyi muamele etmemiş olan annesinin Hüsnü'yü yaralı
ve baygın görünce üzerine atılarak ağlayıp sızlamasına bir mânâ veremi-
yor "sakın anam da Hüsnü'ye gönlinü kaptırmış olmasın!" diye kaygıla-
nıyordu.

İşte burada kalplerden geçenler böyle idi veya buna yakındı. Öteki
odada erkekler hastanın etrafını çevirmişler, beriki odada Şehab ile

annesini, ~~Çorbacı~~ ikisinden de kullanılır eski zaman yüklüğünün içine
girmiş, anahtar deliğinden onları seyrediyorlardı. Bir adam Osman Çor-
bacı kadar aşağılık bile olsa bir hastayı ölüm döşeğinde görünce hiç de-
ğilse "vah vah!" der. Çorbacı da ancak bunu diyordu. Ama Hasan, ço-
cuğun halini çok ümitsiz gördüğü için bu "vah vah"ı vesile ederek:

"— Demek Hüsnü'ye acıdın ha Ağa!" dedi.

"— Acıdım elbette, kim acımaz a Hasan? Evlâdım olsaydı yine bu
kadar acırdım" deyince Hasan:

"— Ya evlâdın ise?" deyiverdi.

Osman Çorbacı heyecanla sordu:

"— Evlâdım mı? Ne demek?"

Yüklüğün içinde bulunan kadın bu konuşmalardan odadaki adamın
kendini kocası ve katili Osman Çorbacı olduğunu anlar anlamaz kan bey-
nine sıçradı. Hemen kapıyı bir tekmede yere yıktı. Kendisini odanın or-
ta yerine atarak açtı ağzını, yumdu gözünü:

"— Evet, evet, burada can çekişen... yok yok işte can veren bu bal-
kan gibi yiğit, benim senden doğurduğum kahramandır. Evet, senin ve
benim oğlumdur. Kanlı herif! Katil herif! Allah'tan korkmaz herif! Bö-
yle bir evlâda baba sevgisi nedir göstermedin. Benim gibi dünyasını bil-
mez bir kadının öldürülmesine ne ile hükmettin? Bu zavallı çocuk henüz
kendisini öldürecek cellâdın yüzüne gülümseyerek bakan bir masum iken
kanına girmeye Allah'tan korkmadın mı? Karını, çocuğunu bir yeniçeri-
ye verip de öldürtmeye göndermek, hem de aldata aldata göndermek yi-
ğitliğe yakışır mı idi? Bu herifin adı Hasan Pehlivan iken "Cellâd Hasan"

kaldı. Sebebi sensin. Sizin yiğitliğiniz bu mudur? Yarabbi nedir dünyanın bu alçak heriflerden çektiği? Padişah bunların elinde esir! Halk bunların elinde esir! Karıları ise esirden daha beter! Kimse canından, ırzından emin değil. Kendi ırzlarını kendi elleriyle ayaklar altına atarlar. Alçak herifler! Namussuz herifler! Kahrolsunlar. Adları sanları kalksın dünyadan!"

Kadıncağız, ne dediğini kendisi de bilmeden söylediği bu sözleri öyle bir kızgınlık içinde üzüle üzüle söylemişti ki Cellâd Hasan sanki aman vermez bir Cellâd önünde imiş gibi susakalmıştı. Osman Çorbacı ise ifrit gibi simsiyah olmuş, put kesilmişti. Ama ne çare ki, kadın kendisini odanın ortasına atarken Hüsnü de ruhunu teslim etmişti. O son nefesini verirken bu elemli olay da sona ermişti. Çünkü birkaç gün sonra Osman Çorbacı da yine bir yeniçeri kavgasında yaralanıp ölmüştü. Biçare Şehab esrar meydana çıkıp da her şeyi öğrendikten sonra aklını oynatmış, birkaç gün geçince: "Hayır, hayır Hüsnü ölmedi. Babam beni ona vermesin diye böyle yaptı. Ben her gün Hüsnü'nün üç, beş defa bizzim kapının önünden geçtiğini görüyorum" diye diye çıldırmıştı.

Şimdi siz annesini sorarsanız herhalde? O ne yapacak, ne edecek dersiniz? Dünyada anneler ne kadar zayıf kalpli iseler o kadar da taş yürekli dirler. Acılara onlar kadar dayanabilen bulunmaz. Göğüslerinde büyütüp hayatta oldukları müddetçe delisi divanesi oldukları ciğerpareleri ellerinden gittikten sonra arkalarından kendilerinin de gidecekleri sanılırken o biçareler bağırlarına taş basarlar, ne yaparlarsa yaparlar, yine dayanırlar.

Hüsnü'nün anası da başka türlü bir ana değildi ki!

Cellâd Hasan ise... Allah'a emanet!

ATASÖZLERİNİN HİKÂYELERİ

BİRKAÇ SÖZ

Ahmet Mithat Efendi, rahmetli Şinasi'nin atasözlerini "Durub-u Emsal-i Osmaniye" başlığı altında ilk defa bir araya getirip yayınlamış olmasını Türk dili ve kültürüne yapılmış pek değerli bir hizmet saymıştır. Atasözleri üzerine yazdığı hikâyeler için diyor ki: "İnsanlar ruha ferahlık veren veya etki yapan acaip ve garip hikâyeleri dinlemekten hoşlanırlar. Bu yüzdendir ki milletler kitaplıklarını daha çok hikâyeye ve serüven kitaplarıyla doldurmuşlar ve yine insanoğlundaki bu eğilim ve hevesten dolayıdır ki, eskiden beri felsefi düşünceler hikâyeler ve serüvenlerle anlatır olmuştur.

"Şinasi atasözlerinin halk felsefesi olduğunu ileri sürüyor. Ben de bunun böyle olduğuna inanıyorum ve inandığım için de rahmetlinin "Durub-ı Emsâl-i Osmaniye" adlı nefis dergisinde toplamış olduğu atasözlerinden felsefenin tâ kendisi olanlarının taşıdığı düşünceleri gerek hoşâ gidici, gerek etki yapıcı hikâyelerle belirtmeyi düşündüm. Bu davranışımın asıl kaynağı, memleket sevgisiyle meydana getirdiği bunca eseri sonsuza kadar kendisini unutturmayacak olan Şinasi'nin aziz ruhuna rahmet okumak gereğini vatan evlâtlarına hatırlatmak zorunludur.

"Umarım ki, rahmetli Şinasi gibi faziletli bir zatın vatan ve milletin fikri ve ahlâkı üzerine meydana koymaya çalışmış olduğu böyle bir eserini hikâyeye yoluyla anlatmaya girişmemi yerinde bulanlar bulmayanlardan daha fazla olur."

"ATI ALAN ÜSKÜDAR'I GEÇTİ"

Eski zaman adamlarının ne kadar kıskanç olduklarını burada anlatmaya gerek yok. O zamanın kıskançları arasında en çok kıskançlığı ile tanınmış bir İmâmeci İzzet Efendi vardı ki, karısı son derece güzel olduğu için yukarıda belirttiğimiz kıskançlık şöhretini almış olması pek yerinde idi.

Bilirsiniz ya, bir adamın kıskanç olması için karısının namusça zayıf olması gerekmez. Öyle kıskançlar vardır ki, karılarını kayınpederlerinden bile kıskanırlar.

İşte bu takımdan olan Hacı İzzet Efendi, karısı melek gibi sâf olduğu halde onu elâlemden değil, kendi gözünden bile kıskanır, yüzüne dik-katlice bakamazdı. Kıskançlığın bu derecesi üzerine karısını ne kadar sevdiğini anlatmaya artık lüzum kalmaz sanırım. Zira kıskançlık nasıl sevgiden geliyorsa, Hacı İzzet Efendi'nin kıskançlığının fazlalığı da sevgisinin fazlalığından doğuyordu.

Hacı İzzet Efendi'nin Neşet Molla adında bir dostu vardı. Ama nasıl dost! Ben bu dostluğu tarif edebilmek, ama bu tarifi de pek kısa yapmak istersem derim ki, Neşet Molla Hacı İzzet Efendi'nin dostu değil, en sevgili kardeşi idi. Kendisiyle beraber Hacca gitmiş, Hacı İzzet Efendi gayet tehlikeli bir hastalığa tutulduğu sırada başı ucundan ayrılmayıp sâhiden kardeşi gibi bakmış ve Hacdâ geleli üç seneyi geçtiği halde, bu arada sevgileri bir kat daha kuvvet bulduğundan artık "içtik-leri su ayrı gider" denilecek dereceye varmıştı.

Hacı İzzet Efendi'nin Neşet Molla'ya gönülden bağlılığı yalnız kardeşçe bir sevgiden gelme değildi. Neşet Molla ulemadan, gayet sofu, dini taassubu ziyade, âdeta taassupta aşırı dereceleri de geçmiş bir adam olduğu için Hacı İzzet Efendi'nin ona ayrı bir saygısı da vardı. Kısacası Hacı İzzet Efendi ya kendi evinde veya Neşet Molla'nın evinde, gece yarısına kadar zevkle vakit geçirdikten sonra, sevgilisi, cânı cânanı yani gözünden kıskandığı karısının yanına, hareme girmek için dostundan güç hal ile ayrılabilirdi.

Derken, bir akşam üstü, Hacı İzzet Efendi, ölü benzi gibi sararmış bir benizle Neşet Molla'nın evine gelip o gün karısını boşamış olduğunu, acılar içinde haber verince biçare Hacı İzzet Efendi'nin kederinden çok Neşet Molla hayırlandı; üzüldü, kederlendi. Meğer o gün Hacı İzzet Efendi yabancı bir yazı ile, imzasız bir mektup almış. Mektubu yazan "Hacı Efendi! Senin pek namuslu bir adam olduğunu bütün cihan bilir. Ama ne çare! Bir kocanın pek namuslu olması karısının da aynı ölçüde namuslu olmasını gerektirmez. Ben karını senin namusuna yakıştıramıyorum. İşte sana yürekten seslendim. Artık sen bilirsın. Karına göz kulak ol! Güzelce sorup soruşturduktan sonra, ne yapmak gerekirse onu yap!" yollu bir haber vermiş olduğundan ve kendisi bu haberin bas-kısı altında ezildiği için hemen karısını boşamış imiş.

Neşet Molla, bu haber üzerine bir hayli şaşkınlık geçirip telâşlandıktan sonra "aman, âleme rezil olmayalım. Sen bu mektubu sakın kayınpederine gösterme! Herif pek namuslu bir zattır. Belki yüreğine, müreğine iner. Zâten bu mektubun hükmü de yoktur. Çünkü senin karını biz tanırız. Sense bizden fazla tanırsın. Bu türlü hanımların düşmanını da çok olur. Bu işte de mutlaka düşman parmağı var. Sen boşanmaktan vazgeç! Bir nikâh tazeleyelim. İşi kimseye duyurmayalım" diyerek, bin sözle Hacı İzzet Efendi'nin zihnini çeldi. Hanım henüz babasının evine gitmemiş olduğu için, mahallenin imamını, muhtarını ve bekçisini

yanına alarak gelip, güya, kaza ile Hacı Efendi'nin ağzından "Boş ol!" gibi bir söz(*) kaçmış diye nikâhlarını tazeledi. Olan biteni kızın babası da duymadı. İş kapandı, gitti.

Aradan bir zaman geçti. Bu iki dostunun halleri belli. Hep birisi öbürünün evinde. Ne var ki, Neşet Molla'nın evi müsait olmadığından Hacı İzzet Efendi geldiği vakit gece yatmaz gider, Neşet Molla onun evine geldiği zaman geri gitmez, kalırdı.

Bir gece, bu iki dost, Hacı İzzet Efendi'nin evinde birleşip yiyip içtikten, gülüp oynadıktan sonra Hacı hareme girdi. Neşet Molla da kendisine ayrılmış olup hep yatmakta olduğu odada yatağına girdi, uyudu. Ertesi sabah kalkıp çubuğunu yakmış ve henüz kahve fincanını eline almış mıydı bilmem, harem tarafında bir kızılca kıyamettir koptu. Hacı İzzet Efendi hanımı ya dövüyor, ya öldürüyor, ama içeri girip de kurtarmak mümkün değil.

Nasılsa beş on dakika sonra hacı, adam öldürmüşse benzeyen bir suratla selâmlığa, Neşet Molla'nın yanına geldi: "Birader, artık olmaya-
cak. Babasının evine gönderdim. Zamparayı elimle tutmuş olsam da yine bu kadar olurdu " dedi. Neşet Molla'nın yine heyecanla "ne oldu?" diye sorması üzerine: "Sabahleyin kalktım. Giyinmek için büyük odaya girdim. Baktım ki çiçekliğin üzerinde bir yapma saksı. Kendisi de yanımda idi. Saksıyı görünce benden ziyade o bozuldu. Bozulur elbette! Bunu ben almadığıma göre kim göndermiş olabilir? Kimin gönderdiğini sordum. Benzi uçtu. Bilmem, falan diye kem küm etti, durdu. Cevap veremedi. Demek ki sana daha önce göstermiş olduğum mektubun aslı yok değilmiş. Aslı varmış onun" dedi.

(*) O devirde koca "boş ol" deyince karısını boşamış sayılırdı.

Neşet Molla karşılık vermek istedi ise de: "Affedersiniz efendim, nâ-musa karı tarafından gelen keder el kirine benzer, yıkanınca temizlenir" diyerek şiddetle reddetti.

Olanı bu sefer kayınpeder de duydu. Zavallı adamcağız yüreğine incek derecelere geldi. Kızını yanına çağırıp birtakım korkutmalarla sıkıştırdı ise de saksının nereden geldiğini belirten bir karşılık almak şöyle dursun, bir ipucu bile elde edemedi. Ama ne yapsın? Alemden utandığı için zor zoruna hile yoluna saptı: Damadı Hacı İzzet'i çağırıp: "Be herif! Allahtan kork! Sakalından utan! Benim hanedânımı herkese rezil mi edeceksin? Kabahatını sorup soruşturmadan karı boşamak olur mu? O saksıyı oraya ben koydum. Kızıma bir hediye olarak almıştım. Ama o gün kızım sokağa gitmiş, kendisini göremedim. Hediye de gösteremedim. Bu davranış sence bir kabahat mı sayıldı?" dedi. Böylece kabahat biçare Hacı İzzet'in üzerine yıkıldı; ikinci defa olmak üzere, bir nikâh daha tazelendi.

Bir zaman da bunun üzerinden geçti. Bir gece, nasıl olmuşsa, Hacı İzzet Efendi ile Neşet Molla birleşmemiş olduklarından ertesi sabah Neşet Molla erkenden Hacı İzzet Efendi'nin evine geldi. Görüştüler, mö-rüştüler; sonra çarşı vakti gelmekle Hacı İzzet Efendi de giyinip birlikte çıkmak üzere merdivenden aşağı indiler. Bir de Hacı ne görsün? Her gün giymekte olduğu siyah ayakkabılar yok. Yerine bir çift galoş kundura konmuş.

Bu hali görünce ve daha önce birbirini kovalayan olayların Hacı İzzet'in kalbine düşürdüğü kuşku da buna eklenince artık aklı başından ve iradesi elinden gitti. Hemen tersine persine yukarı çıkıp biçare kadıncağızı bir iyice dövdükten sonra, üçüncü defa olarak, üzerine bir de "Talâkı Selâse" sözü ekleyerek, boşadı. Artık Neşet Molla istediği kadar meram anlatmaya çalışsın. Hacı İzzet için meram anlamak ihtima-

li kaldı mı? "Efendim, mızrak çuvala sığar mı? İşte herif gelmiş, yanlışlıkla bizim ayakkabıları giymiş de acelesinden kendi kundurlarını bırakmış" der, bir daha demez.

Biçare kayınpederinin bu hali öğrenmesi öylesine namusuna dokundu ki, zavallı kızcağızı az daha öldürüyordu. Allah'tan gayet ağır davranan kız yeminler ederek babasını inandırıp canını kurtarabildi. Canını kurtarabildi ama, asıl mesele namusunu kurtarabilmekte.

Kayınpeder bunun da hilesinin yolunu bulup dâva etmeye hazırlandı ise de Hacı İzzet Efendi'yi suçlayabilmek için dâvaya da lüzum kalmamıştı. Çünkü aradan yirmi, yirmi beş gün kadar bir zaman geçtikten sonra karısına olan derin aşkı öylesine alevlendiki biçare Hacı İzzet dükkânında durup tezgâhta oturamaz hale geldi. Hele kayınpederi, her sabah Hacı Efendi'nin ayakkabılarını silmekte olan Arap kölenin şehadetiyile, o akşam ayağında kundura olduğu halde geldiğini söylemesi ve Hacı İzzet Efendi de o gün ikinci namazını Yeni Cami'de eda edip kendisinden üç saf ileride bir asker yüzbaşı bulunduğunu hatırlayıp o yüzbaşının kundurlarını kendi ayakkabılarının yanına koymuş olması ve kendisi de dalgınlıkla ve yanlışlıkla alıp giymiş bulunması ihtimalini pek uzak bulmaması üzerine zavallı herif bütün bütün fitili aldı ve yanıp tutuşmaya başladı.

* * *

Kısacası bir nikâh daha tazelemek gerekiyordu. Ama bir kadın Talâkı Selâse ile kocasından boşandıktan sonra Hulle edilmeyince (yani boşanmış kadın bir başkasıyla nikâhlanıp ondan boşanmayınca) nikâh tazelemek mümkün değildi. Hanım ise İzzet Molla'ya varmayı değil de hulleyi nefesine yedirememiş, Hacı İzzet de hulle meselesinde hanım gibi düşünmüş ise de kayınpederin ısrarı üzerine zavallı kadıncağız, dör-

düncü defa olarak, Hacı İzzet'e varmak, hulleye de katlanmak zorunda kalmıştı. Ama hulleye (yani sevgili karısının başkasıyla nikâhlanıp gerdeğe girdikten sonra boşanmasına) nasıl razı olsun? Gözünden kıskandığı karısını kendi eliyle kime teslim etsin? Elbette aziz dostu Neşet Molla'dan başka kime teslim edebilir? Kayınpedere kalsa kızını hulle ettirmek değil, Hacı İzzet'e dördüncü defa olarak nikâh ettirmeye bile razı olmayacak. Ama ne fayda ki namus belâsı! Namusu kurtarmak zorunluğu dördüncü nikâha da boyun eğmeyi gerekli kıldığı gibi, Neşet Molla'ya olan ayrı sevgisi de hulle odasına onunla konulmasını uygun buldurduğundan sonunda bir pazartesi gecesi nikâh kıyılıp Neşet Molla'yı Hulle odasına koydular. Molla böylece gerdeğe girmiş oldu.

* * *

Gerdekten sonra beliren tabii teessür üzerine kız için için ağlamaya başlayınca Neşet Molla kalkıp sebebini sordu. Malum ya, bu halde biçare kadıncaz yeni gelinlikle ilgisi olmayan bir durumda idi. Bu durumda İzzet Molla'nın sorusuna cevap vermemesi gerekirse de kendisi kötü talihine karşı dert yanacak ağaçtan adam aramakta olduğu için hiç duraklamadan açtı ağzını, yumdu gözünü: "Ben ağlamayayım da kim ağlasın?" diye söze başladı, "felek beni tuttu da Hacı İzzet gibi vesveseli ve insafsız bir zâlimin pençesine attı. Pekala bilirsiniz ki şu bir iki ay içinde beni üç kere boşadı, yine aldı. Sonunda bu hali de bana gösterdi. Sanki bundan sonra ben kendisine karı mı olabilirim? O da bana artık koca olabilir mi? Yazık ki gençliğime doyamayacağım. O zâlimin elinde verem olup gideceğim. Şimdiye kadar yüreğime inip de telef olmadığımı şaşıyorum. İrzımda, namusumda bir eksikliğim olaydı, cezam budur der çekerdim. Alnım açık, yüzüm ak iken bu belâlara uğradım. İnsan olan bunlara dayanabilir mi? Bir keresinde kim bilir hangi hain, hangi hınzır bir mektup yazmış. Bundan, benim bir dostum olduğuna hükmetmiş! Sonra da gelip çiçeklikte bir sakı görmüş. Allah'tan kork-

madan bunu da dostum gönderdi sanmış. Halbuki saksıyı oraya koyan babamış! İşte sonunda belli oldu ya... Neden sonra ayakkabılarını câmide değiştirep gelmiş de..."

Dert yanma tam câmi hikâyesine gelince Neşet Molla kadının sözü-nü kesti: "Dur efendim dur! Nâfile yüreğini üzme! Ne saksıyı baban ge-tirdi, ne de ayakkabılar câmide değişti. Hepsini yapan benim. Neyleyim ki aşk bana bu alçaklığı ettirdi. Bütün bunlar nasıl oldu, ben size anla-tayım da gülünüz! Bir gün selâmlıkta idim. Mabeyin kapısı açık olduğu için sizi harem sofasında gördüm. Güzelliğiniz, boyunuz, bosunuz bey-nime vurdu; nakşedildi. Aşkın ateşi alevlendikçe alevlendi. Saflığınızı, temizliğinizi bildiğimden size derdimi açamadım. Hattâ sizden dileği-mi kabul edecek derecede merhamet umsaydım bile yine açamazdım. Zira dindarlığım için bu tarafına izin vermezdi. Kısacası, hile yoluna sapmak zorunda kaldım. En önce mektubu yazan bendim. Sonra yukarı katı boş bularak çiçekliğin üstüne yeşil örtü altında getirdiğim saksıyı da koyan benim. Hacı Efendi'nin kunduraları değiştiği sabah da yine ben gelip ayakkabılarını helâya atarak cübbemin altında getirdiğim bir çift nizam kundurasını onunkilerin yerine koydum. Bunlardan maksadım, her birinde tutulduğu şüphe üzerine sizi boşattıra boşattıra üç de-fayı geçirttikten sonra dördüncüsünde, artık nikâh caiz olamayacağından, sizi, Allah'ın emriyle kendim almaktı. Mektup olayının başka bi-çimde yoruluşu babanızın "saksıyı ben koydum" deyişi, ayakkabıları da efendinin giyip götürmüş olduğunun Arap kölenin şahitliğiyle ispat edilişi hep benim çabamla olmuştur. Ben Hacı İzzet'in bu hulleye razı olacağını ummazdım. Hatta bunu hesaba bile katmamıştım. Ama, çok şükür ki, tâlihimin yardımıyla hulleyi de benimle yaptırdı. Herhalde isteğim yerini buldu. Eğer bendenizi kocalığa kabul buyurursanız artık böyle Hacı İzzet avuçlarını yalasın, dursun!" dedi.

Kadıncağz Neşet Molla'nın böylece sırlarını açığa vurması üzerine

hayretinden ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırdı. Kendi kendine "ca-nım biz bu herifi melek gibi bir adam bilirdik. Namuslu, dindar bir adam sanırdık. Hele Hacı Efendi'nin kardeşi gibi idi. Hatta Hacı Efen-di kaç defa 'Şer'in musaadesi olsa seni Molladan kaçırmazdım. Çünkü o kardeşim gibidir. Kardeşimdir. Hatta kardeşimden de ileridedir. Kardeşinin karısına kardeşin kötü gözle bakması ihtimal dışı değilse de Molla Efendi sana mümkün değil kötü gözle bakmaz' demiştir. Acaba bu herif şu sözleri beni denemek için mi söylüyor? Mutlaka öyle olma-lıdır. Yoksa Molla Efendi'den böyle haller umulmaz" gibi birçok düşün-celerden sonra Molla Efendi'ye dönerek: "Bu söylediğiniz sözleri başka birinin ağzından işitmiş olsaydım ihtimal gönlüme bir şey gelirdi. Fakat sizden işittiğim için mutlaka bir lâtife olduğunu gönlüm bana haber ve-riyor" dedi.

Hanım yukarıda belirttiğimiz şekilde dalgın dalgın düşünürken Mol-la Efendi de hanımın aklından geçenleri bakışından sezip "acaba söyle-diklerime inanmayacak mı? Benden bu kadar kurnazca bir davranış bek-lemiyor mu idi?" diye düşünmekte olduğundan hanımdan yukarıdaki cevabı alınca ayaklarına kapanıp: "Ah efendim, bu işe lâtife sığar mı? Aşkınınız ateşiyle yandım, kül omak derecelerine geldim. Perişan ol-dum. Baksanıza, yüzümde lâtifeye benzer bir hal var mı? "beni koca-lığa kabul ediniz" diye size rica yollu ettiğim teklif sırf aşkım ve sevgim yüzünden size borçlu olduğum saygının gereğidir. Yoksa kulunuzu red edip de kederler içinde bırakacak olursanız zorda kalarak başka tertip-lere başvururum. Sizi elimden kaçırmam. Bu yolda başımı bile ortaya koyarım" dedi. Hanım, Molla Efendi'de bu hali görünce şaşarak "Allah Allah, ne garip sözler söylüyorsunuz! 'Seni elimden kaçırmam' diyor-sunuz. Elâlemin karısı zorla ele geçirilir mi?" deyip Molla'dan: "Evet efendim, zorla ele geçirilmez ise de hile ile geçirilir ya! İşte ben de sizi elime geçirdim, gitti. Şimdiki halde siz benim nikâhlı karımsınız! Sizi bırakmayacak olsam bırakmam. Fakat işin sizin rızanızla olmasını is-

terim. Ne yapayım? Buna aşk ve sevdâ derler. İnsana bu gibi halleri yaptırır" karşılığını alınca büsbütün şaştı, kaldı.

Meğer biçare kadın hulle ve hulle nikâhı ne demektir ve ne kadar kuvvetlidir, bilmezmiş. Bu yüzden Molla'nın kendisine sunduğu aşk ve sevdâ ile beraber Hacı İzzet'in elinden çektikleri yüzünden Molla'nın ricasına evet demeye yanaşır gibi oldu. Hele hele nikâhının gerçek sayılabacağını, kendisi isteyerek boşamazsa yarın kimse boşaması için zorlayamayacağını Molla'dan öğrendikten sonra "hepsi güzel ama, yarın Hacı İzzet'e ne yüzle bakarsın? Ona ne dersin?" deyince Molla, hanım tarafından kabul edilmiş olmanın sevincinden çıldırmak derecelerine vardı: "İki gözüm, sen beni kabul et de ben Hacı'ya söyleyecek hiçbir şey bulamazsam "Atı alan Üsküdar'ı geçti" derim olur biter, dedi.

AGUSTOSTA SUYA GİRSE, BALTA KESMEZ BUZ OLUR

Bahtiyar Bey, ne nefret edilecek kadar çirkin, ne de güzel denilecek kadar güzeldi. Orta boylu, sarışın, mavi gözlü, seyrek sakallı bir adamdı. Yalnız sırtıttığı veya kahkaha attığı zamanlar dudakları gerilerek kazma gibi dişleri göze batar, işte o hâlinde suratının aldığı biçime olur olmaz gözler dayanamazdı. Bu durumda, kendisini tutarak gülmemesi gerekir idi ise de, kötüsü şu ki, kendisi gayet geniş ve güleç bir adam olduğu için gülünecek şeye de güler, gülünmeyecek şeye de gene gülerdi.

Varlığına gelince Bahtiyar Bey, ne züğürttü, ne de parası bol zenginlerdendi. Bütün geliri kâtiplik ettiği kalemden aldığı yediyüzelli kuruş maaştan ibaretti. Bu maaşla geçinip giderdi.

Kendisi yirmi bir, yirmi iki yaşlarını bitirmiş, evlenme zamanı da gelmiş olduğundan, bir gün annesi Binnaz Hanım'a 'anacığım, yetiştiren Tanrı'ya şükürler olsun, işte geldik yetiştik. Gönül ev bark sahibi olmayı istiyor. Zaten ömür dediğin ne kadar ki! Erken evlenenle erken yola çıkan aldanmamış" derler. İnsan evlenecek olduktan sonra erken evlenmelidir" gibi lâflarla sözü açtı. Ama bu sözleri nasıl söylüyordu bir bilseniz? Görülecek şeydi. Fazla abartmayayım ama, bir kelimeyi, o kelime kaç heceden oluşmuş ise o kadar aralıkla söylüyor ve her ara verişte "keh keh keh" gülüyordu.

Anaların halini de bilirsiniz! Arslanı, kaplanı, beyi paşası, nazlısı, mazlısı hep oğludur. Hem de oğlu ne kadar büyümüş olsa henüz çocuk

sayılır. Ne kadar çirkin olsa dünya güzeli odur. Ne kadar ahmak olsa devrin Eflâtun'u kendi oğludur.

Binnaz Hanım oğlunun, yukarıda belirttiğimiz sözleri üzerine "peki evlâdım, Bahtiyarım, yarından tezi yok, yaşamayı başına örtüp, çedik pabucu ayağıma giydiğim gibi İstanbul kazan, ben kepçe, sana bir kız bulayım ki gören parmağını ısırın!" demesi üzerine Bahtiyar pek sevindi. O kadar ki gülümsemesi kahkahaya dönüp ağzı kulaklarına kadar yayıldı ve kazma dişleri de burnundan bir buçuk karış dışarı fırladı!

Annesinin böylece râzı olup sevindiğini belli etmesi üzerine Bahtiyar: "Ama anacağım, bilirsin ya, her ne kadar karının altın şamdanı olsa mumu yine koca diker ise de, iki çıplak da olsa olsa ancak bir hamama yakışabileceğinden bulacağın kız herhalde orta halli bir şey olmaıdır, öyle değil mi?" dedi. Kadın: "Artık çöpçatan kimi çatmış ise o olur. Bununla beraber ölünceye kadar geçineceğini yoruluncaya kadar aramalıdır. Böyle arayıp bularak, nikâhını da gökte meleklerle beraber kıydıktan ve Mevlâm yıldız barışıklığı da verdikten sonra ikiniz bir yastıkta kocar gidersiniz" dedi.

İşte evlenme kararı böylece verildi. Ertesi sabah hanımın bazı işleri engel olduğundan gidemediği gibi, daha ertesi gün de ayın son çarşambasına rastladığı için çaresiz, bir hafta kadar beklemek gerekti. Akşam Bahtiyar Bey: "Vâlîde, bugün de gidemedin mi?" diye sorduğunda: "Hayır evlâdım, hayır aslanım, gidemedim. Çünkü ayın son çarşambasında böyle bir iş görmeye çıkmak fenadır." karşılığını alınca canı sıkıldı: "İşte gördün mü bizim talih böyledir. Hep yedi ayın son çarşambaları bir araya gelir. Bunlar defolup gitmeli ki biz de işe başlayabilelim" diye bir hayli söylendi.

Her ne hal ise! Ayın son çarşambasının hükmü geçti. Annesi de işe

başlamaya hazırlandı. Lâkin ne çare ki, tam yeni ay girdiği zaman da havalar bozup bardaktan boşalırcasına yağmurlar yağarak ortalığı sel götürmesi yüzünden annesi bir türlü çıkamadı. Biçare Bahtiyar kendisini bahtsızlar yerine koyup üzüm üzüm üzüldü.

Hele ne ise, bir aralık havalar açıldı. Binnaz Hanım da, yanına bir kadın daha alarak görücü gezmeye başladı. Ama hangi kızı beğenecek? Kimisinin elâ gözleri üstünde çatık kaşı sakil. Kimisinin kaytan gibi dudakları altında kalan inci gibi dişleri güzel ise de burnun çekmece olması makbul değil. Kimisinin uzun boyuna sıkıca bedeni eklenince sırtık hâlini alıyor. Kimisinin ortaca boyu ile biraz balıketlice bulunması yakaşık aldırılacak şey değil...

Kısacası, kadın on beş gün, yirmi gün, belki de bir ay gezer, bir türlü kendisinin beğenebileceği bir kıza rastlayamaz. Çocuğa akşam getirdiği haberler, hep ümitsiz. Bir aralık kavgı kıyamet, Bahtiyar Bey: "Canım a vâlîdeciğim, varsın o kadar beyaz olmasın da esmer güzeli olsun! Uzun boylu olmasın da ufacak tefecik olsun! Böyle giderse sen beni bekâr bırakacaksın" diye bağırdı; annesi ise "sen telâş etme iki gözüm, sana dünyada karı mı yok? Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam başı tellisi" der dururdu.

* * *

Lâfı uzatmayalım iki ay kadar görücü gezildikten sonra Binnaz Hanım, istediğine oldukça uygun bir kız bularak akşam eve gelip oğluna haber verdi. Kadın kısmının kötülediği bir şeyi nasıl yerin dibine batıracağını, övdüğü şeyi ise göklerin hangi katına çıkaracağı bilinen bir şey! İşte bu kaide üzerine başladı Binnaz Hanım kızı övmeye: "O gözler bâdem, saçlar lepiska, hem de nasıl! Sırma gibi! Aman o burunun yakışıklılığı. Hokka gibi ağız, ten dersin beyaz mı beyaz. Evlâdım Allah öv-

müş yaratmış. Boy bos servi. Biraz daha zayıf olsa, tıpkı benim gençliğim. Ama ben daha narince idim. Bu ise ne diyeyim. Yaradana kurban olayım. O boya, o bosa göre geyik eti gibi vücut; artık dalyan gibi bir şey. Hemen Rabbim kısmet etsin. Beni dinlersen, yarın olamaz ama iki gün sonra uzulur, kesiliriz."

Bahtiyar Bey annesinin bu övmelerini dinlerken boyuna sırtırmaktan yılmış kalmıştı ki, o halinde yüzünün fotoğrafla resmini çıkarsalar eşsiz bir karikatür yerini tutardı! Annesi övmeyi bitirdiği halde Bahtiyar hâlâ dinlemekte. Kulağını bile kımlıdatıyor.

Sonunda: "Oğlum, nasıl beğendin mi?" deyince "kimseyi görmedim ki beğeneyim. Ama ettiğin övgüyü beğendim. Yarından tezi yok, git, sözü kes" dedi.

Hanım "şâyet sıcaklığı sıcaklığına gidersek kız tarafı işi büyütür, naza çeker" diye düşünerek birkaç gün geçtikten sonra kalktı, gitti. Kızı nasıl beğendiğini usulünce belirttikten sonra, Allah'ın emri, peygamberin kavliyle oğlu Bahtiyar Bey için istedi. Bu aralık gelinini ne kadar seveceği, nasıl hoş tutacağı, kendi oğlunun ise âdeta melek olduğu etrafında neler söyledi, bunlar bu dar yere sığmayacağı için anlatmıyorum. Ama ne çare ki, kadıncağız henüz sözlerini bitirmemişti ki, kızın annesi: "Hanım, oğlunuz esnaf mıdır, kâtip midir?" diye sordu. "Kâtipdir efendim" deyince: "Öyle ise biz kızımızı askere vereceğiz" cevabını alması üzerine öylesine bozuldu ki anlatılamaz. Kadının bozulması da bir şey değil, akşam bu kederli haberi Bahtiyar Bey'e söylediği zaman biçare çocuğun bozulması pek derin oldu.

Ama annesinde söz çok ya! "Oğlum, ne kahrırlanıyorsun? Kahrırlanma yavrum! Sana kız mı yok? Saçımın telinden çok. Ne bilirsin, böyle şeylerde hikmet vardır. Belki ağzı kokuyordu kızım? Belki huyu fena

idi? Biz bunları önceden sorup öğrendik mi sanki? Sen eseflenme kuzum, sakın esef etme! Kızlar ev beklemekte, çeyizler sandık beklemekte. Beğenir beğenirim de beğendiğimi alırım" gibi yüz bin lafla çocuğun gönlünü çeldi. Ve başka bir kız aranmasına karar verildi.

Herkes kız arar, herkes kız bulur, ama nedense o bahtsız Bahtiyar Bey için aranılan kız bir türlü bulunamadı. Kimisi kızını askere vermek ister, kimisi esnafa. Halbuki Bahtiyar Bey kâtip. Bazısı iç güveyisi ister. Bahtiyar Bey ise, evi, barkı olduğundan ve bir ana, bir oğul bulduğundan gelini kendi evine götürmek ister. Hali, şânı kendi ölçüsüne uygun gelen kızların güzellikleri istenilenden düşük olduğu için Binnaz Hanım beğenmez. Güzelliği uygun ise kız tarafının istediği ağırlığı Bahtiyar Bey veremez veya Bahtiyar Bey'in teklif ettiği miktarı onlar kabul etmezler. Böylece aradan üç, dört sene geçti. Sahiden İstanbul kazan, Binnaz Hanım kepçe. Ama ne çare ki, Bahtiyar Bey için kız yok vesse lâm.

* * *

Sonunda Binnaz Hanım ine ine kendi mahallesinin imamı Kırçalı Molla Ali'nin kızına kadar indi. Kalkıp imamın evine gitti. Yine uzunluğuna, derinliğine birtakım giriş laflarından sonra kız oğluna istedi. Onlar da razı oldular. Uzuldular, kesildiler. Şu kadar kese akçeye söz kesildi. Ama ne çare ki, nikâhın olacağı günden iki gün önce, imamın karısı Binnaz Hanım'ı çağırıp: "Hanım, darılmak gücenmek olmaz ya! Ölünceye kadar Bahtiyar Bey'le geçinecek olan biz değiliz, kızımızdır. Gerçi biz sizden hoşnutuz. Biz kızı verdik. Ancak kızımız kabul etmiyor. 'Bahtiyar Bey pek çirkindir' diyor. Demek ki çöpçatan çatmamış. Yıldızları barışmayacak. Kızın perisi oğlanın perisinden hoşlanmamış. Rabbim ikisi için de hayırlı kısmet versin" deyince ve bu haber Bahtiyar Bey'e ulaşınca zavallı hiddetinden ne edeceğini bilemedi. Âdeta ümidi kesilmek derecelerine düştü. Bereket versin annesinde hâlâ

ümitsizlik yok. "Ben evlâdına padişahlara lââyık kız alırım" der durur.

Bahtiyar Bey bahtının ve talihinin bu derece kötü bir gidiş göstermesi üzerine, artık ümidini keserek bir zaman evlenmeyi aklından çıkarmıştı.

Bir gün Kalem'den çıkıp evine gelirken kendi mahallesine yakın bir evin kapısında on üç, on dört yaşlarında, arkasında eski bir ferace, başında kirli bir başörtüsü ile bir kızcağzın çıktığını gördü. Ama ne kadar güzel! Sahiden eşsiz. Kir pas içinde ama güzelliğinin pırıltısı dikkatlice bakanların gözlerini kamaştırmakta.

Bahtiyar Bey bunu görünce yüreği bir kere hop etti. "Aman acaba şu kız bu evin kızı mı?" diye düşünmeye başladı. Kız sokağı tutturmuş gidiyordu. Peşine düştü "Bakayım şu kız nereye gidecek? Mutlaka görmeliyim" diyor, arkasından gidiyordu. Kız gide gide çarşığı bulup bakkaldan yirmi beş dirhem(*) sade yağ alarak ve yağı bir kağıt içinde olduğu halde feracesinin altına gizleyerek geriye döndü. Gele gele yine çıktığı kapıya gelip içeri girmesiyle Bahtiyar Bey kızın burada oturduğuna hükmetti. Sokağın ismini, kapının numarasını belleyip evine geldi.

Kız çok güzel, dedik. Sahiden güzeldi. Binnaz'ın dediği gibi âdeta padişahlara lââyık bir kız. Bahtiyar Bey başladı düşünmeye: "Tamam! diyordu. İnsan evlenecek olduktan sonra işte bunu almalı. Ama iki çıplak bir hamamda yakışmış. Bu atasözünün hükmü yine yürüsün. Bir kadından beklenen güzellik değil mi? Eğer bu kız bir kibar kızı olsa, giyinse, kuşansa idi görenleri deli divâne ederdi. Gerçi terbiyesi olmaya çağı besbelli. Ama kendisi henüz genç. İstedğim gibi terbiye ederim.

(*) Kırk gram kadar.

Kendi ölçüme çekerim" gibi bir takım hayallerle olanı annesine açtı.

* * *

Binnaz Hanım kafasındaki bir kadın için bakkaldan yirmi beş dirhem yağ alabilen bir kızı benimsemek kolay mı? Lâkırdıyı "Allah göstermesin! Üstüme iyilik sağlık!" ile başlayıp "sana kız mı yok? Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam..." diyecek iken Bahtiyar Bey elini annesinin ağzına tutarak ve sözünü balla keserek: "Beş senedir başını sallıyorsun, ben de seninle beraber sallamaktayım; sallaya sallaya boynum koptu. Ellisinden ve başı tellisinden vazgeçtik. Benim gördüğüm kızın başını tellersek ellisi yerini tutar" demiş ve istemekte dayatmış olduğundan annesi ne yapsın, ister istemez razı oldu. Bahtiyar Bey ertesi gün kalktı, annesini doğru kızın evine götürüp gösterdi.

Meğer bu kız, dul ve çok fakir, ama gayet namuslu bir kadının kızı imiş. Ana kız gece gündüz asker dikişi dikerek ölmeyecek kadar geçinmekte imişler. Kızı Binnaz Hanım görünce o da güzelliğine ve kabiliyetine hayran oldu. Kendisini kızın anasına tanıttıktan sonra ne için geldiğini söyledi. Biçare kadıncağzı: "Ah, hanım kardeş, bizim kızımıza da görücü mü gelirmiş? Bunu kim alabilir? Şimdiye kadar iğne ucu ile kendisini ölmeyecek kadar besleyebildim. Ama sandığında bir çevresi değil bezi bile yok" demesi üzerine Binnaz Hanım çeyiz çimen istemeyeceğini, pek lâzımlı şeyler için beş bin kuruş kadar ağırlık vereceğini söyledi. Kadın da razı oldu. Sözü kestiler.

Akşam, olanlar Bahtiyar Bey'e müjdelence zavallı çocuk o kadar sevindi ki nerede ise çıldırıyordu. "Aman yarından tezi yok, mutlaka nikâh kıymalı" dedi. Annesi: "Evlâdım, daha dur bakalım. Ağırlığı verelim, kız biraz hazırlansın. Günler çuvala girmede ya! Bir gün gider, nikâhını da kıyarız." dedi ise de Bahtiyar Bey "hayır, hayır, bizim bah-

tımız belli. Sonra bu da imamın kızı gibi olur. Biz yarın nikâh kıyalım da annesi ondan sonra kızı hazırlayınca dek beklemek kolaydır" diye dayattı. Annesi kızın nikâh günü giyeceği elbise hazırlanmaya kadar güçhal ile bekletebildi. Bu iş de bir iki günde bittiğinden konu komşu toplanıp nikâhı kıydılar.

Artık Bahtiyar Bey'e güven geldi. Kızın annesi, kızını yavaş yavaş hazırlamak için üç ay kadar mühlet almıştı. Bahtiyar Bey bu zamanın sona ermesini dört gözle bekliyordu. Annesi iki günde bir kızın evine gidiyor, kızın üstü başı temizlendiği için gittikçe artan güzelliğini Bahtiyar Bey'e anlattıkça biçare çıldırdıkça çıldırıyordu.

Aradan bir ay kadar geçtikten sonra biçare kızda bir hastalık peyda olmaz mı! Ateşler içinde yanmaya başladı kız. Yüz göz kıpkırmızı, pancar kesildi. Bir çiçek, bir çiçek ki her biri fındık kadar. Bir sık bir sık ki yüzünde iğne batıracak yer kalmamış. Zavallı annesi için en önce telâş edilecek yan kızın hayatı. Hele çok şükür, kız ölmedi, kurtuldu. Ama o cânım yüzü işkembeye döndü. Olur olmaz çiçek bozuklarına da benzese yürek yanmaz. Yüzü gözü delik deşik olduktan başka bir de büzük büzük büzüldü. Bu kara haber de o bahtsız Bahtiyar'ın yürekler paralayan son kederi oldu. Artık evlenmekten de ümidini kesti. "Bana Bahtiyar demişler. Ne büyük hata etmişler. (Ağustosta suya girse balta kesmez buz olur) derler ya. İşte o benim" dedi. Biçare konuşuyor, konuşuyor, sözlerini hep: "Baht olmayınca taht olmaz...." diye bitiriyordu.

ALDATAYIM DİYEN ALDANIR

Aşağıdaki hikâyeyi olmuş diyerek anlattılar:

Bir gümrük kolcusu varmış. Adını söylemek gerekirse Mehmet Ağa deyiverelim. Bu adam otuz, otuz beş yaşına kadar zamanını bekârlık âleminde geçirmiş ve o bilinen kaba tabirle, parasını it yemiş, yakasını bit!

Bir gün ahablarından biri: Senin bu halin nereye varacak, iki yakan bir araya gelmeyecek. Gel seni evlendirelim. Evlilik hali başkadır, beti bereketi ziyadedir; hem şimdiki halinden daha güzel bir ömür sürersin, hem de kesende birkaç kuruşun birikir. Dişi kuş yuva yapar, erkek kuş yalnız kalınca âvâre olur" yollu sözlerle aklını çelerek kendi mahallesinde orta yaşlı, dul ve kimsesiz bir hâtonu Mehmet Ağa'ya nikâh ediverir.

Mehmet Ağa bu kadınla üç beş sene yaşar. Bir ara evlilik halinden memnun olur. Rahatı çoğalır, masrafı azalır. Ama gide gide evlilik o kadar hoşuna gider ki, evlilikten bir kadınla aldığı lezzetle de yetinmeyecek lezzetlerin daha ilerisine gitmeye kalkar. Gönlü daha genç ve daha güzel bir kadınla zevklenmek ister. Kesesi de gönlünün bu isteğini yerine getirebilecek halde. İnsan bir kere bu isteğe kapılınca eski karısından da soğumaya başlayacağı için Mehmet Ağa da karısına muamelesini değiştirir. Başlar çirkinliğinden, ihtiyarlığından dem vurmaya. Bir yandan karısına bu muameleyi eder, bir yandan da onun haberi olmadan evlenebilmenin yolunu aramaya koyulur.

Karısına gelince, kadıncağız adını Sırrı Paşa koymak gereken bir

paşanın konağından çıkma imiş. Konağa gidip geldikçe Mehmet Ağa'nın bazı garip hallerinden söz açarak hanımları manımları eğlendirirmiş. Yine bir gün konağa gittiğinde Mehmet Ağa'nın yeni tavırlarından da (fakat üzgün olarak) söz eder. Herifin gidişâtından evlenmek niyetinde olduğu anlaşıldığını söyler. Hattâ bir gün bir kocakarının Mehmet Ağa'yı evlendirmek için aracı olduğunu öğrenince zavallı kadının aklı başından gider. Sırrı Paşa'nın hanımıyla görüşür. Hanımefendi sırf bir eğlence olsun diye, kadın da kendisini aldatmak isteyen kocasından hıncını almak için oturup bir güzel oyun kurarlar. Şöyle ki:

Aradan üç beş gün geçtikten sora bir akşam kadın, sırasını getirerek kocasına: "Ağa, iki üç aydır senin tavrın değişti. Ben işi anlıyorum; sana lâıyk karı değilim ben. Her ne kadar ikimiz de bir yaşta isek de kırk yaşındaki kadın erkeğe göre ihtiyar sayılır; kırkındaki erkek ise daha gençtir. Biliyorum, sen evleneceksin. Elbette benim yüreğim yanacak; üstüme gelecek kadın evimi barkımı yıktırıncaya kadar beni zorlayacak. Benim ise hiç kimseciğim yok. Burada yuvam bozulursa bir lokma ekmek için el kapılarında sürüne sürüne yok olup giderim. Bâri evleneceksen benim rızamla evlen! Sana kendi elimle bir karı alayım. Zâten elimin altında bir tanesi var. Sırrı Paşa Selvinaz'ı çıkaracak. Kız yirmi beş yaşında ama kız oğlan kızdır. Eğer bunu sana alırsam ikimiz iki kız kardeş gibi geçiniriz. Ben sizin mutfağınızda kul olurum. Kocamın elinden yiyeceğim iki lokma ekmeğin hatırı için her şeye katlanırım" dedi.

Erkeklerin halini bilirsiniz! Mehmet Ağa bu söz üzerine "canım sen aklını mı bozdun; hiç ben senin üzerine evlenir miyim? Biz bir yastıkta kocayacağız" yollu birtakım lâflar söyledi ise de Selvinaz'ın yirmi beş yaşında olması, bâkireliği aklını çeldi. Hele sonradan kızın pek de güzel, güler yüzlü, tatlı dilli, gam kasavet tanımaz, fıkır fıkır kaynar, şen, sevimli bir kız olduğunu karısından öğrenince bu kızı kendisine alıver-

mekte gösterdiği ısrar üzerine herif güyâ kendisi evlenmek hevesinde değilmiş de karısının zoruyla evlenecekmış gibi, bin naz ile evlenmeye razı olabildi.

Meğer herif daha önce kendisini evlendirmek için araya giren kocakarı ile bir kadın için söz kesmiş ve bu iş için biriktirmiş olduğu iki bin beş yüz kuruşu sakladığı yerden çıkararak ona vermek üzere imiş.

Karısının isteğine razı olup da yeni işe karar verince herif "karıcığım, elimde para da şu kadar; benim hiçbir şeye aklım ermez, artık sen ne yaparsan bildiğin gibi yap" diyerek parayı kadıncağıza teslim etmiş.

Karısının yapmak istediği iyiliğe herifin ne kadar memnun olduğunu anlatmaya lüzum yok herhalde? "Lâkin şu bizim karı ne iyi karıymış. Bana kendi eliyle bir kız oğlan kız alacak; kendi eliyle koynuma kız koyacak. Vallahi bu iş her karının harcı değildir. Artık şuna bir kat al basmalar yapayım da düğünde giyinsin... Keşke ben daha önce derdimi karıma açaydım. Gittim de başımı vurmamak duvar bırakmadım. Ama ne bileyim bizim karının melek olduğunu" diye sevincinden ağzı kulaklarına varırdı.

Kadıncağız, paraları aldıktan sonra bundan bir azını ağırlık veya hafiflik adı altında Selvinaz'a verir; kalanıyla gelin gereğini düzer. Kısacası usul ve âdete uygun olarak her şeyi yoluna koyar. Tuhafı nereden biliyor musunuz? Kadın her gün düğün için ne iş gördüğünü ve Sırrı Paşa'nın hanımefendisiyle o yolda neler konuştuğunu kocasına anlatmıştı herif "ah karı, bunlar hiç benim aklımda yoktu ya sen koydun. Vallâhi daha hâlâ gönlüm sende! Ben senin üzerine evlenmek istemezdim" gibi sözler söyler, arkasından: "Pekala, pekala, bugünkü işlerinden de memnun oldum, ama nikâh ne zaman kıyılacak?" diye sorardı.

Kadıncağz ise işin iç yüzünü bildiği, hatta herifin gece rüyasında neler sayıklamakta olduğunu işittiği için asla renk vermez, işlerin yolunda olduğunu söyler, ama düğünün mutlaka Sırrı Paşa'nın konağında yapılacağını, hanımefendinin kesinlikle böyle istediğini, kendisinin de böyle olması arzusunda bulunduğunu, çünkü ne kadar olsa "ortak" ateşten gömlek olduğu için kocasını eliyle evinde güveyi edemeyeceğini söylerdi.

Sözün kısası, bir gün Sırrı Paşa konağından haber geldi; Pazartesi günü nikâh kıyılacağı kararlaştırıldı ve o gün Sırrı Paşa'nın ağalarından birisi Mehmet Ağa'nın vekâletini alarak mahalle ahalisinden birkaç kişi huzurunda nikâh kıyıldı.

Nikâh akşamı kadında bir üzüntü. Mehmet Ağa'da daha fazlası. Kadın "ah ağacığım, ben bu kadar yanacağımı bilmezdim, meğer bu ortak belâsı ne belâ imiş! İş şimdi sâhileşti de yüreğime bir ateştir düştü, hem de kendi elimle yaptığım halde bu kadar yanıyorum. Ya maazallah sen kendin evlenmeye kalksaydın ben ne olurum? Yine zarar yok, Selvinaz fenâ kız değildir. Ben de alışırım, kardeş gibi geçiniriz güler oynarız" der. Mehmet Ağa da "ah, bir kere gerdeğe girsem ben sana sorardım" diye içinden bin şeytanlık geçirmekte ise de görünüşte: "Ah benim elmas karıcığım, vallâhi billâhi ben de senin gibiyim. Şu anda bir pişmanlık geldi ki yüzüne bakamayacağım geliyor ama ne yapayım... Artık bir iştir oldu. Şimdi geriye çevirmek mümkün olur mu? Yer büyük yer, öyle ya Sırrı Paşa bu şakaya gelir mi? Ne ise Allah hayırlısını versin" diye kadından fazla üzüntülü görünürdü.

Nikâhtan sonra Sırrı Paşa konağında kadınlar arasında bir de kına gecesi yapıldı. Sırrı Paşa bir gün erkeklere de düğünümsü bir şey yaptı ve gerdeğe cuma gecesine karar verilmiş olduğu için perşembe günü kadın gelip: "Ah Ağa, gelini köşede görmelisin! Postala gelinlik de ne

yakışmış, sanki on dört yaşında bir civan! Gerçi kart da değil, değil al! Yirmi beş yaşındaki kızın neresi karttır? Lâkin sana doğrusunu söyleyeyim mi? Âdeta kiskandım. Artık bir daha gidip gelini göremem ben. Sen git muradına er! Allah yıldız barışıklığı versin. Ben de burada ağlayayım, yanayım, yatayım, kalkayım, hâsılı kendi yağım la kavrulayım. Ama senden bir ricam var: Yarın gelip beni görme! Görme çünkü yüreğim dayanamaz. Sana yarım gece de izin! Yâni gelin yarın bizim eve gelecek, sen de akşamdan sonra gelirsin, doğru odana gidip yatarsın. Beni görmemelisin! İşte sana şu odayı hazırladım. Allâh sâfâlar versin!" deyip kederler içinde Mehmet Ağa'yı giydirdi, kuşattı, kapıyı salıverdi...

Âdeti bilirsiniz, uzun uzun anlatmaya lüzum yok: Câmiye gidip yatsı namazını filân kıldıktan sonra Mehmet Ağa'yı gerdeğe koydular. Aman Allah! Gelin öyle bir gelin ki görünce Mehmed'in ağzının suyu aktı. Elmaslara, incilere gark olmuş, tellenmiş, pullanmış; kırmızı duvak altında keman gibi kaşlar, elma gibi yanaklar! Hele üzerindeki yapıtırmalar!... Mehmet Ağa namazı kıldı ama Allah bilir nasıl kıldı? Duaları unuttu. Yatacağı yerde kalktı; kalkacağı yerde oturdu. Namaz karmakarışık olmuş, ters pürs işler yapmıştı.

Sözün kısası, hepsi bir yere toplanırsa iki rekât namazı ya kıldı, ya kılmadı. Nâmaz bittikten sonra el ele verip duvağı kaldırarak gelini yanına aldı. O şeker sunuşlar, o nazlar, o edâlar, o yalvarışlar: Hangisini târif etmeli? Biçare herifin "ah ben ne taliqli Mehmetmişim, böyle bir karı kime nasip olur? Aferin karıcığım" Yollu hülyalar ile sevincinden yüreği ağzına gelmişti. Gelin gerçi güzel, güzel olmasa bile öyle güzelleştirilmiş ki, yüz yolunmuş ağırtılmış, kızaltılmış, kaşların altı üstü düzeltilerek sahibi kemana yahut pergelle çekilmiş iki yaya benzetilmiş, rastıklanmış, gözlerde kuyruklu sürmeler!... Herif çıldırmaz da ne halt eder!

Birbirinin ayağına daha önce basabilmek için çekişmeler, gelini ko-
nuşturmanın zorlukları, soyunmak, dökünmek, yatağa girmek filan hep
tamam olduktan sonra gelin de zahmet verdiği için yüzünü yıkamak üze-
re güveyden izin ister. Herif bu izin isteyişe bayılır: "Aman kızın bir de
tabii güzelliğini göreyim" diye bin canla izin verir. Hattâ eline suyu ken-
disi döker. Bir de yıkanıp da gelinin kendi yüzü meydana çıkınca ne
görsün? Gördüğü... kendi karısı!...

Artık adamın ne hale geldiğini siz düşünün! Ama asıl rezalet
kapının önünde müthiş bir kahkaha koptuğu zaman baş gösterdi ki,
bunun derecesini belirtmek zordur.

Meğer tâ Sırrı Paşa'ya varıncaya kadar bütün ev halkı oyunun far-
kında imiş. Bunlar güya (Aldatayım diyen aldanır) atasözünün doğrulu-
ğunu ispat etmek içinmiş gibi biçare Mehmet Ağa'ya bu kötülüğü elbir-
liği ile etmişler...

ADEM OĞLUNA İYİLİK YARAMAZ

Bu atasözüne uygun düşen aşağıda anlatacağımız garip hikâyeyi
bir ihtiyardan dinledim. İhtiyar hikâyeyi şöyle anlattı:

Ben gençtim. Rahmetli büyük kardeşimi bir kış akşamı helva soh-
betine çağırılar. Ben de beraber gittim. Helva sohbeti dedimse öyle
büyük bir topluluk sanma. Ev sahibi Ali Ağa ahhâbından beş altı kişi-
yi çağırmış, bir karavana helva, bir lenger pilâv, iki sahan kazı doldurt-
muş. Hikâye asıl bu yaban kazı üzerinedir.

Bizden sonra bir iki misafir daha geldi. Büyükler kahve, çubuk iç-
tiler. Ben de bir kenarda oturuyordum. "Yemeği ve helvayı yiyelim de
sohbeti sonra edelim" dediler. Bunun üzerine sofraya kuruldu. Gele gele
koca bir kuzu lengeri içerisinde koca bir yaban kazı sırttı. Öyle bir kı-
zarmış ki ağzınıza lâayık. Herkes yutkunmaya başladı. Sofraya oturduk,
besmeleleri çektik. Ev sahibi "buyurunuz efendim" dedi, biz de sıvan-
dık.

Mübarek kaz değil kuzu! Şüphesiz dokuz okkalık. Yalnız bunun-
la doyduk. Artık başka yemek yemeye lüzum kalmadı. Hemen helvayı
getirdiler. Onu da yedik. Âdet yerini bulsun diye pilâvdan da üçer beşer
kaşık aldık. Duâ edip ellerimizi yıkadık. Büyük çubukları yaktılar, kah-
veler geldi, içtiler. Keyifler tamam olduktan sonra ev sahibi "ey arka-
daşlar kazı beğendiniz ya? Şimdi bunun hikâyesini de dinleyiniz" de-
yip hikâyeye başladı:

Dün semte gelmek için Samatya İskelesi'ne çıkmak üzere Bahçe-

kapı'sından bir çifte bir piyadeye bindim. Hava da poyrazca idi. Sarayburnu'nu dolaştık. Tam akıntıya salıverdik. Bir de nasıl oldu bilmem, herif rıhtıma pek mi yakın gidiyordu ne oldu, çarpmış mı ne halt etmiş ben aklımı başıma alıncaya kadar kendimi denizde buldum. Bildiğiniz gibi, hava da kış. Yüzeceğim ama sırtımda aba. Nasılsa dala çıka sıyrıldım, abadan çıktım ve tam yüzme için kulaç atmak istedim. Baktım ki elim tabanca kundağı gibi bir şeye ilişti. Yine aba olmasın diye az kaldı bırakacaktım. Sağ ayağımla bir tekme vurarak ve sol elimle bir kulaç atarak başımı sudan çıkarttım. Baktım ki, koca bir yaban kazı. Telaşla ayağından sımsıkı yakalamışım. Kaz ürktü. Uçmaya çalışıyor. Ben bırakmam. Ne ben onu uçururum, ne de o beni batırır. Ama biz akıntının hızıyla Ahırkapı açıklarını bulmuşuz da kazı orada yakalamışız. Güzel bir av ama yerinde değil.

Ama şunu da biliniz ki, kaz olmaya idi siz bu akşam beni burada bulamazdınız. Çoktan balıklara yem olmuş gitmiştim. Ben iki ayağım ve bir elim ile bir taraftan yüzerim, ama en ziyade kazın yardımı oluyor. Çünkü hayvan yabâni olduğu için dönüp dönüp bana bakarak ürktükçe ürküyor ve çır çır çırpınıyor. Hele "gak gak" yaygarası mutlaka Marmara'nın öte kıyısından duyuluyor.

Derken, Ahırkapı'dan bir kayık açıldı. Bizde de kol kanat kesilmişti. Çala kürek yanıma geldi. Belâya bak ki, kazı bırakamıyorum. Bir elimle kayığın küpeştesinden tuttum. Öteki elimle kayıkçıya önce kazı verdim. Ben de kış tarafından güç hal ile kayığa bindim. Kaz yine elimde. Ahırkapı'ya çıktık. Doğru hamama girdik, ısındık, terledik, kurunduk.

Sonra kazın ayaklarını bağlayarak eve geldim. Daha yolda iken bu ziyafete karar vermiştim.

İşte bu gece beni şu kaz sayesinde kazanmış oldunuz. Yani yediğimiz kaz gün canımı kurtaran kazdı. Ben bunu size daha dün akşam ziyafet çekecektim. Fakat sersemliğim ve keyifsizliğimden yapamadım.

* * *

İşte ev sahibi hikâyeyi böyle anlattıktan sonra, bizim merhum Şeyh Zekâî Efendi de orada idi. "Yahu hiç insafın yok mu? Şu hayvan senin canını kurtarmış. Bunu kesmeli mi idin?" dediğinde ev sahibi "adam sen de, düşündüğün şeye bak! O benim umurumda mı? Onları Allah yaratmış ki kulları yesin diye. Sen ona bakma! Kismete bak kismete! O bu akşam, burada bizim kismetimiz imiş ki akıntı bizim kayığı rıhtıma çarptırarak beni denize attı, gönderdi. Ben de yakaladım" demesiyle Zekâî Efendi dervişçe bir içini çekerek "hey gidi hey, işte insan kısmı böyledir (Ademoğluna iyilik yaramaz). Hayvan senin canını kurtarsın, sen de onu başında taç edeceğin yerde canına kıy ha? Olur mu böyle şey!" dedi.

AT SAHİBİNE GÖRE KİŞNER (*)

Safai Efendi babadan kalan emlak ve gelirini iyi idare ederek geçim yolunu bulmuş, böylece yıllık yüz yirmi lirayı geçen geliri ile beyler gibi yaşamaya alışmış bir adamdı. (Beyler gibi yaşamaya alışmış) demekle Safai Efendi'nin halini olduğu gibi anlatmış olamayız. Onun için yemesinden, içmesinden biraz olsun söz açmak uygun düşecektir:

Safai Efendi, üçü selamlık olmak üzere dokuz odadan oluşan evini kendi merak ve zevkine göre yaptırmış, döşemiş, dayamış; bahçesini, limonluğunu düzmüş, kısacası her şeyini düzene koymuştu. Hesnâ Hanım ile evlendiği zaman yaptığı pek parlak düğün masrafından ve musikiye meraklı olduğu için birisi piyanocu, öbürü kanun çalan, biri de kemancı olmak üzere satın aldığı üç halayığın bedelini ödedikten sonra geliri, yazdığımız gibi, yüz yirmi lira civarında kalmıştı. Harem tarafı karısı, yukarıda bildirilen üç halayıktan başka kendi annesi, bir de kâhya kadından oluşuyordu. Selâmlık tarafında da yalnız uşak, bir erkek aşçısı, bir de ayvaz vardı. Arabacı takımı bunların dışında idi; bir çift hayvanıyla birisi tek, öbürü çift koşulu iki arabası, bir seyisle bir de arabacı emri altında bulunurdu.

Kendisi, sırf işi varmış gibi görünsün diye, hükümet dairelerinden birine gider gelirdi; ama aşağı yukarı haftanın üç, belki dört günü daire-sine gidemez, var sandığı işinden kalırdı.

(*) Gerek Sinasi, gerek Ahmet Mithat Efendi bu atasözünü "at sahibine göre eşer (veya aşar)" tarzında yazmışlarsa da aslı "kişner" olmalıdır.

Şu sözlerimizle sayın okuyucularımızın düşüncelerini Safai Efendi'nin aleyhine çevirmek istemiyoruz. Bundan dolayı haftada üç gün işinde kalırdı, dedikten sonra, Safai Efendi'nin bu üç günü öyle gezip tozmada veya ahlâk ve terbiyeye uygun düşmeyen yerlerde geçirmeyip o vakitleri evinde, bahçesinin düzenlenmesi veya merakı yüzünden toplamış olduğu birçok resim levhalarının yerlerinin değiştirilmesiyle geçirdi dememiz gerekirdi.

Karısı Hesnâ Hanım, kendisi gibi ahlâkı da güzel bir kadın olduğu için kocasının zenginliği bir yana, böyle işsiz güçsüz denilecek bir halde bulunmasını istemezdi. Hiç olmazsa dairesine her gün gitmeli idi. Ama Safai Efendi söz söyletmez ve dinlemez, bildiğinden geri kalmaz, söylenen sözün tersini yapmaktan ve istenilmeyen haller üzerine direnmekten kendini alamaz bir adam olduğu için karısı Hesnâ Hanım bir takım denemelerden sonra Safai Efendi'ye söz geçirmek ihtimali olmadığını görmüş, her haline susmaktan başka çare bulamamıştı.

Bir evde, hele Safai Efendi gibi genç bir koca karşısında üç tane güzel câriye bulunmasının o evin kadını için ne kadar üzücü bir hal olduğunu söylemeye lüzum yoktur. Hesnâ Hanım da bahsi geçen üç cariyeyle hele piyanocu Peyker adlı kızı asla çekemez, kendisi de musikiye meraklı ve çalgıdan zevk aldığı halde kıskançlığından bunların çaldığı çalgıdan da tad almaz, ama efendisinin durumu yüzünden sesini çıkarmayıp katlanır giderdi.

Gerçi, bir zaman için, Hesnâ Hanım'ın halayıklardan dolayı efendiyi ağzını açmaya pek hakkı da yoktu. Çünkü akşam olunca efendi annesi ve karısı ile bir odada oturur, kızlar da öbür odada çalgı çalar, kendisi bütün zevkleri karısının yüzünde arardı. Lâkin sonraları beyin hali değişti. O zamana kadar geceleri selâmlığa çıkmaz, gündüzlerden başka selâmlıkta hiç kimse ile görüşmezken bir aralık geceleri selâmlığa da

çıkmaya başladı. Kaldı ki gelen misafirler bazı ipsiz sapsız heriflerdi; arada bir misafir adı altında pek genç ve pek güzel beyceğizlerin de devama başlaması Hesnâ Hanım'ın şikâyetlerine yol açmıştı. Hatta bir gece bey harem âlemi yaparken yukarıda adı geçen Peykeri gözüne kestirerek içki âleminde fesini kızın başına giydirip de "ah Peyker, işte asıl şimdi Perî Peyker oldun; sende ne kadar güzel bir erkek suratı varmış" demesi hanımın şikâyetlerini büsbütün artırmaya yol açtı.

Yol açtı da ne oldu? Olanlar yine biçare hanıma oldu. Biz size efendinin hâlini anlatmıştık ya? İnadı üzerine inat koymak, istenilmeyen şeyleri üstelemek kendisinin âdetidir. Bu yüzden hanım ne kadar şikâyet ettiyse efendi üsteledi ve biçare kadın "canım hiç halayık kışına fes giydirilir mi? Erkek midir ki? Yakışık alır mı?" dedikçe "sen ne bilirsin! Fes altından görülen yüzün letafetinden sen ne anlarsın" deyip bildiğinden şaşmadıktan başka sarhoşluk haliyle kızın çenesini sıkarak, yanağını okşamak gibi haller de görülmeye başladı.

Bir evde erkeğin içki âleminde şu hallere düşmesinin sonunun iyi olmadığı pek çok defa görülmüştür. Gerçi bizde içki âleminin ertesi günü "ne yaptığımı bilmiyordum" diyerek özür dilemek âdet haline gelmiştir ama bu âdet olsa olsa ancak dört beş defa için hoş görülür, ondan sonra bu lafları kimse yutmaz.

Nitekim Safai Efendi de sarhoşluk âleminde aldığı cesaretler üzerine ertesi sabah, yarım ağızla da olsa, karısına ettiği özür dilemelerin bir zamana kadar makbule geçtiğini görebilmiş ise de karısının dayatması üzerine Peyker ile ilişkisini büsbütün arttırarak aklınca karısını o yoldan ezmeye girişmişti.

Hesnâ Hanım, efendisinin halini bildiği için "bâri üstüne varma-sın!" demek istersiniz, herhalde. Varmamak elinde mi? Efendi bir aralık

sarhoşluğu arttırarak ve kızın hanımdan çekinmesine de aldırmayarak âdeta kızı küçük küçük vesilelerle öpmeye de kalkışması hanımın sabrını ve dayanma gücünü büsbütün tüketti. Şikâyetlerini çoğalttı. Bu da kocasının bir derece daha şiddetini arttırmasına sebep oldu. Safai Efendi inadında o kadar ayak diredi ki bir gün Galata'dan, elbiseci mağazaları önünden geçerken Peyker'e akşamları giyinip karşısında salınsın diye bir kat gayet alafranga erkek elbisesi satın aldı; eve getirdi.

Biçare Hesnâ Hanım!..Beyin arzularının en ince köşelerini de bildiği, ama şiddet göstermekle sızlanmakla beyin önünü alamayacağını da gördüğü için beye edep ve terbiyenin ne olduğunu öğretmeye karar verdi. Harem âleminde bu kadar ileri gitmenin sonu nereye varır, onu gösterecekti. Kendi ahlâk ve iffetini korumakla beraber aşağıda anlatacağım çareye baş vurmak zorunda kaldı. Şöyle ki:

Efendi akşam üstü, bohça elinde, hareme girip de "bak bak Peyker, sana ne aldım!" dediği akşam Peyker, hanıma olan saygısı yüzünden, yapmacık da olsa... Çekinererek kaçıp gizlendiği için karşısına hanım çıkmıştı. Zavallı kadıncağz yüreğinden akıp giden kanı yine yüreği içinde saklamakla beraber çok neşeli görünüp koşarak; "ne aldın bakayım beyim?" diye elinden bohçayı kaptı; açıp bakınca "A... Vallahi isabet etmişsin bey. Olduktan sonra böyle olmalı, tamam! Şimdi bunu Peyker giyince bir delikanlıdan hiç farkı kalmayacak" dedi. Efendi hanımdan hiç beklemediği şu uysallığı görünce ne mâna verebileceğini bilemediğinden şaşırıp kaldı.

Sofra zaten hazırlanmıştı. Efendi birinciden dördüncüye kadar yuvarladıktan sonra karısına: "Canım efendim, izin verin de Peyker'i giydirelim" demesi üzerine Peyker erkek kıyafetine girmeye razı olmadı. "Efendinin beni seveceği ve beğeneceği varsa erkek kıyafetinde beğenmeye ne hâcet, kız kıyafetinde iken beğensin!" demeye başladı. Ama

efendiden çok hanımın ısrar ettiğini görünce ne yapsın râzı oldu.

Gitti giyindi, geldi. Zaten güzelce olan kız başına fes giyince bütün alımlı bir hal aldı. Peyker bu kıyafetle odaya girdiği zaman efendinin gözüne o kadar parlak göründü ki, âdeta gözleri kamaştı denilebilir. Artık efendideki neşe ve keyif, buna karşılık hanımdaki uysallık tarif edilir gibi değildi. Bir yandan öteki kızlar çalgı çalıyor, bir yandan efendi Peyker'in elinden kadehi aldıkça kendini tutamayarak nağralar atıyordu. Rezâlet mi, rezâlet...

İçki âleminin halini bir dereceye kadar herkes bilir. Onun için burada uzun uzun anlatmaya lüzum görmüyorum. Yalnız bir aralık efendi sarhoşluk gereği bir iş görmek için dışarı çıkmıştı. Odaya döndüğü zaman ne gördü biliyor musunuz? Ne görse iyi?.. Hanım minder üstünde kurulmuş, Peyker'i dizine almış, kızda göğüs bağır darmadağın. Yüz göz çürük içinde!

Efendi odaya girmiş! Ortaya kadar gelmiş! Hanımın aldıracağı yok! Peyker Efendi'yi görünce hanımın elinden kurtulmak için var gücü pazu-ya verip kaçmaya çalışır, hanım ise kızıdan daha güçlü bir şey, yakalamış, koyuvermez...

Görünüş öyle bir görünüş idi ki kaleme, tarife sığar gibi değil... Efendi ise şu hali görünce dondu kaldı. Bir aralık, ne söyleyeceğini şaşırdı. Ama durumda susulacak gibi olmadığı için o zamana kadar yalnız efendide değil, belki hiç kimsede benzeri görülmemiş bir kızgınlıkla açtı ağzını, yumdu gözünü: "

Efendi: "— Bre kahpe bu hal ne?"

Hanım — (Aldırmadan) "Eğleniyorum efendim".

"— Bu, nasıl eğlence?.. Buna eğlence mi derler?"

"— (Aldırmadan) Ne telâş ediyorsunuz efendim. Kabahat mı ediyorum?"

"— Daha ne edeceksin?"

"— Sizin yaptığınızdan başka bir şey yapmıyorum ki! Sizden aldığım örneğe uyuyorum ben!"

"— (Çıldırarak) Sen bana ne bakıyorsun?"

"— (Sükunetle) Efendim 'At sahibine göre kişner' derler."

"— (Peyker'e dönerek) Kız, hınzır kaltak, sen ne akla hizmet ettin?"

Peyker: "— (Korku içinde) Efendim benim ne kabahatim var? At sahibine göre kişner. Ben bir emir kulu değil miyim?"

AT BULUNUR MEYDAN BULUNMAZ MEYDAN BULUNUR AT BULUNMAZ

Karılık kocalık ne demektir, biliyor musunuz? Herhalde "biliyoruz" demek istersiniz değil mi? Ama ben kabul etmiyorum. Ne kadar bilmiş olsanız bilmiyorsunuz derim ben. Bakınız size karılık kocalık ne demektir, anlatayım. Eğer onu önceden biliyor idiyse ne âlâ!

Efendim karılık, kocalık demek birisinin öbürünü emri altına alması demektir. "Koca karısını emri altına alır" dersiniz tersini söyleyemem. Tıpkı "karı kocasını emri altına alır" diyen olursa ona da "hayır" diyemeyeceğim gibi. Hangisi dişli ise o öbürünü sindirir ve emri altına alır.

Gerçi çoğu zaman kocalar üstün gelir. Üstün gelen kadın az çıkar. Az çıkar ama kadın üste çıkarsa pir çıkar. İşte bizim Halime! Adının Halime(*) olduğunu duyanlar kendisini halim selim bir şey sanırlarsa aldanırlar. Buna "Halime" değil "Zalime"(**) demeli idi. Biçare Behzat Bey bunun kocası olduğuna da, olacağına da pişmandı.

Zavallı Bey, hele akşam saat beş buçuğu biraz geçirsin de bak ne olur? Ne olacak, olmayanların hepsi olur. "Sen kalemden beşte çıktın. Beşi çeyrek geçe eve gelebiliyordun. Haydi bir çeyrek de sana caba. Şimdi ise altıya yirmi var. Bu vakte kadar nerede kaldın? Şu on dakikayı nerelerde geçirdin?" diye soru defteri bir açılır ki, cevap bulabilirsen bul da ver.

(*) Halime: Yumuşak huylu kadın.

(**) Zalime: Zulmeden kadın.

Yalnız bu kadar olsa yine canıma minnet. Meselâ biçare Behzat Bey akşamları mutlaka evinde içmek zorunda olduğu üç kadehçik zıkkımı hiç olmazsa "Mehveş" in elinden içmeyi ister. Ama gözü kör olası Nâdire Dudu sağ iken Mehveş' in elinden kadeh almak mümkün olabiliyor mu? Odada ikisi beraber bulunsalar bile uğursuz suratıyla ay tutulmuş gibi o ay yüzlü kızın güzelliğini örter.

Nâdire Dudu dediğimiz nâzenin de Halime Hanım'ın can yoldaşı, yetmişlik bir karıdır. Bu türlü yaşlı kadınların bazısı, hiç olmazsa yüzüne bakılamayacak kadar çirkin olmazlarsa da bizim Nâdire Dudu benzeri gerçekten az bulunur bir cadı idi. Çirkin değil, korkunçtu. Ağzda diş kalmamış, alt çenesi burnuna yapışmış; gençliği zamanında da burnu hatırı sayılır burunlardan olduğu için şimdi çenesi burnuna yapışınca burnu da çenesinden aşağı sarkmış gitmiş. Bu halde bulunanların ağzı da kulaklarına doğru birleşmiş gibi uzanıp gideceğini hatırlatmak gerekmez herhalde. Ya o gözler? Güya gözlerinin içindekileri çıkarıp da yerine yuvarlak, biçimsiz bir ceviz sokmuşlar gibi kenarı batmış ve ortası fırlayıp çıkmış. Gözlerin mavi değil de âdeta çividi olması da caba. Avurdu avurduna geçmiş diyemeyiz, zirâ ihtimal ki avurdun avurda geçmesinde de bir güzellik olabilir. Bu nazlımdaki avurt ya-naklarının derisi üst çene kemiği ile alt çene kemiği üzerine sarılıp kaldığı için ağzı kapalı ise şu malum körüklü çantalar gibi katmer katmer katmerlenir ve ağzını açtığı zaman da trampet derisi gibi gerilirdi.

Nasıl, Nâdire Dudu hoşunuza gitti mi? Hoşunuza gittiye biraz daha anlatalım: Kendisi gençliği zamanında "bir karış gerdan" denmeye lâyık dilberlerden olduğu için midir nedir, şimdiki halinde o bir karış gerdan armut sapı gibi kuruyarak iki karış denebilecek bir biçim almıştı. Ama bir hali vardı ki bu görüntüyü örterdi. Şöyle ki, kafa zaten hürmetli olduğu gibi nâzeninin, zülfünü, perçemini besbelli Behzat Bey Efendi görürse vurulmasın diye, saçlarını bir tülbent ile tepesine topladı.

yıp sıkılmış ve üstüne Selim Han devrinde kadın ninesinin gelinlik olarak alıp miras yolu ile kendisine kalan fesi giymiş, onun üzerine de kandilli yazmasının allı cinsinden, morlu çeşidinden beş on tanesini üst üste bağlamış, yani kafaya âdeta bir köy kabağı biçimini vermiş olduğu için yukarıda anlattığımız gerdan güya bu ağırlığa dayanamamış ve o yükü omuzlar da çekememiş gibi gerdan göğsüne doğru gömülüp gitmiş; omuzlar da kulaklarından yukarı doğru yükselmişti. Bundan dolayı mısır koçanına benzeyen o gerdanı çirkin görmeyenler olursa davalarını kaybederler; zirâ omuzların şu biçimi onları haksız çıkarır.

Bu hikâyedeki olayda adı geçenlerden birincisi Nâdire Dudu olduğu için midir nedir, kendisini ne kadar târif etsem gönlüm yeter buluyor. Çünkü bu Dudu'nun anlatılacak halleri de çok; onun için yukarıda kendisini gözlerinizde canlandırdıktan sonra kaşlarında bir parmak rastlıkla gözlerindeki kuyruklu sürmeyi de eklemeniz gerek. Çünkü dindarlığı yüzünden Nâdire Dudu kendisini Ermeni karısına benzetmek istemediğinden ve Peygamberimiz de sevdiği için kaşlar rastıksız, gözler sürmesiz gezmek kendisi için olacak şey değildi.

Mehveş ise Halime Hanım'ın daha küçükten alıp büyüterek müşterisi çıktığı ve değer pahasını bulunca satmak niyetinde olduğu bir câriye idi. Bu kız öyle çok methedilecek kadar güzel bir şey değilse de siyahca ve irice gözleri, samuri kaşları, küçük burnu ve yumruca çenesiyle yine lâtif görülür; hele Nâdire Dudu'nun karanlıklara boğduğu bir odaya girdiği zaman bir dereceye kadar "Ay doğdu" denilebilirdi.

Behzat Bey gibi gezip tozmayı bilmeyen, belki çalıştığı kaleminden başka bir yere gitmek için sokak kapısından dışarı çıkmayan ve dünyada karısı Halime Hanım, Mehveş, hele nâzeninin Nâdire Dudu'dan başka karı olup olmadığından da habersiz bulunan bir adam için Mehveş'i beğenmemenin, ona yürekten bağlanmamanın mümkün olamayacağını

hatırlatmak gerekmez. Çünkü Mehveş'i beğenmesin de ne yapsın, Nâdire Dudu'yu mu beğensin? Mehveş'i sevmesin de o cânânı mı sevsin?

Gerçi karısı Halime Hanım, bir heykel seyreder gibi seyredilmek şartıyla, beğenilmeyecek bir kadın değildi. Ama ne fayda ki, erkek kısmı böyle bir kadını olsa olsa emri altına alabilirse zevklenir. Yoksa zavallı Behzat Bey gibi karının pençesine düşer ve Mehveş'in yüzüne bakmak şöyle dursun, diyelim ki Nâdire Dudu'nun yüzüne biraz dikkatlice bakmış olsa onu bile kıskanır; başının etini yer, bitirir, canından hayatından bezdirir; dininden imânından çıkarır kısacası, her dakika bin kere başını belâya sokacak tavırlar takınırsa seveceği varsa bile sevemez. Bu yüzdendir ki ev içinde Behzat Bey'in gözüne en parlak görüneni yalnız Mehveş'ti.

Evet o idi. Biçare Behzat ortada Mehveş'ten başka kimseyi görmek istemez; gözünü kızıdan ayırmaz; bütün aklından geçenleri ancak Mehveş'le idare etmek istediğinden geçemez idiye de karısının yukarıda belirttiğimiz ağır baskısından ve Nâdire Dudu denilen cadının da ya karılık gayreti ya da Halime Hanım'ın tutumuna uyarak şiddetle engel olması yüzünden biçare Behzat Bey kıza içini döküp halini duyurmaya bile meydan bulamazdı.

İnsanın içinde bir heves doğdu mu bu hevesin eskidikçe güçleneceği bilinen bir şeydir. Hele kocasını Halime Hanım gibi baskısı altında ezmek isteyen kadının kocası, yapısında baştan çıkmak istidâdı olmasa bile o istidâdı edinmek zorunda kalacağı, pek çok benzeri ile bilinen bir şeydir. Behzat Bey de Mehveş için beslediği duyguları günden güne genişletmiş, ama karısının baskısı pek ağır olduğu için henüz bir başarı elde edemeyip "ah!... At bulunur meydan bulunmaz, derler; pek doğru bir sözdür. İşte at karşımda hani meydan? Hani meydan? Ne çare ki

o yok" diyerek kendi kendine söylenirdi.

İşte çaresiz adam böyle kendi yağı ile kavrulup gitmekte olsun, bir ara Halime Hanım'ın gebelik müddeti tamamlanıp doğurmuş ve lohusa yatağına girmişti. Yedi gününü henüz tamamlamamış olduğu için, milli geleneğimiz gereğince lohusaya koruyucu olmak üzere yük kapısı önüne konan süpürge sopasının korumasına da güvenmeyerek Halime Hanım kendisini hep ebeye ve ebe ile beraber Nâdire Dudu veya Mehveş'ten birisine bekletiyordu. Zavallı Behzat ayrıca bir odada lohusalık günlerini saymakta iken bir gece Nâdire Dudu'nun Halime Hanım yanında nöbetçi olmasını fırsat bildi. Mehveş ile Nâdire Dudu bir odada, hatta, karısının emriyle birbirinin koinunda denilecek kadar yakınında yatarlardı. Nâdire Dudu nöbetçi iken Mehveş'in odada yalnız kalacağını düşünen ve bunu nimet sayan Behzat Bey o gece, ortadan el etek çekildikten sonra kalkıp Mehveş'in yanına gitmeyi kurdu.

Yatağından kalktı. Tahtaları gıcırdatmamak için yavaş yavaş basmaya ve korka korka adım atmaya başladı. Ama korkusu neden? Duyulmaktan mı? Yalnız bu olsa yine iyi. Bakalım Mehveş kendisini nasıl karşılayacak? Çünkü o zamana kadar kıza duygularını açmamış, rızasını almamıştı. Ya kız kendisini istemezse?.. Az bir şey yürüdükten sonra ayakları geri gitmemeye başladı. Geriye mi gidiyordu? Hâşâ! Ne geri, ne ileri! Ama gene cesaretlendi. "Yalvarırım, yakarırım. Elbette bana acır" diye yürüdü gitti. Sonunda kızın odasına geldi. Odada mum yoktu. Kız yatmış olmalı idi. Hem de derin uykuya dalmıştı herhalde. Çünkü soluğu şiddetlice. Horluyor denilse yeri... Yavaş yavaş ilerledi. Nasıl yaptı ise kendisini kızın yatağı içerisine sokabildi. Şimdi mesele; kıza nasıl uyandırın? "Ey bana bak" filân diye seslenmek olmaz. "Ah canım!" diye sarılıvermeyi kararlaştırdı. Sarılır sarılmaz da uyuyan uyan- dı ve uyanmasıyla beraber telâşla "kim o?" diye sorunca "Behzat kulu- nuz" dedi. "Aaaa! Canım Bey, bu nasıl iş" demesi üzerine "artık tâka-

tım kalmadı. Ne olursa olsun, her şeyi gözüme aldım" diyerek kıza göğsüne bastırınca bir taraftan kuru kemikler göğsünü delirken: "Canım bu da olur şey mi? Hem de duyulursa bize ne derler..." demesine de aldırmayarak bir daha sarıldı, sıktı: Bu arada "amah Mehveş, halime acı! Sabrım, tahammülün kalmadı" der demez Nâdire Dudu "vay, sen Mehveş'e mi geldin? Mehveş hanımın yanında, hele bak şuna, Mehveş'e geldin ha?" diye söylenmeye başladı. Sarıldığı dilberin Nâdire Dudu olduğunu anlayan zavallı Behzat şaşırıp kaldı. "Eyvah! Gördünüz mü belâyı! Yakayı ele verdik. Kırk yılda bir meydan bulmuştum, onda da at yok. Hani ya şimdi at... Ah! Benim halim, (At bulunur meydan bulunmaz, meydan bulunur at bulunmaz) atasözüne pek uyuyor dedi ve ondan sonra bu işin sonunun neye varacağını acı acı düşünmeye başladı.

ATILAN OK GERİ DÖNMEZ

Bu atasözünün ne manaya geldiğini belirtmek için anlatacağım hikâye bir dereceye kadar olmuş bir vakadır.

Ateze aşireti halkından Elesed cemaatı Şeyhi Abdullah Essad Araplar arasında çalışkan, inatçı, cesareti ve namusu ile tanınmış bir kimse idi. Zaten Arapların namus ve cesaretlerini tarife lüzum olmadığı için Abdullah'ın leşine tükürtüp de yüzüne tükürtmeyen cinsten biri olduğunu anlatmak için lafı uzatmaya hacet yoktur.

Bu zat bir kış üzeri Şemr aşiretlerinden bir oymak ile çatışmaya tutuşup çıkan kavgada yenilmiş ve nasılsa yanındaki cemaatten uzak düşerek bir kölesi ve bir de uşağıyla kendisini kovalayan düşman elinden kurtulmak için ne tarafa gittiğini bilmeden bir yol tutturup kaçmaya başlamıştı. Arap kaçtığı zaman nasıl kaçır ve kovalayan da nasıl kovalar bilir misiniz? Bir saat, iki saat değil. Dört, beş saat de değil. Hele Abdullah'ın Şemrli ile ettiği savaş yalnız gasp ve yağma için değil de cesurluk iddiasıyla olduğundan kendisini mutlaka yakalamak için kovalar, o kovaladıkça Abdullah kaçardı.

Şunu da hatırlatayım ki, bir cesur Arap kaçtığı zaman öyle can havliyle, gözü hep ölümü görerek kaçmaz. Her birinin altlarındaki kısrağa bir başka türlü güvenleri olduğu ve canını kurtarayım derken hayvanı olabildiğince sürmek telef olmasıyla sonuçlanmak demek olduğunu bildikleri için, gerek kaçan, gerek kovalayan sıkıca dört nal ile hayvan sürer ve her ikisi de isteğine ulaşmayı hayvanın daha çok dayanabilmesinde arar.

İşte böylece Abdullah Essad hem kaçır, hem de altındaki kısrağın düz kumluk üzerinde su gibi akıp gittiğini gördükçe ve elindeki sekiz arşın kargıyı silkip yılan gibi bükükçe damarlarındaki yiğitlik kanı kaynayıp derhal geriye at kırarak düşmanla yeniden kapışmayı kurar idiyse de kendisi yalnız iki adamla kaçtığı, arkadan kovalayanlarsa yedi, sekiz kişiden fazla oldukları için ne yapsın, kaçmayı yeğlerdi.

Bunlar böylece, tam sekiz saat gittiler, akşam da yaklaştı. Düşman peşlerini bıraktı. Abdullah da hayvanını çekip durdu ise de bulundukları yer deniz gibi dehşet veren kumsal bir çöldü. Çimenlik yoktu. Bu yüzden insan bulunmayan bir yerdı. Geceyi geçirmek için kırdı yatmak varsa da açlığı gidermenin çaresi olmadığı için yavaş yavaş yoluna devam etti. Güneşin batmasından bir saat sonraya kadar gitti. Ama henüz uzaktan bile bir çadırın görüldüğü yok. Baktı ki olmayacak; kısrakları yine ılgara kaldırdı. Yarım saat kadar da ılgar gittikten sonra tâ uzaktan, güya deniz üzerinde, on onbeş mil mesafede fener ışığı görünürcesine birkaç küme ateş görüldü. Bu ateşin sahibi olan Arapların çadırında misafir olmak için ılgarı sürdürdü. Bir saat kadar daha gittikten sonra, gece yarısına doğru çadırlara vardılar ve cemaat şeyhinin çadırını bulup indiler.

Bu cemaatin de Şemr oymaklarından olduğu başlarındaki kefiyelerden ve sırtlarındaki abalardan, özellikle dillerinden anlaşılıyorsa da ne kabile, ne de Şeyh Abdullah'ın tanıdığı adamlardan değildi. Fakat bilirsiniz ya, Araplara misafir olmak için tanıdık olmak şart değildir. Her kim isterse istediği çadıra misafir inebilir. Bundan dolayı Abdullah Essad da selâmı basıp içeri girdi.

Abdullah, eğer kendisini tanıtmış olaydı Şeyhin deve keserek kendisini ağırlayacağı şüphesizdi. Fakat kendisi yenilerek kaçtığı için yenildiğini haber vermekten utanıyordu. Ondandır söz etmeyip de yalnız "ben

filânım" demiş olsa böyle bir köle ve bir de hizmetkâr ile Abdullah Essad'ın yola çıkabileceğine ihtimal vermeyeceklerinden her şey anlaşılacaktı. Hatta şeyh sormuş olsa inkâr da etmeyeceği için çadır sahibi şeyh ki ismi "Akreb"ti, Abdullah'a "nerelisin?" diye sorduğu zaman yalnız bir "Atezeyim" cevabını vermekle yetindi. Bunun üzerine o gece kendisine çekilen ziyafet bir avuç hurma, bir lenger yağsız pilâv, bir kova da deve sütünden oluşuyordu.

Yemekten sonra Arap âdeti gereğince çadır sahibi Akreb, misafirleri huzuruna çağırıp geldikleri yerlerden haber sormaya başladı. Sorduğu haber ise yine kendi hakkında yani Abdullah Essad ile Şemrlilerden Rahiyle kâbilesi (ki çatıştığı kabiledir) Şeyhi Hâtem'in savaşı üzerine idi. Abdullah bu konudaki bilgisini ne saklayacak ne de söyleyecek durumda olmadığı için "Bunlar ne zaman savaşa tutuştular?" diye kendisi bir soru sordu. Bu soru üzerine Akrep şunları söyledi:

"Demek senin haberin yok! Onlar ya dün cenk ettiler, ya bugün ediyorlar veya yarın edecekler. Gelen atlılardan bizim aldığımız bilgi budur. Hem bu çatışma başka çatışmalara benzemiyor. Abdullah Essad gayet yiğit ve inatçı bir adammış. Hâtem onun burununu kırmaya çalışıyor. Bundan Hâtem'in maksadı da başkadır: Abdullah'ın bir kızı var ki Zennube derler, ne Ateze içinde, ne başka Araplarda eşi, menendi yokmuş. Kendisi de kıvracık bir şey. Ama biraz değil epeyi kıvracık. Hem de güzelliğine mağrur. Eğer Hâtem Abdullah'ın burununu ezerse Zennube'ye koltuk kabartmış olacak."

"Bununla beraber Zennube'den umduğuna kavuşmayacak. Çünkü kızın tutumu başka. Onlar bir kere Bağdat civarına gitmişler, Kâzimin şehri ile Bağdat arasına inmişlerdi. Abdullah'ın şehirde olduğu bir gün Zennube nasılsa annesini kandırarak şehre gitmiş. Orada askerleri filânları görmüş. Güzel güzel konakları beğenmiş. Medeni olmak hevesine

kapılmış. Şimdi Hâtemi değil kimseyi beğendiği yok. Ama yine Ateze aşiretlerinden Elhamra aşireti şeyhinin halazâdesi Ferhan her vakit Bağdat'a gide gele orada bir de konak satın almış. Söylendiğine göre Zennube ile sözü pişirmiş. Şimdi Ferhan da, Zennube de kaçmak için bir uygun vakit kolluyorlarmış".

Abdullah Akreb'in söylediklerini dinlerken sakal saça, saç sakala karışıp bütün tüyleri diken diken oldu. Gözleri kan çanağına döndü. Ama "olmaz böyle şey" diye söze girişmeyi de namusuna yediremediği için, bütün bütün susmaya da razı olamadığından: "Eğer Zennube benim bildiğim ve işittiğim Zennube ise şu söylediklerinizi doğru saymam. Zira Zennube her ne kadar güzelliğine mağrur bir kız ise de bu mağrurlukta direnecek kadar inatçı olduğu için Ferhan'ın önünde yenilmek aşağılığını da kabullenemez sanırım" dedi. Akreb, bir büyük kahkaha koparıp "hah hah! Biz Zennube'nin Hâtem'le olan hikâyesini yalnız bir kere işitmedik ya. Kaç kere işittik. Bu hikâyeyi yalnız ben değil herkes biliyor. Ferhan'ın Zennube'ye olan sevdası da az görülecek bir şey değildir. Eğer elinden gelmiş olsa Zennube bugün Ferhan'ın boynuna sarılıp teslim olur. Bu haller Araplar arasında meşhur olmuştur" diye karşılık verince Abdullah'ın bütün bütün canı başına sıçradı; kıza dış bilemeye başladı. Hatta elinden gelse Ferhan için babasının idamını da kolaylaştıracağını işitince bütün bütün şaşırdı. Kendi kendine "acayip şey! Ben Zennube'nin kalbinin bu derece zayıf olacağını ummazdım. Kendisini birkaç şeyhzâde istemişti. Hatta İbni Ald'ı kabul edip varması için ben de âdeta zorlamıştım da annesine 'benim için bir erkeğin baskısı altına girmek olacak şey değildir' demişti. Şimdi bu hal ne idi?

Yok yok. Anlaşılan bu kahpe bir gün benim namusumu kirletecek. Bâri o beni herkese rezil etmeden, ben onu cihana ibret edeyim" diye derin derin ve kara kara düşüncelerden sonra uyku vakti geldi. Kendisi

için serilmiş olan bir hasır ve seccade üzerine devrilip yattı.

Yattı ama kimin gözüne uyku girer? "Ah şimdi şu kahpe burada olsa da deve boğazlar gibi ktır ktır boğazlasam" hülyasından tutun da "inşallah kabileye döner dönmez ve o hınzır karşıma çıkar çıkmaz hemen başını koparayım" kararına kadar vardı ise de, şu haberi akli bir türlü almadığı için "Yâ Abdullah, sen ne miskin herifmişsin! Bu ne tahammüldür ki canına şu anda kendi elinle kıymıyorsun? Kalk, ya kendini öldür, ya da o kahpeyi öldürmek yolunu ara! Zira bu, senin için öyle bir lekedir ki bunu kandan başka hiçbir şey temizlemez" diyerek hemen fırladı. Hançerini alıp kendine kıymaya kalktı ise de "yok, yok birinin işlediği kabahatin cezasını başkası çekemez. O hınzırı öldürmeli" deyip kölesini uyandırdı. "Hemen şimdi ata binip kabileye git! Zennube'yi bul! Şu belindeki keskin kılıçla başını kes ve buraya bana getir!" emrini verdi.

Gece yarısı ne ağır, ne korkunç emir! Köle şaşıtı kaldı. Çekine çekine "efendim, bu nasıl emir?" demek istedi. Ama Abdullah'da gözler dönmüş. "Emrim emirdir. Senin de, benim de namusum ancak böyle temizlenecektir. Hemen vakit kaybetme. Git kafasını getir de şu nâmert Akreb'in önüne atıvereyim" dedikten ve emrini sonuna kadar yerine getireceğine köleye yemin de ettirdikten sonra zavallı Arap kalktı; ağlaya ağlaya hayvanına binip yola koyuldu.

Ne de olsa evlât... Evlât ama namusu ne yapalım?... Ya namusu ayaklar altına almalı.. Ya ciğerparesi ve bütün Arap çölünün bir tanesi evlâdının başını düşmanın önüne atıp temize çıkmalı...

İşte biçare Abdullah hem kızının idamından dolayı üzgün, hem de Akreb'in yanında ve belki bütün Arapların önünde temize çıkacağı için sevinçli... Ama nasıl sevinçli? İçinden herhalde kan gide gide sevinçli

olduğu için sabaha kadar gözlerine uyku girmedi. Sabaha karşı nasılsa dalabilip bir de rüya gördü ki bu rüya bütün bütün efkârına dokundu. Gördüğü şu idi: Güya köle gitmiş, Zennube'nin başı elinde olduğu halde geri gelmiş. Halbuki kızın yüzüne, gözüne bulaşmış olan kan bizim bildiğimiz kan renginde değilmiş de gayet açık, zümrüt gibi yeşil. Kendisi kızın kafasını alıp da Akreb'in yanına giderek "işte akşam anlattığın Zennube'nin başını, onun babası olan Abdullah Essad, yani ben böylece senin ayaklarının altına atıveririm" diyerek kaldırıp yere atınca çadırın içerisi bir anda yemyeşil çimen kesilmiş, Akreb'in ise yüzü simsiyah olmuş; burnundan, gözlerinden ve ağzından katran akmaya başlamış...

Bu korkunç rüya üzerine Abdullah'ın can başına sığırayıp "acaba bu rüya ne demek?" diye sıkıntılar içinde düşünüp dururken dışardan biri, hem de gayet gülbüz bir babayiğit çadırının kapısını yavaşça açıp "kalktın mı ya Şeyh Abdullah Essad?" deyince Abdullah "bu herif beni tanıdı mı yoksa?" diyerek şaşkınlıkla "evet kalktım" deyiverdi. Herif de geldi, elini öperek yanında diz çöktü, oturdu.

"- Yâ Şeyh! Akşam Akreb'in verdiği haberler seni gücendirdi" dedi.

"- Sen beni nereden tanıyorsun?"

"- Ah seni ben de tanırım, Akreb de tanır. Hınzır sana o sözleri mahsus söyledi. Bunun büyük bir sebebi var. Sen sakın onun sözlerine kanma! Eseflenme! Hepsı yalandır".

"- Nasıl yalan! Ne diyorsun sen? Allah için anlat bana!"

"- Yâ Şeyh! Sen de bilirsin ki Zennube güzeldir, eşsizdir. Gerçi Akreb'in dediği gibi, yalnız Ferhan değil, yalnız Hâtem değil bütün

şeyhler ona tutkundur.

"— Evet, geç bunları, bildiğim şeyler bunlar!"

"— Ama sakın inanma ki Zennube'nin öyle Ferhan'da gönü olsun. Onunla beraber Bağdat'a kaçacakmış. Bunlar hep Akreb'in uydurmaları. Akreb bunu mahsus yaptı. Seni tanıdığı halde senin kendini tanıtmamış olduğunu nimet bilerek Zennube'den intikamını almak istedi"

"— Aman kardeşim! Peygamberini seversen beni bu belâdan kurtar! Sözü uzatma! Çabuk söyle! Hangi intikamını almak için yaptı bu işi?"

"— Efendim, biz geçen sene Fırat kıyısında konmuştuk. Ama yalnız biz değil, yanımızda başka kabileler de vardı. O zaman siz de bize bir konaktan uzakta, aşağı tarafta, Fırat'ın öte yakasında idiniz. Akreb zaten Zennube'yi bilmem nerede görmüş; pek beğenmiş; aşk ateşiyle yanıp tutuşuyormuş. Hep "ah Zennube, ah Zennube" der dururdu. Bir gün ceylan avına çıkmıştık. Kableden altı, yedi saat uzağa gitmiştik. Bir de Fırat'ın öte yakasında birkaç kadın gördük ki nehirde yıkanıyorlardı. Sizin çadırlar da şöyle aşağıda görünüyordu. Bizim Akreb pek aşağılık bir heriftir. Kadınları görünce nehre at salıp yanlarına varmak istedi. Kadınlar "burada harem var yaklaşma!" dediler ise de dinlemeyip yine kısırağı onların üzerine doğru sürdü. Nihayet bir genç kız ki, Zennube'nin kendisi idi. Ben de tanıdım. Ellerini havaya kaldırıp "Zennube bint Abdullah Essad buradadır. Kimse yaklaşılamaz!" diye bağırdı. Akreb "Ah, Zennube burada ise ben yaklaşabilirim" diye ilerlemeye devam edince ve tam yaklaşınca Zennube, nehir kenarında duran küçük mızrağı oradan alıp elinde, su içinde saklamışmış; önce Akreb'e yaradana sığınıp bir sille vurduktan sonra mızrakla göğsünden, kısırağını da kafasından yaraladı.

Bunun üzerine Akreb kızın üzerine kılıç salmamak istedi. Kız "saçı uzun bir kadını öldürmekten utanmazsan gel öldür. Ama sonra Abdullah Essad'ın elinden nereye kaçacağını sen düşün!" dedi. Ben de beri yandan birkaç ağır söz söyleyip engel oldum. Akreb "öyle ise sen de görürsün, ben sana ne yaparım" diyerek çekti gitti. Şimdi Akreb'in sana söylediği hikâyeler baştan sona yalandır.

"Zennube'nin güzelliği ne kadar meşhur ise namusu, hele erkeklerden nefreti de o kadar meşhurdur. Akreb onları sana söyledi ki sen de bu namussuzluğu namusuna yediremeyip kızı öldüresin. Ben senin başın için ve senin namusuna yemin ederim ki Zennube temiz, Akreb hain ve intikamcıdır"

Herifin bu sözleri üzerine biçare Abdullah'ın ayağı suya erdi. Hemen gözleri karardı, beyni döndü; oracıkta yere serilip bayıdı; yine ayıldı. "Aman kızı haksız yere..." diyerek uşağına emretti. Hemen bindi. "Kısırağı da feda edeyim, canımı da; varayım belki köle, kızı öldürmeden yetişebilirim" diye yola döküldü.

Ne çare ki kölenin gece emri alıp hareket etmesi üzerinden yedi sekiz saat geçmişti. Abdullah'ın çok hızlı gitmesi gerekti. Oysaki hayvanı zaten yorgundu. Böyle dörtnala üç saat gittikten sonra çatladı. Kendisi hemen uşağı kısırağından indirdi, onu çölde bırakarak hayvanına atladı. İki saat kadar da o hayvanla gitti ise de karşidan belirmiş olan atının az sonra Zennube'yi öldürmeye gönderdiği köle olduğunu ve Zennube'nin başını da bir bez içinde elinde tuttuğunu görünce "Atılan ok geri dönmez" atasözünün yerini bulduğunu anladı. Hayvandan yıkıldı; kumlar üzerinde yere serildi.

AA TAVUK KENDİNİ BUĞDAY AMBARINDA SANIR

Gezi yerlerini bilirsiniz. Oralara herkes gider. Zengin de gider, zü-gürt de. Güzel de gider çirkin de. Genç de gider, ihtiyar da. Çoluk da gider, çocuk da. Hem de herkes geziye gitmeden önce bir hazırlıktır yapar. Kadınlardan kimisi çekmecedeki takılarını çıkarıp takar. Kimisi ödünç aldığı şeyleri takar. Kimi Mercan Çarşısı'nda yapılmış yalancılar yalancıkdan takar. Erkekler de öyle: Bazısı altın kordonunu göstermek için karnını içeri çekip göğsünü çıkarır; bazısı da tombak kordonunu göstermek için böyle yapar. Kimisi pırlanta, kimisi Felemenk taşı; kimisi necef; bazısı firuze, bazısı yalancı taşlı yüzüklerin takılı olduğu parmakları gösterme âleti gibi kullanır. Sözü kısası, herkes geziye gider; herkes geziyeri için bir çeşit hazırlıkta bulunur, haline nasıl ya-kıştıırıyorsa öyle yapar.

Pekiyl! Herkes gider, herkes gider de bizim Siymâ Bey gitmez mi?

Gider ama bakalım bu Siymâ Bey kimdir?

Efendim, bizim Siymâ Bey bir mirasyedidir. Ama mirası henüz yedi değil, yedi bitirdi beydir. Gerçi burada bizim için önemli olan mirası nasıl yeyip bitirdiği değildir. Biz onu şimdiki durumuna ve geziyerine gitmek için nasıl hazırlandığına bakacağız:

Siymâ Bey, boyuna posuna kendisi de bayılan bir adamdır. Ama ne boy, ne pos! Cücelere "altıkulaç" dedikleri gibi buna "yirmidört kulaç" demeliyiz. Zira o boy doğrusu dört cüce arasında bölüşdürülebilir. Hem

de bu bölüştürmeden cüceler de memnun kalırlar. Sırıktır mübarek, kısacası!

Her ne kadar bu türlü fidan boy hoş giderse de böylesi değil. Ya-ni "Uzun servilerden uzundur boyu/İnce fidanlardan incedir beli" şar-kısını gerçek gibi alırsanız fazla bir şey söylemeye gerek kalmaz.

Bilmem biliyor musunuz? İnsanlarda gerdanın uzunluğu boyun uzunluğu ile bir gider. Bilmiyorsanız bâri size giyim kuşam bilimi üze-rine de küçük bir ders vereyim: Denenmiştir ki, boyu kısa olan adamın çoğu zaman elleri uzun, gerdanı kısa ve başı büyük olur. Boyu uzun ola-nın da, tam tersine, elleri kısa, gerdanı uzun ve başı küçüktür. Şimdi bu kuralı anladınız ya! Siymâ Bey'in o boya göre gerdanının ne kadar uzun ve başının ne kadar küçük olacağını da çıkarabilirsiniz. İmdi bir kere de bu kadar uzun boylu bir adamın değnek gibi kuru olduğunu da düşünün! O gerdan ile boyun ne hal alacağını gözünüüz önüne getire-bilirsiniz.

Eskiden Siymâ Bey'de burun da epeyi hörmekli imiş. Mirasyediliği sırasında, Allah korusun, Avrupa illeti(*) almış, baktıramamış, azıtmış, dudakları ile burnuna kadar bulaşmış; dudaklar büzüüp çarpılmış; bur-nundan da kulaklar düşmüş, o halinde canlı bir karikatür olmuş, çıkmış.

İşte Siymâ Bey böyle bir adamdır. Zaten pek kabarık bir şey ol-mayan miras da suyunu çekmiş, ama havardalığa bir türlü son vereme-miş olduğu için düşe düşe potinlerin yüzünü, pantolonunun dizlerini, paltonun yenlerini, dirseklerini ve önlerini yamatmaya kadar düşmüşse de o haliyle bile gezip tozmaktan bir türlü kendini alamamış; hiçbir ge-ziden arda kalmamayı sürdürmüştür.

(*) Frengi.

İşte bu zat bir gün, gerekli hazırlıkları yapar. Yani zeytinyağı küpüne düşmüş benzeyen fesini kızgın kalıba çektirip potinlerini boyatır. Ne durumda olduğu yukarıda anlatılan pantolon, palto ve yine bunlar kadar yıpranmış olan yelek üzerine nasılsa bulup buluşturup yeni ve sakız gibi bir frenkgömleği giyer. Ne çare ki, gömlek fabrikalarında Siymâ Bey'in ölçüsüne göre gömlek yapılmadığı için yaka ile kollar o cânım gerdan ile bileklere pek geniş geldiğinden boyunbağını sıkı bağlayarak yakayı büzer müzer güya... Yoluna koyar ise de bileklere bir çare bulamayıp onları olduğu gibi bırakır; kalkar Kâğıthane'ye gider. Ama nasıl gider? Kayıkla, ya da araba ile mi? Yok canım. Gerçi bakır cinsinden üç buçuk kuruş edinebilmiş ise de bunu akşam dönerken halka gösteriş yapmak için bir dolmuş kayığa binmek üzere cebinde saklamış ve sabah erken kalkıp yaya olarak giderse kimseye rastlamayacağından bu düşünce ile yürüyerek gitmişti.

Bilirsiniz ya? Hâli böyle olanlar dünyada hiçbir şeyi beğenmezler. Bu da onlardandır. Diyelim ki Kâğıthâne'de kurabiyeci âlâ acıbadem kurabiyesi satıyor; Bâdemi acı olduğu için ona kusur bulur. Ötekisi lokum şekeri satıyor. Bunda da şekerin susatacağından dem vurur. Susamaya karşı limonata varsa da hâlis limonla yapılmış olduğuna inanmaz; herif gözünün önünde yapmış olsa bile "limon tuzudur" veya "şaptır" demekten kendini alamaz ki içsin. Açlığından yüreği bayılırsa da susamlı simidin sindirilmesinin güç olması, francala peynirin pek yavan bulunması, geziyerinde yapılan kebab ve köfte gibi şeylerin temiz ve yenecek şeyler olmaması yüzünden midesi hiçbirini kaldırmaz. Ayakta dolaşmaktan dizlerinin bağı çözülürse de kuru hasır üstünde, toz toprak içinde oturulamaz ki otursun! O geziyerlerinin hasır iskemleleri de üzerinde rahat edilir şeyler değildir ki beyefendimiz Kirasının çok olduğuna bakmasın da... bir tanesini edinsin!...

Kısacası, Siymâ Bey bu hal ile aşağı yukarı gezer, önünden geçen

arabaya bıyık burar, göz kırpar dururken, yine kendi hal ve şânından, ama hal ve şânının ne idüğünü bilir, haddini aşmazken Salih Bey adında bir dostuyla karşılaştı. Bu karşılaşmadan beyimiz pek sevindi sanki her şey tastamamış, hiçbir eksikliği yokmuş da yalnız alafranga kolkola verip gezmek için bir arkadaşı eksikmiş gibi, bir de arkadaş bulduğundan nasıl sevineceğini kendi de bilemedi.

Selâm, kelâm ve hoşbeşten sonra kolkola verdiler. Arabaların etrafında dolaşmaya başladılar. Salih Bey biçaresi hangi arabada kimi görse beğenir: "Aaaa gönül buna da râzıdır" diye içine çekerek. Gelgelelim Siymâ Bey'e güzel beğendirmek ne mümkün! Bazısının burnunun büyüyük, bazısının da küçük olduğunu söyleyerek kusur bulur. Mavi gözü beğenmez; elâ göz zıddına gider; kara gözleri çingene gözüne benzettir; sarı göz ise onca iğrenç bir şeydir. Gözün akı fazla ise sahibi hâin demek olduğu için bunu uğursuz sayar. Akı az olursa inatçı olduğuna, halbuki nazeninin o kadar inatçı kadını da sevmediğine göre o da onca makbul değildir. Şişman olursa "Tulum" der. Zayıf olursa hiç beğenmez. Uzun boyu kadınlara yakıştıramaz. Kısa boy da kadının endamını bozduğundan onu da beğenmez. Pek beyaz ten kansız olacağı için sevmez. Esmerce olanı da kâfur (çok beyaz) göğüsten yoksun olacağı için keyfine denk bulmaz. Hele giyinip kuşanmada, giydiğini yakıştırmada kendisini Siymâ Bey'e beğendirecek kadın Adem devrinden beri gelmemiştir ve Hz. İsa'nın dünyaya dönüşüne kadar da gelmeyecektir...

İşte her arabanın önünde şu ayıpları saya saya hikâyeyi belki üç yüz kere biçare Salih Bey'e dinletti. Salih Bey de bir dönüp Siymâ'daki surata bakar, bir de Siymâ'nın yerdiği karıyı süzer, içinden lâhavle çeker, başını sallar dururdu.

Sonunda bir araya rastladılar ki içinde oturan hanımın karşısındaki Çerkez câriye doğrusu Cenab-ı Hakk'ın övüp de yarattığı bir kızdı. Siymâ

nın diline doladığı ayıplar bunda olmadığı gibi sâde ve düz pembe soğuk bezden giymiş olduğu entarisi kendisine ve başına bağladığı hotoz yüzüne öyle yakışmıştı ki arabada onu gören oradan ayrılamazdı.

Bizim Siymâ buna da bir kusur bulmasın mı! "Her yeri güzel de çenesi biraz daha yumruca olmalı idi. Şu sivri çene göze batıyor!" demesin mi! Artık Salih Bey de dayanamadı, baklayı ağzından çıkardı:

"— Bu şöyle, şu böyle diyip duruyorsun; peki ama bizi kimler beğensin?"

"— Maşaallah efendim yeryüzünde kadın yok değil ya?"

"— Canım yeryüzünde kadın yok değil ama seni beni kim beğenir?"

"— Önce ben birini beğenmeliyim ki sonra ona kendimi beğendireyim".

"— Kendini nasıl beğendirebilirsin?.. Kadının gözleri kör değil ya. Seni beğenebilecek olan bir kadın da..."

"— Afedersiniz efendim. Öyle ise sen kadın demek ne demek, sanırım daha öğrenememişsin. Dikkat etmiyor musun, kadınlar bize ne kadar özenerek bakıyorlar? Ama ben onlara işaret mişaret etmiyorum, yoksa..."

"— Kime bakıyor kadınlar, sana mı?"

"— Elbette bana! Ne sandın ya? Erkek değil miyim? Elbette bakarlardı. Hatta demincek, sen yanımda değilken bu câriyeden daha güzel bir

hanım bana bir ipekli mendil attı da, neme lâzım, pek şişmandı. Ben de mendilini yerden alıp kendisine geri verdim!"

"— Aman aman! Ay!"

"— Ayı mayı işte öyle. Birisi bir kahrkahr kopardı. Güya aklınca o kahrkahr atarken arkasına yaslanıp göğsünü, bağrını açıp gösterecek de beni avlayacak! Yok artık ben kaldım kaldım da ona mı kaldım? O kadar esmer, o kadar esmerdi ki sırtındaki kastor paltodan farkı yoktu. Sen bu hali görseydin ne derdin, bilmem?"

Salih artık dayanamadı:

"— Ne diyeceğim. "Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır" derdim. Şimdi de diyorum işte" dedi.

AC GEZMEKTENSE TOK ÖLMEK YEĞDİR

Hekimlerin halini uzun uzadıya anlatmaya gerek var mı? Yok tabii. Çünkü herkes onları az çok bilir, belki de başlarından geçmiştir. Hele hastası biraz da meraklıca olursa.

Hicâbi Efendi evli bir adamdı. Hem evli, hem gayet namuslu, melek gibi uslu akıllı idi. Ama nasılsa ve yine kendinden duyulduğuna göre... rüyasında... bir hastalığa uğradı. Ama bu hastalığa rüyasında tutulduğu sonradan ileri sürüldü... yoksa kendisi bir zamana kadar derdini evi halkından saklayıp güya gizlice tedavi olup üç beş günde savuşturmak istemişti. Gelgelelim bir hekime düştü ki Allah imdat eyleye! Hekim hazretleri Lokman Hekim'in tıpta hatasını bulmak iddiasında. Hastaya ağız açtırmaz, lâf sözletmez. Hicâbi Efendi'ye bir şişe salep şurubu vermiş. "Su içmemeli, dayanabildiğiniz kadar susuzluğa dayanmalı; ekmek, buğdaydan, undan yapılmış şeyler pek zararlıdır; sığır eti sinirleri güçlendirdiğinden size yaramaz; hele koyun eti maazallah!... Tavuk, piliç gibi şeyler bu ilâcın kuvvetini azaltır. Tatlıdan fazlasıyla çekinmeli; gerek yaş, gerek kuru yemiş yemek ise ilaç üzerine zehir içmek demektir. Ekşinin her hastalık için ne derece zararlı olduğunu siz de bilirsiniz" diye biçareyi elinden gelse nefes almaktan da perhiz ettirecekti.

Diyelim ki mevsim kiraz ve vişne mevsimi. Hicâbi Efendi de vişne için çıldırır. Ama ne yapsın, vişne hem yaş yemiş, hem mayhoş, hem de tatlı. Kurusunu da yiyemez, çünkü o da yasak. "Canım hekimbaşı bu perhiz ne kadar sürecek?" der durur. "Aman aman çok konuşmak da iyi değildir, çünkü yüreğinizi üzer" diye lâkırdı etmeyi de yasakla-

mak ister ve "üç beş güne kadar iyi olmak isterseniz dediklerimi olduğu gibi yerine getirmeli" der de bir daha demez.

Güzel ama üç gün, beş gün geçti, birkaç pazartesi, birkaç cuma da geçti.... bir aya vardı. Henüz iyileşmenin belirtisi bile yok. Hicâbi Efendi rüyada hastalık aldığını... ev halkına haber verdikten sonra da on beş gün geçti. Yine bir sonuç yok. Perhiz üstüne perhiz. Biçare iğneden ipliğe döndü. Hekim hâlâ "Aman merak etmeyin, meraklanmak da iyi bir şey değildir" diye merak etmekten de perhiz ettiriyor!

Tuhafı neresi biliyor musunuz? Hekimden çok hârem tarafı Hicâbi Efendi'yi baskı altına almıştı. "Aman efendi, hekimin dediğinden şaşma; şu hastalığı birkaç gün içinde defedelim" diye hekime sormadan bir yudum su bile vermezlerdi. Artık biçare dayanamadı. Yakındaki bir aşçı dükkânına grip oturdu. Derken hekim de içeri girmesin mi? Herif nerede ise çıldırıyordu:

"— Canım! Bu ne hal! Bu nasıl perhiz? Hiç böyle hasta iyileşir mi? Lokman gelse, Aristo gelse bir şey yapamaz. Adam sen canından mı bezdin? Öleceksin, ölecek!" diye bar bar bağırıyordu.

"— Yahu hek..."

"— Hele bakın siz! Lâkırdı da söylüyor! Şimdi meraklanacak! Meraklandıktan sonra derdi depreşecek! Ben ne yaparım! Sus Allah'ını seversen, kapa ağzını!"

Hicâbi Efendi artık hicâbi micâbı (*) bıraktı:

"— Ben sana bir lâkırdı söyleyim mi hekim bey, beni bu hale koyan hastalık değildir, açlıktır. Açlıktan imanım gevredti. Ama şu yemeği

(*) Utanmayı, mutanmayı.

yersem ölecekmişim, varayım öleyim. (Aç gezmektense tok ölmek yeğ-
dir) anladın mı iki gözüm, çek bakayım arabanı!" deyip önüne konan
yemeğe kaşık atmaya başlayıverdi.

Prof. Dr. Tahsin YAZICI
Koleksiyonu